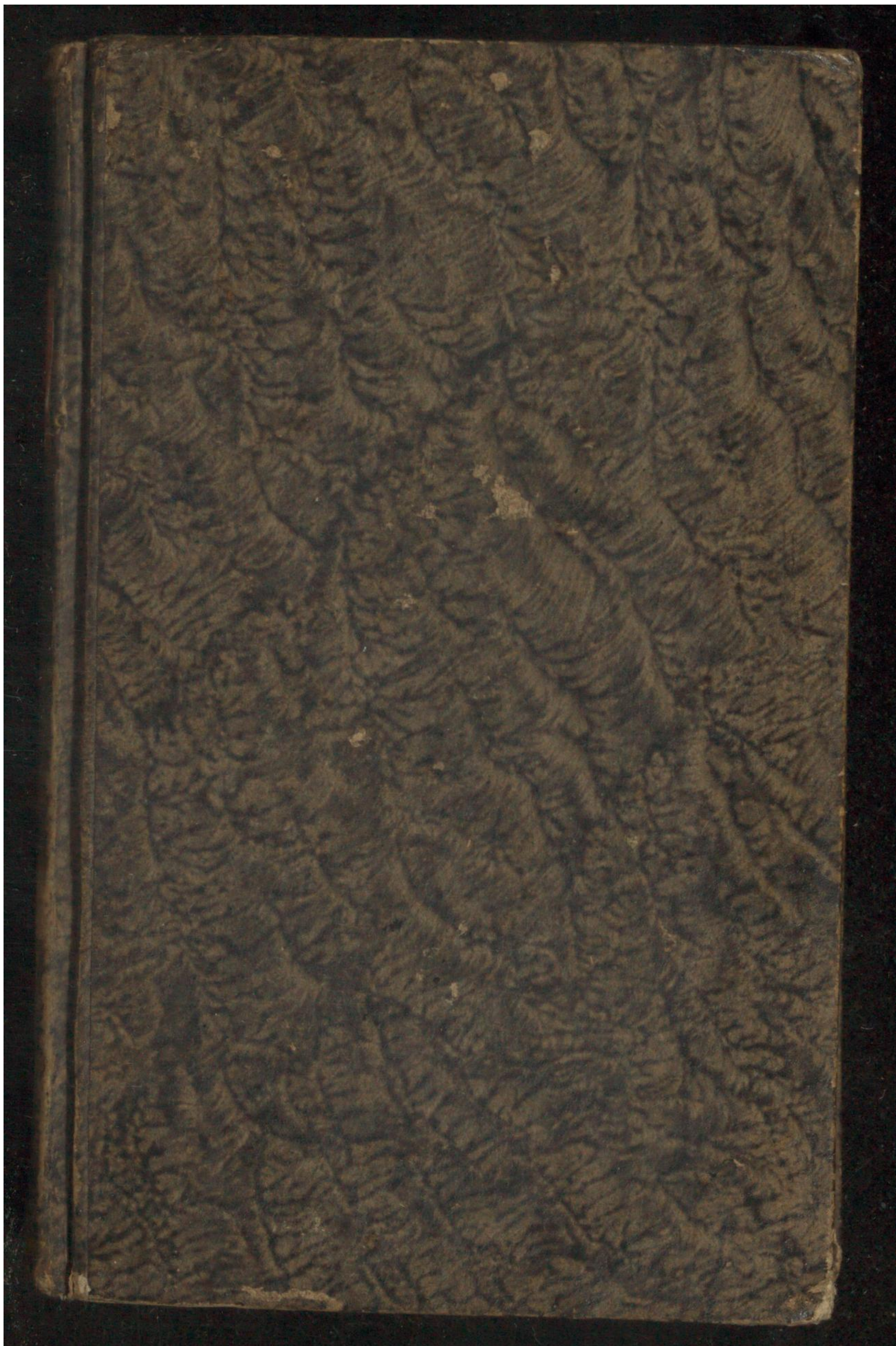
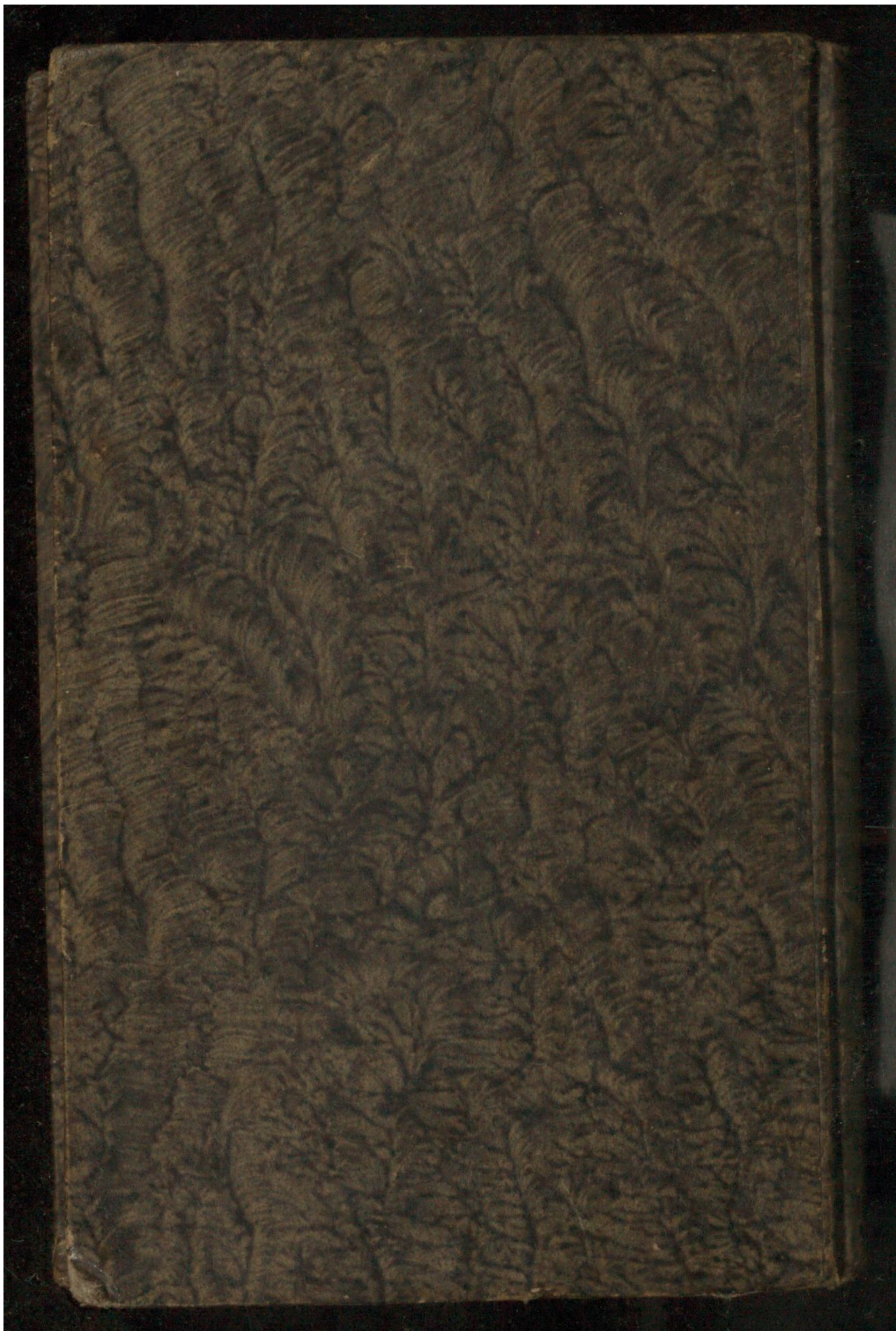

Fabr:
Hildani
Observation

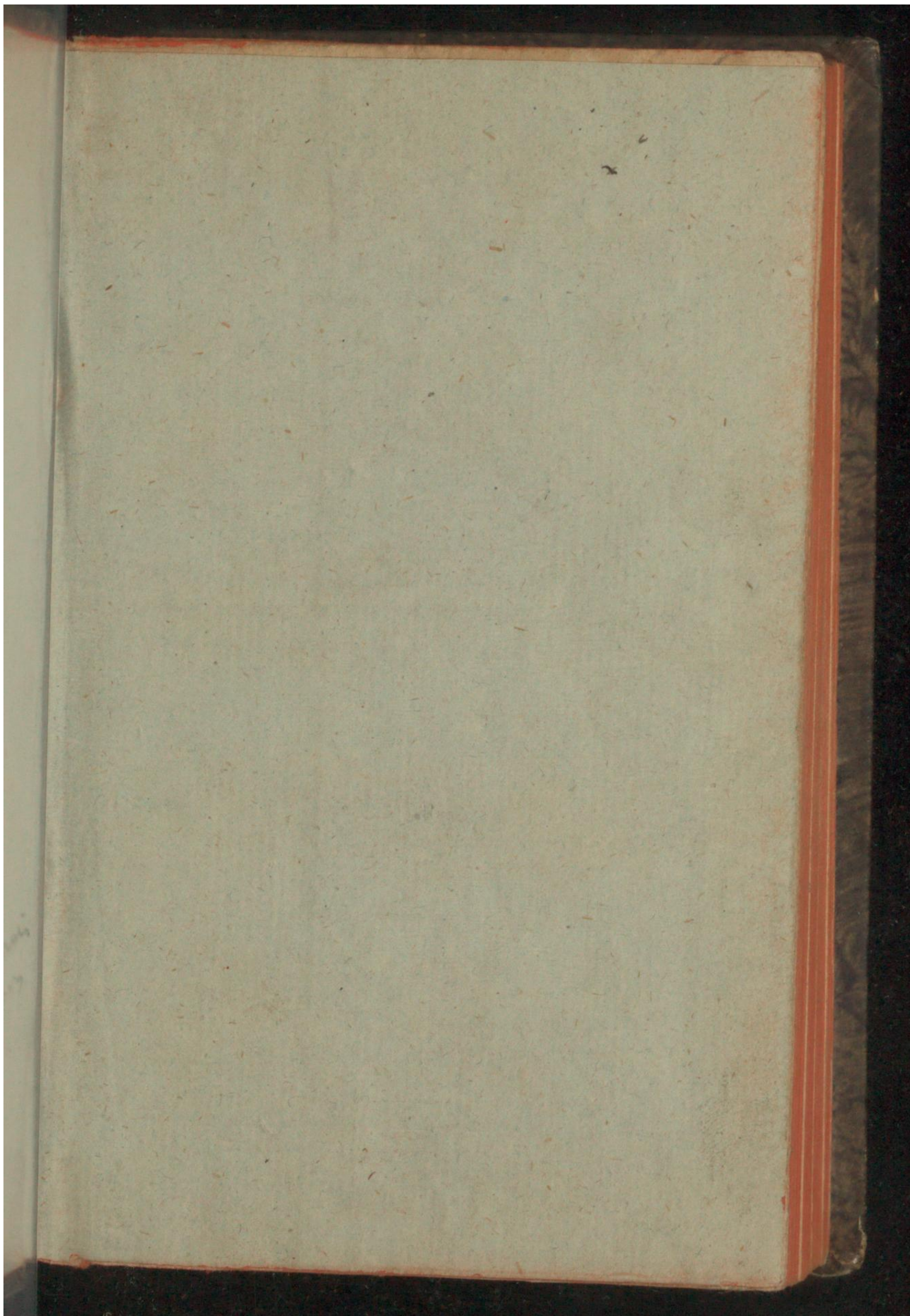

£45-

14 leaves
portrait
298 ff.
5 leaves
with many woodcuts
figures

[illegible] J.S.

GVILIELMI FABRICII HILDANI

Paterniacensis Chirurgi Ordinarij

OBSERVATIONVM

& Curationum Chirurgicarum

CENTVRIÆ.

In qua inclusæ sunt viginti & quinque, antea seorsim æditæ: reliquæ nunc cum nonnullis instrumentorum, ab autore inventorum delineationibus, in gratiam & vtilitatem artis Chirurgicæ in lucem prodeunt.

Cùm Indice.

BASILEÆ,

Sumptibus LVDOVICI REGIS.

M. DC. VI.

BENEVOLO LECTORI.

Vix credas, lector, quàm sit iucunda libelli
Lectio, quamq́ viris vtilis esse queat,
Nam docet exemplis, quot sint obnoxia morbis
Corpora nostra, modis quotq́ leuentur item:
Et monet attente per multa pericla caueri,
In quibus haud aliquid proditur esse mali.
Has ergo historias Chirurgos quosque iuuabit,
Et quosuis alios ære parasse sibi.

Nathanaël Chambutus.

Sereniſsimo & potentiſ. Principi ac Domino, Domino FRIDERICO *IV. Comiti Palatino ad Rhenum, vtriusque Bauariæ Duci, ſacri Romani Imperij Archidapifero, & electori &c. Domino meo clementiſſimo.*

QVÆCVNQ. remedia morbos remouere & valetudinem reſtituere poſſunt, ſereniſſime & Potentiſſime Princeps, in tria genera Galenus & poſt ipſum medici celeberrimi diuiſerunt, quæ ſunt: Diæta, Pharmacia, & Chirurgia. Ex ijs Chirurgia, quæ in vulnerum, fracturarum, diſlocationum, aliorumque externorum affectuum curatione, occupata eſt, cùm ab alijs tum etiam à Regibus, & Principibus magno in honore ſemper habita fuit. Scribit enim Diodorus lib. 4. ca. 9. & Pauſanias in Meſſenicis, Machaonem &

Podalirium cùm ad Trojam cum Agamenone Rege accessissent, plurimumque Græcis in eo bello curandis summo studio vulneribus opitulati essent, maximam ob id gloriam adeptos, & post bellũ immunitatib. maximis donatos. Dionysius Rex Siculus Chirurgiâ summopere delectabatur, & ipsemet eam exercebat, vt autor est Aelian⁹ lib. 11. de varia historia. Iosina Rex Scotię illam in primis amplexus est, eò quòd cum in Hibernia cum patre exularet Chirurgis maximè familiariter vsus fuisset, breui reliqua nobilitate in Regis mores eũte factum est, vt multis seculis nemo esset in Scotia illustiore loco natus qui vulnerum curationem non teneret, quemadmodum H. Boëthius lib. 2. memorat. Sed quid plura cõmemorem exempla, quibus nullum non seculum illustre fuit.

Cæterùm Chirurgia primùm intra priuatos parietes à nonnullls retinebatur, qui eam filios solummodo suos docebant; póst crescẽte
eius

eius vſu, tum à veteribus, tum à recentibus artificibus in certa pręcepta redacta, publici iuris facta eſt, & plurimas vel vulneribus, vel vlceribus fracturiſve malè affectis attulit vtilitates.

Certitudo autem & dexteritas eius ex obſervationibus ſingulariũ non tantùm vtiliter, ſed etiam neceſſariò comparatur. Nam ſi quæ ars eſt, quam obſervationes excolunt, amplificant, & perficiunt, hæc profectò eſt. Illæ Chirurgum ante aggreſſionem operationum, & curationis vulnerum, providum, in curãdo circumſpectum & cautum, ad omnes denique effectiones artis ſuæ aptum reddunt. Illæ errores præcauere docent, quibus imperiti Chirurgi, & irrationales empirici innumeros ægros, non tantum per multos dies, menſes, annos, excruciant, verùm etiam frequenter necant: aut ad minimùm infeliciter curatos, ex rectis claudos faciunt. Illæ vetera Chirurgiæ præcepta vera confirmant, falſa refellunt, ob-

ſcura illuſtrant, dubia ab ambiguitatibus liberant. Illæ noua & ab antiquis non annotata præcepta ſuggerunt. Illæ noua inſtrumenta, & olim ignorata, ſubminiſtrant, quorum vſus & expeditus eſt, & vulneratis ſalutaris.

Iſtarum rerum ſpecimina obſervationes hæ noſtræ exhibent, multorum annorum ſpacio, multorum laborum ſtudio, multorum ægrorũ ſolatio comparatę, quas publici iuris facio, vt quantùm in me eſt, Chirurgicarum operationum dexteritatem adiuuem.

Illas autem celſitudini tuæ, SERENISSIME ET POTENTISSIME PRINCEPS, meritò dedico & conſecro, vt quæ non ſolùm veterum Regum & Principum exemplo omnes medicinæ partes magni facit, verùm etiam innata quadam erga omnes literatos animi inclinatione ſit prædita. Et Sereniſſimorum Potentiſſimorumq́ue Principum, patris ſui LVDOVICI, & aui FRIDERICI PII veſtigijs pijs & Laudatiſ-

ſimis

ſimis inſiſtens antiquiſſimam illam & florentiſſimam HEIDELBERGENSEM Academiam doctiſſimis viris omniumque ſcientiarum luminibus præclariſſimis & prudentiſſimis clementiſſimè exornat.

Cùm itaque Celſ. T. non tantum ſtudiorum ſit patronus ſummus, ſed etiam pro iudicij ſui dexteritate Chirurgiam Principibus heroicis & Remp. adverſus hoſtes propugnantibus, in primis conſecratam proculdubio magni æſtimet; humillima atque debita animi demiſſione rogo & oro, vt hoc meum ſtudium & quantulumcunq; laborem, pro ſua clemẽtia, in protectionem ſuam ſuſcipere, & contra maledicentium morſus defendere dignetur, vt hoc pacto in propoſito obſervationum Chirurgicarum curſu progreſſus faciens Celſit. T. perpetuò me obſtrictũ eſſe agnoſcam.

Præpotens ille DEVS Celſ. T. vnà cum Illuſtriſſima coniuge, & ſobole optimè nata quàm diutiſſimè incolumem tueatur, ſpiritu ſuo re-

gat, & omni benedictionum genere ornet cumulatissimè, vt per eam Ecclesiæ orthodoxæ incolumitas, Reipublicæ Christianę, ac in primis sacri Romani Imperij dignitas & optimarũ literarum splendor conservari, augerique possit. Paterniaci Auenticorum 10. Augusti Anno 1605.

Serenissimæ Celsitudinis tuæ

seruus addictissimus.

Guilielmus Fabricius Hildanus.

PRAEFATIO AD LECTOREM.

QVum artem noſtram Chirurgicam, candide Lector, ex experientia, vſu, atq; exercitatione procreatam, nullamq; eſſe aliam, in qua experientia adeò ſit neceſſaria, probè animadverterem cœpi ante annos aliquot cõſignare ea, quæ in tractandis ægrotis, & faciendis operationib⁹, rara & notatu digna mihi occurrebant: idq; in proprium vſum. Aduerſaria autem illa quum apud me vidiſſet atque perlegiſſet reverendus ac clariſſimus Dn. IOAN. RHETERIVS G. Philoſophiæ, & trium linguarum peritiſſimus, & Theologus eximius, compater meus plurimum honorandus, & pro ingenij ſui acumine, ea publici iuris non indigna fore iudicaret, ſuaſit vt eligerem viginti quinq; exempla non vulgaria; quæ ipſe poſtmodum propter ſingulare ſuum iuuandæ reipublicæ ſtudium & ſummam in me beneuolentiam,

vna cum tractatu meo de Gangręną & Sphacelo Latina fecit, & typis mandauit.

Hæc quum læta fronte à Chirurgiæ ſtudioſis excipi, eorumq; nunc deſijſſe exemplaria viderem, & amici nonnulli hortarentur, vt cęteras, quas haberem obſervationes, adderem, in hoc officij genere pergẽdum putaui. Succiſiuum itaque huic ſtudio tẽpus libenter impendi, & poſthac libenter impendam, dummodo ad medicam inde aliq̃d vtilitatis accedere poſſit familiam: Habes itaq; beneuole lector Centuriam vnam, cui, propter penuriã exemplarium illas viginti quinque Obſervationes à D. Rheterio editas ſuo loco incluſimus. Centuriam hanc OBSERVATIONVM ET CVRATIONVM inſcribere voluimus, ea propter maximè quod non omnia rara exempla, ſed quòd præterea curationes quaſdam contineat, tyronibus (in quorum gratiam hæc à me ſuſcepta fuêre) vt confido, nec ingratas nec infructuoſas. Epiſtolas

las præterea nonnullas amicorum, à proposito nostro minimè alienas adijcere libuit. Sed tractatum de gangræna & sphacelo, superiorib. viginti quinque Observationibus adiunctum, nunc addere non libuit, spero tamen (fauente Deo laboribus nostris) propediem aucturũ, & seorsim editurum. Ordo hic mihi institutus est; Quæ ad caput eiusq; partes attinent, primum describo: deinde ad pectus, & ventrem, tandemq; ad artus descẽdo. Et id quidẽ stylo rudiori & impolito, quod nobis lector humanissime ignosces, quandoquidem non tam elegantię quàm ipsis nos studemus rebus.

Et quia hisce temporibus vix reperitur scientia quæ calumnijs & sycophantijs adeò sit obnoxia, atq; medicina, necesse est, vt Chirurgus vtatur prudentia providentiaque, quò famæ suæ consulat, vt rectè admonuit Hippocrates lib. prædictionum ca. 1. Det igitur operam primò vt in difficillimis affectibus & operationib. si fieri potest, sibi adiun-

Admonitio ad tyrones.

iun-

iunctum habeat medicum, qui victus rationem instituat, & corpus à prauis humoribus exoneret, symptomatibusque, quæ superuenire possunt, prospiciat. Deinde vt sit instructus omnibus ad operationẽ necessarijs, veluti instrumentis, cauterijs ignîtis, pulueribus sanguinẽ sistentibus, defensiuis, aceto, cordialibus: vt aquâ cinamomi, confectione alkermes, & similibus, si vires deficerent: Viris item fortibus, & magni animi, manuq; promptis. Tertiò caueat, ne in grauissimis morbis, & operationibus, temere, & nisi rogatus ab amicis, consanguineis, aut assidentibus ipsius ægrotantis manum operi adhibeat: ne postea, si res pro voto non successerit, nomen mali & imperiti medici aut Chirurgi sibi acquirat.

Ante operationem itaq; considerare debet, quidnam de morbo futurum, an scilicet curabilis, aut incurabilis plenè, aut diuturnus. Est enim prudentis Chirurgi (vt monet Celsus lib. 5. c. 26.) primùm

eum

eum qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem eius, vt occiſi, quem ſors ipſius perimit. Deinde, vbi grauis metus, ſine certâ tamen deſperatione eſt, indicandũ neceſſarijs, id eſt familiaribus, & amicis periclitantis, in difficili rem eſſe, ne, ſi victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur, ſed vt hæc (inquit idem Celſus) prudẽti viro conveniunt, ſic rurſus hiſtrionis eſt, paruam rem attollere, quò plus præſtitiſſe videatur, hæc Celſus.

Conuocatis igitur parentibus ęgri, aut quibuſdam ex proceribus aut primarijs eius loci, vbi æger decumbit, coram eis de præſenti periculo, & futuro euentu morbi pręſagire debet. Præſagia enim, quæ ex artis fontibus fiunt (vt Galenus docet lib. de conſtitut. artis medicæ) medicum omni mortis culpâ eximunt, ſuntque ceu clypeus, quem Deus Opt. Max. Medicis, vt eo ſe cõtra maledicentium & Momorum calumnias, & liuorem tueri poſſent

clemen-

clementer ac benignè concessit. Si enim Medicus prædicit, quæ cum morbo euentura sunt, priusquam eueniant, tum si quid sinistri acciderit ægro, medicum nemo culpare potest. Quandoquidem (vt Hippocrates loco antea citato docet) presentiens & prædicens coram ægro præsentia, preterita, & futura, queque infirmi omittunt, enarrans, creditur agnoscere conditionem ægri. Hinc audent homines magis se concredere medico, atq; (vt Galenus inquit prædictionum Hipp. commentario 2) se exhibent obsequentiores, ac demum si se exhibeant obsequentiores, morbus faciliûs repellitur, vti ego non rarò obseruaui. Postea ex amicis & consanguineis rescire conuenit, an in operatione facienda consentiant omnes, admonendiq; sunt, ne culpam in Chirurgum transferant, si res ex animi sententia non successerit. Id quum promiserint, polliceatur eis Chirurgus se summam adhibiturũ diligentiam, ac fideliter administratu-

ſtraturum & exequuturum omnia quæ iubent artis præcepta.

Sed quia pietas ad omnia vtilis, imò neceſſaria eſt, quemadmodum nos monet diuus Apoſtolus, operatio & curatio prorſum inutilis futura eſt, niſi Deus ei benedicat; ideò reuerēter accerſendus eſt Eccleſiæ paſtor, vt in re tam graui, & periculoſa, ſicut par eſt & pium, ante operationem adſtantes admoneat, vt omnes cū ipſo pro felici ſucceſſu operationis, & curationis Deū ſuppliciter implorare velint. Quòd ſi non liceat habere paſtorem, hac vel nō longè abſimili precatione vti ſoleo.

DEVS omnipotens pater clemētiſſime, ingenuè ac ſincere cum ſancto Propheta tuo Dauide fatemur, nos in peccato conceptos eſſe, & in iniquitate natos. Quod ſanè ſi ſec' vel ſaltē cogitare vellemus conſciētia noſtra, nos accuſaret, ac facilè nos conuincerent morbi penè innumeri, aduerſa, caſus, incōmoda,

quibus

quibus plerumq; & in animo, & in corpore, vel iustiores, vel nostri ipsi infantuli conflictamur. Quæ haud dubie perspicua sunt testimonia, fructusque inhærentis peccati, impuriq; fomitis. Quam ob causam meremur iustissimè non solum grauiores pœnas, sed etiam à benigna tua facie reijci, vt qui nihil satagimus aliud quàm crebris & continuis malis maiestatem tuam offendere. At pater clementissime, fons omnis misericordiæ, veniam deprecamur. Condona nobis flagitia, flagitiorum causas tolle, per Iesum Christum dominum nostrum, qui semetipsum horrendæ, ac ignominiosæ morti tradidit, vt in eius vulneribus sanitatem reperiremus ac reciperemus. Cæterum ô Pater misericordię ac DEVS indulgentissime, qui non vis ægros in suis morbis & aduersis computrescere, sed vt sedulus medicus ipsis opportuno tempore opitulari: Ideoq; pro tua plus quã paterna bonitate metua plus quã paterna bonitate medicamenta ac omnis generis remedia

dia iam à priſcis & primis ſeculis conuenientia procuraſti, & viros ad ea applicanda ſuſcitaſti, nec non quotidie ſuſcitas idoneos induſtriâ ac experientiâ pręſtantes quorum cura & opera ſuccurratur afflictis. Iam nunc illa tua bonitate freti, qua huc conuenimus gratia huius afflicti, in graui diſcrimine verſantis. Rogamus te ſupplices vt ante omnia peccatorum eius immemor, quæ tot ſunt veriſſimæ morbi cauſæ, illius te miſereat. Ac prætereà digneris & adeſſe & præeſſe huic actioni, adeò vt qui operaturus eſt, & manum adhibiturus id te Duce faciat, & præſtet. Interim vires dolenti ſuppeditato, quò doloris acerbitatem, quæ plærumque tales operationes comitatur, perferre poſſit. Curationem ipſam ad perfectionem, & finem optatum perducito: ita vt & Medicus & Chirurg⁹, ſimul & æger ipſe, parẽtes, & quotquot hîc adſunt ſpectatores pij felicem ſucceſſum tibi ſoli acceptum feramus, tibiq; immortales gratias

agamus, per Iesum Christum Dominum nostrũ cuius oratione nomen tuum ac misericordiam compellamus, dicẽtes Pater Noster &c.

PORRO quia ad hoc studij genus non raro me incitauit NOBILISSIMVS ET CLARISS. DN. KAROLVS VTENHOVIVS piæ memoriæ, Musarum summum decus, & Mecænas meus, à teneris fere vnguiculis, placuit, tum ob illam quam ipsi debui, ac etiam nunc familiæ VTENHOVIORVM debeo observantiam, tum propter ipsius VTENHOVII summam in reuerendum ac clarissimũ virum D. IOAN. RHETERIVM, compatrem meum plurimum honorandum, benevolentiam, hîc subiungere versus, quos Dn. RHETERIVS in memoriam ipsius VTENHOVII conscripsit. Tu lector beneuole omnia æqui bonique consule; quod te facere cùm intellexero & DEVS OPT. MAX. vitam extenderit, & cœptis fauerit, nonnulla alia à me habebis. Vale.

O immense Deus summi medicaminis autor,
Dirige tu Medicos, erige tu miseros.

Guilielmo Fabricio Hildano suo
Ioannes Rheterius.

Mitto, vir ornatißime, quos sed non quales efflagitasti versus, magni illius & optimi Vtenhovij memorias: Vtinam verò & huius merito, & tua expectatione dignas. Sed quid agas? nosti me & exiguũ mihi ingenium: nosti etiam ærumnas, rus, & diuerticula nostra. Nunc quidem teq́ & illius superstites amicos deprecor: olim si verus Apollo fauerit cœlitus, exoluam me isto ære plenius. Interim, nt canit ille. Qui quàm potuit dat maxima, gratus abunde est. Vale & nos ama. Bacij 14. Julij 1605.

Εὐγενεστάτῳ τε καὶ λογιωτάτῳ πάλαι πολ'
ἀνδρὶ Καρόλῳ Οὐθενοβίῳ Νεόχθονι
πάντοτε πεπαιδευμένῳ, Ἰωάννου
τοῦ Ῥηλείου.

Βωμὸς ἐπιτάφιος.

Εἰμὶ ἀνδρὸς εὖ ὄζοντος
βίῳ, μόρῳ τε, μνᾶμα

Φλέγον κέδροιο καπνώδη γόνον.
ἀκοῦσαι θαῦμα, παπλαίνου τέρας
οὗ μὲν Νεοχθονὶς πλατουαχθὼν
γεννήσεν εὐγενεστάτη ῥίζα.

πολέσι δ' αὖ μόχθοισι
δαμέντ' ἄνακτος βία
τοκεσὶς τε καὶ τέκνωμα
πόλιν ἵκοντο μαρτὸς
Ἀγριππίνης Νέρωνος
φερώνυμον. ὀπαδοὶ
δ' ἀμᾶχάρεις ἢ Ἀπόλλων
ἑρμῆς, Ἀθηνη, μοῖσαι

Ἀλλὰ βάσις κραταιὰ χριστοῦ
θρήσκευ' ἄμεμπτος ἀμφὶ θυμῷ
σταθεῖσα, τῆς ἐπὶ πλέον Μά-
καρ ὅλος οὐθέν γ' ὀβίος κα-
ταχὼν, λέλογχε θεόφιν ζῆν.

Superioris Aræ Epitaphicæ

In Nobilißimi ac Doctißimi quondam Viri, Caroli Vtenhouij Neochthonis memoriam, declaratio metrica per eundem Ioannem Rheterium.

Ara ſepulturæ Graîa concinna loquela,
Thus adolens oleo nomina magna viri,
Cuius odoratam (dictu mirabile) vitam
Invida mors ornat ſuauiùs ipſa tamen.
Nimirum nec nota ſatis, nec amata ſmaragdus,
Mox deſiderio fit pretioſa magis.
At tu tantus eras (generoſa ſtirpe Neochthon
Carole Vtenhoui, deliciæ Charitum,
Virtutum effigies, Muſarum ſtemma decorum
Hebræo, Græco dogmate & Aonio)
Quanta ſuis latè protenditur alma colonis
Nomine Agrippinæ ſplendida metropolis:
Illa, inquam, quæ te fouit iuuenemq; ſenemque,
Iamque fouet cineres hoſpita fida tuos.
Vel quàm longa trahunt vaſtum diffuſa per æquor
Vicini Rheni ſyrmata Nereides.
Hæ laudes magnæ, laudumque occaſio magna:
Sed tibi ſancta fides, Karole, plura dedit.
Hoc opus, hoc illud magnumq; vnumque neceſſe,
Quo ſeruatur homo: cætera cuncta nihil.

GVILIELMO FABRICIO HILDANO
Chirurgo præſtantiſsimo non amoris, ſed veritatis teſtimonium ſcribebat.

ANTONIVS FAYVS.

Ad Troiam quondam Podalirius atq; Machaon,
Græcorum multos eripuêre neci.
Illorum meritis hinc non ingrata Camœna
Moeonij vitam Vatis vtrique dedit.
Quòd ſi *Fabricium* tunc ſæcula priſca tuliſſent,
Vſu per celebrem, nec minùs arte bonum:

Camine Moeonio toto cantatus in orbe,
Ambobus iunctus tertius ille foret.
Et nunc *Fabricium* si possent noscere Vates,
Quos decorat lauro clarus Apollo sua:
Debita *Fabricio* certatim carmina ferrent;
Qui dextram multis auxiliùmque tulit:
Inter quos, vsum, *Fayus*, qui nouit & artem
Fabricij, nunc hæc paucula scripta notat.
Quos paßim clarat Chirurgica dextera multos
In Medico memini me numerasse choro:
Vsu Fabricium *sed qui superaret & arte,*
Chirurgum non est mi meminisse datum.

IN CHIRVRGICAS OBSERVATIONES Clarißimi ac Peritißimi Chirurgo-Medici Gulielmi Fabricij Hildani.

Ioan. Merula Aurelianus.

Cōfusum implicitumq; Chaos, quæ prouida cōfert
Natura accumulans munera muneribus
Arte sagaci opus est Naturam quæ iuuet ipsam,
Disponat certis quæ facienda modis.
Dotibus at pollens Naturæ, artisque peritus,
Anxius optabit clara pericla sequi
Qui sequitur lucem, premit & vestigia doctûm,
Tutiùs ad quoduis progredietur opus.
Est etenim rerum experientia certa magistra,
Expertus rerum tuque magister eris.
Vt tollas igitur dubium, & fidentior adsis,
Explorata oculis subijce facta tuis.
Certè *Fabricius*, quo vix præstantior alter,
Chirurgo Medicus finibus Helueticis.
Vtilia & quæ certo vsu comperta fuêre,
Obseruat Medicis conspicienda viris:
Suspecti nihil est, verissima congerit ista
Omnia, quæ mira sedulitate facit.
Cætera quæ magno perfecta labore leguntur,
Cum veniâ ex hortis colligit ille suis.
Eruat vt glandes; intraque hærentia tela,
Plagisque internis quæ grauiora latent,
Concretus si quis lapis est, vulnusque profundum,
Perplexum medicis quod remoretur opus.

Fabricius confictor & indagator acutus
Inſtrumenta tibi fabricat apta ſatis;
Ergo age, permultos quæ conquiſita labore
Qua dat Fabricius, ſuſcipe mente pari.
Hæc ſpeculi multis, multis & luminis inſtar,
Conſignat chartis facta pericla ſuis,
Accedet fructus medicis nec inutilis inde,
Venturæ & fructus poſteritatis erit.

IN
VIRI CLARISSIMI
D. GVILIELMI FABRICII HILDANI
& Chirurgi peritiſſimi Feliciſſimi.

OBSERVATIONES

AMICVM ADPLAVSVM
TESTATVR.

Caſpar Dornauius D.

Cur tot præcocibus denſantur funera buſtis,
Nil Aſclepiadum proficiente manu?
Hic vſum, artificum patrem, neglexit, opinans
Oraclum, ſuaſit quod rationis apex.
Ille ſupercilijs artis fundamina ſtringens,
Per varias mortes cæca pericla facit.
Pœoniqs intra muros peccatur, & extra.
Et ratio atque vſus iuncta ſient manibus.
Iuncta manus te, Fabrici, rationis & vſus
Fecit Cimmerias exoneraſſe rates.
Nec ſatis; in plures donaria ſplendida fundis,
Quæ coluiſſe datum eſt ingenio atque die.
Euge! Sic Cous formam pater edidit artis,
Inter honoratos pars memoranda Deos,
Quòd Latonigenæ tabulas ſuſpenderat aræ,
Quas oculi ac ſenſus edocuere prius.
Hippocratis quia preſſiſti veſtigia patris,
Non, Guilielme, cluas filius Hippocratis?

DN. GVIL. FABRICIO HILDANO *Chirurgo præstantiß.* Nathanaël Chambutus *Verbi divini minister.*

S. P. D.

Audieram (fateor) celebres, Hildane, medelas
  Esse tuas: at res non mihi nota satis:
Donec aperta oculis fieret solertia, qua tu
  Dexterè in arte nouas organa quotidie:
Donec item curas aliquot spectare daretur,
  Quæ superare solent spemq; fidemq; hominum:
Ac varijs donec scriptis constaret idipsum
  Amplius esse, prior quàm tua fama fuit.
Sed modò rumori cedo, quum sæpe fugaris
  Morbos, qui misere corpora discruciant:
Nec modò contuleris opifer plerisq; salutem,
  At simul, id fiat, qua ratione notes.
Namq; opus excultū profers, quod monstrat, vt apta
  Extirpes morbos dexteritate graues:
Vtiliterque notas, quæ censes digna notatu,
  Quorum participes quoslibet ipse facis.
Sic pia corda iuuat cuiuis succurrere egeno
  Arte sua: siquidem condere dona nefas.
Hic tenet arcanum, Ille aliud, quod celat, vt vni
  Vendicet ingratus commoda quæque sibi.
Qui sibi natus erit soli: nec dignus habetor,
  Qui vocitetur homo, ni volet esse probus.
Si quiuis inuenta simul conferret in vnum,
  Quæ prosint homini, hæc vita beata foret:
Huicce rei intentus sincero, Hildane, valebis
  Pectore mortales conciliare tibi:
Acceptusque Deo duces feliciter æuum:
  Ac nihili facies scommata tetra hominum.
Conatus igitur Deus ac incepta secundet,
  Quo medica ægrotos promptior arte leues.

IN OBSERVATIONVM ET CVRAtionum Chirurgicarum Centuriam primam Dn. GVILIELMI FABRICII HILDANI apud Paterniacenses Medici & Chirurgi Ordinarij.

Plærisque turpem hanc, indidit mortalibus
Natura labem, qua saluti publicæ
Præferre priuatum solemus commodum.
Si quid, benignus distributor munerum,
Gratis, DEVS, nobis retexit, abditum
Quod hactenus nullique cognitum fuit
In arte quauis, clam seruare cæteris
Id posse, permagnæ artis esse ducimus.
Non tu FABRICI sic facis, claræ ô decus
Clarum vrbis, olim cui PATERNVS indidit
Hoc quod gerit nomen suo de nomine,
Scientiâ multum mihi charissime
Experientiâq; præstantissime
Artis medendi, non idem, dico, facis,
Nec quod talentum credidit tibi DEVS
Telluris obscuro recondis puluere,
Sed fœnori das, vsuique publico
Mortalium gratis lubensque destinas,
Præ cæteris si singulare quippiam
In artibus communicauit optimus
Tibi DEVS. Laudem hinc mereberis tuâ
Virtute dignam: nec tui ullo nominis
Peribit æuo fama; Nam laus & decus
Virtutis immortale & expers funeris,
Rubiginem non contrahit: nec vermibus
Fit esca: nec longo senescit tempore.
Pergas modò insistens boni vestigijs
Viri, inchoatam persequi recto viam
Gradu FABRICI latiusque pristinos
Scientiarum prorogare limites.

Ioan. Durenheimerus Vrsellanus Ciuis & Notarius publ. Bernensis.

F.

In Centuriam Medicinalium Obseruationum Dn. Guilielmi Fabricij Hildani medici vigilantissimi Chirurgiq; præstantissimi. Epigramma.

Dan. Tauelli Patern.

Quos aliena iuuat docta experientia rerum,
Quâ morbos vitare queant, iisdemque mederi:
Fabricio vtantur, dante obseruata per annos
Multos, posse alijs quotquot prodesse putauit.
Has adhibere solet tum quas Epidaurius herbas,
Tum quas Philliridis nobis solertia præbet.
Quæ docet Hippocrates, medicorũ & turba perita,
Ad praxim appositè reuocat, morbisq; medetur:
Qui licet innumeri tamen & medicamina tot sunt,
Queis potis est sapiens medicus conferre salutem,
Vt variant igitur morbi, sic ipse medelas
Mutat, & attactu pulsus, variaq; indagine morbi
Et genus assequitur, nec non humaniter aptat
Pharmaca corporibus, catapotia & ipsa medendis.
Vt sua præscribit ludi moderator acutus
Prima iuuentuti propriè documenta tenellæ.
Hinc rediuiuus agit multos plerumq; per annos
Vitam, semianimis miserè qui vixerat antè:
Póstq; Deum, acceptam tibi fert, Hildane, salutem,
Ac vtrique refert tanto pro munere grates.
Ergo vbi lyra mea hęc fuerit rubiginis expers,
Tunc, Guilielme, tuas maiori carmine pandet
Laudes, æthereo perges dum numine fretus
Sic prodesse viris præsentibus, atque futuris.

Du mesme.

Quel Serape diuin, veuf du s'ege azuré,
A remis soubs tes pieds la teste vulcanique,
Le ris de Iupiter, le tet in Iunonique,
Et du perę des Dieux le trespas mesuré,
Dans les vases fatals: pour d'vn style asseuré
Ramener les manés du pont melancholique
Qui panche styx neuf fois, & le droit Minoique
Defrauder du tribut ia par luy procuré?

Cotilee Chrestien, ce n'est d'vne deesse
Variable en son sort que tu as teste addresse
De fabriquer FABri presque de nouueaux corps:
Mais la cause de tout, qui tout de rien fist naistre,
T ayant comme vn outil dans sa, puissante dextre
Fait (benissant ta main) presque viure les morts.

Sonnet

A Mons. G. Fabry Hildanois expert Chirurgien & Medecin ordinaire à PAYERNE.

Le docte Botanis, curieux de l'honneur
Plus que de la santé de la nature humaine, (ne,
Accourt en mille mõts, & soigneux s'y pourmai-
Cherchãt pour ornemẽt d'un Iardin quelq; fleur:
Mais toy le fils aisn'e d'Aesculape, as le coeur
Rempli d'affection; tu visites la plaine
D'un peuple langoureux gemissãt soubs la peine
D'un membre gangrené, ou de pire douleur.
Mille autre affliction, que l'on dit incurable,
Tu traictes, tu guaris, à chascun secourable,
Le poure tes bien-faicts en aumosne resent.
Mais pus que les apprens par belle centurie
Aux tyrons, conioignans l'art à la theorie,
Centuries de vers l'on te doibt, cent fois cent.

Iaq. Guy de Neufchastel.

A Mons. Fabry Hildanois expert Chirurgier & Medecin à PAYERNE.

Lors que le Capitole & chef du grand empire
Iadis tant illustré soubs le nom des Cesars
Apperçeut que la Perque exigeoit ses soldats
Dans l'orageux Stygie, accroissant leur martyre.
Chacun chacun fut lors soigneux charger la lyre
Pour capter d'Apollo le fils soustien de Mars:
Qui dedans Epidaure auoit les estendars,
Du candide trophee attendant sa nauire.

Puis arriué qu'il fut au ſeint Dieu par honneur
Chacun pour ſa victime expoſa ſon bon heur,
Sur tel augur ioyeux d'aſpirer à ſa veüe
Ha! mais de toy FABRI Chanteront nos neveux
Ton nom qui iuſqu'aux cieux vole encor plus fa-
Rendant ta Centurie à iamais recognue. (meux

David le Clerc. L.

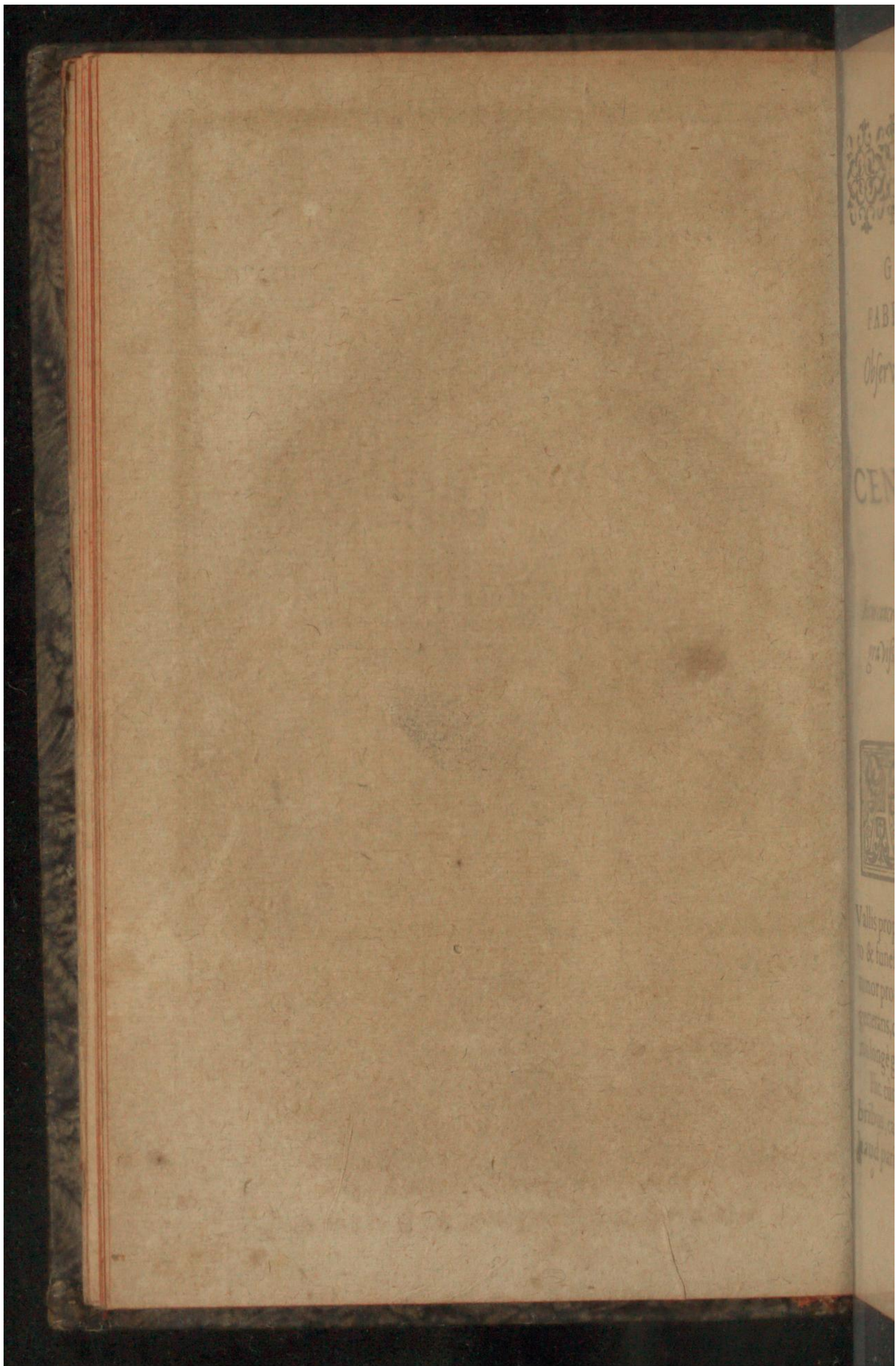

IN ORNATISS. VIRI GVILHELMI FABRICII
Hildani chirurgica medicaque arte nobiliſs:
Hexaſt: Caroli Vtenhouij

Hæc eſt Cheirurgi pariter Mediciq; VVILHELMI
Vulnera qui ſanat corporis, effigies
FABRICII, manibus non tantùm; at melle ſuâuis
Alloquij & linguæ vulnera Cordis ope.
Quis neget ergo illum Medicum pariterq; Cherurgum
Verba etenim ægrotæ ſunt Panacea animæ.

μάΚΑΡΟΛΟϹΟΥΘΕΝ ΟΒΙΟϹ.

GVILLELMI FABRICII HILDANI
Observationum, & curationum Chirurgicarum
CENTVRIA PRIMA.
OBSERVATIO I.
Ficus cancrosus in oculi dextri orbita, cum gravissimis capitis symptomatis, feliciter extirpatus.

NNO Domini 1596. Calendis Augusti acciuit, me Lausannâ Lustriam Generosus CLAVDIVS LVSTRIACVS, eius loci & totius Vallis propriè sic dictæ Maior: quoniam diro & funesto morbo conflictabatur. Is fuit tumor prominens, scirrhosus, in cancrum degenerans, cum symptomatis internis & externis longè gravissimis.

Lustria oppidulum pcul Lausanna civitate duo circiter milliaria, ad marginem lacus Lemanni.

Hic cùm à natura, tum à varijs morbis, febribus, casibus, luxationibus, fracturis, &c. haud parùm fuit catharris obnoxius: maximè

quum accederet, moris patrij victus largior cum amicis & hospitibus, in quos fuit perpetuò liberalissimus. Itaque anno 1580. quum fuisset hyems humida & clemens, haud dubiè corporis vniversi partes oppletæ sunt humoribus excrementitijs, qui à iecinoris calore sursum ac in primis ad caput sublati, cœperũt diuexare hominem. Ineunte enim anno 1581. circa Februarij finem æger correptus est hemicraniâ ad dextrũ latus, & frustrà adhibitus multùm diuque medicus: siquidem humor capite conclusus, evacuationis quæsitâ viâ, impetum fecit in oculum dextrum. Hinc vehementissimus dolor & inflammatio. Et sic superiora symptomata, dolor capitis, febris, inquietudo, vomitus, lipothymia, aucta sunt potiùs quàm imminuta. Nec, vt aiebat æger, præsidijs, revulsione, derivationeúe vlla potuit sisti humoris affluxus: quin imò congestio tanta facta est, vt tandem erosa sit vel potiùs putrefacta oculi membrana prima, coniunctina dicta.

Morbi initium.

Hîc verò brevi eaq; necessaria digressione annotandum, supra decem hebdomadas nõ solùm dolorem adfuisse gravissimum, sed & cerebri motum attrectanti perceptum fuisse, quà sagittalis & coronalis suturę concurrunt: auditos etiam sonitus & cranij crepitationem quandam, perinde ac si lignum finderetur. Id ego tum accidisse autumo, quum cranij suturę ob dolorem, inflammationem & copiosum in cerebro humorem disiunctæ sunt: & verũ fuisse

obseruatio

fuiſſe mihi perſuadeo, cùm ex ampliſsimi viri ægroti relatu, & generoſi Gabrielis à Blonay Baronis à Chattelart, &c. eius generi, aſsiduò præſentis, tum quòd ipſe tale quid obſervarim in viro honeſtiſsimo apud noſtrates Germanos inferiores.

Eiuſdem rei altera obſervatio.

Hic ex grauiſsimo morbo & febri ardente, cum dolore capitis acutiſsimo, habuit ſuturas adeô diſiunctas, vt per interſtitium illud cerebri, ſyſtole & diaſtole facilè deprehenderetur. Vbi via facta eſt ad coniunctinam, longo tempore exſtillauit copioſus humor: tumq; primùm & dolores & reliqua ſymptomata mitigari cœperunt. Vrgentibus doloribus adhibitus erat ceruici ſetaceus funiculus, ſed eum vt nimis dolorificum & incommodum (vt qui circa ſextam vertebrem, vbi nervi eminentiores ſunt, adhibitus eſſet) poſt 15 dies detrahi iuſsit. Clauſo vulnere impreſſum eſt ibidem potentiale cauterium: ſed & hoc vlcus, ceu nimus dolorificum claudendum fuit. His fruſtrà tentatis optauit æger humori morbifico dari exitum, excitato vlcere in dextro brachio, beneficio potentialis cauterij. Tum demum partim ob febrim antè dictam, quę pleroſque humores ſuperfluos abſumpſerat, ipſumq; adeò corpus exſiccarat atque extenuarat, partim propter evacuationes ſubinde iteratas, partim denique quòd cauterium ita ad brachium applicatum fluxionem averteret, oculus cœpit areſcere. Et quoniam tres oculi humores, ruptis con-

iunctinâ & corneâ membranis, effluxerant, sensim etiam concidére & contractę sunt ipsę membranæ: atque ita oculus, deperdita naturali magnitudine & rotunditate, simul quoque in imam orbitam cõtractus est, & coëuntibus palpebris clausus ab anno 81 ad 95 citra symptoma vllum, nisi quòd singulis annis sub inde recurrebant & defluxus & capitis dolor.

Anno demum 95, quum in diæta modum non servasset, rediјt capitis & oculi dolor, priore tamen levior: ideo fortè, quia membranę & reliquæ oculi partes etiamnum dilatatę erant, vnde poterat humor sine vi influere. Etenim quæ sensim fiunt mutationes, parùm dolorificæ sunt. Sic igitur affluente magis magisq; humore, in capacitatem coniunctinæ, proprijs humoribus destitutæ & contractæ, ipsa paulatim intumuit. Tum verò palpebræ quindecim annis clausæ denuo apertę sunt, & oculus adeò intumuit, vt post semestre palpebras superaret, sparsis per totum oculum venarum ramis liuidis, crasso, adusto, & melancholico sanguine turgentibus. Tum æger ingrauescentibus indies & morbo & symptomatis, vndelibet præsidia conquirere cœpit: Inter quæ adhibitum fuit medicamẽtum, quod adeò irritavit morbum, vt subitò accreverit oculus plurimùm. Exin, vt initio dictum est, vocatus sum ab ægro Lustriam in eius ædes. Laborabit ille hemicraniâ ad dextrum latus: oculus ouo anserino maior extra

Hipp. Apho. lib. 2. Aph. 51.

pal-

palpebras prominebat, durus, ſcirrhoſus, liuidus, & cancroſus: aderat magna oculi & vicinarum partium inflammatio: præter capitis dolorem, oculi quoq; dolor acutiſsimè pungens, in parte exteriore potiſsimùm, hominem malè habebat. Quòd ſiquis miretur, quomodo ex tumore duro & ſcirrhoſo tantus dolor excitatus fuerit, in promptu ſunt cauſæ. Primùm enim tunc formatur cancer, fiebatque humor corroſiuus & acris, ac proinde vellicans & calefaciens vicinas partes. Deinde invaleſcente morbo violentiùs humor irruebat in coniunctinam, quæ eſt exquiſito ſenſu prædita. Doloris vero in extima parte vt plurimùm gravioris quàm in intima cauſa fuit oſsiculum quadratum & vndique ſcabroſum, quod interius ad coniunctinam latens (vti ab operatione compertũ) eam perpetuò premebat ac pungebat. Acceſſit & febris, itemque ſitis, lipothymia & vomitus. His ego ſymptomatis cœpi ſtatim occurrere. Itaque poſt præſcriptam legitimam victus rationem, ſub veſperam iuſsi lenientem clyſterem inijci. Poſtridie purgatum fuit corpus ſumptis duabus vncijs ſyrupi roſacei laxatiui cum rhabarbaro, agarico & ſennâ, infuſis & decoctis in aqua betonicę, agrimonię, & euphraſiæ. Sequentibus diebus propinatum fuit Iulapium ſequens:

R. Aquarum borraginis,
Acetoſæ &
Betonicæ, ana ℥. ij.

Syrupi de ſucco citriorum &
Granatorum, ana ℥. ij.
Miſce pro tribus doſibus.

A purgatione ſecta fuit vena cephalica reſpondens parti affectæ, & miſſus ſanguis ad vncias circiter ſex. Paucis pòſt diebus admoui hirudines venis iugularibus ſub aurem ad idem latus, necnòn & ſcapulis cucurbitulas modò ſiccas, modò cum ſcarificatione. Pedes laui decocto herbarum calidarum, roriſmarini, ſaluiæ, maioranæ, origani, menthæ, cũ ſale, &c. Suadebantur & frictiones, ſed quum his incaleſcat ſanguis, ſubtiliſque, calidus & erodens euadat, cenſui abſtinendum, cõtentus memoratis revulſionibus: maximè quum æger lubens iteraturus eſſet ſæpius ſuperiorem purgationem per ſyrupum roſaceum compoſitum & ſimilia, quibus peccantem humorem ſubduxi. Ita mitigata imminutaq; ſunt paulatim ſymptomata. Statim etiam partem affectam ablui goſſypio imbuto ſtillatitiâ quadam aquâ, quæ multum poteſt aduerſus cuiuſcunque partis cancrum. Eius hæc eſt deſcriptio.

Eximia deſtillatio cõtra cancrũ.

℞. Radicum ſcrophulariæ maioris,
Herbarum geranij primi Dioſcoridis,
hoc eſt, herbæ Roberti, ana M. ij.
Arnogloſſæ maioris,
Solani,
Bugloſſæ ſylueſtris,
Borraginis
Portulacæ

Euphra-

Euphrasiæ
Betonicæ, ana M. j.
Ranorum aquatilium, &
Album. ouorum diu agitatorum, ana num. 12.
Seminis cydoniorum, & fœnigræci aliquantùm conquassatorum, ana ℥. j.
His seminibus affunde aquarum rosarum & euphrasiæ, ana ℔. j.

Incidantur omnia & conquassentur, destillenturque in alembico plumbeo.

Et quoniam ingens fuit affluxus, præter reuulsiones admoui fronti sequens vnguentum ad fluxionem intercipiendam.

℞. Farinæ hordei ℥. ij.
Pulueris rosarum rubearum,
Myrtillorum,
Balaustiorum,
Nucum cupressi, &
Florum betonicæ, ana ʒ. ij.
Acaciæ ʒ. j.
Cum oleo rosato, pauca cera, & aceto, fiat vnguentum.

Hoc defensivum adhibui tribus vel quatuor diebus, ad sistendum fluxionis impetum: dein supersedi, ne plus satis refrigeraretur caput. Hac methodo sedaui ad tempus tum capitis, tum vlceris dolores acutissimos, cæteraque symptomata, crescente nihilominus in dies tumore.

Aliquantò pòst rogatus sum ab ægro, vt sibi fusissimè morbi naturam declararem, li-

bereque aperirem quæ præviderem pericula omnia, ac simul quæcunq; ad sanitatem optima viderentur præsidia proponerem. Tum ego coram clarissimo Alberto Roscio D. Medico celeberrimo, in ædibus Claudij Marionis fidelissimi ac diligentissimi pharmacopei & ciuis Lausannensis, ita disserui. Generose Domine, siquidem adeò exoptas & iubes coram declarari, quæ ad morbum tuum attinét, etsi præter medicorum institutum in consultationibus id sum facturus, dicam tamen libere & coràm quę sentio.

Definitio morbi in hoc ægro. Ad quemvis morbum tollendum, caput est, nosse ipsum morbum. Tuus iste ab essentia definitus, nihil aliud est, quàm scirrhus illegitimus, seu potiùs cancrosus: quippe qui desinit in cancrum occultum & latentem, hoc est, non exulceratum. *Celsus li. 6.* At ex figura Celsus προόπτωσιν, vel cum Latinis, exitum oculi nominat. Actuarius μῆλον, id est, malum vocat. Ego à figura ficum, ab essentia scirrhosum & cancrosum cognomino. Scirrhus propriè medicis dictus, est tumor durus & indolens, qualis hic ante annos aliquot. Verùm postea humor coniunctinâ membranâ conclusus & ita quasi conculcatus, vt nulla potuerit fieri transpiratio, tandem accensus est, & acrior atque malignior redditus: sicque formatus est scirrhus illegitimus, seu potiùs cancrosus. Hoc iudicant non modò durities, inęqualitas, dolor, color lividus, seu potiùs plumbeus, sed maximè venæ crassiores toto tumore spar-

ſparſæ, atro ſanguine, aduſto & melancholico turgentes. Et quamuis nondum exulceratus ſit tumor, periculum eſt tamen, ne temporis progreſſu ſanguis & humores melancholici accenſi tantum malitię attrahant in locum affectum, vt tandem (proh dolor) exeſis tunicis fiat cancer vlceratus, adverſus quem medicamentis fruſtra pugnetur.

Huius & ſimilium morborũ cauſa triplex: primitiua, antecedens, coniuncta. Primitiua medicis eſt exterior, poſita in victus ratione, alijsq; non naturalibus, aëre, motu, & quiete, ſomno & vigilia, animi pathematis, excretis & retentis. Plerunque enim ſi ſupprimantur ſolitę euacuationes, vt menſium & hęmorrhoidum, fit magna congeſtio humoris melancholici: vnde hic morbus. Naſcitur etiam ex vulneribus, contuſionibus, fracturis: in primis verò eryſipelate & inflammationib. peram curatis: quum ſcilicet ipſarum materia frigidiorum applicatione in duritiem concreſcit: aut quum ſolis calidis, non etiam emollientibus, tenuior portio diſſoluitur, craſſiore ſubſiſtente. *Cauſa morbi primitiua.*

Antecedens cauſa eſt humor melancholicus, item ſplenis imbecillitas, qua fit vt ex officio ſuo ſanguinis portionem fæculentam ex iecore non alliciat. Huc quoque plurimùm facit ipſa iecoris conſtitutio, ſiue id naturâ procliue eſt generandam atræ bilis copiam, ſiue nimis calidum & bilioſum, vnde coquatur nimis & aduratur ſanguis, nec non & alij humores, *Antecedens.*

Coniuncta. Coniuncta causa est, humor in locum affectum congestus. Tres istæ causæ hîc concurrunt. Nam quum generosus Dominus habitu sit non mediocriter bilioso, bilis assiduò præbuit materiam humori melancholico: siquidem cholericus humor summa adustione tandem etiam vertitur in atram bilem. Adde victus rationem, in qua haud parum peccauit Dominus, largiùs potans, vtensque cibarijs crudis & concoctu difficilibus, itemque aromatis, cœpis, allijs, porris, raphanis, &c. Huiusmodi primitiuarum causarum concursu excitata & corroborata est antecedens: inde humor ille qui ab anno 81 supererat ex inflammatione indurata in oculi membranis, data occasione, accreuit. Cumque superflui humores ferè influant in locum affectum, natura sese, quantum potuit, exonerauit in eum locum. Hinc coniuncta causa in istam, quam videmus magnitudinem, aucta est: & perget, inquam, nisi occurratur ijs quæ infrà proponemus auxilijs.

Signa cancri. *Galen. met. med. lib. 14.* Quoad signa: tametsi initio cãcri sicut herbæ germinantes difficilè cognoscantur, authore Galeno, nihilominus tumor iste sat liquidò intelligitur cancrosus, contra eos qui merum esse scirrhum apud generosum Dominum contenderunt. Cancri cognoscuntur eo, quòd sint præduri, inæquales, liuidi, sparsis circa tumorem crassioribus venis, atro sanguine turgentibus.

Sæpe etiam adest intemperies calida, siue

calor

calor & inflammatio cum dolore pungente & pruriente. Si fuerit exulceratus cancer, exit ſubtilis & fœtida ſanies. Iſta autem hîc viſuntur pleraque omnia. Non quidem pervenit cancer ad ſummam malitiam, ſed ad eam properat, breuî peruenturus. Aduſtus enim eſt ſanguis loco affecto, incluſus tandem cōtrahet (& iam cœpit) malignitatem tantam, vt quæ hactenus mirè operata ſunt præſidia ſedandis doloribus, reprimendo morbo, & minuendis ſymptomatis omnibus, demum infirma futura ſint ad reprimendum morbum, & prohibendum ne exulceretur, & occupet reliquas faciei partes, ſicq; fiat (Noli me tangere) hoc eſt, vlcus cancroſum in facie perquam malignum & immedicabile, aſsiduò erodens imas partes affectas, nec ſiſti pote, vt monet Aetius.

Nunc de curatione. Hæc perfici ſolet tribus potiſsimùm: victus ratione, euacuatione humoris antecedentis, & Chirurgicis auxilijs. Victus & cęterorum non naturalium quæ ſit ratio iam ſæpè ex me audivit Dominus: vitanda nimirum eſculenta dura, vaporoſa, & quæ facilè corrumpuntur: cuiuſmodi ſunt carnes ſale aut fumo inueteratæ, bubula, ſvilla, ferina & ſimiles: item aues aquaticæ. Vtendum bona veruecina, vitulina, hœdina, pullis, capis, perdicibus, turdis &c. Piſcibus abſtinendum, niſi fortè, vt nonnihil appetitui indulgeatur, ijs vti liceat ſub initium prandij, non in cœna, idq; adiectis paucis alijs cibis.

Aetius li. 6.

Curatio.

Victus ratio.

Sint

Sint autem pisces carne firma præditi, veluti percæ, trutæ, &c. In aquatilibus optimi sunt gammari sine aromatis. Aromata enim omnia vitanda, piper, zinziber, gariophylli &c. Item cæpæ, porrum, allia, raphani, sinapi, & quæcunque vim habent calefaciendi nimis sanguinem: legumina, fabæ, lenticulæ, pisa, phaseoli, &c. plurimùm nocent: item caseus, & quævis lactaria opera. Vespertina iuscula potissimùm noxia: vinum item vaporosum. Bibendum autem album, maturam, & modice potens. Diuturnus somnus potissimùm statim à cœna, noxius: aër item nimis calidus, aut summè frigidus vitandus.

Euacuantia. Secundam sanationis partem diximus positam in euacuando humore antecedente: quod vbi fiet, spectanda erit Domini habitudo biliosa, & intemperies calida, cum obstructione iecoris: ideoque purgandum cholagogis, habitâ tamen partis affectæ ratione. Quem in vsum mirè placet syrupus rosaceus compositus cum rhabarbaro, agarico & senna, quo sæpè vsus est æger, cum decocto betonicæ, euphrasiæ, agrimoniæ, &c. Salubriter etiam vsus est præscripto à me diaphœnico in tabellis, & electuario de succo rosarum. At ex Hippocrate ante purgationem præparandus est & coquendus humor apozematis aperientibus, qualia poterit præscribere D. D. Roscius, Phlebotomia, cucurbitulæ, & hirudines sæpe vtiles, imò necessariè ad hunc morbum, tum vt euacues minuasque causam antece-

Hippoc. Aph. li. 6. Aph. 22.

dentem,

dentem, humorem videlicet melancholicum, tum vt deriues loco affecto. Opportunũ his vernum tempus, authore Hippocrate. *Hippoc.*
Quibuſcunque, inquit, venæ ſectio, vel medicatio convenit, hos vere purgare, vel venâ ſectâ vacuare oportet. Aperienda vena brachij ad latus partis affectæ: cucurbitæ ſcapulis & clunibus applicandæ. Hirudines applicentur; quo modo iam applicuimus magno Domini bono, modò ſub aures ad iugulares venas, modò ad hæmorrhoidas ano, prout medico videbitur, idque vrgente demum neceſsitate. Tum verò ſenſim emittendus ſanguis propter malè conſtitutum iecur, quod quum ſit iam dudum debile, ſcirrhoſum, & obſtructum, dubium non eſt quin nimia aut importuna phlebotomia plurimùm ſit nocitura. *Aph. li. 6. Aph. 4.*

Tertia & poſtrema tollendi morbi ratio poſita in operatione chirurgica, in curando videlicet loco affecto. Porrò huius morbi ſanatio Chirurgica duplex eſt: Vna palliatiua ſeu fucata: Altera vera. Palliatiua eſt quam hactenus adhibuimus, & commodo victu, & purgato ſæpe corpore ad deducendum humorem, ſiue cauſam morbi antecedentem, atque etiam inhibendo eius impetum exterioribus applicationibus, qualibus huc vſque ſumus vſi. Sed quum hæc curatio tandem futura ſit inualida ad reprimendam morbi vehementiam, & perfectè ſanandum ægrum, operæ pretium fuerit proponere veram & legitimam ſanationem. Quum

Operatio Chirurgica.

Curatio palliatiua.

Meth.med. li.13.& 14. Quum igitur legitima ſanatio tumoris præter naturam, authore Galeno, fiat extrahendo tollendoque quicquid adeſt in parte affecta: videndum quot modis tolli poſsit tumor ſiue excreſcentia iſta, & quæ tollendi tutiſsima ratio. Iam antè ex me audijt Dominus, id faciendum vel reſoluentibus, vel erodentibus pharmacis, aut ipſa manu. Quoad reſoluentia, quum tumor ſit duriſsimus, credibile eſt nullo reſolutum iri medicamento, niſi priùs emolliatur. At verò præter quàm quòd huiuſmodi prædura materia tamdiu (quindecim videlicet annis) congeſta emolliri nequit, periculum eſt, ne ex iſto emollientium vſu tumor ſubitò cōtrahat ſummam malitiam, vti teſtatur Galenus, & nos in tractatu de Gangræna cōfirmauimus, exemplo ſcirrhi in iecinore inueterati. Hic enim adhibitis emollientibus, ſtatim verſus eſt in cancrum exulceratum, ex quo mors. Ex hac ergo methodo nihil ſperandum. Erodentia verò mihi perquam periculoſa cenſentur. Nam quum prominens hic tumor ſit duriſsimus, credibile eſt benigna medicamenta irrita futura; quin potiùs, vt ſumma durities adeſt, ſic vehemens requiritur medicatio, cuiuſmodi eſt quæ vi ſepticorum & eſcharoticorum fieri ſolet. At verò vt lenibus non afficitur cancer, ſæuiſsimum malum, ſic irritaritatur & ingraueſcit vel tantillùm acribus & vellicantibus, vt antè expertus eſt æger. Porrò quum pars affecta ſit cerebro ꝓxima,

Author tract. de Gangr. c. 3. & infrà obſ. 89.

oculus

oculus videlicet, in quem, vt radicitus tollatur morbus, penetrandum est altiùs ad nervũ opticum erodentibus pharmacis, haud dubiè illorum vis communicabitur membranis cerebri, vnde maxima & periculosissima exorietur inflammatio, siquidem magna intercedit sympathia & necessitudo inter oculi tunicas & capitis, vt infrà liquebit ex oculi anatome. Ergo ne sic quidem sanari potest æger.

Superest quam diximus chirurgica operatio, vt simul & semel extirpetur quicquid vitiosum est. Hæc autem omnium minimè periculosa, meo quidem iudicio. Primùm quia solidè conijcro me facilè posse radicitus malum extrahere, quantumuis altè latens in oculi orbita, nempe ad ipsum vsque opticum nervum, cuius & pars amputanda. Deinde, quia venarum & arteriarum vasa ibi tenuia sunt & quasi capillaria: ideoque nullum hæmorrhagiæ periculum. Denique licet altiùs incidẽdi sint nervi, opticus, & qui secundæ coniugationis est, nullum tamen periculum: siquidem nervis perfectè incisis in transversum, eorum extremitas contrahitur, ipsiq; integuntur carne, sicque desinit illorum functio, nec ab aëre aut medicamentis lædi possunt. Vnum hoc timendum, ne quum ægri corpus iamdudum cacochymum sit, ac ætate iam provectiore, ad annum videlicet accedẽs quinquagesimum sextum, facilè accendatur intemperies in partibus intimis, simulque exciten-

Curatio legitima.

citentur febris, capitis dolor, aliaque id genus ſymptomata. His vt occurras, laudabili victu vtendum, purgationes vſurpandę, ſecanda vena, applicandę cucurbitulæ, & cęterę revulſionum ac derivationum ſpecies: ſicque tuta erunt omnia, ſi modò benedixerit Deus Opt. Max. cui pro generoſo Domino vota nuncupamus.

His auditis, partim quòd exhorreſceret æger, partim quòd diſſuaderent nonnulli, abſurdè & imperitè ſpem facientes fore, vt quicquid ex oculo prominebat ſponte excideret, viſum eſt pergere in curatione palliatiua. Hac verò etſi ſedabantur dolores, nihilominus tamen excreſcebat fungus indies. Naſcebantur quoque tubercula & varices liuidæ ad piſi magnitudinum, merum quandoque ſanguinem emittentes. Eiuſmodi hæmorrhagiam etſi probabant nonnulli, vt quę ægrum, & partem affectam levatura videretur, ego contrà conſtanter affirmavi ita in dies magis magiſque debilitatum & refrigeratum iri iecur iampridem obſtructum, durũ & ſcirrhoſum, ac tandem illectum iri ſanguinem alioſque humores ad caput & faciem: vti ſanè accidit 13. Iulij: Reuerſo enim generoſo Domino à breui peregrinatione, ex qua incaluerat ei caput, itemque corpus vniuerſum, tubercula illa & varices oculi cœperunt ſanguinem profundere tanto impetu, vt 13 & 14 diebus eius menſis impletę ſint ſanguine ſcutellę ſeptem, pręter eum qui perijt in linteis,

ſpongijs,

ſpongijs, veſtibus &c. ſingularum ſcutellarũ ſanguis à me appenſus præſentibus G. Dn. ę-groto, Nicolao Gantino. Franciſco Croſerano, & Iohanne Glaronio, fuit vnciarum decem & ſemis: quod quidem tam verum eſt, quàm dictu mirabile. Paulò pòſt æger impensè debilis, imminente altero profluuio me accerſiuit eiuſdem menſis die 15. Quum primùm aduenio, faſciam qua malum contegebatur reſoluo: tum cœpit ſanguis longè maiore quàm vnquam antea impetu promanare: id quod, niſi fuiſſem teſtis oculatus, ægrè crediidiſſem, quam ſint oculi venæ ferè omnes capillorum inſtar exiles: ſed hæ contrà in hoc bono viro varicum inſtar dilatatæ cõſpiciebantur. Attamen inſperſo puluere noſtro ſanguinis ſiſtendi vi prædito, cuius deſcriptio habetur in libello noſtro de Gangręna illico ſuppreſſus ita eſt ſanguis, vt deinceps non niſi parciſsimus fluxerit. Ab hoc profluuio declinantibus ſenſim viribus, & excreſcente in dies oculo, non niſi miſerrima eaque propinqua mors expectabatur, quum tandem generoſi viri, Baro à Chattelart, & Dominus Denezi eius generi, cum alijs nobilibus & honeſtiſsimis amicis ſtatuerunt aduocandos eruditiſsimos & peritiſsimos quoſque medicos & chirurgos, quorum deliberationi & ſentẽtiæ ſeſe ęger ſubiiceret. Annuente ęgro accitur Genevâ clariſsimus & doctiſſimus IANVS ANTONIVS SARACENVS, Philoſophus eximius & medicus Re-

Obſeruatio inſignis.

gius, Lausanna item doctissimus D. D. ALBERTVS ROSCIVS, senex experientissimus. His me tertium adiunxit æger beneuolus, vt si opus esset chirurgica operatione, hâc ego perficerem. Die Iulij 28 initia consultatione, proposui quæ infrà suo loco. Verùm hîc mihi digrediendum in eos, qui spem adeoque fiduciam ægro faciebant fore, vt totus oculus ex orbita sponte decideret, allatis imperitè & stolidè exemplis, quibus persuasus æger operationem tamdiu differri voluit: vnde morbus deterior euasit, indiès noua subinde creans symptomata, in primis autem profusum illud & mirabile sanguinis profluvium, extenuationem maximam, iecinoris refrigerationem, ac vt autem demonstremus non posse oculum suo impetu decidere: item, vt confirmentur quæ paulò pòst sumus allaturi, consideranda est oculi compositio & cõnexio, quam brevis & synoptica eius expediet anatome: tùm deinde quàm falsò vulgus oculum ex sua orbita excidere posse sibi persuadeat, docebimus.

Oculi anatome. *Musculi.*

Oculus constat musculis, tunicis, humoribus, nervis, venis, arterijs, pinguedine & glandulis. Musculi sunt sex: quorum quatuor perficiunt motus rectos, ab ima orbita oriundi & cincto neruo optico in medium oculum desinentes. Hi dum functiones simul omnes exercẽt, introrsum trahunt oculum: si superior solus agit, sursum; si inferior, deorsum; si dexter, dextrorsum; si sinister, sinistrorsum

ſum trahit oculum. Reliqui duo ipſum circumagunt: vnde prçſtantiſsimo BAVHINO circumactores dicti. Horum vnus longior & gracilior, oritur ferè ex eodem loco, ex quo ille qui dextrorſum flectit oculum, ad maiorem videlicet canthum, & poſtquam peruenit ad anteriorem anguli intimi partem, quà lachrymalis ęminet glandula, tum deſinit in tenuiſsimum tendonem, qui per mediam quę illic eſt membranam, velut per annulum, penetrat: hinc in ſuperiorem oculi partem abſumitur. Quintus hic muſculus dum contrahitur ad principium ſuum tendone circulari, eo motu torquet oculum ad canthum maiorem. Sextus illi contrarius oritur ab inferiore orbitæ parte: & quum ſit tenuiſsimus, tranſuerſim aſcendit ad angulum exteriorem oculumque ita tranſuerſim inuoluit, vt exiguo tendine ipſi inſeratur iuxta quinti inſertionem. Hinc fit, vt duo tendones ſæpe videantur vnus. Hic ſolet oculum extrorſum flectere ad minorem canthum. Eſt & nonnullis ſeptimus muſculus in ima orbita infra ſex illos, opticum neruum ambiens: ſed hic in ſolis brutis reperitur.

Caſ. Bauh. Anat. hiſt. c. de muſc. oculorum.

Tunicas numerant alij ſex, ſeptem alij, PARÆVS quinq;.

Tunicæ ſeu membranæ

Prima eſt coniunctina ſiue adnata, epipephycos hymen Græcis, à pericranio orta: hęc aſtringit & ſtabilit oculum in orbita, ideoque eum totum integit vſque ac circulum Iridem, & totum oculi album conſtituit.

1. Coniunctina.

2. *Cornea.* Secunda cornea dicitur, cuius origo proximè à dura matre, laternæ corneæ instar pellucida: differt hæc & variat à se ipsâ: siquidẽ anterius est perspicua, vt præbeat rebus obiectis transitum: posteriore parte opaca est. Qui septem putant, duplicem hanc faciunt: partem quidem diaphanam, corneam: reliquam partem σκληρωτὴν siue duram nuncupantes, mihi vna & simplex esse videtur.

3. *Vuea.* Tertia est Vuea siue choroides, intertexta venis & arterijs instar secundarum muliebrium. Oritur â pia matre: totum oculum ambit, excepta pupilla, in qua est perforata, & corneæ adhæret per venas & arterias, quas nutritionis & vitæ causâ illi communicat. Vbi ad Iridem peruenit, relictâ corneâ descendit intrinsecus, & nonnihil reflectitur ad ampliorem ambitum humoris crystallini. Porrò in parte posteriore multicolor est, fusca, nigra, cærulea &c. instar iridis cœlestis, multos in vsus.

Primùm si vnicolor esset, omnia visui obiecta, eum colorem repræsentarent. Deinde colore nigro tincta est: vt cogantur spiritus à luce dissipati. Tertiò, fusca & cærulea, ad conseruandum & recreandum visum: mollis est, ne lædat humorem crystallinum, in cuius circunferentiam desinit. Perforata est ante humorem illum, ne obscuritate sua rebus obiectis aditum ad crystallinum humorem intercluderet: sed potiùs vt tot colorum species illo nigrore tanquam contrario suo colligi &

corro-

corroborari posſint. Qui ſeptem tunicas fingunt, hanc quoque diuidunt in duas: à neruo optico ad iridem, ſecũdinam: reliquum quod eſt infra partem pellucidam corneæ, Vueam dicunt.

Quarta Amphibleſtroïdes ſeu retiformis, oritur à neruo optico in tunicam verſo, & in reticuli formam texto ex venis, arterijs & neruis quos accipit ab Vuea, cùm ad ſui nutricationem & vitam, tum propter humorem vitreum, quem poſtica parte cingit. *4. Amphibleſtroides.*

Quinta Arachnoides, figura & conſiſtentia telam araneæ referens, cingit humorem cryſtallinum anteriore parte, vt conſeruet eũ, vt pote primarium viſus inſtrumentum, ſi cõtigerit lædi reliquos humores. Credibile eſt, vt & AMBROSIVS PARÆVS teſtatur lib. 6. cap. 6. oriri ab excrementis humoris illius cryſtallini. *5. Arachnoides.*

Sexta Vitrea tenuiſsima, vitreum humorem vndiquaque cingens, eumque â cryſtallino ſeparans. *6. Vitrea.*

Cæterùm reperitur & alia membrana proximè infra coniunctinam, aliquibus innominata dicta: Verùm hos ego putarim potiùs extremos tendones ſex illorum muſculorum in membranam extentos.

Tunicis continentur humores tres. Primus aqueus, inſtar aquæ limpidus. Situs eſt inter corneæ pellucidem partem, humoris cryſtallini in pupillâ patentem portionem, atque eam reflexionem Vueæ quæ ab Iride *Humores.* *1. Aqueus*

eſt ad humoris cryſtallini circunferentiam, vt vacuum, illud implens corneam diſtendat, eiuſdemque prolapſum in humorem cryſtallinum prohibeat. Item vt humiditate ſua humorem cryſtallinum vindicet à nimia exſiccatione.

2. Cryſtallinus. Secundus humor cryſtallinus eſt, à colore lucido & ſplendente cryſtalli inſtar, ſitu medius in oculi centro, vitreo innatans, à quo nutritur: pro ſpeculo eſt videndi facultati eò deductæ per ſpiritum viſualem.

3. Albugineus ſeu vitreus. Tertius humor albugineus, figura & conſiſtentia albumini oui ſimilis: ſitus eſt in poſtica parte cryſtallini, vt aliquantum retardetur ſpiritus viſilis impetus, per neruum opticum ad humorem cryſtallinuum deſcendentis: haud aliter quàm aqueus cryſtallino parte antica obiectus eſt, ad reprimendos obiectorum colorum impetus. Hic humor alitur à tunica retiformi.

Nerui. Nerui duo. Vnus primæ coniugationis opticus, à quo ſpiritus viſilis defertur ad oculum. Poſtquam peruenit ad vitreum humorem, abſumitur in ſtructuram tunicæ retiformis. Alter ſecundæ coniugationis, ſub egreſſum è cranio in orbitę radice diſtribuitur, & diſsipatur in oculi muſculos, quibus motum affert.

Venæ & arteriæ. Venæ & arteriæ aliæ ſunt internæ, illuc productæ cum tunicis vaſorum cerebri: alię externæ, conſtitutæ in coniunctina & muſculis ijs qui à venis iugularibus & carotidibus

extimis

extimis oriũtur. Miniſtrant oculis alimentũ venæ, vitam arteriæ. Interiecta eſt oculorum muſculis pinguedo multa, ne oculi continuo motu deſiccentur. Glandulæ quoq; binæ: vna ad maiorem canthum prope naſum, altera ad minorem canthum. Vtiles primò lubrificando & humectando oculo, ne continuo motu exſiccetur, vt de pinguedine dictum: deinde continendo firmiter oculo in orbita media, ne in alterutram vergat partem. Siquidem enim teres eſt oculus, oualis autem orbita, neceſſariæ fuerunt glandulæ ad implendos hinc inde oculos. Facit quoque quę eſt in maiore cantho glandula ad obturandũ meatum, qui evidenter penetrat ex oculi orbita in narem, nempe vt ne cerebri excremẽta per nares influentia redundent ad oculos, vt fit in ijs quibus fiſtulæ lachrymales, ab exeſa hac glandulà: vnde ſtillant illis oculi aſsiduò. Adeſt & ſpiritus viſilis & lucidus, continenter accurrens è cerebro per neruos opticos ad viſum formandum.

Ex his intelligimus quàm firmiter hæreat capiti oculus, & quàm non pote ſit vt ſponte decidat, quacunque tandem putrefactione. Etenim antequam putruerint & nerui & tunicæ parùm alioqui procliues, fœtor procul dubio inuaſerit, & lethaliter infecerit ſpiritus animales.

Nunc videamus quid vulgus deliret, dum credit oculum ex capite excidere poſſe. Nunquam accidit illa vulgo credita procidentia,

quin præcesserint ictus, vulnus, aut affluxus magnus, ex quibus orta inflãmatione gignitur pus intra cõiunctinam & corneam, quod membranas eas abrumpit & putrefacit, ita vt dehiscentes, vlcus patefaciant: quod in oculi capacitatem penetrasse comperitur. Sex autem musculi, quum sint carnosæ partes, facilè afficiuntur illa inflammatione: ex qua intumescentes circa neruum opticum & ponè oculum, coarctant adeò & comprimunt oculum, vt propulsentur humores tres, & cogantur simul & semel & cum impetu perrumpere. Hi autem humores quum sint consistentia sua satis solidi, (crystallinus præsertim & albugineus, oculi figuram repræsentantes) vulgus putat totum procidisse oculum. Humoribus sic effusis, membranæ tanquam displosa vesica, aqua, flatuúe distenta deprimuntur & contrahuntur in imam orbitam: hinc cessante inflammatione & dolore (verè enim desinunt paulò pòst) adducuntur palpebræ ad se inuicem, vix vlla remanente oculi figura. Hinc vulgus falsò sibi persuadet oculum è capite excidisse.

Inita consultatione commemoraui apud clarissimos Doctores medicos duos, quæ antè apud ægrum & D.D. ROSCIVM in ædib. & pręsentia MARIONIS Lausannę proposueram: iterum concludens solâ manus operâ plenissimè sanari posse ęgrotum. Cumque ex noua quorundam sentẽtia, sperasset ęger commodè incisum iri cancrum, religatum serico,

Filo serico nõ potuisse tolli cãcrũ.

rico,

rico, necesse habui meas contrà sępius allatas rationes, subijcere hunc in modum.

Primùm: quod mali radix à ligatura relinqueretur: siquidem quę facta est morbi renouatio, liquidò constat factum esse in orbita, adeoque altiùs ad opticum vsque neruum. Ligatura autem quum id solum apprehendat, quod prominet à palpebris, relictura est quicquid orbita continetur, sicque irrita futura esset operatiò. Etenim id quod relinquetur, illico proferet nouum fungum, priore maligniorem.

Secundò: quòd fieri posſit vt rumpatur vena aut arteria quępiam importuno tempore, putà nocte: & sic æger vel exiguâ sanguinis iacturâ euestigio moriatur, quum tanta iam sit facta profusio.

Tertiò: quòd ex ligatura futurus esset grauisſimus dolor, totis quindecim diebus & vltrà: propterea quòd coniunctina, in qua fieret ligatio, vtpote à pericranio deducta, miro sensu sit prædita. Quo ex dolore, vt nihil dicam de cerebri lęsione, sequeretur humorum affluxus ingens in partem affectam. Adde quòd ęger iamdudum debilis & extenuatus, hos dolores & inquietudines tolerare non posset.

Quartò: quòd pars oculi supra ligaturam, dum corrumperetur, fœtore suo grauisſimo læsura foret partes principes, & ipsis adstantibus intolerabilis futura, Relinquitur incisio, quam spero à nobis tam dextrè factum i-

ri, propitio Numine, vt leuiores sint cruciatus & nulla aut minima hęmorrhagia. Quod ambigitur queat ne morbus radicitus erui: spero id quidem factum iri. Quippe iam pridem excogitaui instrumenta quædam, quibus oculum tutò & agiliter ab ima orbita recisum extraham. Præterea, quantuluscunque ille qui percipitur motus, apprehenso tumore ficoso nonnihil mobili, spem facit hunc non hærere periostio: cui si adhæreret, certè esset immobilis. Imò & ex eo intelligimus, reliquam esse aliquam pinguedinis & musculorum ambientium portionem inter oculum & os: ex quibus operatio tantò facilior, tutior & felicior expectatur. Quoad hęmorrhagiam, ego certè nonnihil moueor, quum subit animo nupera illa sanguinis profusio vobis notissima. Attamen venę in oculo tenuissimę non videntur largum emissuræ sanguinem, si incidantur ad basim: & potest diligente manu inhiberi erumpens sanguis, quem post tantum profluuium non est verisimile multum futurum. Denique haud dubiè ex ægri metu & horrore maior pars sanguinis recurret ad cor. Consultissimum tamen fuerit extrema ligare arctissimè, brachia supra cubitũ, tibias supra genua, idque horæ dimidio ante operationem, vt nimirum molesta & cõstringente hac ligatura sanguis auertatur ad illas partes, & procul ab ijs in quibus futura est operatio. Atque hoc meum est de hoc morbo eiusque chirurgica extirpatione iudicium.

Vos

Vos medica videte, & de noſtris iudicate, Doctores clariſsimi.

Hîc medici poſtquam diſſeruiſſent de morbo & medicamentis vniuerſalibus, noſtra omnia comprobarunt: & decreta eſt mali extirpatio per inciſionem. D. SARACENVS rem detulit ad Ægri neceſſarios & amicos, quotquot aderant. Illi audito tum pręſentaneę & quidem funeſtiſsimę mortis periculo, tum ſanationis ſpe per oculi extirpationem, facilè aſſenſerunt, multoque libentiùs Æger ipſe magnanimus.

Tum poſtquam prędixi metuẽda ſymptomata, decreta eſt in proximè ſequentem diem lunę, qui in Auguſti Calendas incidebat, operatio. Interea pręſcripta eſt Ægro victus ratio congrua, ad reparandas vires deperditas ſuperiore ſanguinis profluuio. Pręſcriptus & illi ad diem Sabbathi decimum nonum Calendas Auguſti laxatiuus potus. *Potus laxatiuus.*

R. Tamarind. electorum.
Foliorum ſennę oriental. mundat. ana ℥ ij.
Vuarum paſſarum mundat. ℥ j.
Epithymi. ſem. aniſi, fœniculi, ana ℥. ſ.
Cichorij, agrim. ceterach. polytrichi, ana p. j.

Fiat decoctio ad ℥ iij. in qua colaturâ macera,

Rhabarb. elect. ℥ j. ſ.
Cinnamomi electi gra. 7.

In

In expreſsione diſſolue Syrupi violati ex 9. infuſionibus, &

Mannę granatę ana ℥. j.

Miſce: fiat potio.

Potio cordialis. Sequente die Dominico, & die Lunę manè ante operationem exhibitꝰ eſt potus cordialis ſequens:

R. Aquarum bugloſſę,
Violarum,
Roſarum,
Meliſſę, ana ℥ j.
Syrupi corticum citri & de ſucco acetoſę, ana ℥ j.
Confect. Alkermes ʒ j.
Pulu. diambrę ʒ ſ.

Miſce: fiat potio pro duabus doſibus.

Scutũ pro corde. Exteriùs ſuper corde, ante & poſt operationem, applicitum eſt ſcutum ſequens:

R. Florum trium cordialium, ana p. ij.
Meliſſę,
Maioranę, ana M. ſ.
Seminis & cortic. citri,
Seminis ocymi, ana ʒ ij.
Pulu. elect. Diamargar. frigidi,
Pulu. elect. è gemmis. ana ℈ iiij.
Pulu. diamoſchi dulcis &
Diambrę, ana ʒ ſ.
Croci ℈ j.

Excipiantur goſſypio, & cum ſindone rubra fiat ſcutum interpunctum, pro regione cordis.

Ante

Ante & diu post operationem vnctus est stomachus hoc vnguento: *Vnguent. pro stomacho.*

R. Cerati stomach. Galeni ℥ iij.
Pulu. aromat. rosati ʒ j.
Garyophyll. & nucis mosc. ana ʒ. ſ.
Olei Nardini & mastichini, ana ℥ ſ.

Fiat linimentum pro regione stomachi ante cibum.

Aliud vnguentum pro stomacho, aliquandiu applicitum post operationem factam. *Aliud Vng. pro stomach.*

R. Olei mastichini & de menta, ana ℥ ſ.
Olei Nardini & de
Absinthio pontico, ana ʒ iij.
Cerati stom. Gal. ʒ ij.
Ladani &
Olei de nuce mosch. ana ʒ j.
Pulu arom. rosſ. &
Ligni Aloes, ana ℈ j.
Pulu. garyophyll. &
ambrę grisei, ana ℈ ſ.
Cum cera noua. q. ſ.

Fiat vnguentum, quo calidè illinatur regio ventriculi ante cibos, bis die.

His ita prescriptis, amici qui aderant studuerunt Ægrum recreare, quantum fieri potuit. At ille magnanimus, & sanitatis auidissimus constantia se sua magis quàm alienis verbis solabatur: nisi quod stato die nonnihil territus est D. ROSCII excusatione per literas facta, veritus nimirum ne quid ille mali presagiret: quod tamen ita dissimulauit, vt non

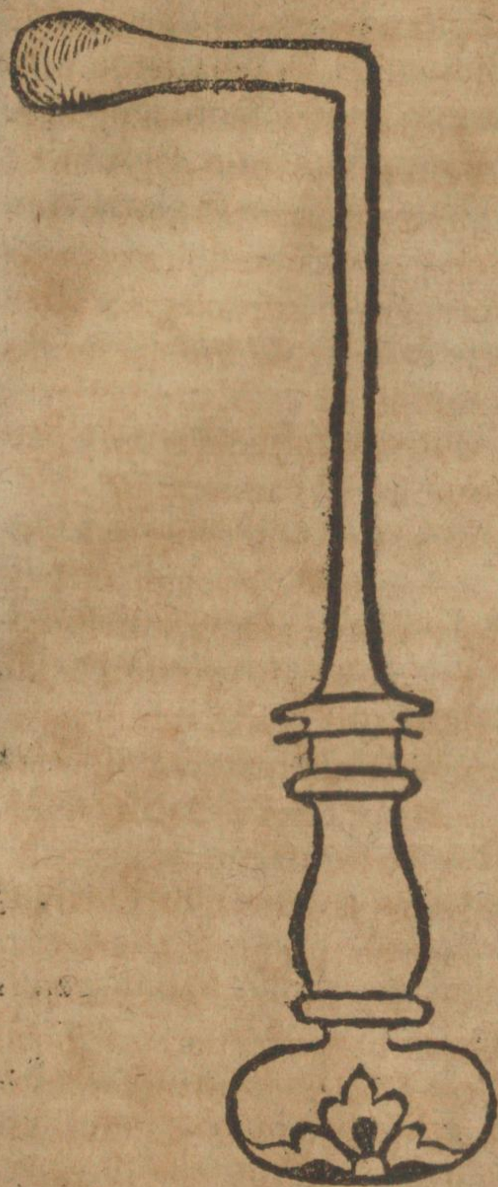
nisi

nisi ab operatione resciri potuerit: adeô vrgebat ipse operationem.

Itaque pręmissis solennibus precibus pro felici successu, & tribuenda Ægro patientia ac viribus, ipsemet sumpto recente ouo & cyatho vini, cathedram accommodatam sibi delegit & vltrò sedit: ita vt quum mollis quispiam cathedrę alligandus foret, necesse duntaxat habuerim adstantium duobus brachia, tertio caput cõmittere. Ac tũ cœpi sub palpebra superiore ad maiorem canthum, instrumento hic figurato, (quod ipse inueneram & nominatim prępararã ad eam operationem) lenticulari forma, ne orbita lęderetur, sed nonnihil incuruo, separare coniunctinam: adactoque ferro ad opticum vsque neruum, percurri oculi ambitum, quę erant separanda disiungens: eodemque instrumento opticum secui, tũ & eum qui secundę coniugationis est: & tam dextrè & agiliter me gessi, vt vix decem passus fierẽt, dum ficus ille cancrosus totum oculi orbitam implens, & in faciem

ciem latè prominens intactis palpebris radicitus erutus est.

Nec tamē non dolorifica fuit operatio, quātumuis diligens, ob cōiunctinam membranā & neruos. Nulla Ægri agitatio, nisi linguâ, quū ter quaterq; Deum inclamauit. Inieci illicò copiosè puluerem nostrum, cum album. ouorum, ad sistendū sanguinem, cuius vix stillarunt vnciæ duæ: ideoq; nihil opus fuit actuali cauterio argenteo, (hic adpicto) quod propriè præpararam propter loci affecti nobilitatem & præstantiam.

Dein inuoluta fascijs orbita, & defensivis ad

adfrontem & collum circuncirca adhibitis Æger ipſe ſe abluit, & voluit ire pedibus in lectum triginta circiter paſſus ab operationis loco. Nos prohibuimus, & ſella detulimus. Mirum tam diuturno morbo, tanto ſanguinis profluuio, æuo tam prouecto, Ægrum ſic ſubſtitiſſe, niſi Deus, cui Laus & gloria, eum corroboraſſet.

Operationis teſtes fuerunt.

Generoſus Gabriel à Blonay Baro à Chattelart.

Gen. Philippus Ceriatius Dominus à Denizy, &c.

Prudentiſs. & Conſultiſs. Georgius Anſellus Illuſtr. Dominorum Bernenſium procurator patrimonialis.

Gen. Hildebrandus Croſanus, Dominus à Prilly, &c.

Gen. Philibertus à Saconay.

Venerandus Claudius Merlinus Villetanę & Culliacenſis Eccleſ. paſtor.

Vener. Iacobus Richardus Sauiniacenſis Eccleſiæ paſtor.

Clariſs. & præſtantiſs. Ianus Antonius Saracenus M. D. & Philoſophus eximius, Regis Galliæ & Nauarrę Conſiliarius prudentiſ.

Conſultiſs. Nicolaus Ganthinus Luſtriacenſis Tribunus.

Conſultiſs. Iacobus Gerbeſius Villetanus Senator.

Consult. Franciscus Croseranus Lustriacensis Senator & Castellanus Corsiacensis.

Iohannes Glaronius Ægri Chirurgus ordinarius.

Fidelis. & diligentis. Ioachimus Rohaut Pharmacopœus Lausannensis.

Hon. Moses Bettetus Ægri negotiorum gestor: & alij plurimi.

In tumore post operationem dissecto inuenimus osiculum & mole & figura dimidiatam fabam repręsentans, vbique tuberosum, prope minorem oculi canthum. Hîc varia iudicia. Alij in tumore natum dixére, quòd densa & dura integeretur tunica, quæ mihi sclerotica esse videbatur. Alij diutino defluxu carie affectúm cranium censebant, indeq; cariosum osiculum sponte naturæ separatũ sensim membranam illam penetrasse, atque illud callo deinde obductum fuisse. Veri mihi similius videtur, id osiculum è cranio illuc penetrasse, quàm in ipso tumore natum. Primûm enim ex figura euincitur, ad orbitam oculi pertinuisse. Deinde materia, intra quam repertum illud est, instar atramenti nigra erat nihilque aliud quàm sanguinis fæx. At necesse est, quod ex materia aliqua gignitur, eius colorem referre: osiculum autem albũ fuit, ac proinde non ibidem genitum. Tertiò ex curationis progressu facile fuit animaduertere, è cranio illud delapsum: siquidem percipiebatur cicatrix nonnihil caua ad minorem

Oßiculum intra oculi substantiã repertum.

canthum: qualis esse solet, vbicunque est ossis deperditio, teste Hippocrate. Residuum tumoris duabus diuersis substantijs constabat. Nam pars ea quæ extra orbitam prominebat, instar fæcis atramenti fuit, satis densa, forti membrana inuoluta, quam autumo ex coniunctiua & cornea membranis ita coaluisse. Pars verò orbitâ contenta, dura fuit & scirrhosa, colore liuido. Hos ego puto fuisse oculi musculos, qui quidem nequaquam cōspici poterant agnosciúe, vti neque membranæ, quia plane occaluerant cum aliqua alia materia residua ex priore illa inflammatione anni 1581.

Hippocr. sect. 6. Aph. 45.

Ipso operationis die non est retectum vulnus metu hæmorrhagiæ: at postridie tantùm applicatum ex concerptis linamentis digestiuum sequens:

℞. Terebinth. lotæ in aqua betonicæ ℥ ij.
Gummi elemi ℥ ſ.
Dissolue in olei rosacei ℥ j.
Adde vitell. ouorum nu. 2.
Croci ʒ ſ.
Misce: fiat digestiuum.

Insuper admoui emplastrum basilicum. Inunxi totum caput & collum oleo myrtil. & rosato: fronti & collo defensiuum applicui: nec aliter procesſi, quoad facta esset vulneris digestio. Sequenti die Saracenus relicto longiore scripto, in quo victus ratio tum in rem præsentem tum etiam in futurum conueniens tradebatur, domum repetens mihi

rem

rem omnem commendauit. Ego ſex diebus continuaui digeſtiuum & baſilicum: Ex in digeſto vulnere, pro digeſtiuo adhibui mundificatiuum ſequens:

R. Terebinth. lotæ in Aqua betonicæ ℥ ij.
Gummi elemi diſſol. in oleo Roſaceo ℥ ſ.
Radic. Ariſtol. rotundæ,
Iridis flor. ana ʒ. ij.

Cum melle roſaceo, fiat mundificatiuum.

Tum applicui emplaſtrum de betonica, eoque ipſo incarnaui vulnus: cicatricem induxi puluere ſicco, ex ceruſſa, lithargyro, cornu cerui vſto, alumine & radicibus iridis, & ſuper inducto empl. diapalma. Victus rationem æger adeò accuratè & lubens obſeruauit, vt ſupra decimum quartum diem vino ſibi temperarit, contentus ptiſſana, cui adiectũ erat paucum coriandrum preparatum, aut etiam oxyſacharum, cui inter parandum indebatur tantillum cinnamomi. Atque ſic adductis tandem cõcinnè palpebris, à fico cancroſo eiuſque omnibus ſymptomatis, vir genere & virtute, in primis verò pietate, nobiliſſimus perſanatus eſt.

Porrò quum locus multum diuque affectus, ac proin debilis, vt plurimum obnoxius ſit defluxionibus à valentioribus partibus tranſmiſsis, ideo, vt ne deinceps noui exorirentur in facie affectus aut in parte nuperrimè ſanata, author Ægro fui vt clauderetur vlcꝰ, cauterio excitato in brachio dextro, quod

progreſſu temporis inferius deſcenderat, & circum circa calloſum euaſerat, & nouum applicui ſuperiùs ac propius venâ cephalicam, 22. Auguſti. Porrò in eundem vſum & ad maiorem præcautionem ſuaſi ſetaceum ad ceruicem traijci legitimo loco, qui eſt à prima vertebra ad tertiam, nec inferiùs. Adhibitum quidem fuerat anno 81 ineunte morbo, ſed malè ad ſextam ceruicis vertebram, vbi eminentiores ſunt nerui, quàm ſuperiùs ad caput: hinc acutiſsimus dolor ob quem ab eo excitatum vlcus poſt menſem claudendum fuerat. Ille conſilium noſtrum admiſit, & conſultus Saracenus literis, eandem ſententiam ſcriptis confirmauit.

Setaceo locus opportunus.

Laus Deo.

OBSERVATIO II.

Ficus ſcirrhoſus ad maiorem oculi canthum feliciter extirpatus.

ANno 1598. 20. Februarij ad ædes reuerendi D. Petri Dunantij verbi diuini miniſtri, ad quadragenarium, habentem tumorem ſcirrhoſum ad magnum oculi ſiniſtri Canthum, Caſtaneæ magnitudine, colore

colore liuido, & multis venis capillaribus intertextum, vocatus fui. Ille autem tumor ab vna parte adhærebat coniunctiuæ membranę, vſque ad iridem, ab altera verò hærebat palpebræ ſuperiori, & lachrimali glandulæ: ita vt ad oculi motum totam cooperiret pupillam ſcirrhus ille. Nos ægro purgato (prout in præcedente obſeruatione fuſius declarauimus) inciſa item cephalica in ſiniſtro brachio: inſtitutaque optima victus ratione, pręſente M. Nicolao Feuotto & Dauide le Clerc Lauſannenſibus, forcipe noſtrâ oculari, infra delineata tumorem apprehendimus. Tum attracta paulum forcipe, & inuerſa ſuperiori palpebrâ, tumorem cultello ſeparatario, ad id aptato, commodè ſeparauimus. Poſtea albumen oui, aquâ roſaceâ miſtum impoſuimus. Inde Collyrijs anodinis, & abſterſiuis, & tandem exſiccantibus, oculum intra ſeptimanas tres, viſu planè illæſo, perſanauimus. Interim tamen purgationes aliquoties iterauimus, & cucurbitulas cum largiori flamma ſcapulis & nuchę admouimus. Defenſiuum item fronti & temporibus applicuimus.

Collyrium anodinum.

℞. Muſcil. Sem. Cidoniorum
& Plantag. cum Aqua Roſacea extracte. *Collyrium anodinum.*
Lactis muliebr. ana ℥ ij.

Camphuræ &
Croci ana ℈ ſ.
Miſce & applica tepidè.

Collyrium exſiccans.

Collyrium exſiccans.

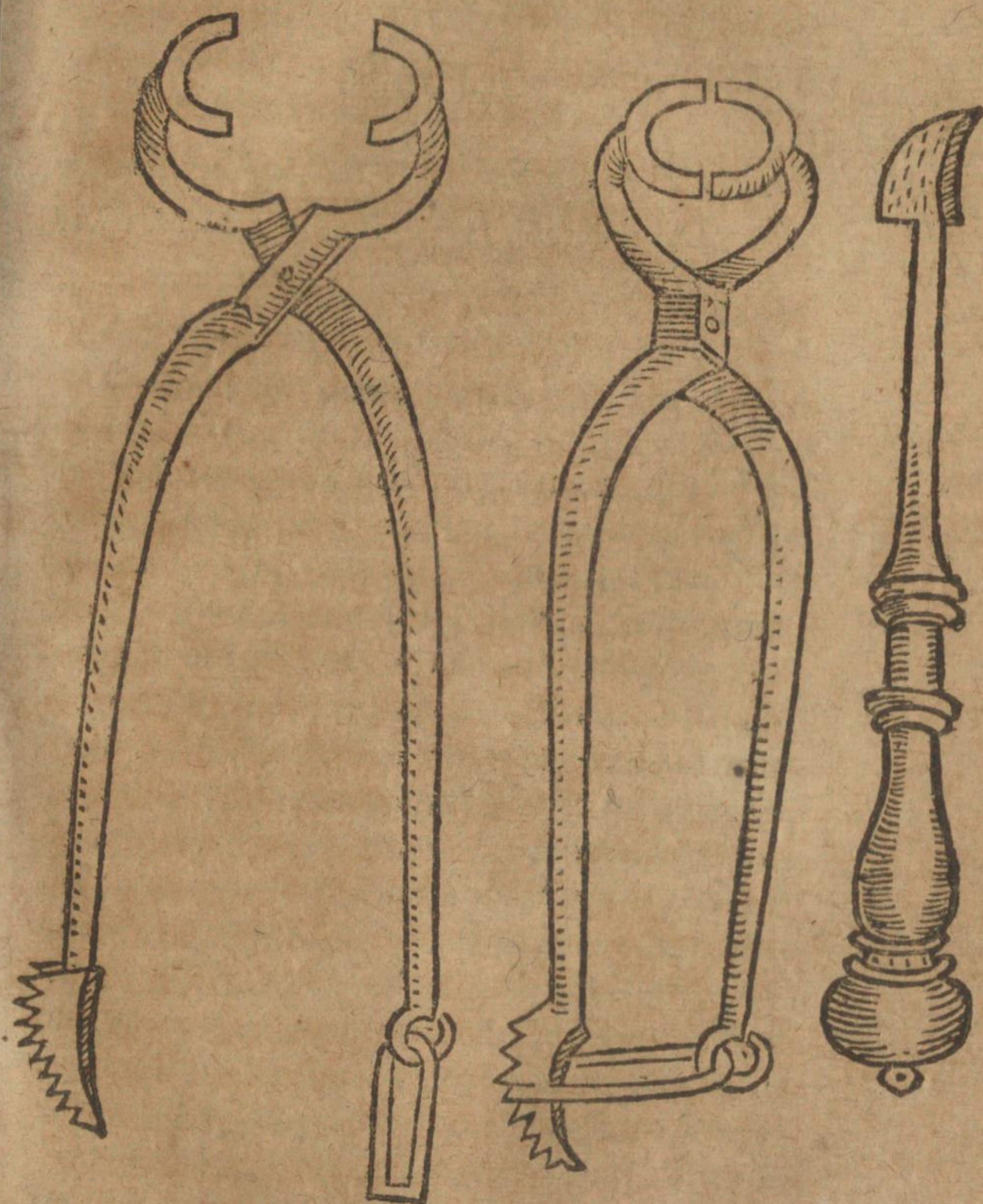
℞. Aquarum Plantag. &
Roſar. ana ℥ iij.
Tutiæ præparat.
Cornu Cerui vſti & præpar.
Ceruſſæ lotæ ana ʒ j.
Miſce fiat collyrium.

Admonitio.

Hîc monitos velim chirurgos, collyria in quæ ingreditur lac, æſtate ſingulis, hyeme verò alternis diebus iteranda eſſe. Aceſcit enim lac & acre efficitur: hinc dolores & inflammationes excitat.

Deli-

Delineatio forcipis ocularis & cultelli separatorij.

OBSERVATIO III.

De Gangræna ex interceptione ſpirituum animalium.

Ad Virum

AMPLISSIMVM ac clariſsimum D. D. FELICEM PLATTERVM Baſilienſium Archiatrum feliciſsimum & Profeſſorem primarium.

SIngularem tuam humanitatem, Vir vndiquaque clariſsime & ampliſsime, qua me (quoties Baſileam veſtram inuiſi) amplexus es, mecum animo ſæpe meditor, nec abſque dolore. Quid enim aut quomodo iſti reſpondeam non equidem video. Gratum ſanè me eſſe animo, Deum teſtor: factis verò quum nequeam, votis eundem compello, vt pro me benefacta rependat. Si qua tamen ratione Exc. T. gratificari poſsim, me quandiu vixero promptiſsimum habebit. Cæterùm quam Exc. T. circa res Chirurgicas æquè ac circa alias medicas non ſolùm ſtudioſè verſantem, verùm etiam cùm doctrina tum longo rerum vſu percelebrem eſſe norim: placuit cum eadem, quamuis in grauioribus haud dubiè occupatâ, de peculiari quodam

quodam Gangrænę genere familiariter communicare, vt ſententiam ſuam mihi ſuper hac re viciſsim impertiri non grauetur.

GANGRÆNAS vt plurimùm ex intemperie & interceptione ſpirituum vitalium & naturalium oriri, in Tractatu de Gangræna oſtendimus. Aliquando tamen ex interceptione ſpiritus animalis fieri poſſe VESALIVS, & poſt cum FALLOPIVS voluerunt. Id verò an primariò, an per accidens fiat, ſequenti obſeruatione manifeſtum erit.

IVRGEN von Bonſuelt Langenbergenſis, in Ducatu Montenſium, quadragenarius, vir robuſtus 11. Decembris anno 1581. altitudine 16 pedum in terram cadens, paralyſi ab vmbilico ad pedes ipſo momento correptus fuit. Ego tertio die aduocatus inueni ipſum maximis doloribus circa imum ventris affectum: quòd à principio morbi neque vrinam neque aluum exoneraſſet. Exhibitis ſuppoſitorijs & clyſteribus nonnullis vrinam reddidit, & aluum exonerauit. Dolor mox ceſſauit, poſtea tamen vrina guttatim extillauit, neque excrementa alui retinere potuit. A duodecimo die vſque ad decimum quintum diem morbi, vltra libras ſex humoris viſcoſi, nullis admiſtis excrementis nulloque tetro odore, eiecit. Ego itaque ex conſilio D. COSMI SLOTANI Chirurgi præſtantiſsimi, quam potui diligentiam adhibui. Nihilominus tandem Gangræna nates inua-

ſit, & paucis pòſt diebus in ſphacelum degenerata, nates vſque ad os eroſit: ita vt 25 die, à morbo contracto, è vita deceſſerit.

Interceptionem autem ſpiritus animalis non ſimpliciter fuiſſe cauſam huius Gangrænæ ex hoc apparet, quòd indies videmus ſenes paralyſi corripi, nec propterea Gangrænam ſubſequi: licet in eis non leuis adſit cauſa Gangrænæ, nimirum penuria alimenti, & defectus caloris natiui: quæ duo per ſe poſſunt eſſe cauſæ Gangrænæ: quemadmodum in tract. de Gangræna oſtendimus.

Scimus Gangrænam fieri ex alimenti & ſpirituum vitalium & naturalium penuria, aut ex eorundem ſuffocatione. At alimentum hoc & ſpiritus per arterias & venas in partes corporis infunduntur, per neruos autem ſentiendi & mouendi facultas fertur. Poteſt itaque pars aliqua viuere, donec arteriæ & venę munus ſuum faciunt, interim tamen ſenſu & motu carere: vt in paralyticis apparet. Quòd ſi acciderit Gangræna, eam per accidens fieri certum eſt, vt ex ſuperiori obſeruatione apparet. Vrina enim, quæ guttatim effluebat, & quæ propter decubitum in dorſum excalefacta & acris reddita fuit, cutem exulcerauit. Hinc ſequuta eſt inflammatio, & affluxus humorum. At quia corpus à lumbis vſque ad pedes ſuo ſpiritu animali, ac proinde facultate ſentiendi deſtitutum erat, redditum fuit graue & immobile. Hinc propter decubitum in dorſum, & molem corporis, (erat enim

nim homo corpulentus & grauis) nates continuò compressæ, excalefactæ, & ab vrina & excrementis humectatæ fuerunt: Vnde mirum non est Gangræna correptas fuisse. Vidimus enim sæpissime coccygem in diuturnis morbis non tantùm exulcerari, verumetiam Gangrænâ corripi.

Memini me aliquoties inuisisse Nouisiæ cũ clarissime D. D. RECKIO, eius vrbis Medico celeberrimo, & cum IOHANNE DVMGENS ibidem Chirurgo exercitato, hominem quendam, qui ex morbo diuturno propter decubitum in dorsum, primò circa coccygem vlcus contraxerat: ex qua exorta est gangræna & sphacelus, qui nates vsque ad ossa corrosit, hominemque tandem extinxit. Hinc perspicuum fit gangrænam ex interceptione spiritus animalis simpliciter non fieri, sed per accidens. Vt ex superioribus obseruationibus apparet. Sed Exc. T. vt vno atque altero verbulo, hîc se Iudicem haud difficilem interponat, obsecro: plurimùm & reuerenter eandem cum tota familia auere, ac boni publici causa diu feliciter valere iubens. Ex Musæolo nostro Machaonico 6. Septembris Anno 1604. *Obseruatio*

Tuæ excellentiæ addictißimus
& obsequentißimus.

G. Fabricius Hildanus.

OB-

OBSERVATIO IV.

Ex globulo vitreo in auris meatum immiſſo grauiſſima ſymptomata tandem curata. Vbi de diſtributione neruorum quintæ coniugationis cerebri agitur.

AD

CLARISSIMVM ac celeberrimum Virum D. D. CASPARVM BAVHINVM Anatomicæ iuxtà ac Botanicæ Profeſſorem ordinarium in Academia Baſilienſi: Cui

S. P. D.

FAteor accepiſſe iampridem, Vir Clariſſime, tuas literas, quę inſignē tuam erga me beneuolentiā teſtantur: ſed quòd hactenus ſilui, id ne obliuioni, ſed plurimis ſubinde incurrentibus negotijs tribuas velim. De obſeruatione autem Anatomica, quam à me expectaſti, ſic habeto. Omnino neruorum quintæ coniugationis cerebri diſtributio multò amplior eſt, quàm hactenus apud Anatomicos legere meminerim. Etenim quam primum Neruus ille à laterali parte cerebri exoritur, ingrediturque foramen cæ-

cum

cum ſiue labyrinthum, diſtentuſque membranam tympanum format. E foramine cœco mox egreditur ramulus minor eo qui ingreſſus eſt, verſus ſpinalem medullam tendens, perinde ac ſi cum neruo ſextæ coniugationis tenderet ad partes infimas. Sed mox emittit rurſus ramulos per primam & ſecundam vertebram colli, qui inſeruntur laringis muſculis. Argumento eſt ex immodicè & nimis altè aut profundè titillatis auribus ſicca ſubitò exoriens tuſsicula. Mittit tertiò ſuos ramulos cum quarto, quinto, & ſexto brachium mouentibus neruis ad brachia & digitos: nec deſerit vnquam neruus ille ſpinalem medullam, ſed continenter emittit ramulos cum neruis ſpinalis medullæ ad ipſa vſque crurum & pedum extrema. Hæc ſuper diſtributione neruorum quintæ coniugationis cerebri, Vir clariſsime, in diuerſis diſſectionibus ſuperiore hyeme obſeruaui: quæ ipſa quum ſint paulò obſcuriora, ſequentis hiſtoriæ narratione illuſtrabo

ROSÆ, filiæ quondam Roberti Chaperonis, annos 10. natæ, verno tempore ſui ſimilibus colludenti inſinuatus fuerat in concauũ auris ſiniſtræ globulus vitreus inſtar piſi, cuiuſmodi puerorum carpis pro brachialibus accommodantur. Admonita mater Chirurgum aduocat, qui globulum extraheret: fruſtra. Venit & alter, tertius, item & quartus, diuerſis tamen temporibus: ex his nemo iu-

uit

uit, quin imo altiùs insinuatus est ab illis globulus. Exin desperauit mater de extractione: & quamuis casum filiæ doloribus assiduis cōflictatæ ægre ferebat, Dei tamen & naturæ arbitrio permittendum statuit. Postmodum sedatus quidem est auris dolor: sed tota pars illa capitis vsq; ad futuram rectam nocte dieque doluit, plus tamen minusúe pro aëris cōstitutione: cœlo maximè humido ac pluuioso, quale est hyeme & autumno, cruciatus vrgebant. Accidebant præterea læuo brachio quasi stupores vsq; ad digitos pollicem & indicem, progredientes ad lumbos vsque, tibiam & pedem: &, vt paucis dicam, totum latus sinistrum cōtinuis ijs ceu stuporibus languebat. Transmutati sunt postea torpores in dolores grauissimos brachij, humeri, & cruris: idque, vt dictum est, noctu & aëre frigido & humido. Tussicula sicca assiduò aderat. Menstruâ ex parte supprimebantur, & nonnisi semel singulis trimestribus, aut parum fluebant. Quum annis quatuor aut quinque sic dolores, acciderunt interdum epilepticæ conuulsiones: ipsum quoq; brachium in atrophiam incidit. Videns mater tam dira symptomata, varios adhibuit medicos, chirurgos, & empiricos: & quum nullus auris dolor adesset (quippe maximi dolores obscurabant minimum) de symptomatis tantùm querebatur, omissâ primariâ morbi causâ. Nequicquam autem hæc omnia iuuere neq; enim intermi-

termittebant dolores, aut ſymptoma vllum, imò augeſcebant. Tandem adijt me anno 1595 menſe Nouembri Purgaui ipſam aliquoties: inunxi preterea humerum, brachiũ, & reliquas partes dolentes, oleis anodynis & calidis: breuiter quæcunq; neceſſaria ad hunc morbum videbantur, adhibui: fruſtra tamen, vt priores. Quum viderem morbum repugnare omnibus idoneis remedijs, deſperabam de ſalute. Latebat enim me iſtius morbi cauſa, niſi fortè an ex catarrho foret.

Interim cogitanti mihi quid melius adhibere poſſem, ipſa nec opina cœpit recitare caſum: nempe quòd ſibi ante octo annos globulus in aurem demiſſus eſſet. Hæc ego audiens, cœpi cogitare eam eſſe morbi cauſam. Et quamuis illa valde repugnaret operationi propter ſuperiorum chirurgorum irritos conatus in recenti morbo, tandem tamen paruit. Tum ego feliciter extraxi globulum ſine vi vlla, quamuis profundiùs prope tympanum videlicet, excrementis & ſordibus auris firmiſsimè hærentem. Ceſſarunt illico dolores capitis, reliquarumque partiùm corporis, & ſubſequente nocte meliuſculè habuit: ſicque paulatim leni inunctione olei lumbricorum reſtituta fuit. Ceſſarunt, inquam, dolores, ſtupores, conuulſiones epilepticæ, reliquaq; omnia ſymptomata. Reſtitutum eſt quoque brachium: ita vt hactenus, Dei beneficio, bene ſe habeat.

Huius

Huius operationis testes sunt Clarissimi ac Doctissimi Viri,

IANVS ANTONIVS SARACENVS Medicus Regius:

ANDREAS BONETVS, Medicinæ & Philosophiæ Doctor:

ANTHONIVS MACA Pharmacopæus: quorum penes me sunt chirographa. Vale Vir Clarissimè & Doctissime Lausannæ 27. Decembris Anno 1596.

Tuæ excellentiæ addictissim. & obsequentissimus

G. Fabricius Hildanus.

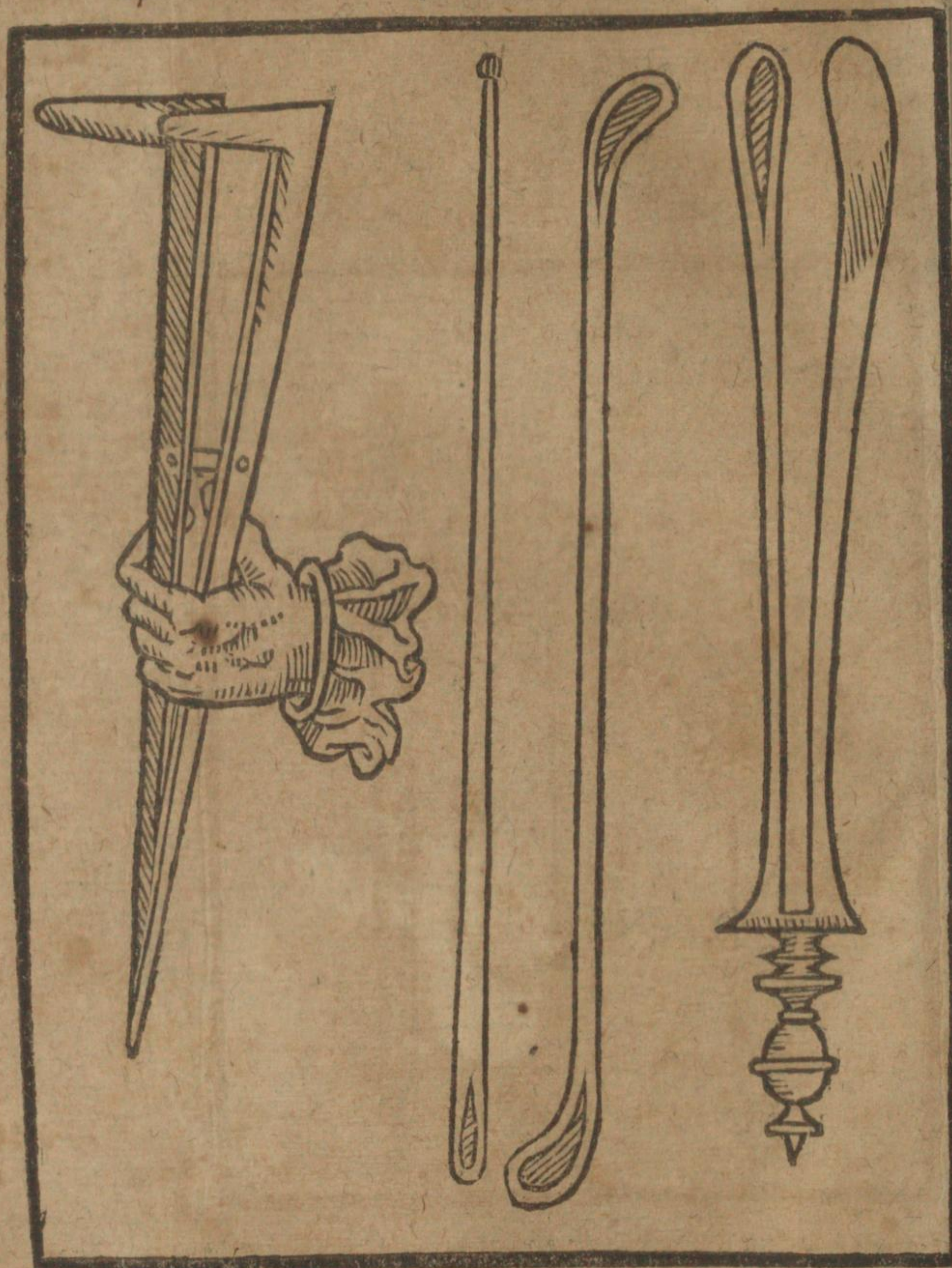
Hęc autem fœmina, ad hunc vsque annum 1605. quo hæc scripsi, viuit, ac prospera fruitur valetudine, & quidem in coniugio minimè infelici,

ANNOTATIO.

CÆterùm in hac operatione perficienda hoc modo processi. Primò locum splendidum elegi, ita quidem vt radij

ſolares in auris meatum penetrarent. Mox meatum auris vndique inunxi oleo amygdalarum dulcium. Deinde dilatato nonnihil ſpeculo (infrà figurato) auris medio (quò faciliùs eò poſſem introſpicere) tum oculis cõtemplari, tum ſpecillo explorare cœpi, quanam ex parte tutiùs poſſet inter globulum & auris ambitum ſeu circuitum immitti cochleare: qua quidem explorata, ſpecillum extrahebam, & cochlear immittebam vſque ad globulum: demum violentia quadam (aliter enim fieri non potuit) impulſo cochleari inter globulum & ambitum auris, globulum, vt dictum eſt, eduxi. Habebam quoque in promptu tenaculam, qua, ſi forſan opus foret, vterer.

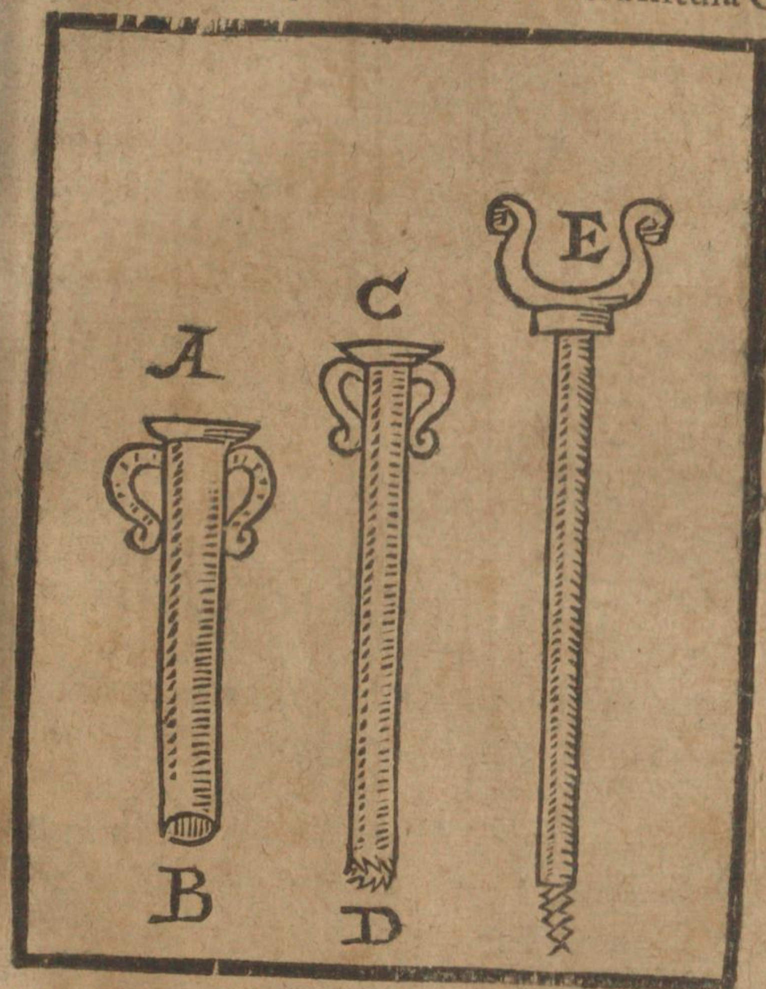
Delineatio inſtrumentorum.

Hoc quoque modo aliquoties extraxi piſa.

Nunc

Nunc tamẽ breuiorem & faciliorem viam indagaui, nimirum infrà figuratorum instrumẽtorũ medio: quorũ vsus talis est. Inuncto meatu auris oleo amygdalarum dulcium, immittenda est fistula (litera A notata) vsque dum ipsius extremitas, B. notata, pisum, quantum fieri potest, amplectatur. Mox altera fistula C.

notata, per priorem immittenda est quoq; vsque ad pisum. Sit autem illa in sua extremitate. D. notata, denticulata, ita tamen vt apices

dentium ex ſiniſtra parte in dextram vergant. Tandem terebellum E. ſignatum, per ſecundam fiſtulam immittendum ad piſum vſque, clementerq; circumuoluendum, & piſo infigendum: quemadmodum fuſiùs declarabimus, quum de ſclopetorum vulneribus agemus. Quum primum verò terebellum piſo ſatis affigi & inhęrere Chirurgus cognouerit, clementer & terebellum & ambas fiſtulas ſimul, & piſum vnà extrahat.

Vide infrà obſeru. 88.

Minùs habet doloris operatio hæc, quàm ſuperior quæ fit cochlearis medio. Sed aduertat Chirurgus, vt circumſpectè operetur. Si enim meatus auris aliqua in parte, aut terebello, aut fiſtula dentata fortè compungeretur, haud paruum periculum ęgroto adferret. Itaque ſuadeo, niſi ſatis ſit exercitatus in hac operatione chirurgus, vt potiùs vtatur cochleari, quàm hiſce modò dictis inſtrumentis.

OBSERVATIO V.

Piſum auri profundius inſinuatum feliciter eductum.

ANno 1596. Puellæ Geneuæ inſinuatum fuit piſum in auris meatum: quod quum mox excitaſſet dolorem, ſuadet vetula fouendam eſſe partem affectam ſpongia madefacta lacte calido. Ex hac humiditate accreſcit piſum: inde fit dolor vehementiſſimus. Vocatus in conſilium Clariſsimus D.D.

AN-

ANDREAS BONETVS, eius vrbis medicus celeberrimus, me aduocandum iubet. Præparatis igitur omnibus necessarijs, caput firmiter tenendum iubeo. Deinde suprà scriptis instrumentis pisum sine violentia extraho.

Extracto piso, spongiâ in decocto radicum altheæ, seminis fœnigræci, florum chamomili, Meliloti, & betonicæ madefacta, & quotidie ter aut quater applicatâ, sedatus est dolor: & breui conualuit ægra.

ANNO 1604. 30. *Iunij*,

Lausannam ad puellam CLAVDII MARIONIS Pharmacopæi peritissimi sanandam vocatus fui. Illa ante annum in vtriusque auris meatũ pisum immiserat. Hinc semisurda facta, circa plenilunium maximis doloribus tum capitis tum brachiorum, & crurum vexabatur, ita vt noctu vix somnum capere posset. Meatibus aurium inunctis oleo amygdalarum dulcium, superiorum instrumentorum præcipuæ cochlearis medio pisa feliciter & sine magno dolore extraxi: postea breui tempore pristinæ sanitati restituta fuit.

OBSERVATIO VI.

Acicula auri insinuata feliciter extracta.

ANTE annos aliquot filiola ANDREÆ MITS Coloniensis, aciculam minutissimam expurgandis aurium sordibus, sibi insinuauit profundiùs in auris meatum. Aduocatus inuenio meatum plenum sanguine, doloresq; vehementissimos. Quapropter spongiam in prædicto decocto madefactam applico calidè. Ea non tantùm dolorem quodammodo leniuit, verum etiam sanguinem ex auris meatu exsorpsit: ita vt caput aciculæ nobis appareret, meatu tamen priùs nonnihil aperto speculi suprà figurati beneficio. Deinde aciculam parua tenaculâ apprehensam feliciter & sine dolore extraxi. Postea per aliquot dies spongiam in suprà dicta decoctione madefactam quotidie bis aut ter applicandam iussi. Atque sic breuî conualuit Puella.

OB-

OBSERVATIO VII.

Inciso & perforato cranio dura mater vbiq; cranio firmißimè adhærere inuenta.

DVRA mater caluariæ connectitur suturarum ope, tum vt pensile & erectũ teneat cerebrum, tum etiam vt per suturas egressa pericranium procreet. Spacium verò inter suturas rectè natura liberum reliquit, vt vacuum quoddam esset inter duram matrem & caluariam: has nimirum ob causas. Primò, ne quicquam ipsius cerebri systolæ & diastolæ obstaret. Secundò, ne venæ & arteriæ per extremam duræ matris partem sparsę, leui aliquo ictu in cranio facto rumperentur. Postremò, vt ruptis in dura matre venis, sanguis non inter duram & piam matrem, sed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio facilius extraheretur. Hic est ordinarius naturæ ordo: nos contrarium & in vno atque altero obseruauimus, vt ex sequentibus liquet.

PVERVM quadrimum ex phthisi mortuum priuatim cum quibusdam Medicinæ studiosis anno 1596. dissecui. Huic dura mater vbique instar periostij vitreæ tabulæ

adhærens neutiquam auelli potuit, nisi priùs incocto in aqua cranio. Itaq; venæ, quæ alioqui per externam partem duræ matris quæ cranium respicit (duplicem enim duram matrem cum REALDO COLVMBO assero) expanduntur, illæ in parte interna versus cerebrum conspiciebantur. Erat nihilominùs vacuum aliquod inter durã & piam matrem: hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio. Plagas & cõtusiones in huiusmodi caluarijs maximè periculosas esse nemo dubitat, tũ quòd membranæ cerebri facillimè læduntur, tum etiam quòd earum ruptis venis, sanguis inter cerebrum & duram meningem effunditur. Venę enim, vt dictum est, in interna parte duræ matris sitæ sunt: ita vt nullo modo sanguis extrauenatus euacuari posſit, quamuis cranium terebello perforetur, vt ex sequente historia liquet.

RVSTICVS, in pago Geneuæ proximo Chesne dicto, vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit: mox in terram cecidit, vomuit, & loquelam amisit. Neglecto primùm morbo, tandem octauo pòst die vocatus sum vnà cum clarisſimo IANO ANTONIO SARACENO. Inuenimus ipsum febricitantem & delirantem, linguâ aridâ, oculis rubicundis. Quum autem nec rima, nec fractura appareret, cranium perforaui. Nihil inueni vacuum: sed dura mater ita adhærebat cranio, vt styli acies inter cranium & duram matrem minimè posset immitti. Vnde quum

quum nihil puris extillaret, perforatio inutilis fuit: ipse decimo quarto pòst die è viuis excessit. Quandiu dura mater retecta fuit, nempe ab octauo die vsque ad supremum, motus cerebri quantumuis continuus minimè percipiebatur. Verùm ea fuit distantia inter cerebrum & duram matrem, vt pulsus cerebri membranam non attingeret. Hinc perspicuum fit cerebrum moueri, non autem ipsius membranas tantùm, vti volunt nonnulli.

OBSERVATIO IIX.

Puer diuturno capitis dolore laborans tandem vermem per nares eiecit, deinde conualuit.

FILIVS, Theodori auff der Koulen in Hilden auunculi mei, diuturno vexabatur dolore capitis, qui primùm è regione musculi crotaphiti sinistri, cum paruo tumore ædematoso incœperat. Dolor per menses aliquot totum ferè caput, præcipuè autem partem sinistram pererrabat. Tandem verò ab impressione nasi & ossis cribrosi vsque ad suturam coronalem fixus permansit: tumore insensibiliter resoluto. Dolor nihilominus semestri spacio dies noctesque continuabat. Deinde dolore & febricula auctis, & sternutatione exorta, ruptus est abscessus circa os cribrosum, inde nonnihil puris fœtidissimi

effluxit: cum quo ſimul vermis proſerpſit: qua magnitudine & figura hîc depictus eſt. Poſtea dolor capitis, reliquaque ſymptomata ceſſarunt. Vlcus quoque paulatim ſequenti medicamento curatum: ita vt pleniſsimè conualuerit, & per annos aliquot vixerit. Tandem verò iliaca paſsione correptus obijt, vt poſtea dicetur.

Sequens medicamentum naſo inſtillauimus, quo curatum fuit vlcus.

R. Aquarum plantaginis ℥ j.
Aquæ aluminoſæ &
Mellis roſacei ana ℥ ſ.
Viſci Arnogloſſæ ʒ j.
Tutiæ præparatæ,
Cornu cerui vſti & præparati
Aluminis vſti,
Lapidis Calaminaris ana ʒ j.
Miſce diligenter in mortario.

Magnitudo & figura vermis.

OB-

OBSERVATIO IX.

Mirabilis distributio venarum & arteriarum iugularium internarum.

ANno 1596. rogatus à quibusdam Medicinæ studiosis, priuatim illis dissecui caput detruncatum. Inueni distributioem venarum iugularium & arteriarum carotidum internarum obseruatu dignissimam. Quoniam maior pars earum venarum & arteriarũ quæ per duram & piam matrem sparguntur ab vtraq; capitis parte, immissis ramulis quibusdá ad venam torcular dictam constituendam, in vertice sibi inuicem coniungebantur, & constituebant prope suturam rectam vas capacitate exæquans pennam cygni, quod tùm durà tùm piâ matre obuolutum erat. Huius extremitas vna, cerebri substantiam respiciebat, nullis interiectis membranis: altera cranio tam firmiter adhærebat, vt non nisi vi auelli potuerit. Præterea cranium in ea parte vix papyrum crassitiæ æquabat, vbiq; instar ossis cribrosi perforatum. Cutis quæ extra cranium spiraculum seu caminum illum cooperiebat, flauens fuit. Hominis robustissimi caput vix vnquam dolore affectum crediderim: ita vt proculdubio ad decrepitum senium peruẽturus fuisset, nisi præuenisset eum mors violenta.

OB-

OBSERVATIO X.

Monstrosus hydrocephalos.

IN rarò contingentibus rectè hydrocephalos censetur: vt nobis in vno & altero videre contigit. Coloniæ in vico Ehrenstraß multoties inuisi puerum robustissimis parentibus natũ, cui caput in incredibilem molem excreuerat: ita vt ipsius rotunditas vlnam & quartam partem vlnæ Coloniensis, eiusdemque altitudo ab vna aure ad alteram vlnam cũ quarta parte excederet. Non autem sic natus erat: sed quum septimum mensem ætatis vix attigisset, cœperat ei caput monstrosè excrescere. Nullus præcesserat morbus: reliquum tamen corpus parùm nutriebatur. Verùm caput intra menses 30 paulatim in illam magnitudinem accreuit: ac tandem puer in soporem lethargicum incidit, nec ita multò pòst obijt, anno 1594. 19. Februarij. Cranio dissecto coram clarissimis doctissimisque IOHANNE SLOTANO, ET HENRICO PALLANTIO Medicinæ Doctoribus, inuenimus in duobus anteriorib. cerebri ventriculis aquam crystallo clariorem, ad libras Colonienses 18. Illa autem non solùm ventriculos sed & substantiam cerebri distendebat: ita vt totum cerebrum (cerebellum excipio)

cipio) in ſacculum extenderetur. Hinc fiebat, vt circunuolutiones & gyri cerebri non conſpicerentur, ſed turgerent omnia. Dura & pia matres integræ erant, atq; ita dilatatæ vt totũ cerebrum cooperirent. Cranium ſimiliter dilatatum erat, ſed paſsim membranoſum potiùs quàm oſſeum. Id adhuc in muſæo meo viſitur. Tertiùs ventriculus cum duobus anterioribus confuſus non apparebat. In quarto viſcidã quandam materiam, parua tamen quantitate, inuenimus: reliqua in cerebri baſi ſecundùm naturam erant: nec reperiebantur meatus per quos ſeroſus ille humor ad caput delatus fuerat, quantũuis accuratè diſpicerenus omnia. Deniq; cor, pulmo, diaphragma, hepar, ſtomachus, meſenterium, lien, renes, perquam ſana erant. Quapropter functiones vitales & naturales, eo ægrotante, parùm lædebantur: ita vt vix febre vnquam laborauerit: quin imò edebat, bibebat, excernebat, & dormiebat tanquam ſanus: ipſa tantùm deerat, nutricatio. Totum enim corpus (excepto capite) per exiguum & extenuatum remanſit: vt patet ex effigie, quam ad viuum domi habeo. Actionibus autem animalibus & facultatibus quæ èx cerebro prodeunt, pùtà ingenio, loquela, viſu, auditu, & cæteris planè deſtitutus fuit. Brachia etiã & tibias, labia, palpebras, oculos voluntariè vix mouebat, at inuoluntariè ſæpius: hoc eſt, contrahebantur & conuellebantur continuò: attamen abſq; dolore.

Cogno-

Cognoui & alium puerum Coloniæ hydrocephalo laborantem: qui ex omni parte ſanus permanſit vſq; ad tertium annum ætatis: tum demum cœpit ipſi caput accreſcere, verùm non in tantam molem. Obijt tandem ex variolis. Aperto cranio inuenta eſt aqua multa in duobus anterioribus cerebri ventriculis.

OBSERVATIO XI.

Commotio cerebri in principio neglecta, poſtmodũ grauiſsimorum ſymptomatorum cauſa fuit.

FILIVS, Domni Bernardi ab Hatzuelt Domini in Wildenberg/decennis ex alto cecidit: mox vomuit, ſanguinemque per nares & aures egeſsit: Verũ neq; loquelá, neq; ſenſum, aut motum amiſit. Quum autem nec vulnus, nec contuſio aliqua extima appareret, nec febricitaret ipſe, morbus planè neglectus eſt, nec vllum initio adhibitum remedium, capite alioqui perpetuò dolente. Poſt menſes quinque aut ſex collum relaxatũ eſt, adeò vt nullo modo caput erigere aut erectum, niſi beneficio numellæ ex pelle & xylo contextæ, continere poſſet. Poſtmodum aſthmaticus factus eſt, & relaxatis ligamentis 10.11.12. vertebrarum metaphreni, gibboſus

ſus factus eſt. Coxam quoque dextram imbecilliùs mouebat: ſub clauiculis ex vtraque ſterni parte atheromata conſpiciebantur. Quum circiter biennium ita cruciatus fuiſſet, & ſymptomata in peius euaderent, parentes ipſum Coloniam ad clariſsimum Dn. HENRICVM BOTTERVM Illuſtriſ. Heſsiæ Lantgrauij archiatrum adduxerunt, qui varijs adhibitis remedijs collũ in integrum, vocemque & loquelam ex parte reſtituit. Deinde exortus eſt ipſi tumor ad ſiniſtram aurem inter iugulares venas & arteriam aſperam, qui ſenſim in maximum abſceſſum auctus, quum eſſet incidendus, aliaq; chirurgica peragenda, accerſitus fui. Primo, 2, & 3. diebus vltra libras ſex materiæ eiecit, extillauitque ea quotidie copia ſatis magna. Huius euacuationis beneficio dolor capitis, omniaque ferè ſymptomata ex parte lenita ſunt: at vires in dies imminutæ. Circa 28. menſis Martij nouus incidit catharus, qui in pulmonem & ſtomachum influens, tuſsim, nauſeam, & vomitum prouocauit, ſiniſtrum latus reſolutũ fuit. Nonnulli quoq; paroxyſmi epileptici acciderunt, & vlcus in collo penitus exiccatum eſt: ita vt 6. Aprilis 1593. deceſſerit.

Præſentibus clariſsimis viris IOHANNE SLOTANO ET HENRICO PALLANTIO, Medicæ Doctoribus.

Cadauere inciſo, viſcera ſic affecta comperimus.

1. Inciſa cute in tumoribus ſub clauiculis reper-

reperta est copia satis magna puris instar, pultis, quæ costis & sterno cariem contraxerat.

2. Cystis fellis prægrandis, & intestinum duodenum vbique humore bilioso refertum.

3. Hepar scirrhosum & obstructum.

4. Pulmo vbique pituitosis & viscidis humoribus oppletus.

5. Lapides quam plurimi ex gypsea materia concreti, & cysti inclusi proximè cor, nimirum in ea parte, qua arteria aorta ex corde prodit, & ramos suos versus iugulum mittit: quorũ vnus magnitudinem nucis superabat: reliqui parui. Adhærebant autem non tantũ arteriæ aortæ & ipsius ramis qui iugulum petunt, verumetiam asperæ arteriæ, & sinistro recurrenti neruo. Ex quibus facilè colligitur, quibus causis vocem & loquelam ex parte amisisset.

6. Capite aperto, lapidem ex simili materia concretum & membrana inclusum in posteriore parte capitis sub sutura lambdoide inter duram & piam matrem inuenimus adeò adhærentem duræ matri, vt non nisi violenter auelli posset.

7. In tribus cerebri ventriculis, hoc est, in duobus anticis & medio, vltra libras duas aquæ limpidæ reperimus.

8. Vlcus in collo tum ad asperam arteriam, tum etiam ad os basilare, & foramen quo spinalis medulla vertebras ingreditur, penetrabat: ita vt materia ex vlcere manans tum ex pectore, tum ex capite confluxisse intelligeretur.

retur. Verùm propter anguſtias viarum ſubtilior pars effluxerat: craſſa autem in lapides concreta erat, quales prope cor viſebantur.

OBSERVATIO XII.

Cerebri concuſsiones & quidem grauiſsimæ curatæ.

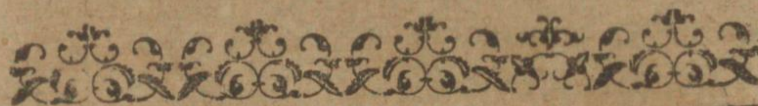
COmmotio cerebri rectè in morbis acutis numeratur. Verùm initio adhibitis idoneis remedijs multoties curata, tum ex doctorum virorum ſcriptis, tum ex ſequentibus intelligitur exemplis.

1. Equiſo, Generoſi Viri Domini Herſt ſatrapæ in Lunſdorf Duſſeldorpiæ, ad dextram partem capitis percuſſus in terram concidit, euomuit: mox loquelam amiſit, & cruorem per nares & aures eiecit. Eum in diuerſorium delatum COSMVS SLOTANVS Illuſtriſsimi Iuliacenſium, Cliuenſium, &c. principis archichirurgus adhibitus, varijs remedijs ſanauit eum: loquela quoq; & mens amiſſa paucis pòſt diebus illi redijt.

2. Herman Kikup venator Generoſi Domini à Velbruch in Harrad ex arbore in congelatam terram lapſus mox euomuit, & ſanguinem per nares, aures, & palatum eiecit, loquelam amiſit: fuitque ad vndecimum ferè

diem ſine ſenſu & motu quaſi apoplecticꝰ, febricitans vehementer. Vocatus crines abraſi, & caput oleo roſaceo & myrtillorum inunxi, venam brachij ſecui: clyſteres acres inieci, aliaque quamplurima remedia adhibui, quæ hîc breuitati ſtudens omitto. Tandem diuino fauore, & mea diligentia, ſtupentibus ſpectatoribus, conualuit.

3. Puerum grauiſsima cerebri concuſſione laborantem cum peritiſsimo chirurgo IOHANNE GRIFFONIO curaui. Varijs remedijs capiti additis, exortus eſt tandem tumor inſignis ſub aure, quo inciſo maxima puris & ſanguinis coagulati copia effluxit: atque ſic puer conualuit.

OBSERVATIO XIII.

Læſo cerebro, aut etiam portiunculâ eius amiſſâ, non ex neceſſitate mortem conſequi.

PVTANT nonnulli cerebro læſo, aut etiam ipſius tunicis, mortem neceſſariò conſequi, ex Hippocratis authoritate, qui ſic ſcriptum reliquit. Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſepto tranſuerſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut iecore, lethale eſt. Sed hoc (lethale) teſte

Hip. Aph. 18. ſect. 6.

teſte Galeno Hippocrates, aliâs vſurpauit, ceu mortem neceſſariam inferens, aliàs ceu periculoſum. Cerebri certè quidem vulnus, niſi profundum & ad ventriculos vſque penetrans, non ex neceſsitate mortem inferre teſtatur Galenus, commentario ad ſuperiorem illum Aphor. Id quod & nobis ſæpius obſeruare contigit, idque ſequentibus confirmo exemplis.

EXEMPLVM I.

ANTE annos decem & amplius quum darem operam prædicto præſtantiſsimo Archichirurgo COSMO SLOTANO, miſſus ab eo in oppidum Langenberg 8. Septembris 1581. Vt ibi curarem varios ægrotos: Vocatus fui à quodam ruſtico Iohanne Horſtman prope Hattingen, vt ipſius inuiſerem ſororem, quæ vulnus contuſum in dextro oſſe bregmatis cum fractura & impreſsione cranij acceperat. Euomuit mox ab initio bilioſum humorem, & cibum indigeſtum, ſiniſtrum latus reſolutum eſt: in dextro autem convulſiones patiebatur. Abraſis crinibus fragmenta aliqua cranij & portiunculam ad inſtat fabæ ex cerebri ſubſtantia digitis extraxi. Altero die aduenit Slotanus, qui dilatato vulnere denuo extrahit fragmenta quædam oſsis, & portiunculam ipſius cerebri ad nucis auellanæ magnitudinem. Poſtea aliquoties ipſemet Slotanus me præſente de

cerebri ſubſtantia detraxit: & tamen conualuit pleniſsimè.

EXEMPLVM II.

ANNO 1596. acceſsit ad me puella cum inſigni tumore ad dextram ſincipitis partem, in concurſu futuræ rectæ & coronalis. Cauſam exquirenti reſpondit ſe ante ſex hebdomadas in lapidem impegiſſe. At quum nec vomitus, nec dolor febriſue adfuiſſet aut adeſſet, non ſuſpicabar cranium, multò minùs cerebrum, læſum fuiſſe. Tumore tamen inciſo maxima effluxit puris quantitas: poſtea ſtylo deprehendi inſignem cranij fracturam: vnde ſubeſſe periculum animaduertens, medicum accerſendum ſuaſi. Perendie quum aduocatus eſſet clariſsimus D. IANVS ANTONIVS SARACENVS medicus Regius, cutem decuſſaui, extraxiq; fragmenta quamplurima cranij: ita vt cerebrum ad taleri latitudinem denudatum conſpiceretur. Tunicæ enim planè corruptæ erant, quarum particulas quaſdam præſente medico SARACENO extraxi. Tribus hebdomadibus fermè quotidie portiones aliquas ex cerebri ſubſtantia abſtuli, natura ipſa expellente: ita vt pars illa valdè concaua conſpiceretur. Nihilominus tamen cerebri motus egregiè apparebat: vt de cerebri motu nihil quicquam dubitandum ſit. Mouetur enim cerebrum, non membranæ tantùm. Tandem

verò exorta ſunt ex ipſo cerebro denudato & carente membranis tubercula carnoſa lentiũ inſtar, quæ ſenſim aucta ſe inuicem coniungebant, & tegumentum carnoſum & ſatis ſolidum procreabant, cuius beneficio concauitas impleta & cerebrum tectum fuit: ſicque priſtinam ſanitatem puella breui recuperatura videbatur. Nihilominus quum aliò me negotia vocarent, neglectâ, vt veriſimile eſt, curatione, ipſam poſt ſemeſtre obijſſe intellexi. Sed illud notandum, quandiu illam curaui, nullum ſuperueniſſe dolorem, febrem, aliudue ſymptoma: ita vt domeſtica ſua curaret, quaſi planè valens, ſtupentibus omnibus ijs qui curationi interdum intererant. In quibus præcipuè fuerunt clariſsimi ac reuerendi viri D. AMANDVS POLANVS S. S. Theologiæ Doctor & in inclyta Baſilienſium Academia Profeſſor celeberrimus. HERMANNVS LIGNARIDVS S. S. Theologiæ Doctor, & in Schola Bernenſi Profeſſor præſtantiſsimus; IANVS ANTONIVS SARACENVS philoſophus eximius & medicus Regius. Dominus GEORGIVS IENISCHIVS illuſtriſsimi VVENCESLAI à ZEROTIN Medicus: præterea ANTONIVS MACÆVS pharmacopœus, & multi alij, qui non immeritò illius caſus admiratione tenebantur.

EXEMPLVM III.

DVm hæc curabatur, vocatus fui vnà cũ clarißimo D. IANO ANTONIO SARACENO in Sabaudiæ vicum quendam ad rusticum, qui exigui vulneris contusi occasione supra dextrum os bregmatis maxima fractura cranij laborabat: vnde febricitabat vehementer, & delirabat, sinistro simul latere resoluto. Cute ad Y figuram iuxta cranij fracturam incisà, statim tria fragmenta oßsis satis magna digitis extraxi. Inueni quoque in vulnere portionem cerebri ad nucis magnitudinem. Chirurgus eius prior (agebatur enim quintus dies) quum id vidisset, aiebat se desperare de salute. Verùm admonitus cerebri vulnera interdum curari, nobis promisit summam se adhibiturum diligentiam. Nos omnia ad morbum & symptomata eius præcepimus. Cessauit febris & delirium: latus paralysi laborans restitutum fuit.

Verùm quum reliqua fragmenta cranij essent extrahenda, & chirurgus ipsius propter imperitiam id negligeret, post hebdomadas aliquot in febrim aliaq́; symptomata recidit, & paucis pòst diebus è vita decesit, adeoq́ue meræ Chirurgi negligentiæ pœnas tulit. Si enim fragmenta oßsis vti decuit extracta fuissent, proculdubio plenißimè sanus euasisset.

EXEMPLVM IV.

SVPERIORI anno 1604. menſe Octobri, hîc Paterniaci Lauſannenſem 30 annos natum curandum habui, cui acie gladij Heluetici dextrum bregma reciſum, & in ipſam ſubſtantiam cerebri vſque, impreſſum fuit, cum ſiniſtri brachij reſolutione, alijſque grauioribus ſymptomatibus. Fragmenta quâmplurima cranij extraxi. Tandem Dei beneficio priſtinæ ſanitati reſtitutus fuit, non ſine admiratione multorum, qui huic curationi interfuere. Inter quos fuit Reuerendus ac doctiſsimus Dn. NATHANAEL CHAMBVTVS verbi diuini miniſter.

Exempla hæc in gratiam tyronum Chirurgorum recenſere placuit, quos adhortor ne vnquam de ſanitate ægri, quantumuis morbus magnus fuerit, ac prima fronte incurabilis videatur, deſperent, quemadmodum chirurgus ille, cuius in proximo præcedente exemplo, mentio facta fuit, de ſalute ægri ſui deſperabat. Poſita itaque fiducia in Dei omnipotentia (facta tamen priùs prognoſticatione & proteſtatione coram conſanguineis & adſtantibus de manifeſto periculo) curationem aggredi, omnemque diligentiam adhibere debet chirurgus. Nec impio illo dicto DESPERATOS NON OPORTET ATTINGERE, ab officio ſuo auocari. Sæpiſsimè enim in morbis contingunt mul-

Vulnerati nunquam ſunt relinquendi ſine auxilio.

ta, quæ antiquos latuerunt; Et quorum ratio nulla reddi poteſt: vt Reuerendus & Clariſſimus Dn. D. ANTONIVS FAYVS, philoſophicarum & medicarum rerum doctiſsimus, & apud Geneuenſes S. S. Theologiæ Profeſſor celeberrimus, in quodam epigrammate, mihi non ita pridem communicato eleganter cecinit; quod exemplum, quia ad noſtrum propoſitum facit, hîc ſubijcere viſum eſt.

Ad illud Auerrois, MONSTRA IN MORBIS FIVNT.

ANTONIVS FAYVS.

Non audita loquor, narranti credite, vidi
His oculis, tetigi non dubitante manu.
Acer erat iuuenis, medio cui vulnus adactum
Eſt capiti; Cerebri parſq; reciſa fuit.
Ille tamen viuit. Si credas arte Melampi
Id factum, peccas; hîc medicina ſilet.
Monſtra ſed in morbis Arabum flos ille ſophorũ
Quod fieri dixit, re patet ipſe palàm.

OB-

OBSERVATIO XIV.

Ex fungo malè curato mors.

COSMAS SLOTANVS Chirurgus præstantiſsimus, Iuuenem nobili familiâ natum, cui cranium fractum, portioque eius quædam exempta fuit, vnde fungus exortus, curandum habuit. Ille, ab omni propemodum periculo leuato ægro, & ſedatis ſymptomatibus, à curatione continuãda deſiſtere coactus fuit, quòd aulam principis ſui ſequeretur. Barbitonſor, cui cura erat demandata, contempto conſilio & medicamentis SLOTANI, nullaque habita ratione loci affecti, puluerem aluminis & vitrioli vſti inſperſit fungo. Inde exortis ſtatim dolore vehementiſsimo, febre acutiſsima, delirio, & inflammatione, paucis pòſt diebus mors ſubſequuta eſt.

OBSERVATIO XV.

Legitima fungi curatio.

ANno 1601. 9. Februarij D. FRANCISCI CROSERANI Luſtriacenſis patricij ac tribuni filius, Petrus

nomine, 14. annos natus, vulnus ex casu lapidis, ex alto diruti (cuius pōdus librarum duodecim cum vncijs decem) in dextro bregmate cum insigni cranij fractione accepit. Ego ad curationem vocatus, puerum inuenio sine loquela, visu, auditu, &c, vt breuiter dicam, semianimem. Vomitus aderat vehemens, & cōtinuus, & sanguinem eijciebat, tum per os, & nares, tum etiam per aures. Abrasis crinibus dilatoque vulnere impressum cranium altius in substantiam cerebri, & duram matrem disruptam, conspiciebatur. Exemptis eadem nocte cranij fragmentis, curationem aggredior, prout necessitas urgebat. Et quamuis grauissima adessent symptomata, ita vt de recuperanda sanitate parū superesset spei, tandem nihilominus paulatim & ante vigesimū diem morbi ex toto fere remiserunt. Pars quoque duræ matres ab inpresso cranio disrupta, sensim naturæ & medicamentorum beneficio frustratim excidit, ita vt sperabamus iam procul abesse à periculo. Sed elapso vigesimo die morbi, ecce nouum malum, exortus enim est è vulnere fungus insignis qui intra viginti quatuor horas ita excreuit, vt magnitudine oui gallinacei extra cranium emineret, quem diuino fauore infra scriptis medicamentis feliciter persanaui.

Libra autē illo in loco continet vncias sedecim.

In principio singulis, deinde alternis, ac tandem tertio quoq; die, sequens enema inieci.

R. Radi-

R. Radicum & foliorum altheæ,
Maluarum,
Parietariæ,
Mercurialis,
Florum Chamomill.
Meliloti,
Florum & foliorum betonicæ ana M. ſ.
Semin. fœnigræci,
Lini,
Aniſi ana ℥ ſ.
Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis, in ℔. j. colaturæ diſſolue benedictæ Laxat. Et hieræ picræ compoſitæ ana ʒ iij. vitellum oui, ſalis p. j. Ol. Chamomillæ ℥ ij. Miſce fiat enema. Bis verò in die fomentationem ſequentem vulneri applicui.

R. Foliorum & florum betonicæ,
Saluiæ,
Chamomill.
Meliloti,
Roſarum
Summitatum maioranæ
Roriſmarini ana M. j.
Sem. aniſi &
Fœnigræci ana ℥ j.

Incidantur & contundantur pro fotu. Harum herbarum q. ſ. indatur ſacculo eius magnitudinis, vt mediam fere partem capitis cooperiat; qui filo intertextus, coquatur in vino & aquæ communis ana partibus æqualibus, & applicetur calidè. Poſt fotum diligenter ab-

abstergendum est caput linteis calidis, deinde sequentem puluerem inspersi fungo atque toti vulneri.

R. Radicum gariophillat.
Angelicæ,
Calami aromatici an ʒ ſ.
Rad. arist. rotund.
Iridis Florent.
Ligni guaiaci ana ʒ ij.
Florum saluiæ
Summitatum maioran &
Rorismarini ana p.j. fiat omnium puluis tenuissimus. Deinde sequens emplastrum applicui.

R. Emplast. de betonica ℥ iiij.
Gummi elemi dissoluti in oleo rosaceo ℥ j.
Puluer. rosarum
Myrtillorum ana ʒ j.
Masticis,
Calami aromatici ana ʒ j. ſ.
Cum ſ. q. ol. rosacei fiat emplastrum.

His fungus paulatim & intra quatuordecim dies subsidit. Ossicula quoq; quæ cum alijs primâ nocte extrahi non potuerant exierunt; ita vt intra hebdomadas decem plenissimè conualesceret.

Frag-

Fragmentorum cranij prima nocte extractorum delineatio.

His coniunctis fragmentis, latitudo exempti cranij facilè apparet. At quamuis fractio & ex-

& exemptio cranij magna esset. Nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus: sed motus cerebri diu nobis perspicuus fuit: cute enim & portione aliqua carnis tantummodo obtegebatur. Ne autem aliqua occasione externa facilè læderetur cerebrum, laminam cupream adaptari curaui, quæ annexa pileo, partem illam capitis obtegebat. Nunc verò quia natura paulatim foramen cranij callo quodam obduxit, motus ille cerebri non amplius persentitur. Viuit, & optime valet corpore adolescens ille, ad hanc vsque diem 19. Martij Anno 1 6 0 5. quo hæc scripsi. Ingenio quoque ad studia aliaque aptissimus est.

ANNOTATIO.

Vnde fungus nascatur & qd sit.

QVemadmodum in stirpibus arborum humores semiputridi per corticem extuberantes in fungos coalescunt: sic fràcta exemptaque portione aliqua cranij, ac dura matre læsa, statim humores cerebri circa plagam affluunt, qui siue ossis (vt Alexander Aphrodisæus voluit) siue aeris frigiditate condensati, instar fungi concrescunt, atque interdum adeò intumescunt, vt extra cranium emineant. Affectus autem ille Galeno fungus à similitudine appellatur: est enim caro mollis, leuis, pallida, & spongio-

li. 1. de locis Aff. & 3. Epidem.

gio-

gioſa: quæ quidem citò excreſcit, lento verò pede retrocedit. Poteſt & ex flatu procreari. Si enim calor cerebri imbecillus factus, in materiam, quæ circa vulnus collecta eſt, aliquid agere intendit, flatum procreat: qui quum per tenuem menyngem expirare nequeat, eam in altum eleuat. Obſeruaui enim hactenus in his, qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem menyngem vt plurimum integram, craſſam autem diſruptam fuiſſe. Craſſa enim rupta factaque digeſtione vulneris, natura ſtatim incipit carnem ſupra tenuem menyngem generare, quæ loco tegumenti incūbit, ne ex aeris iniuria nocumentum contrahat. Si namque humores copiosè, aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam ſimul cum adnata carne facilè ad inſtar fungi in altum eleuant. In noſtro verò iam commemorato ægro, & craſſa & tenuis meninx vulneratæ fuerunt.

OB-

OBSERVATIO XVI.

Pus fœtidiſsimum, & vermes ad duram matrem reperti.

CÆSO ſub Canicula anni 1587. Helvetiorum exercitu apud Delphinates, venit nobis ad manus ex numero vulneratorum iuuenis robuſtus, & bono habitu, at capite ſauciatus, hunc in modum. Secta illi fuerat pars oſsis parietalis circiter palmam lata: hæc autem cuti muſculoſæ adhæſerat, ſuoque loco erat reddita: quin & ſanguinis & pilorum interuentu concreuerat, veluti cruſta, quæ totam illam partem contegens, impedierat quo minus vlla materia ſex diebus totis ab accepto vulnere promanaret. Porrò abraſis crinibus, apertoque vulnere, inuenta eſt inter partem oſsis ſeparati & duram matrem plurima materies graue olens, ſimul & oſsium tenuia aliquot fragmenta: Preterea, quod maius eſt, vermes grandiuſculi quatuor aut quinque. Inſuper & dura mater denigrata & infecta erat putredine tamdiu inſidente. Æger nihilominus conualuit clariſsimi IANI ANTONII SARACENI Medici Regij conſilio, & IOHANNIS GRIFFONII Chirurgi longè peritiſſimi operâ atque induſtriâ: quibus & ego interfui.

terfui. Quibus autem putredo hæc cohibita fuerit, petat lector ex Tractatu meo de Gangræna.

OBSERVATIO XVII.

Iuuenis, cui caput vulneratum & cranium fractum, ex sola ira in febrim recidit & moritur.

IVVENIS quindecim annos natus, vulnus contusum cum cranij fractione circa bregma accepit. Primo apparatu vulnere dilatato, & deinde osiculis extractis ad supurationem feliciter perduximus vuln9, omniaque symptomata remissa sunt. Elapso verò decimo quarto die, quum adolescens alius (qui circa lectum ludebat) ipsum ad iram prouocasset, recidit in febrem & phrenesin, ita vt quarto pòst die è vita decesserit. Cranio aperto coram clarissimo viro D. D. MARCO OFFREDO philosopho & medico celeberrimo, inuenimus cerebri membranas vndique inflammatas, ac tum venas tum arterias omnes sanguine turgescentes.

OBSERVATIO XIIX.

Ex animi quadam commotione vehementi, arteria nuper vulnerata, postmodum autem penè sanata, denuo magno cum periculo rupta est.

INCIDIT in manus meas homo quadragenarius robustissimus, naturâ biliosus & iracundus, cui vulnerato capite ramus sinister soporalis arteriæ, desuper musculo crotaphito incisus fuerat. Sanguine primo apparatu puluere meo restricto, vulnus ad digestionem perduxi. Quinto verò die morbi, quum ex propinquis quidam, qui vulnus inflixerat, ex improuiso in cubiculum ingrederetur, vulneratus inscius aduentus, ex ipsius aspectu adeò perturbatus est, vt denuo rupta sit arteria, adeoq; sequuta hæmorrhagia, quæ vix restingui potuerit: conualuit tamen penitus.

Tract. de Gang. c. 15.

ANNOTATIO.

Ira quàm sit ægris periculosa.

Quum ex cunctis animi perturbationibus nulla tum sanis tum inprimis ægris sit periculosior irâ, moneat Chirurgus ægrotos suos, vt summo studio sibi ab ea caueant. Est enim ira, omnium perturbationum atrocissima & fœcun-

fœcundiſsima infinitorum malorum mater: quæ naturam hominis in turculentam commutat feram. In pectoribus humanis graues excitat fluctus, caloris iuxta cor eſt vti quidam feruor: vbi is per totum corpus diſpergitur, ſolet febris ſuccendi eaque acuta, vt alibi Galenus teſtatur; ſanguinem item concitat in venis. Cerebrum concutit, neruos conuellit, humores exagitat, calorem labefactat innatum, cuius veluti feruor eſſe videtur, teſte Galeno.

Gal lib. de cauſ. morb. De placit. Hipp. & Plat. l. 3. De ſanit. tuen. l. 6.

Hominem doctum & eruditum cognoui, qui facilè (vt ſæpius ipſe vidi) ex ira in febrim vt plurimum ephemeram nonnunquam & in tertianam incidebat, non ſine magno periculo.

Obſeruatio

Matronam item honeſtiſsimam & piam cognoui Duſſeldorpiæ, quæ adeò à pharmacis abhorrebat, vt mannam aut ſyrupum roſaceum vix potuerit ſumere. Contrà, tali naturæ beneficio erat prædita, vt ex minima etiam animi perturbatione, præcipuè ex ira, aluus adeò ſubduceretur, ac ſi pharmacum quantumuis efficax ſumpſiſſet.

OBSERVATIO XIX.

Iuuenis vulnere capitis cum fractura cranij laborans & penè sanatus ex vsu Venereo incidit in febrem, inde moritur.

Ægrotis fugienda Venus.

IVVENIS robustus & biliosus baculo vulnus ad sinistrum bregma cum ossis fractione recepit: Ego aduocatus dilataui vulnus, & ad digestionem perduxi, dolorem sedaui, fragmenta item cranij ex percussione facta extraxi. Vulnus deinde mundificatum carne oppleui. Quum autem iam spacio quinque hebdomadarum tractassem vulnus, ac omnia symptomata planè essent remissa, & vulnus penè cicatrice obductum, cum scorto rem habuit. Itaque paucas post horas recidit in febrim, ac dolorem capitis vehementiorem quàm antea. Latus item oppositum resolutum est, brachium verò lateris ægrotantis spasmo correptum, symptomata ingrauescentia singulis momentis ac nullis cedentia remedijs quarto tandem die miserum hunc libidinosum extinxerunt.

OBSERVATIO XX.

Puer vulnere capitis, & cranij fractione laborans, ex tumultu & strepitu nimio grauißimis symptomatis conflictatus tandem moritur.

QVANTVM ira, timor, apprehensio, concubitusque capite vulneratis noceat, ex superioribus cõstat. Quàm verò itidem periculosum sit tumultuosè quippiam circa vulneratus agere, iam tyronibus Chirurgis exemplo demonstrabo. Tractaui cum COSMO SLOTANO Chirurgo præstantissimo puerum 14 annorum, cui bregma ex vulnere contuso fractum fuit. Extraximus ossicula quamplurima, febrem extinximus, dolorem reliquaque symptomata compescuimus. Patri autem istius pueri, quòd oenopola esset, prohibuimus ne permitteret pulsare tympanum, tubas, aliaúe eiusmodi instruméta in domo sua. At pater neglectis admonitionibus nostris permisit pulsari tympanum & fistulam prope cubiculum decumbentis, & saltare rusticos vsque ad mediam noctem. Postridie inuenimus ægrum acutissima febre, delirio, spasmo, nausea, alijs-

Tumultus noxius ægrotis.

que pessimis symptomatibus laborantem: propter quæ quarto die è vita decessit. Pater huius rei causa ad magistratum delatus, grauiter, nec iniuriâ, mulctatus fuit.

OBSERVATIO XXI.

Virgo nobilis neglecto paruo vulnere in capite, moritur.

VIRGO nobilis, quum in choreis incaluisset, & capite in postem cecidisset, vulnusculum in vertice contraxit, vbi cutis vix læsa fuit. Illa, quia neque dolorem neque inflammationem sentiebat, primo & secũdo die vulnus (aut potiùs contusionem) planè neglexit. Tertio die incœpit parùm dolere; quapropter barbitonsorem accersiuit: qui rasis crinibus cutem vix læsam animaduertens, virginem irridebat Quarto verò, capitis grauitate & febriculâ correpta est. Ego sexto die morbi ad ipsam vocatus, comperi ipsam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam: ita vt sequenti die è vita decesserit. Aperto capite, sanguinem sub cranio collectum & cerebri membranas inflammatione correptas inuenimus: craniũ tamen nequaquam læsum fuit. Hinc perspicuum fit vulnera capitis, quantumuis minima, præcipuè quæ circa suturas occurrunt nõ esse

esse negligenda. Infiniti enim ramuli venarum & arteriarũ ex vna & altera parte membranarum cerebri circa suturas concurrunt, & suturis inseruntur, quorum beneficio cerebrum cranio alligatur, & suspenditur. Quapropter contusiones ea in parte facilè ad cerebri membranas magno cum ægrotantium periculo extenduntur.

OBSERVATIO XXII.

Actus venereus in neruorum vulneribus periculosus.

MVLTOTIES contingit vulneratos spasmo & morte corripi: cuius occasio vel causa Medico incognita est. Quomodo autem id fieri posit, sequenti historia nobilis cuiusdã (cui COSMVS SLOTANVS peritissimus Chirurgus Valentiæ læuam amputarat ex ictu sclopeti inflicto contusam) apparebit. Ægrotanti iuueni voluptatibus dedito disertè interdictũ erat ab vxoris cõgressu: At is vulnere propemodũ persanato & sedatis symptomatis omnib. eam interpellauit, qua renuente propter seria SLOTANI monita, ipse emisit sperma citra coitum: atque hinc recidit, ꝓtin⁹ in febrim, deliria, spasmos, alia'q; grauiora symptomata, tãdẽq; obijt quarto pòst die. Ex his intelligim⁹ quam infesta sit

venus neruis & neruorum vulneribus, æquè ac capitis & articulorum affectibus. At quidni actus venereus neruos exagitaret atque periculosa accidentia excitaret? Vidi enim ex risu vehementi in neruis sauciatis symptomata periculosissima nasci, vt ex sequenti obseruatione videre est.

OBSERVATIO XXIII.

Risus in vulneribus neruorum periculosus.

ANNO 1601, 14. Aprilis nobilissimo viro IMBERTO à DIESBACH Domino S. Christophori, sinistra manus ictu sclopeteo adeò fracta & contusa fuit, vt pollex vsq; ad carpum planè separatus, metacarpus quoq; adeò fractus & contusus fuit, vt ossa quàplurima metacarpi eximere cogerer: &, vt verbo dicam, tota manus nerui & ossa adeò lacerata & quassata fuerunt, vt ad eam conseruandam parum superesset spei: fuit nihilominus Dei beneficio ita restituta, vt ne digitum quidem amiserit. Quum verò statim ab initio summo studio in hoc incumberem vt dolores repellerem, & partim læsam ab inflámatione & à fluxu humorum vindicarem, curatio tam feliciter succesit vt minimũ doloris senserit, febris & in quietudines ferè nullæ su-

læ ſupervenerint. Porrò quarto die morbi, quum quidam ex adſtantibus iocaretur, & ridiculoſam hiſtoriam quandam narraret, Nob. vulneratus nobiſcum quoque ad riſum excitatus fuit. Hinc ſtatim exortus eſt dolor adeò grauis per totum brachium vſq; ad nucham, vt ſpatio 24 horarum de conuulſione periclitaretur. Sequentibus verò adhibitis remedijs paulatim ſedatus eſt dolor, & in priſtinum ſtatum reſtitutum eſt brachium.

R. Radicum & foliorum Altheæ,
Maluarum,
Violarum,
Brancæ vrſinæ,
Florum meliloti,
Betonicæ,
Primulæ Veris,
Saluiæ ana M. j.
Sem. fœnigræci,
Lini ana ℥ j.

Incidantur, contundantur, & coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis. In ea decoctione madefacta linteamina calidè applicui toti brachio: poſtea totum brachium & nucham ſequenti linimento inungebam,

R. Ol. Lumbricorum
Vulpini
Axungiæ humanæ ana ℥ j.
Succi lumbricorum ℥ ſ.

Miſce fiat linimentum. His remedijs ſedatus eſt dolor: poſtea curatio feliciter progreſſa eſt.

Anno 1603. menſe Aprili ſimilis ferè caſus accidit Claudio Dodino ciui Paterniacenſi. Is vulneratus in brachio & carpo dextro, vbi nerui nonnulli quartæ & quintæ partis colli læſi fuerant, ex riſu in maximos incidit dolores & conuulſionis periculum, ita quidem vt ea nocte nulla quiete frui potuerit. Inuncto brachio ſuperiori vnguento ſedatus eſt dolor.

ANNOTATIO.

Riſus immoderatus vulneratis noxius.

Riſum eſſe affectionem cordis, ac ridendo cor ipſum, & per conſequens pericardium magno cum impetu moueri, atq; ex vna in alteram partem ferri cõtrahiq;, Eximius & ſummus ille Philoſophus ac Medicus LAVRENTIVS IOVBERTVS teſtatur, & experientia docet. Ac quia pericardium mediaſtino & diaphragmati alligatur, vt in riſu violento, ipſum quoque diaphragma violenter moueatur neceſſe eſt. Porrò quia diaphragma lumborum vertebris, ac notarum coſtarum extremitatibus, atque inferiori ſterno & xiphoidis cartilagini alligatur, præterea inferiore ſua parte peritonæo, ſuperiori verò pleura inueſtita eſt membranis, fit vt in riſu violento, tum abdominis, tum pręcipuè pectorales muſculi ſimul moueantur atq; contrahantur. In eo autem motu violento diaphragmatis & muſculorum pectoralium, concutiuntur & agitãtur quoq; muſculi, brachia mouentes. In primis autem muſculus brachium pectori adducens & brachium attollens, tum etiam nerui omnes

qui

qui ijs intertexti ſunt, & tendones ex ijs prodeuntes, ſimul contrahuntur atq; agitantur. Hinc fit vt violenter ridentes brachia pectori imponant.

Ac quia muſculi collum & caput mouentes partim ab oſſe pectoris & clauiculis, partim verò à vertebris pectoris oriuntur, neceſſe eſt, vt in violento riſu & agitatione diaphragmatis & muſculorum pectoralium caput ſimul moueatur. Hinc fit vt violenter ridentes caput inclinent, iam retro & mox in dextram aut ſiniſtrum humerum proijciant.

Inter crurum & abdominis muſculos magnus quoque eſt conſenſus, ideoque violenter ridentes ſe incuruare coguntur: quum enim abdominis muſculi ex eleuatione violenta diaphragmatis in altum trahuntur, muſculi crurum, venæ, arteriæ & nerui qui illis intertexti ſunt, ſequantur neceſſe eſt. Hinc perſpicuum fit riſum in omnibus vulneribus (magnis ſcilicet) periculoſum eſſe, ac in neruis vulneratis dolores acerrimos & convulſiones, in venis, & arterijs hæmorrhagiam excitare. Monitos igitur velim Chirurgos & adſtantes ne vulneratos facetijs & iocis ad riſum prouocent immoderatum.

OB-

OBSERVATIO XXIV.

Ex ſternutatione neruorum opticorum obſtructio, & ex hac cœcitas conſequuta.

Sternutatio viſui noxia.

ADOLESCENS 14 annos natus & phlegmatici habitus cum æquali ſponſionem fecit, poſſe ſe ſternutare ad libitum, imò etiam centies. Depoſito pignore cœpit ex immodica titillatione irritatis naribus ſternutare circiter centies & ampliùs. Ex in protinus correptus eſt dolore capitis & hebetatione viſus, qui etiam ſequenti die deperditus fuit, citra tamen inflammationem oculorum aut febrim. Conuocatis mecum clariſsimis doctiſsimisq; viris IANO ANTONIO SARACENO ET ANDREA BONETO, decretum eſt vt purgato corpore ſetaceum adhiberetur collo, vti & ſcapulis cucurbitulæ: atque his vſus reuulſionibus, viſum paucos poſt dies recepit. Hinc apparet quantùm hallucinentur, qui in neruorum obſtructione alijſque morbis oculorum errhina & ſternutatoria præcipiunt & adhibent. Materia enim quæ à vehementi motu ex cerebri ventriculis ad nares trahitur, & circa os cribroſum accumulatur, tranſiens prope neruos opticos, ratione propinquitatis eos magis magiſque obſtruit. Obijcitur, purgationem vniuer-

vniuersalem præmittendam errhinis: sed nũquam ita potest exonerari cerebrum, quin tantum materiæ supersit, quantum ad hanc exiguam neruorum opticorum capacitatem obstruendam satis sit.

OBSERVATIO XXV.

Ex cicatricis ad pupillam extirpatione grauißima symptomata.

NOBILIS puella ita laborabat variolis vt & cornea vnius oculi afficeretur pustulis: ex his relicta est cicatrix ad canthum maiorem, instar vngulæ quæ Græcis pterygion dicitur. Consuluerunt me parẽtes: sed quum responderem nihil hîc me posse præstare, adhibuerunt empiricum, qui negauit cicatricem esse, sed concretam materiam dixit in superficie corneæ, quam se facillimè & sine periculo abstrahere posse audacter affirmauit. Parentes confisi filiam ipsi commiserunt: at ipse admotâ manu dilacerauit corneam. Inde dolores vehementissimi, inflammatio, febris, aliaque grauiora symptomata. Tandemque humores omnes exciderunt: vnde tunicæ contractæ sunt, & oculus planè clausus. Honestissimam matronam Coloniæ in vico nouo, Im Korb, noui, quæ in pueritia, vt ipsa retulit sæpe, laborauerat variolis: vnde

etiam

etiam cicatricem pupillæ contraxerat. Eam empiricus ſibi commiſſam, nō manu, ſed medicamentis erodentibus ſe curaturum promittebat: ſed incidit & illa in grauiora ſymptomata: quippe effluxerunt humores, contractæ ſunt tunicæ: inde oculus tota vita clauſus.

OBSERVATIO XXVI.

Adoleſcens oculo perforato viſum recipit.

QVINDECIM annorum adoleſcentem ſutoris cuiuſdam filium Geneuæ in vico diuæ Mariæ cum Domino IOHANNE GRIFFONIO Chirurgo præſtantiſsimo curaui, circa annum 1587, cui acus ſutoria perforauerat adnatam membranam prope Iridem: hinc factum vt humor aqueus ſtatim effluxerit, & adoleſcens illico viſum planè amiſerit. Oculo impoſuimus in primo apparatu albumen oui cum aqua roſacea, & nonnihil croci: fronti autem defenſiuum ex bolo Armeno, terra ſigillata cum oleo roſaceo paucaq; cera & aceto in formam vnguenti redactum, atque iniecimus ſtatim enema. Sequenti die catharticum exhibuimus & anodynis ad ſeptimum vſque &ampliùs vulnus tractauimus. Deinde collyrio exa-

ex aqua euphrasiæ, saccharo, & tuthia præparata cicatricem induximus. His curatus fuit nullo superueniente symptomate: haud multo post curationem visum quoque recepit. DODONÆVS in suis obseruationibus simile aliquid refert.

Anno 1597. curaui filium MATTHÆI BARBOTTI ciuis & mercatoris Lausannensis: cui, infixâ sagittâ, perforata fuit cornea, qua parte conspicitur Iris. Effluxit nonnihil humoris aquei, vnde contracta est cornea, & puer protinus visum amisit. Vulnus curaui ad modum suprà dictum: puer hic quoq; non multò pòst visum recepit.

ANNOTATIO.

Omnino hic ægrotis crystallinus humor compunctus non fuit: est enim ille humor præcipuum instrumentum visus, ac suà propriâ continetur membranâ Arachnoide: qua dilaceratâ, ampliùs humor crystallinus officium facere nequit. Effluxit autem in his aqueus tantùm humor, quem natura in anteriorem partem inter vueam tunicam (quo loco duplicatur & inuertitur) & corneam locauit. Atque hîc quum sit excrementum quod exudauit ex venulis illis, quæ in vuea tunica conspiciuntur, & circa locum humoris aquei terminantur, aliquando renascitur, præcipuè in pueris, vt etiam eximius Anatomicus REALDVS COLVMBVS in suis Anatomicis scriptum reliquit. Id autem hîc notandum,

vulne-

vulneratâ pupillâ visum recipi non posse, quamuis humor crystallinus sit illæsus, & aqueus renascatur: vt in multis, ac potissimùm in assecla generosi viri OTTHONIS SCHENCHI domini ab Horst ante annos aliquot obseruaui. Is cultello perforata pupilla visum amisit. Curaui vulnus vt suprà: visum tamen non recepit. Ineuitabilis enim cicatrix impedit quo minùs radij eorum quæ visui obijciuntur ad humorem crystallinum perueniant. Ex quibus perspicuum fit in extirpanda ad pupillam cicatrice nihil temere tentandum, ne malum incrudescat, quod ex obseruatione proximè præcedente patet.

obseruatio

OBSERVATIO XXVII.

Ex frequenti oculorum ablutione aquæ frigidæ obfuscatio & hebetatio visus.

NOBILIS quidam à multis annis assuefactus singulis matutinis diebus abluere faciem & oculos aqua frigidissima. Hinc paulatim debilitatus & obfuscatus est visus. Tandem anno 1602. ophthalmiâ vtriusque oculi correptus, me aduocandum iussit. Cessit ei hoc malum in maximum commodum. Curatus enim ab ophthal-

thalmia, & aqua noſtra viſum corroborante ad tempus vſus, lotioneque aquæ frigidæ reiecta, viſus acutior quàm antè factus eſt.

ANNOTATIO.

Quum frigus teſte Hippocrate condenſet & induret, mirum non eſt, ſi frequenti ablutione oculorum in aqua frigida viſus debilitetur: Incraſſat enim & condenſat aqua frigida ſpiritum viſiuũ & humores oculorum, ſed in primis membranam ipſam corneam denſam & craſſam efficit, ita vt per eam res obiectæ ad humorem cryſtallinum (qui præcipuũ eſt inſtrumentum viſus) penetrare difficulter poſsint. Vſum quoq; aquæ frigidæ, ex parte fuiſſe cauſam huius ophthalmiæ rationi conſentaneum eſt; retinuit enim & incluſit humores & ſanguinem in venis palpebrarum & adnatæ membranæ, qui poſtea putredinem & inflammationem contraxerunt. At quia hi humores ab inflammatione partim reſoluti & extenuati fuerunt, partim in pus conuerſi effluxerunt, mirum non eſt, viſum poſt curationem ophthalmiæ acutiorem fuiſſe. *Aquæ frigidæ lotio oculis noxia.*

OBSERVATIO XXIIX.

Vulneratæ linguæ curatio.

VIx membrum in humano corpore reperitur, quod magis moueatur, quodq; adeò ſit humidum laxumq; atque lin-

gua: Hinc fit quod ipsius vulnera transuersum facta, vt plurimùm incurabilia censentur. Suadeo tamen, vt (nisi planè abscissa fuerit) curatio tentetur, non enim huiusmodi vulnera ex toto sunt incurabilia, vt sequens obseruatio testatur.

Anno 1587. Puellam trimam Lausannæ curandam habui, quæ extensâ linguâ in terram cadens, partem illam quæ inter dentes erat, ferè ex toto abscidit, & quidem planè abscidisset, nisi duorum dẽtium defectus obstitisset. Vocatus, putabam discissas partes suturâ coniungere: Id verò quum propter puellæ impatientiam minimè fieri posset, sequentibus remedijs curationem tentaui, atq; feliciter absolui.

℞. Foliorum & florum liquestri,
Plantaginis,
Rosarum rubearum ana M. j.
Corticum granatorum,
Balaustriarum ana ℥ ß.

Coquantur in ℔ ij. aquæ chalybiatæ, ad consumptionem tertiæ partis. In colatura dissolue Acatiæ ʒ ij. Syrupi de rosis siccis ℥ ij. Misce: fiat gargarisma, quo sæpius interdiu abluatur lingua. In ore continenter tenebat syrupum de rosis siccis, de cydonijs, syrupum conseruationis cerasorum, de Ribes, & coagulum cydoniorum.

Vescebatur iusculis carnium recentium & hordaceis, lacte amygdalarum dulcium, & similibus. His Dei beneficio plenissimè curata fuit,

ta fuit, neq; vllo modo deprauata fuit loquela, vt poſtea apparuit per duodecim integros annos, quibus vixit.

OBSERVATIO XXIX.

Ex calefacta facie ablutâ aquâ frigidiſſimâ grauia ſymptomata.

ADOLESCENS in Solingen 24 annos natus, robuſtiſsimus & ſanguinei temperamenti, quum hyemali tempore in duello vehementer incaluiſſet, & vulnuſculum in faciem accepiſſet, ad flumen accedit, vbi quum frigidiſsimâ aquâ primò, inſuper niue abluiſſet faciem, exortus eſt ſtatim vehemens dolor cum totius faciei tumore, & nodulis duris, liuidis & aſperis. Dolor ſedatus eſt paulatim, ſed nodulæ & liuor cutis manſerunt, ita vt à leproſorum vultu parùm differret ipſius facies: reliquæ verò corporis partes tum internæ tum externæ ſanæ erant omnino. Adijt me tandem anno 1599. quum per biennium hoc morbi genere laboraſſet. Purgato priùs corpore, ſecta in cubito cephalica, & applicatis cucurbitulis nuchæ & ſcapulis, primo hoc fotu nodulas emollire ſtudui.

℞. Radicum & foliorum Altheæ
Radicum brioniæ ana ℥j.

Florum Chamomillæ, Rosarum Rubearum, Meliloti,
Betonicæ ana M. j.
Sem. fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua, in qua intincta ſpongia calidè applicetur nodulis. Hoc fomento per aliquot dies vſus, denuo corpus purgaui pilulis aureis & cochijs, & cucurbitulas ſcapulis & nuchæ applicui: Deinde hirudines nodulis grandioribus admoui. Poſtea faciem aqua roſacea, & liliorum alborum, item florū fabarum quotidie abluendam curaui. His vſus per paucos dies, durities & nodulæ ſubſiderunt, & liuedo ex parte remiſit.

Similis ferè caſus accidit nobili cuidā mihi notiſsimo. Is quum Iuuenis eſſet, & Bacchanalia cum ſocijs celebraret, laruę loco, faciem peculiari atramento commaculauit: finitis Bacchanalibus, quum incaluiſſet, faciem aqua frigida abluere tentat: Sed quia attramētum exſiccatum tenaciter adhærebat cuti, nō niſi cum difficultate abſtergi potuit. Ex violentis hiſce lotionibus primò aquæ frigidæ, poſtea calidæ, exortus eſt dolor in facie, & vndiq; nodulæ liuidæ: vbi medicorum quantumuis doctorum conſilia fruſtra adhibita fuerunt.

OB-

OBSERVATIO XXX.

De catarrho ad gingiuas gangræna, & mors.

GANGRÆNAM gingiuarum & oris, præcipuè in pueris, rarò ſanabilem, in ſphacelum autem degenerantem inſanabilem eſſe, in Tractatu noſtro de Gangręna & ſphacelo oſtendimus. Id verò iam quibuſdam obſeruationibus confirmare operæprecium eſſe exiſtimaui.

EXEMPLVM I.

PVELLA 4. annos nata, eaque filia nobiliſsimi viri N. Von Hogſtein zu der Volckerdeyen / ex morbo acuto ſanata, catarrho vehementi ad gingiuas cum nauſea & capitis dolore correpta fuit. Adduxerunt eam parentes Duſſeldorpium, vbi ad conſilium vocati fuerunt clariſsimi D. D, GALENVS VVIERVS Illuſtriſs. principis Cliuiacenſis, Iuliacenſ. & Montenſæ Archiepiſcopi Treuerienſis, Archiater digniſsimus; & COSMVS SLOTANVS (apud quem ego tunc temporis praxim exercebam) eiuſdem principis chirurgus præſtantiſsimus. Tota facies in tumorem ædematoſum eleua-

ta fuit. In ſiniſtra mala tumor rotundus, durus & liuidus, non adeò tamen magnus apparebat. Gingiuæ verò, & ſiniſtra pars oris gangræna correpta fuit. Multa ſed fruſtra ipſi adhibuimus remedia: tantus enim fuit defluxus humorum pituitoſorum & frigidorum, vt calidum innatum, ex præcedenti morbo labefactatum refocillari non potuerit. Itaq; tandem exeſis gingiuis labijſque ad naſum vſq;, è vita deceſsit.

EXEMPLVM II.

GENEVÆ cum clariſ. D. D. IANO ANTONIO SARACENO, philoſopho ſummo & medico Regio, cōpatre meo omni ſtudio reuerendo, & IOHANNE GRIFFONIO Chirurgo præſtantiſsimo, in duabus puellis ſimilem penè caſum obſeruaui. In curatione nihil quod neceſſarium videbatur prætermiſſum fuit: nihilominus eæ laborantes febre, delirijs, ſyncope, vomitu, & ſpirandi difficultate, tandem è vita deceſſerunt.

EXEMPLVM III.

FILIVS auunculi mei Theodori auff der Koulen, eroſione gingiuarum propter ſcorbutum, vehementer laborabat, tandem in gangrænam degenerauit eroſio illa, &, vt priores, è vita deceſsit, cum doloribus maxi-

maximis, alijsque pessimis symptomatibus. Summa igitur adhibenda est diligentia in huiusmodi morbis oris: præsertim in iunioribus, qui putredini obnoxij sunt: tum quia pars oris per se calida est & humida, tum etiam quòd constitutio puerorum talis sit. Ideóque prospiciant tyrones Chirurgi, ne temere polliceantur ęgris, quæ præstare nequeant, & quæ queant fideliter præstent.

OBSERVATIO XXXI.

Quidam per imprudentiam deuorans frustum corij, propemodum suffocatus tandem conualuit.

ANNO 1594. mense Maio, ciuis & sutor quidam Coloniensis, è regione diui Laurentij, inter confabulandum ore continebat corij frustum, quod illo præ risu hiante gutturi se insinuauit & infixit. Prouocauit statim vomitum: sed neque regerere, neque deglutire potuit: quapropter homo ille propemodum suffocatus est. Vocatus vnà cum clarissimo viro Domino IOHANNE KVENIO BRIDEMBACHIO Med. D. protinus inieci gutturi decoctum emolliens ex radicibus Altheę, seminis lini, fœnigręci, cum oleo amygdalarum dulcium: deinde stylo argenteo incuruo corium ad capacita-

tem ſtomachi depuli: quod poſt ſemeſtrę ſpacium per aluum egeſsit. Operationi præter alios quamplurimos interfuit Reueren. D.D. SEBASTIANVS SEYDELLIVS verbi Diuini miniſter fidelisſimus, qui & ſanationis teſtis eſt.

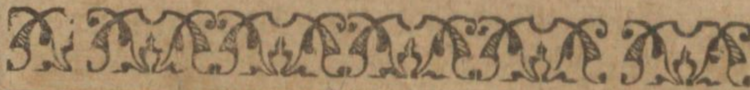
OBSERVATIO XXXII.

Mulier oßiculum deuoratum, quo penè ſuffocabatur, ſeptimo tandem die egeßit.

ANNO 1592. Metzgen auff den VValber Hildenæ, oſsiculum vndiq; per acutum deglutiuit. Primo, ſecundo & tertio diebus prouocato vomitu, neque egerere, neque tranſglutire potuit. Vocatus tandem quarto die inueni collum intus & extra inflammatum, ita vt vix inſpirare aut exſpirare, vel etiam iuſcula ſorbere poſſet. Vrgebant dolor vehemens, febris, delirium, & conuulſiones. Quum oſsiculum neque vomitu, neque inſtrumentis vllis depelli, nedum extrahi poſſet, ſed iam in ipſo gutture abceſſum procreaſſet, anodynis quantum potui dolores ſedaui, & ſuppurationem prouocaui. Intus decoctum ex radicibus altheæ, ſemine Lini, fœnigræci & cydoniorum, cum oleo amygda-

mygdalarum dulcium, per ſiphonem inieci. Exteriùs autem collum inunxi oleo anethino, liliorum alborum & amygdalarum dulcium: & cataplaſma ex farina fabarum, floribus camomeli, meliloti, ſemine Lini, fœnigræci coctum in hydreæo adhibui. Interim etiam aliquoties enemata inieci, & vires iuſculis conſeruaui vſq; ad diem ſeptimum. Tũ per os reiecit plurimum puris, ſimulque oſsiculum, cuius magnitudinem hic ſubieci: ſicque liberata & breuî curata fuit.

OBSERVATIO XXXIII.

Spinæ piſcis gutturi infixa, biennio poſt excitato abceſſu in externa colli parte extracta.

ANNO 1594. Coloniæ acceſsit ad me mulier laborans tumore inſigni ad maxillæ inferioris partem dextram, qui tumor ſeſe ad aſperam vſq; arteriam, aurem, & furculam extendebat, repręſentabatque ſtea-

toma: mollis erat ſine inflammatione. In primis emollientia & diſcutientia per aliquot dies applicui: ſed quum viderem his nihil profici, cauſam penitius inquiſiui. Illa reſpondit ſe ante biennium inter edendum ſpinam piſcis deuoraſſe, quæ œſophago adhæſiſſet, indeq; ſtatim exortum dolorem maximum, ita vt difficilè cibum & potum deglutire poſſet: tandem dolore ſedato collum paulatim intumuiſſe. Ex hac declaratione cognoui ſpinam aut ipſius portionem adhuc remanere; hinc ad ſuppurantia confugi. Suppuratus tumor, à Ludouico Gandorpio chirurgię ſtudioſo, cui aliò proficiſcens curationes commiſeram, inciſus eſt. Manauit materies plurima: ſpina poſt apparuit, quam ipſe integram & incorruptam extraxit. Vlcus poſt paucos dies coaluit.

OBSERVATIO XXXIV.

Ex deglutita acicula horrenda ſymptomata.

ANNO 1592. Hildenæ in arce Horſt, ancilla nobiliſsimi viri OTTON. SCHENCK von NIDECK 18. annos nata, aciculam grãdiuſculam fortè deglutiuit. Hinc tamen, quia triduo nullum ſenſit dolorem, aciculam iam dudum per ſeceſſum deie-

ctam fuiſſe ſperabat: ſed decepta fuit miſera illa. Quarto enim die, primò in fundo ventriculi, mox quoque circa pylorum exortus dolor & crutiatus adeò vehemens & acerbus, vt dies noctesq; exclamare & vlulare coacta fuerit. Ego ſexto die, à morbo incepto, vocatus inveni ipſam phreneticam, cum ardentiſsima febre, lingua, arida, vultu inflammato, mente adeò captam adeòq; furioſam, vt neminē agnoſceret, nec cibū & potum expoſceret. Convulſiones colli, brachiorum & crurum maximę & horendæ aderant. Aliquando ſeſe ex vna, in alteram partem lecti, tali impetu proijciebat, vt tres viri quantumuis robuſti vix illam tenere poſſent. Exclamabat, vlulabat, & manibus ventrem, non aliter quàm ſi ipſū dilacerare voluiſſet, tractabat: & (vt verbo dicam) videbatur potiùs à dæmone obſeſſa, quàm morbo laborare. Quum verò aliquando per horam integram aut circiter ita vexata, & conuulſionibus horribilibus, cum incredibili cruciatu, ex vna in alterum partem agitata & fatigata eſſet, conquieſcebat pauliſper, & tanquam ſemimortua iacebat: rurſus & repentè priora ſymptomata inuadebant eam. Ego interim iuſculis pinguibus caſtratorum, item crematurâ hordei mundati, quibus admiſcebam butyrum recens & oleum amygdalarum dulcium, ptiſſanâ quoq; & lacte amygdalato corpus continuò nutriri curaui. Præterea ne excrementa in parte aliqua inteſtinorum indurata aciculæ impedimento eſſent,

ſent, leniter illam purgaui. Sic diuino fauore aciculam in illo cruciatu tandem decimo quarto die egeſsit. Poſtea ſedati ſunt dolores, reliquaq́ue ſymptomata, ita vt breui priſtinæ ſanati reſtituta fuerit.

OBSERVATIO XXXV.

Ex rebus extraneis gutturi infixis mors.

INTER comedendum ſæpius accidit, vt oſſiculum, ſpinæ piſcis, aut ſimile quid gutturi inhæreat: inde compreſſa tracheia arteria, quæ gutturi incumbit, protinus ſuffocatur animal: quod ſequentibus confirmo exemplis.

EXEMPLVM I.

ANno 1595. Coloniæ Agrippinæ mercatori cuidam ientando fruſtum cutis pernæ aſſatæ, ac mica panis ſale & pipere aſperſæ, infixum eſt gutturi: vnde protinus dolor vehemens, conuulſiones, rigor, ac tandem ſuffocatio orta ſunt.

EXEMPLVM II.

EODEM anno Coloniæ mulier, pertráſiens piſtoris officinam, ac manu ducens puellum, laganum emit, quod puellus in manum ſibi datum eundo comedebat: huius fruſtum quum adhæſiſſet gutturi, ſtatim

ſtatim ſuffocatus eſt puer, antequam mater ad ædes ſuas perueniret.

EXEMPLVM III.

HOc quoque anno puer erat Coloniæ auff dem Bull bey der Schildergassen cui globulus plumbeus deglutitus tracheiæ arteriæ ſe inſinuauit. Vocatus quidem fui, ſed puer ante meum aduentum ſuffocatus deceſsit.

OBSERVATIO XXXVI.

Modus eximendi oſsicula & alias res gutturi infixas.

QVAM periculoſa ſit mora hac in re, ex ſuperioribus ſatis conſtat. Subitò igitur diligentia adhibenda, vt quicquid gutturi infixum eſt, quamprimum extrahatur. Ideoque ſtatim oleum amygdalarum dulcium, aut oliuarum (caue tamen ne ſubſtituas butyrum(in œſophagum infundẽdum. Deinde digito, pennâ, aut ſimili aliquo inſtrumento in os immiſſo, vomitus prouocandus: his enim ſæpius ſecum expellit quicquid gutturi inhæret. Poſtea ſpeculo oris linguâ depreſsâ (ſi oſsiculum ſeſe viſui præbeat) roſtro coruino incuruato apprehẽdendum atque extrahendum eſt. Si verò profundius

fundius fuerit, nec roſtro apprehendi poſsit: nonnulli ſpongiam nouam, auellanæ magnitudine, eamque compactam filo longo & forti alligatam, & oleo amygdalarum dulcium inunctam, ægro deglutiendam ſuadent, filum digitis tenente Chirurgo: fieri enim ſic poteſt, vt deglutita ægro ſpongia ſecum ſimul in ventriculum depellat id, quod gutturi inhærebat, aut retracta filo eadem, ſimul nonnunquam extrahatur, vomitúue reijciatur. Aut poteſt globulus plumbeus filo alligari & deglutiri, atque denuò extrahi: vt de ſpongia iam dictum eſt.

Nihil verò præſtantius, aut aptius ad extrahenda oſsicula, & ſpinas piſcium è gutture, hoc ſequenti inſtrumento, quo ego feliciter vſus ſum, tum aliâs tum præcipuè anno 1603 16. Auguſti in Ludouico Tiſſot Luſtriacenſi, qui inter cœnandum oſsiculum, triangularis figuræ, ſed craſſum, quale hîc depictum eſt, deglutiuit.

Hoc profundiùs œſophago è regione ſcilicet, inter vltimam vertebram colli, & primam meta-

metaphreni, ſe adeò inſinuarat, vt id neq; deglutire neq; reijcere poſſet. Adſtantes ſtatim porrum profundiùs in ipſius gulam intromiſerunt, & vomitum prouocarunt, ſed fruſtra: ita quidem vt noctem magno dolore & ſuffocationis metu tranſigeret. Sequenti die, penè ſuffocatus ad me ducitur. Ego oleum amygdalarum dulcium, œſophago ſatis copioſè infudi, & vndique exteriùs collum eodem oleo inunxi. Poſtea iuſsi vt ei tenerentur manus & caput, interim ego, depreſſa prius lingua ſpeculo oris, inſtrumentum inferiùs depictum in gulam intromiſi, vſq; ad oſsiculum, ſenſimque & modicè circunducto ex vna in alteram parte inſtrumento, donec id paulatim ad latus oſsiculi, profundiùs depulerim. Deinde retrahendo oſsiculum ſimul ſuo loco amotum & extractum fuit: Atque breuî conualuit. Huius operationis & curationis teſtes ſunt Daniel Tauellus, & Samuel Galliardus ambo Ludimagiſtri in ſchola Paterniacenſi.

Figura

Figura & descriptio prædicti instrumenti.

Est

Eſt autem fiſtula argentea aut ænea incuruata, craſsitie pennæ oloris, longitudine verò vnius pedis cum dimidio aut circiter. Eſt & vndique perforata. In ſua extremitate verò habet ſpongiolam nouam auellanæ magnitudine firmiter alligatam. Hac fiſtula in æſophagum immiſſâ & circunductâ, quemadmodum antea diximus, poſtea extractâ, oſsiculũ aut quicquid ſimile fuerit, extrahimus. Si enim accidit vt foramen aliquod fiſtulæ oſsiculum aut ſpinam excipiat, tum ſimul cum fiſtula extrahitur: ſin minus, aſperitas oſsis ſpõgiæ adhærebit, & ſuo loco amouebitur: quod & ego experientiâ comprobaui, antequam haberem fiſtulam perforatam.

Non tamen oſsiculum aut ſpina prima vice, dum intromittimus fiſtulam, extrahitur, nec propterea ab incepto opere deſiſtẽdum: Aliquoties enim quinquies aut ſexies fiſtulam intromittere coactus fui, donec tandem oſsiculum ſuo loco amotum & extractum, vel (ſi aliter fieri nõ potuit) in vẽtriculum depulſum fuerit: quod & periculo vacat: præſtat tamen per os extrahere, ſi fieri poſsit. *Nota.*

In hac operatione autem circunſpectè agendum, ne inſtrumentum in aſperam arteriam loco æſophagi immittatur, quod valde periculoſum eſſet. Itaq;, vt Chirurgus harum partium anatomiam ſciat neceſſe eſt. Incumbit autem æſophagus vertebris colli: Aſpera verò arteria anteriorem partem occupat. Itaque quamprimum Chirurgus linguam ſpe- *Cautio in operando.*

culo depreſſerit: extremitatem inſtrumenti ſui, vbi ſpongia (quæ oleo amygdalarum dulcium aut oliuarum priùs inungenda) alligata eſt, vertebris imponat, aç leuiter leniterque deorſum imittat. Sic enim ratione ſpongiæ inſtrumento alligatæ, epiglottis (hoc eſt, operculum laryngis) deprimitur, & aſpera arteria clauditur, vſq; dum inſtrumentum immiſſum ſit profundiùs.

Quantum ad ſpongiam filo alligatam, de qua mentionem fecimus, non vſque adeò illi eſt fidendum. Contrarium enim in enarrata operatione expertus ſum. Et quomodo fieri poſsit, vt ſpongià leuiſsima, vel ſimile quid tranſeat in os infixum in æſophago? Huius monitum volui lectorem, ne rei inutili confidat: at interim æger periclitetur. Habeat igitur Chirurgus ſemper in promptu inſtrumẽta ad hanc operationem neceſſaria: cunctari enim hac in re non licet. Si in aſperam arteriam quidpiam illapſum fuerit, ſternutatoriũ admouendum eſt naribus: veluti aliquid piperis aut euphorbij vel ellebori albi. Ab acidis & tuſsim prouocantibus, contra opinionem quorundam omnino abſtinẽdum. Tuſſien. ſua ſponte ſatis accidit: acida verò & æſóphagum & aſperam arteriam & quicquid attingunt coarctant, conſtringunt & anguſtiora efficiunt. Quapropter continuò ore teneat Syrupum de liquiritia de polytricho, & violatium, aut (quod ego expertus ſum) oleũ amygdalarum dulcium ſaccharo ad partes æquales commiſtum.

Poſt

Post extractionem guttur sæpe abluendũ est decocto hordeaceo, aut aqua plantaginis cum melle rosaceo & diamorone, si dolor adest, sumat ter aut quater interdiu cochleare ol. amygdalarum dulcium, vel rosacei. A vino & ab ijs omnibus quæ calefaciunt, abstineat, ne inflammatio & dolor excitentur. Vtatur iusculis panatellis, crematurâ hordei, lacte amygdalarum dulcium, euulsione seminum frigidorum maiorum, ijsq; omnibus quæ facilè deglutiri & concoqui possunt. Si æger iuuenis fuerit, & sit inflammationis suspicio, electuario lenitiuo aut diacathol. aut syrupo rosato solutiuo, & elect. de succo rosarum euacuandus est, & vena basilica brachij dextri incidenda. Exteriùs inungendum est collum oleo rosaceo & myrtino, & vnguentum de bolo applicandum.

OBSERVATIO XXXVII.

Ex vlcere circa fauces appetitus vitiosus, citra quem cibus deglutiri non poterat.

MVLIEREM quadragenariam sæpius inuisi Coloniæ, quæ vlcere maligno circa fauces ex pituita salsa è capite distillante per annos aliquot laborauerat: adeò vt partes quædam palati, (vti sunt amygdalæ,

vuula, epiglottis, & portio gulæ) exesæ essent. Vix loquebatur: cibum & potum nonnisi maximo cum dolore poterat deglutire. Hæc autem in primis notatu digna: quòd quamuis minimè grauida esset, interdum hæc vel illa prægnantis instar appeteret, nempe haleces, carnes, & pisces salitos & infumatos, aliosque concoctu difficiles cibos, vti & fructus immaturos. Deinde (mirum magis) quòd talia quantumuis dura sine dolore vllo deglutiret, si modò appeteret. Verùm appetitum & deglutionem illam planè supernaturalem illo summo Dei beneficio accidisse non dubito: alioqui vita in tot annos protrahi & foueri nō potuisset, quum nullo modo hordeatum aut amygdalatum, vel carnium ius, aut tale quippiam sorbere posset, abhorrente stomacho, adeoque sæpissimè totum triduum à cibo & potu abstineret, donec appetitus ille vitiosus denuo recurreret. Præterea quanuis quod appetebat morbo contrarium esset, eo tamen sine noxa vescebatur: quicquid autem respuebat, licet idoneum, nauseam & nonnunquam paroxysmos febriles inducebat. Ex quibus intelligimus, non semper ægrotis seueriùs de neganda, quæ natura summè appetit. Siquidem videmus & nonnullos haud prius ex quartana alijsq; morbis chronicis conualuisse, quàm illorum quantumuis vitioso appetitui satisfieret. Sed ea curatio nō vsquequaque tuta est; imò neq; ista mulier illo modo sanitatem recuperauit.

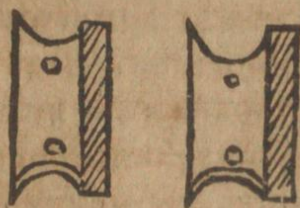
OB-

OBSERVATIO XXXIIX.

Insignis curatio ad maxillarum iun-ctura m.

ANno 1590. adijt me mulier quædam cum tumore cancroso circa dextram maxillarum iuncturam, auxiliares manus implorans. Purgato itaque primùm corpore, & in brachio eiusdem lateris incisa cephalica, optimoque præscripto vitę regimine, perrupi & exedi escharoticis septicisque tumorem: vlcus rarò propter continuum maxillæ motum non antè ad cicatricem perduci potuit, quâm maxillam immobilem constituerim, quod effeci duobus ligneis instrumentis, pares furculas duas A & B. insignitas habentib. quas circa superiores & inferiores

dentes collocatas, dentes collocatas, dentibus beneficio ænei fili, quod per foramina, literis O O notata, traducebatur, alligabam: Sicq; procurabam, vt os neq; clauderet neq; aperire posset, supra magnitudinem illorum instrumentorum. Corpus interim iusculis a-

lijſque liquidis cochleari cibari iuſsi: atque adeò intra paucos dies vlcus plenè curatum fuit.

OBSERVATIO XXXIX.

Abſceſſus poſt aures ſeriùs apertus febrim & mortem induxit.

ANno 1599. ineunte Aprili, quadragenariam & innuptam puellam Coloniæ Agrippinæ, abſceſſu poſt aurem ſiniſtram (quem Medici parotidem nuncupant) laborantem vidi. Nulla adfuit in principio febris, neque lecto decumbebat, imo domeſtica adminiſtrabat. Demum circa decimum quartum morbi diem, quum abſceſſus ad pugni magnitudinem excreuiſſet, & materia planè eſſet præparata, ſed propter duritiem cutis diutius retenta, viam deorſum ſibi petebat. Tum aduocatus inueni abſceſſum ex ſemetipſo ante aliquot horas ruptum: puellam verò febre, lipothymiâ, nauſeâ, & cibi faſtidio, vigilijs item, dolore dorſi & renum, laborantem: nihil tamen aut parum ex abſceſſu effluebat, neque pus ſurſum reuocari potuit. Itaq; paucos poſt dies è vita deceſsit: Ex quibus perſpicuum eſt, in huiuſmodi abſceſsibus, ſiue ſint in emunctorijs ſiue in vicina,

nia, non esse expectandum donec sponte erumpant: vt etiam liquet ex obseruatione 81.

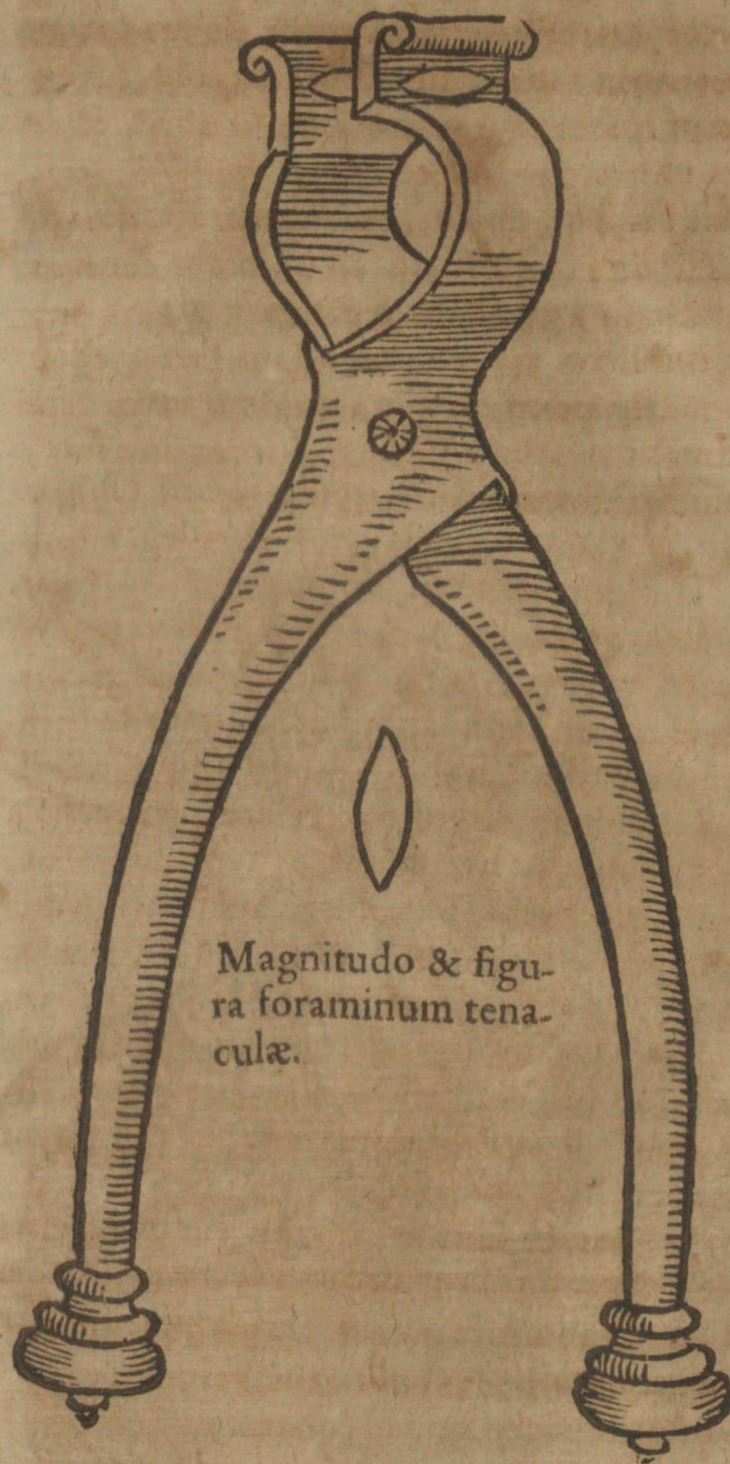

OBSERVATIO XL.

Setacei absq; igne adhibendi ratio.

QVũ nulla sit operatio in tota Chirurgia, qua magis deterreatur æger, quęque maiorem horrorem ipsi incutiat, quàm cauterium actuale, quo hactenus vsi sunt Chirurgi in conficiendis setaceis: adductus sum ante annos aliquot cogitare de commodiore & iucundiore modo applicandi illud, qui in multis tum præclaris, tum plebeis & Coloniæ & Lausannæ ex voto successit, quique etiam hîc Paterniaci Aueticorum nuper, præsente ALBERTO HAVVENZVVEIGIO Berlinense, Medicinæ Candidato, & Chirurgicarũ operationum in primis studioso, conuictore meo suauissimo, aliquoties feliciter adhibitus fuit. Eum autem modum sic administro.

Præparato satis ægro cùm victus ratione tum purgationibus, & venæ sectione, si morbus requirat & ætas permittat, tenaculam hîc delineatam in promptu habeo.

Magnitudo & figura foraminum tenaculæ.

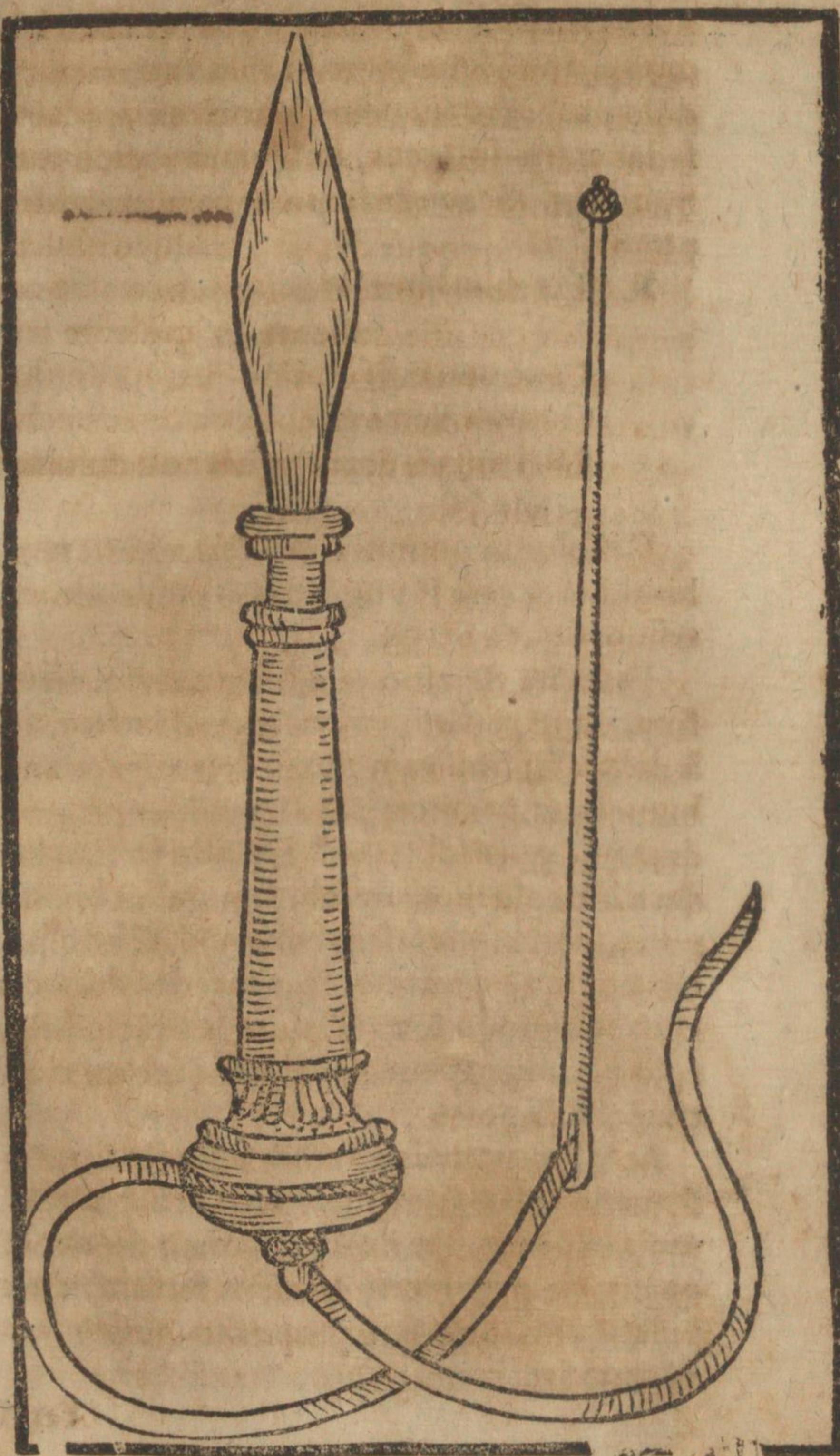
Hæc

Hac cutem (in humili priùs ſcamno ægro collocato, lineaque per longitudinem colli in medio ipſius exactè attramento ductâ, necnon vtraque parte perforandá punctis atramento itidem notatâ) quam inter ſecundam & tertiam, aut tertiam & quartam ceruicis vertebram à muſculis ſeparatam digitis eleuo, miniſtro apprehendendam firmiterque tenendam permitto: ita quidem vt puncta atramento facta ad forcipis foramina ſint, quemadmodum monſtrat figura.

Deinde ab antica pare ſtans, pedibus meis circa patientis pedes collocatis, capiteque eius abdomini meo, quò id (quantum fieri poteſt) tenere queam, impoſito, forcipem ſini-

ſtra prehendo, & dextrâ pro ferrea acu candente adhibeo argenteum cultellum frigidũ, figuræ hîc depictæ, eumq; ancipitem & acutum, inſtar ſcalpelli, quo venæ inciduntur. Hoc perforo, quod tenetur tenaculis. Mox aliâ acu, hîc quoque depictâ, traduco funiculum rotundum, contextum ex ſerico albo aut purpureo, craſsitie æquante & implente ferè ipſum foramen: longitudine quatuor ſpithamarum, vt circuncirca collum, & ad pectus vſque propendere queat, figura autem cultelli & acus talis eſto.

His tandem bene feliciterque peractis, primo apparatu linteum reduplicatum, oui candido probè conquassato, intinctum applico: sedat enim dolorem, sanguinemque, si profluit, sistit. Secundò sequens digestiuum impono:

R. Terebinthinæ lotæ in aqua Betonicæ ℥ ij.
Ceræ nouæ ℥ ſ.
Gummi elemi ℥ j.
Olei rosacei & amygdalarum dulcium ana ℥ ſ.

Dissoluitur gummi cum oleis, additis terebinthinâ & cerâ F. vnguentum, addendo vitellum oui, Croci ℈ ſ.

Facta ita digestione ad sextum vsq; diem, funiculum paulatim à sinistra in dextram, vel â dextra in sinistram duco, donec pars sanie humectata, sit amota, & extra vulnus propendeat, quò possit abstergi. Deinde folium hederæ linteolo molli involutum indies bis impono, idoneisque fascijs contineo, & hoc pacto eousque cum setaceo procedo, donec is cum commodo & ægri salute, extracto funiculo, phœnicino aut diapalmatis ceroto cicatrice claudi possit.

At hîc rei nouitas de more suspecta, suis cõfirmanda est argumentis. Hoc vt fiat, ante omnia expendendæ duæ primariæ actiones & qualitates, quas inurit candens ferrum: dein videndum anne sint proposito nostro accommodæ.

Ferri

Ferri candentis actio & qualitas prima est desiccatio, quæ quidem fit ratione qualitatis calidæ & siccæ, quam ignis elementum ferro imprimit. Hinc altera, merum tamen prioris accidens: corroboratio videlicet partis quam afficit, eò quòd humiditas excrementitia candente ferro desiccata sit. Vt enim humiditas nimia immollit, laxat, stupefacit & ineptas reddit partes ad suas functiones; sic temperata siccitas contrarium potis est efficere. Iam disquiramus, num actiones & qualitates istæ sint ad institutum nostrum. Siquidem adhibetur setaceus funiculus loco sano ad deriuandum ac reuellendum humorem quemlibet, nihil opus locum sanum desiccari aut roborari. Nam si velim setaceum ad se illicere humorem ex parte affecta, non modò exsiccandus est locus cui applicatur, sed contrà humectandus, quippe constat sicca non attrahere, nisi priùs aliquantùm mollita. Præterea quoniam corporum nostrorum siccitas accidentalis constringit & comprimit partes, hæc eadem humiditas parte illa contenta simul exprimit, & depellit in partes debiles, illis excipiendis opportunas. Alter ferri candentis vsus, quem diximus, est corroboratio partis cui applicatur. Hæc rursus malè conuenit loco, in quem deducendi sunt humores. Postquam enim corroborata est actuali cauterio, tantum abest vt attrahat, vt contrà propulsatura sit quod influebat. Ex his colligimus in defluxionibus, catarrhis, & imbecilli-

Candentis ferri actiones duæ.

I.

II.

cilli-

cillitate visus & faciei partium, nec desiccanda, nec roboranda esse setacei vel cauterij loca, ceruicem & brachia: imò contrà roborandum locum dolentem, & debilitandum eum in quem deriuandus est affluxus. Setaceus verò funiculus nostro modo adhibitus his actionibus vacat. Neque enim desiccat, quum absit calor: nec roborat, imò debilitat potiùs quum soluatur continuitas. Tertiò denique in eius applicatione non mihi probatur vsus ferri candentis ob phantasiam, & horrorem, quem plerique omnes ex eo concipiunt. Age enim quot homines ex sola phantasia in grauissimos morbos incidunt, febrim, syncopas, epilepsiam, apoplexiam. &c? Adeò vt sint nonnulli quos citiùs ad prælium adigas, quàm vt ferro candenti sese permittant. Dolor non maior, quàm in phlebotomia: nisi quum fit digestio. Sed quid hoc respectu doloris ex cauterio? Atque hæc de nostro setacei adhibendi modo fusè satis dicta sunto, in rudiorum præsertim, eorumq; (qui illum tanquam crudele aliquod remedij genus hactenus auersati sunt) gratiam & informationem.

OBSERVATIO XLI.

De præstantia setacei exempla quinq;.

QVia in præcedenti obseruatione setaceum faciendi modum descripsimus, non

non erit abs re aliquid de ipsius excellentia subiungere. Setaceum autem, quàm magni faciant præstantissimi Medici, satis perspectū habeo, ne vllâ itaque vsus eius luculentissimus apud eos indiget demonstratione: sed quia multi empeirici, quos huius remedij prę-stantia latet, id tanquam crudele reijciunt; placuit hîc in gratiam iuniorum chirurgorū exempla nonnulla in medium adferre, quib. ipsius præstantiam & summam vtilitatem in quamplurimis cerebri morbis comprobabo.

EXEMPLVM I.

ANno 1598. Iuuenem Lausannæ 15. annos natum curandum habui, qui singulis ferè diebus, semel ad minimū accessionem epilepticam patiebatur, cuique ob id multa, sed frustra, præscripta adhibebantur remedia. Ego purgato corpore pilulis aureis & cochijs, institutoque regimine optimo, Setaceum ipsi adhibui. Hinc accessiones remiserunt, & paulatim ab epilepsia liberatus fuit, corpore eius pòst leniter aliquoties purgato.

EXEMPLVM II.

FILIA SIMONIS ENGELGRAFF habitantis Coloniæ, post variolas ophthalmia ex vtroque oculo adeò laborabat, vt de visu periclitaretur. Multa ipsi quo-

que

que, ſed fruſtra, præſcripta fuerunt remedia. Ego tandẽ cũ clariſsimo D. D. ARNOLDO MANLIO medicæ facultatis in illuſtri Academia Coloniẽſi Profeſſore primario, ad cõſilium vocati, ſetaceum ipſi conſuluimus, & applicauimus, cuius beneficio, & diuino fauore, breuî quoque curata fiat.

EXEMPLVM III.

SIBYLLA filia mea ætatis ſuæ quinto quum anno 1596. grauiſsimè ex variolis laboraſſet, & hinc inde defluxione ad oculos, duorum annorum ſpatio, miſere vexata fuiſſet: nec vllis remedijs curari poſſet, ſetacei tandem, 1598. anno, adhibitione, quo defluxus ad nucham reuocatus & euacuatus fuit, paulatim & ipſa, & oculi eius, defluxionum immunes, gratia Deo, conualuerunt.

EXEMPLVM IV.

ANno 1598. Honeſta matrona Lauſannenſis 30 annos nata, robuſta, ſed humidiſsimo cerebro prædita, quæ fiſtula lacrymali, & ſæpius inflammatione oculorum afficiebatur, Dei, & ſetacei à me exhibiti beneficio, ab inflammatione & fiſtula liberata, & curata fuit. Laborauerat item antea per annos aliquot fluxu muliebri aut mẽſtruus albis; quamobrem nunquam vtero geſtauerat, adhibito verò ſetaceo, paulatim

remiſit

remisit fluxus, & paulò pòst concepit, ac filiam peperit, quæ vsq; ad hunc annum 1604. vnà cum matre bona valetudine fruitur.

EXEMPLVM V.

ANno 1603. curandam habui puellam 12 annos natam, quæ præ defluxione, & inflammatione ad oculos, visum planè amiserat. Purgato corpore, institutaq; victus ratione, & setaceo adhibito, visum vnius oculi recuperauit: alterius enim oculi tunicæ, ante años quatuor, ex simili defluxione, & inflammatione exesæ, & planè corruptæ fuerant.

In catarrhis & distillationibus ad pectus nihil præstantius esse setaceo quàm plurimis exemplis, si opus esset, probare possem, quæ tamen breuitatis gratia omitto. Hoc tamen coronidis vice addo, me nonnullos semiphthisicos, qui & sanguinem & pus expuerũt, hoc remedio præcipuè curasse.

OBSERVATIO XLII.

De fontanellis in ceruice infantulorum nostra opinio.

QVIA pro setaceo pueris nonnunquã adhibetur fontanella in ceruice, ma-

ximè circa primam & ſecundam vertebram, idque non ſuæ ipſorum damno & detrimento magno, placuit peculiarem noſtram hac de re opinionem in medium adducere. Præſcribũt autem practici infantulis fontanellam hanc pro ſetaceo, quòd tolerabilem credant & minùs dolorificam. Ego contrà plurimùm commendo ſetaceum. Primùm quòd tum ſint pueri agiles & turbulenti, ſubinde excidit à vulnere piſum ſiue aliud quippiam vulneri inditum: quo ſublato ſtatim coaleſcit vlcus, ita vt difficilè poſsit apertum teneri vti decet: ideoque nullus eſt cauterij effectus. Quę duo incommoda vt tollantur, neceſſe eſt arctiſsimo ligare vinculo caput, in coronæ figuram: neceſſe item ad continendum in vlcere globulum, duplicatum linteum imponere, vt formetur vlcus altiùs: Nam in ſumma cute parùm purgabit. At ex hac ligatura ecce maius incommodum. Quum puerulis oſſa, in primis verò cranium ſit tenerum & cartilaginoſum, id ligatura ſic comprimitur, vt nihilo magis poſsit in latitudinem creſcere, quàm cucurbitæ, quas ſolent mulieres ad lagenarũ vſum in medio ligare dum creſcunt: in altitudinem verò totum excreſcit. Inde perit capiti (vt vidi in pluribus) ſua portio & rotunditas in longitudinem educta. Deniq; quod grauiſsimum eſt, cranio ita monſtroſè educto in tranſuerſum, cerebrum eiuſq; ventriculi ſimul etiam arctantur & comprimuntur: vnde, ſpiritibus non ſatis elaboratis & præparatis, debi-

I. Ratio cur pueris ſetaceum potius ſit applicandum ad ceruicem quàm fontanella.

II. *Ratio.*

III. *Ratio.*

debilitatur caput & fit catarrhis obnoxius & ſi adoleſcant (quod rarum) ingenio ſunt tardiore, niſi maturè omiſſa ligatura, dilatatum ſit cranium & natiuæ formæ redditum. His ego rationibus ſtatuo nihil iuuari cauterio iſto pueros, imò cōtra morosos effici. Cōpreſſo ſic cerebro, quæ pars corporis humidiſsima, coguntur excrementitij humores, qui inibi aſsiduò oriuntur, vi quadam erumpere: vnde quum non detur tempus quærendo naturali meatui, modò in dentes, modò in ſtomachū, modò in pulmones aliaúe loca incidunt. Quod quam citra dolorem nequeat fieri, eò redduntur pueri moroſiores, quòd defluxus in partes neruoſas incurrat.

Setacei noſtri dolor, cùm ex ijs quæ ſuprà diximus, leuis eſt, tum tolerabilior in loco extimo: nec non vtilis ille ad attrahendos magis magiſque humores ſuperfluos à cerebro, ad colli emunctoria.

OBSERVATIO XLIII.

Hydrocardia.

GEORGIVS BENEDICTVS pharmacopola quinquagenarius ſcirrho hepatis, obſtructione ſplenis, & venarum meſaraicarum, item dolore continuo tum capitis, tum circa omoplatam dextram,

necnon distillatione ad pulmones, tussi & nonnunquam palpitatione cordis aliquot mensibus vexatus est. Mortui cadauer incidi, & inueni pectus plenum serosi humoris: pulmonis dextram partem propemodum absumptam: sinistram non mediocriter inflammatam, & pleuræ costisque mediante callo quodam firmissimè adhærentem. Sed quod mirabilius, in pericardio vltra libras quatuor saniosi sanguinis, & materiæ purulentæ inueni. Nullum tamen indicium solutionis continui, neque in ipso corde, alioqui externa sui parte leuiter inflammato, neque in pericardio: nec patebat via vlla per quam materia & aqua illa serosa ad pericardium percolata fuisse videretur. Id tamen ex ipso nonnunquam audiui, quum æger esset, percipere se interdũ ad partem colli vtramque, qua carotides arteriæ ascendunt, frigidissimumum quendam humorem ex capite delabentem ad pectoris regionem. Dissectioni interfuerunt, clarissimi & doctissimi viri, IANVS ANTONIVS SARACENVS Medicus regius, MARCVS OFFREDVS, ANDREAS BONETVS SALVATOR VERDETVS, GEORGIVS IENISCHIVS, Medici Doctores; & quamplurimi alij.

OBSERVATIO XLIV.

Abſceſſus in pulmone ex inflammatione ortus, feliciter curatus.

ANno 1595. menſe Decembri, Pitter von Weueldick ciuis Colonienſis, & mihi affinis, per aliquod tempus fœtore anhelitûs, necnon difficultate reſpirandi laborans, quum agitato aliquando corpore incaluiſſet, poſtmodum repentè in ſcamno decumbens, noctis frigori ſeſe expoſuiſſet; correptus fuit febre & dolore pleuritico lateris dextri. Neglecto in principio morbo, nullis adhibitis idoneis remedijs, in peripneumoniam incidit. Tandem aduocatus vnâ cum clariſsimo doctiſsimoque D.D. HENRICO PALANTIO medico celeberrimo, hominẽ penè ſuffocatum inuenimus. Aderant enim præter alia ſymptomata grauiora, præcordiorum anguſtia, febris ardens, ſyncopæ frequẽtes, nauſea, vomitus, &c. Adhibitis fomentationibus, & embrochationibus anodynis & emollientibus: intus verò, quæ ad facilitatem expuendi faciunt, medicamẽtis, veluti ſyrup. de liquiritia, de polytricho, &c. ruptus eſt tandem circa decimum diem ingens abſceſſus in pulmone. Inde tuſsi eiecit, primis quinque diebus, quotidie circiter duas libras puris, cadaueris fœtorem referentis. Deinde diminu-

ta paulatim puris quantitate, ac fœtoris vehementia, perſanatus fuit: vt ad hunc annum 1604. vſque, quo hæc ſcripſi, ſalutariter Dei beneficio viuat.

Placuit hanc hiſtoriam meis obſeruationibus chirurgicis ſubijcere, propterea quòd rariſsimè vlcere in pulmone laborantes valetudini reſtituantur; imò extabeſcant & ſenſim moriantur. Motus enim continuus pulmonis conſolidationem vlceris impedit. Adde, quod difficulter medicaměta ad locum affectũ peruenire poſsint. Hæc omnia perpědentes Antiqui (nec immeritò quidem) phthiſin vt plurimum incurabilem exiſtimarunt. Phthiſis namque vocabulo mors ipſa denotatur, vt in ſequenti Epiſtola clariſsimi viri D. IOHANNIS RHETERII G. Philoſophiæ atque linguarum peritiſsimi, & in Academia Lauſannenſi linguæ Hebraicæ Profeſſoris digniſsimi, ad me datâ fuſiùs declaretur: quam hîc ſubijcere viſum eſt.

D.
GVILELMO FABRICIO HILDANO CHIRVRGO PRÆSTANTISSIMO

S. P. D.

PRÆSTO fidem, quam toties appellaſti, præſtantiſsime Fabrici. Crebra enim percon-

percontatio tua exſculpſerat promiſſum ſcribendi, de Phthiſεως etymo, & germano significatu, quem in Hebraica profeſsionis meæ lingua, ἐμφατικώτατον eſſe autumas ex ore augusti illius Muſarum myſtæ, genere, virtute, ac eruditione nobiliſsimi CAROLI VTENHOVII NEOCHTHONIS placidè Coloniæ Vbiorum, Auguſto menſe, 1600. anno ſibi verè Iubilæo, ad Chriſtum commigrantis, apud quem ſanctiſsima indulgentia ac libertas, & ſeculorum ſtabilis æternùm Sabbatiſmus. Sic igitur aiebas, doctiſsimum iuxtà ac humaniſsimum virum à te περὶ φθίσεως, ſiue Athenienſi vocabulo, Φθόας olim interrogatum reſpondiſſe, ſibi poſt Galenum, alioſque ferè omnes medicos ſcriptores φθίσιν videri, non tantùm vlcus in pulmone cum corporis attenuatione & tabe, ſed amplius quiddam ſignificare, quod inſinuat Pſal. 16. vox quædam Hebræa. Subobſcurè enim tu mihi iſta, & tanquam per nubem. Vtinam ne vire ille tot negotijs id temporis diſtineretur eò, vt plenam planamque rem diceret tibi, aut tu poſtmodum interrogares ante tuum ad nos regreſſum, & illius obitum. Non dubium, quin nobilis homo ſpiritus altæque mentis, magnum quid eximium animo volueret, ſeu ex aduerſariorum eius editione expectandũ, ſeu noſtro & publico malo ignorandum. Quid verò tu me à Theologia mea ſeducis ad medicos ſatis valentem? Honora medicum (audio) propter neceſsitatem, imò propter

honeſtatem, & acutiſsimæ ſcientiæ artiſque eximiæ dignitatem, ne dicam Naturæ miraculum ingens, & ſolatium. Primum igitur de Hebræa quam requiris voce, tum Græca φθίσεως appellatione cum bono & fauente Æſculapio. In Hebræo Pſalmi citati contextu vna occurrit vox Schâkhat, quæ ad φθίσιν Græcum poſsit accedere: & haud dubiè hæc intellecta VTENHOVIO eſt: nempe verſiculo decimo, vbi de perſona ſua Dauid typicè, de Chriſto verò prophetat, futurum in ſepulcro incorruptum Chriſti corpus, & ſubſecuturam poſtmodo intaminati eiuſdem corporis reſurrectionem: Non derelinques, inquit, animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Interpretes Græci verterunt διαφθορὰν, vti citat Petrus Apoſtolus Actor. 2. item 13. Rectè ſanè: Nam Hebræis planè idem eſt ſchakhat, quod Græcis διαφθορὰ, vel etiam quiddam intentius. Interim Hebraica vox ſignificat quandoque locum ipſum τῆς διαφθορᾶς, corruptionis & abſumptionis, nempe ſepulcrum: imò & quandoque foſſum in genere: vti norunt exercitati in veteri Teſtamento, Hebraicè ſcientes. Sed primaria & maximè propria ſignificatio vocis Schakhat eſt διαφθορὰ: quæ non ſatis rotundè & efficaciter redditur corruptio. Non enim exprimitur præpoſitio διὰ, quæ totius cadaueris abſumptionem notat, qualem mihi expreſsit Syrus interpres voce Calah, quę finem ſiue conſumptionem ſiue conſummationem

tionem pro rei ratione ſignificat: vt ſit hîc totius abſumptio ſiue conſumptio. Radix enim Hebræa, à qua hoc nomen, ſignificat funditur perdi, corrũpi, vitiari, quocunque id fiat modo aut inſtrumento. Iam quum nobis Hebræa vox idem ſit quod Græca διαφθορὰ, oppidò diſquirendum ſintne idem an aliud διαφθορὰ & φθίσις ſuæ φθόη. Ariſtoteles extremo Categoriarum libro, ſex facit motuum ſpecies. Prima eſt γένεσις generatio ſiue ortus: ſecũda, eius contraria φθορὰ corruptio ſiue interitus: tertia, αὔξησις, accretio: quarta eius contraria, μείωσις, diminutio: quinta ἀλλοίωσις, alteratio: ſexta ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ, mutatio ſecundùm locum. At verò quam ibi vocauit μείωσιν Ariſtoteles, alibi nominat φθίσιν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως ἔχει, οὐδὲν γὰρ φθίνει, οὐδ᾽ αὐξάνει φυσικῶς μὴ τρεφόμενον. Id eſt, ſimiliter etiam de Accretione & de φθίσει ſiue diminutione: Nihil enim decreſcit vel augetur naturaliter, quod non nutriatur. Sic in Phyſicis αὔξησιν καὶ φθίσιν opponit. Item in metaphyſ. vbi docet Philoſophus Accretionem & Diminutionem verſari circa quantitatem, ſicut ortum & interitum circa hoc quiddam, &c. Denique in vniuerſa Philoſophia, quam in Categorijs μείωσιν, paſsim appellat φθίσιν. At quum μείωσιν diminutionem dixit, deſignauit tantùm motum illum qui tendit ad corruptionem & interitum; φθίσις verò non illum motum duntaxat, sed continuitatem eius ad interitum ipſum, in quem motus ille deſinit, & res peni-

Ariſt. lib. Categ. c. 2.

Ariſt. de Anima li. 2. cap. 4.

Ariſt. Phy. 2. cap. 1. Metaphyſ. l. 2. cap. 2.

tus corrumpitur ac dissoluitur. Sic dies, mensis, &c. dicuntur φθίνειν, quum decrescunt & vergendo perueniunt ad eum statum, vt non sint amplius. Ergo φθίσεως vocabulum aliâs cómune sicut διαφθορὰ, medici suæ arti, & certo cuidam morbo addixerunt. Hoc sensu φθίσις medicis erit διαφθορὰ siue corruptio hectica, qua corpus tabescit & minuitur continuò vsque ad interitum. Hæc à forma & fine. Sed quum Medici Physici maximè consectentur materiam, illa Galeni accommodatior est definitio, quæ efficientem habet cum materia, quam dicit: Phthisim esse pulmonis exulcerationem cum febri & macie perpetuaque vomica. Iam congestis omnibus dicamus: Phthisis est corruptio hectica febriculosa corporis, propter exulcerationem pulmonis, qua corpus tabescit & minuitur, cum perpetua vomica, vsque ad interitum. Tabem nimis latè & ieiunè, sed inopia vocabulorum, reddunt Latini: quomodo Hippocratis interpres Aphorism. Sectione 5. Aphor. 9. 11. 12. 14.

Hæc in tui gratiam, suauissime Fabrici, prę ter votum & institutum: tibi nempe obsecutus. Obsequio quoniam dulces retinentur amici. Tu sanior momum hic formida, & telum pro vtroque nostrûm indue. Vale, vir ornatissime, meiq; amantissimæ, cum lectissima coniuge, nostra cómatre & liberis, quos omnes, ego & vxor, demissè salutamus.

Lausannæ 14. Septembris
1602.

OB-

OBSERVATIO XLV.

Inciso cadauere, gibbositatis causa abdita inuenta est in cranio, quippe vertebrarum cariosæ partes in media ferè pulmonis substantia deprehensæ.

ADOLESCENS à pueritia gibbo & asthmate vexatur, tandem ex pthisi obijt circa annum ætatis decimum sextum. Huius cranium aperui præsente clarissimo doctissimoque viro DN. ESAIA COLLADONE Medico Doctore, & Philosophiæ in Geneuensi Schola Professore ordinario, atque celeberrimo. Inueni processum siue interstitium aut septum illud, quod eminet in medio ossis ethmoidis, seu cribrosi (qui processus crassitiem papyri excedere vix solet) in latitudinem & altitudinem ita auctũ, vt ferè totum os cribrosum obtegeret; adeò vt foramina huius ossis per quæ pituita ex cerebro ad nares solebat effluere, planè oppleta viderentur; Et quamuis percocto cranio, vix eorum vllum pateret. Denique ossicula superioris maxillæ quæ in magno oculi cantho conspiciuntur, adeò excreuerant, vt septum nasi hinc inde propemodum attingerent. Hanc præcipuam fuisse gibbositatis causam verisi-

verisimile est. Quum itaque pituita per nares minimè posset expurgari, versus spinalem medullam tendebat; sicq; vertebræ earumq; cartilagines assiduò irroratæ pituitâ viscidâ, & relaxatæ, tandem excreuerunt in gibbum maximum. Nec solum pars illa dorsi, ex hac defluxione & irroratione pituitæ relaxata fuit, verùm etiam omnia ossa à collo vsque ad pedes, præcipuè vertebræ, os sacrum, os pubis, ossa pedis, denique omnes epiphyses siue appendices præter consuetudinem molles ac tenellæ erant. ita vt ferè instar ceræ tractari possent. Illud præter ea in hoc cadauere notandum visebatur, quod sexta, septima, octaua, nona, & decima vertebræ metaphreni, quæ gibbum efficiebant exesæ erant carie, præcipuè autem septima, octaua, & nona, quarum nihil præter exteriores semicirculos & eorum processus, quos ego adhuc in musæolo meo conseruo, conspiciebantur. Interiores autem partes harum vertebrarum in quatuor aut quinque partes fractas, non sine admiratione in ipsa media pulmonis substantia inuenimus. Pulmo enim ea in parte, quæ dorsum respiciebat vlcere magno & calloso laborabat, per quod ea fragmenta ex continuo pulmonis motu attracta fuisse, dubium non est. Tanta enim est pulmonis ad se attrahendi facultas, vt nonnunquam turundas siue clauiculos ex vulneribus pectoris penetrantibus, magno cum periculo ægrotantium

ad

ad se attrahat, vt ex sequenti obseruatione apparet. Quam D. IACOBVS GVY vir probus, & fide dignus ac apud Neocomenses pharmacopæus exercitatissimus amicus meus plurimùm honorandus, ad me non ita pridem scripsit. Illam in gratiam ac vtilitatem tyronum hic subijcere visum est, vt ex ea ediscant turundę aut clauiculo, in vulneribus thoracis semper filum satis longum annecti debere, ne ob perpetuum motum thoracis atque pulmonum, & propter attractionem quæ fit vacui vi in diastole, in thoracis cauitatem attrahatur.

OBSERVATIO XLVI.

Turundæ ex vulnere thoracis in cauitatem delapsæ, tussi eijciuntur.

Ad

Solertissimum nec non experientissimũ virum Dominũ GVLELMVM FABRICIVM HILDANVM, Medicum & Chirurgum Paterniacensem ordinarium.

ANTE omnia me excusatum velim, vir Clarissime, quòd tam diu nihil literarũ ad te

ad te ſcripſerim. Obſtiterunt negotia dome-ſtica; in arte præterea mea multa occurrunt, & interueniunt, quæ non ferunt me eſſe arbi-trij mei. Cæterùm quia te circa res medicas & chirurgicas curioſum eſſe, & propediem centuriam obſeruationum, & curationum Chirurgicarum, in lucem miſſurum ſciam, placuit nunc ſcriptis communicare caſum il-lum, quem aliâs tibi coràm narraui, qui for-ſan eis adſcribi non erit indignus.

Vir probus nec ex obſcura familia oriun-dus, & mihi ſanguine iunctus Anno 1597. in duello, à quodam mihi quoque amico nec nõ confratre, vulnus cuſpide gladij, ſiniſtrâ manu illatum inter ſecundam & tertiam coſtam ve-ram, haud procul ab axilla dextra recepit; ex quo ſanguis per quindecim dies continuò ef-fluxit, nec à Chirurgis ſiſti potuit. Ac quam-uis ſymptomata diuerſa & grauia adeſſent (ardens enim erat febris, difficultas anhelitus maxima, & ſanguinem cum tuſsi expuebat, vigiliæ item & appetitus deiectio aderant) ni-hilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus. Maxima tamen difficultas anheli-tus, & tuſsis continua, ipſum moleſtabant; & pus fœtidum & viride expuebat. Sed quod notatu digniſsimum, refert duas turun-das, diuerſo tamen tempore ſub emplaſtro de perditas fuiſſe, quod quidem eueniſſe exiſti-mat, quòd Chirurgus eis filum non annexe-rat, vt efficeretur nodulus. Poſt menſes tres à curato vulnere, cùm difficultas anhelitus &

tuſsis

tuſsis vti dixi, ipſum continuò infeſtarent, quodam die, matutinâ horâ tuſsiendo, turundas cum multo pure, expuiſſe, & ab eo tempore nullum aut exiguũ ſaltem prioris morbi veſtigium ſenſiſſe aſſerit. Anno verò ſequenti à curatione, ex bello huc in patriam reuerſus, cùm denuò dolor è regione vulneris ortus fuiſſet, me aduocandum curauit. Tum reperi partem dextram pectoris inflammatam: locum verò prioris vulneris tumidum, ac durum. Ex his alijſque ſignis & circumſtantijs conijciebam, nõ ſolum vulnus in ipſam ſubſtantiam pulmonis penetraſſe, verùm etiam in prima curatione pectus non ſatis expurgatum fuiſſe: hinc iterum pus collectum eſſe circa prioris vulneris cicatricem. Quapropter leuiter purgato corpore, maturantia & pus mouentia applicui, poſtea à Chirurgo aperta vomicâ, pus fœtidum effluxit. Vlcus diu apertum tenendum curaui, quo poſsit retenta in pectore materia paulatim effluere. Tandem curato vlcere, valetudo ipſius adeò confirmata fuit, vt ad hunc vſq; diem nullum incõmodum prioris morbi, quantumuis magni & acerbi, ſentiat. Hæc vera affirmare ne dubites; eſt enim vir probus & fide dignus, mihiq; familiariſsimus. Plura non licet propter occupationes. Vale vir clariſsime, & me ut facis amare perge, Datum Neocomi 6. Ian. 1605.

T. E. addictiſsimus

IACOBVS GVY

pharmacopœus.

OBSERVATIO XLVII.

Hydrops per Vmbilicum euacuatus.

AD

Clarißimum ac doctißimum Virum D. D. ALB. ROSCIVM Reip. Lausannensis Doctorem Medicum ordinarium atque celeberrimum.

DE hydropico nostro Iuerdunensi, vir doctrinâ & virtute clarissime, rectè prognosticati sumus. Audiui enim ipsum post discessum nostrum, nō diu superstitem fuisse. Quamobrem Deo Opt. Max. gratias ago, quòd paracentesis ipsi à nobis facta non fuerit. Quandoquidem cuncti causam mortis ipsi ad scripsissent; sed iniuriâ. Morbus enim iam per se, propter viscerum, hepatis, scilicet & splenis intemperaturam maximam, atque labefactationem, ne dicam corruptionem, planè incurabilis erat. Nisi enim viscera interna sana & illæsa fuerint, parum aut nihil, vt plurimum, incisionem hanc ægrotis profuisse, vsus atque experientia edocuit. Euacuatur enim tantummodo aqua, quæ in vacuo ventris continetur; radix verò

& origo

& origo mali in viſceribus remanet. Contrà ſi vmbilicus in hydropicis paulatim naturæ beneficio in tumorem eleuatur, & tandem erumpit, aut inciditur, commodiſsimam eſſe viam expurgandi humorem ſeroſum hydropicorum, ac ſæpiſsimè ægrotos ipſos hoc beneficio â morbo liberatos fuiſſe, viri docti obſeruarunt. Mihi quoque huius rei exempla occurrerunt: quorum quia Excel. Tuam rerum iſtarum ſtudioſiſsimam eſſe ſcio, præcipuum commemorare non pigebit.

ANTE annos aliquot Hildenæ in patria mea, PETRVS KICKVP quadragenarius ex febri tertiana, eaque diuturna curatus, in aſcitem incidit. Ego aduocatus ventrem in monſtroſam ferè magnitudinem eleuatum inuenio. Vmbilicus ad oui anſerini magnitudinē aquâ plenus propendebat; quem vt phlebotomo aperirem obnixè rogabat. Quum verò in tam graui morbo temere & abſque conſilio nihil tentare vellem, atque de medico accerſendo, vt de vmbilici inciſione conſultaremus, cogitarem, vmbilicus ſua ſponte ruptus eſt: inde per trimeſtre maxima copia ſeroſi humoris effluxit. Is autem humor vt paulatim flueret, operam dedi, impoſito ipſi vmbilico linteamine reduplicato & faſciâ inuoluto, ne ex intempeſtiua euacuatione aquæ, vires ægri, iam ob morbi vehementiam inualidæ, labefactarentur & planè proſternerentur. Sic diuino fauore venter paulatim ſubſidit, vt tandem pleniſsimè conualuerit, &

per annos aliquot ſanus vixerit. Demum verò pleureſi correptus, ac nullis adhibitis remedijs, obijt.

Poſt mortem, quum cadauer ipſius aperirem, inueni venam vmbilicalem, quæ in adultis in ligamentum ſolebat coaleſcere, adeò dilatatã, vt facillimè pennam anſeris per eam immiſiſſem. Ex his perſpicuum fit, non ſolùm aquam ex vacuo ventris, verumetiam viſcoſos humores, qui antea in ipſo hepate incluſi fuerant, per ruptionem hanc vmbilici euacuatos fuiſſe. Vtinam igitur in hydropicis arte & induſtriâ aliquâ, apertio hæc vmbilici fieri poſſet. Verũ de his coràm inter nos aliâs. Interim vale, vir clariſsime, & me, vt facis, amare perge. Paterniaci Auenticorum 9. Septemb. Anno 1603.

Tuæ Excel. addictiſsimus
Guil. Fabricius Hildanus.

OB-

OBSERVATIO XLIIX.

Hydrops per pudenda euacuatus.

COSMVS SLOTANVS Chirurgus præstantissimus, quadragenarium ascite laborantem curandum habuit. Medicamenta permulta cùm interna, tum etiam externa, ei absq; fructu adhibita fuerunt. Tandem verò adeò copiosè in scrotum delapsus est humor serosus, vt extincto calore natiuo, sequuta sit gangræna. Adhibitis quæ ad gangrænę curationem spectant, decidit scrotum: ita vt testiculi nudi conspicerentur. Hinc tantum effluxit humoris serosi, vt à morbo liberatus sit æger, & diu superuixerit sanus: atque (si bene memini) liberos aliquot procrearit. Testes autem natura obduxerat callosâ quadam substantiâ, quæ eos vice scroti obtegebat, & ab externis iniurijs vindicabat.

OBSERVATIO XLIX.

Ex vesicatorijs hydropici tibijs adhibitis, Gangræna, tum mors.

VSITATVM est practicis, quandoque vesicatoria ex cantharidibus, hydropi-

corum tibijs applicare, atque ita pustulas excitare, quibus corpus á serosis humoribus ex parte euacuatur. Verùm id parùm tutò fieri, sequens historia conuincit. Geneuæ ad Rhodani pontem noui sexagenariam viduam, ascite laborantem, quæ, quum adhibuisset imperitum medicum, cùm alia, tum & vesicatoria tibijs imponentem, tantum ijsdem aquæ attraxit, vt inde natiuus calor extinctus sit, & paucis pòst diebus mulier decesserit. Vnde liquet hoc remedij genus, cautè esse adhibendum. In Iunioribus enim & valentioribus quandoque efficax est: senibus verò, & quibuscunq; hebescit innatum calidum, exitiosum planè.

OBSERVATIO L.

Ex hydrope neruorum opticorum obstructio: idemq; hydrops maximâ hæmorrhagiâ narium curatus.

LEVTGEN à Thenhausen prope Hilden homo robustissimus & sanguineus annum agens tricesimum, incidit in leucophlegmatiam maximam, ita vt à vertice vsque ad pedes intumuerit. Inde obstructi sunt nerui optici, & sensim cæcus factus est. Ad eum curãdum quum essem vocatus vnà cum clarissimo doctissimoq; Domino IOHANNE SLO-

NE SLOTANO Medico Doctore, vtrique nostrûm visum est in primis curandum esse hydropem, ceu morbum primarium & causam cæcitatis. Curatio apozematis aperientibus, & preparantibus, necnon catharticis lenitiuis inchoata fuit. Sed antequam valentiora exhiberemus, accreuit hæmorrhagia ex nare dextra, atque adeò magna, vt subitò vltra libras 4. eiecerit: vnde in syncopen æger incidit. Vocatus inueni ipsum semianimem: sanguine tamen suppresso non tantùm vires restauratæ sunt, verumetiam ab hydrope, citra vllorum aliorum remediorum vsum, breuî curatus est æger. Sed propterea quòd dehinc remedia omnia respuit, à cæcitate non penitus liberatus, biennio pòst ex febri continua decessit.

OBSERVATIO LI.

Adolescens per vmbilicum excrementa excernens: in cuius dissectione sedecim sunt obseruationes luculentæ.

ADOLESCENS duodecim annos natus cacochimicus, tumore insigni, duro & dolorifico, musculorum rectorũ abdominis ad vmbilicum laborabat. Rupto

tumore excrementa hanc viam iniêre, vt per hebdomadas quatuor aut quinque, nihil per aluum egestum sit. Ego ventrem dissecui, coram clarissimo & doctissimo PETRO CANALI, GEORGIO IENISCHIO, PHILIBERTO SARACENO, Medicinæ Doctoribus; & M. SIMONE Chirurgo.

1. Inuenta sunt excrementa in vacuo ventris, intestinis suffusa.

2. Intestina, præter naturalem situm, mirò quodam modo intertexta.

5. In colo versus hypochondria sinistra vlcus oblongum & callosum.

4. Colon in maximam capacitatem distentum, vt ventriculum potiùs esse, quàm intestinum iudicaturus esses.

5. Iu fine mesenterij tumor insignis & prędurus intestinum rectum adeò comprimens, vt exinde nihil excerni posset.

6. Quod reliquum fuit excrementorum in intestinis, adeò induratum, vt lapides potiùs quam excrementa viderentur.

7. Totum mesenterium, pancreas, item intestina, vena portæ tumoribus scirrhosis scatentia.

8. In imo ventriculo vlcus.

9. Tubercula glandulosa pylori in scirrhum maximum aucta.

10. Lien firmissimè costis adhærens.

11. Circa vasa splenis, venam portam & cauam steatomata, & scirrhi non pauci.

12. Hepar exangue & scirrhosum.

13. Dia-

13. Diaphragma vndiq; tumoribus ſcirrh-oſis & ſteatomatis ſcatens.

14. In pectore & pulmonis ſubſtantia, item circa cordis vaſa, œſophagũ, & aſperam arteriam ſcirrhi quamplurimi, & ſteatomata penè innumerabilia.

15. In pericardio ichoris magna copia.

16. In cordis acumine tuberculum album, ad nucis auellanæ magnitudinem.

OBSERVATIO LII.

Post ſanguinis ex vmbilico infantuli profluuium, totius corporis imbecillitas, ac tandem mors.

OBSTETRICES parùm exercitatæ ſolent nonnunquam infantulorum vaſa vmbilicalia, aut nimis ſtrictè ligare, vt citiùs abſcindantur: aut nimis laxè, vt ligatura non ſatis retinere poſsit ſanguinem. Id quod Coloniæ in duobus infantulis Nobiliſ. matronæ accidiſſe memini, quorum vires naturales, vitalesúe, ex huiuſmodi hęmorrhagia adeò fuerunt exhauſtæ, vt nullo modo refici potuerint, donec tandem languidi è vita deceſſerint. Erunt itaq; filo ſæpius duplicato diligenter liganda vaſa illa. Ad maiorem quoque ſecuritatem videant Obſtetrices vt in- *Inſtructio obſtetricũ.*

ſtructæ ſint ſequenti puluere, qui poſtquam abſciſſa fuerint vaſa, illico inſpergendus eſt.

R. Aloes,
Thuris,
Sanguinis draconis ana ℥ j.
Cornu cerui vſti,
Terræ ſigillatæ,
Farinæ volatil, ana ℥ ij.
Pil. leporum minutiſs. inciſorum ℥ ſ.
Miſce.

OBSERVATIO LIII.

Ex vmbilici abſciſsione ſubita mors.

ADOLESCENS quidam, poſt vulnus exiguum inter vmbilicum, & coſtas mendoſas, acie gladij ipſi inflictũ, mox humi procumbens, quamprimum expirauit. Vocatus, miratus ſum eum tam leui vulnere accepto, & circa locum (mea quidem ſententia) haud ita periculoſum, tam ſubitò deceſſiſſe. Sequenti die, cadauere deſecto, cauſam perueſtigans, inueni interiora omnia illæſa, præter vmbilicalem venam in adultis ligamentum potius; quæ quidem vena planè abſciſſa fuit.

ANNOTATIO.

Vaſorum vmbilicalium vſus.

Infans quandiu geſtatur in vtero, per venam

nam vmbilicalem ad ſe trahit alimentum. Nato puero vena illa (ne penitus ſit inutilis) ſenſim indureſcit in ligamentum, cuius beneficio hepar vmbilico alligatur. Ligamento autem abſciſſo, hepar ſurſum retrahitur, & diaphragma adeò comprimit, vt homo neq; inſpirare, neque expirare poſsit; imò ſuffocetur illico.

OBSERVATIO LIV.

Ex vehementiſsimo dolore colico, abſceſſus in ſiniſtro hypochondrio, cum inteſtini eroſione, & excrementorum per vlcus eiectione, feliciter curatus.

AD

Clariſsimum ac celeberrimum virum D. D. GALENVM VVIERVM Reuerendiſs. Electoris Treuerenſis &c. nec non illuſtriſsimi Cliuenſium, Iuliacenſium, & Montenſium, &c. Principis, Archiatrum digniſsimum.

QVOTIES ſubit animo tua illa in me, vir clariſsime & præſtantiſsime, propenſa voluntas, & amor à teneris meis annis, (fraterno ornatiſsimi HENRICI

VVIERI Treuirenſis Epiſcopi Archiatri ſimilimus,) geſtit animus gratitudinis meæ ſymbola quædam, cuiuſmodi ſaltem ſunt literæ, apud Exc. T. relinquere. Remorantur tamen me & obſiſtunt tua illa amplißima munia, negotia, ac ſtudia indefeſſa, quibus vereor ne tædium potiùs importuno meo alloquio pariam, quàm ſolatium aut delectationẽ aliquam adferam. Verumtamen, quum T. Excel. norim circa res medicas & chirurgicas libenter versari, quæ modò raro contingant, & tua contemplatione ac ratiocinatione indignæ non ſint: (Nam ex illa, quam in Gallia, ac Italia, Florentiæ inprimis, comparaſti tibi rerum cognitione, & in ijs tractandis dexteritate, T. Excel. ac humanitas mihi ſæpius impertiuit, quum D. COSMO SLOTANO Chirurgo experientißimo operam darem:) Ideò hoc nomine auſus ſum tecum familiariter communicare, haud vulgare quiddam, quod non ita pridem in manus meas incidit, quodque Dei beneficio feliciter curatum eſt.

Anno 1601. menſe Octobri, Nicod Eſtopey paganus de Trey quinquagenarius & homo robuſtißimus, acutißimo dolore colico, maximè ſub coſtis mendoſis lateris ſiniſtri, & ventris conſtipatione correptus eſt. Quum autem nulla adhibuiſſet idonea remedia, & excrementa ſupra modum indurata, per anguſtiam (quam CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus inſignis, in colo inteſtino primus obſeruauit) permeare nõ poſſent;

ſent; inteſtinum verò in ea parte excrementorum & flatuum copiâ turgeret, exarcerbatus aſt dolor & cruciatus. Inde febris vehemens & continua, item vomitus, ſyncopæ frequentes, deliria, aliaque grauiora ſymptomata ſequuta ſunt, ita vt præſens vitæ periculum immineret. Accenſa in colo inflammatio degenerauit in abſceſſum, ſimul & excrementa, & lumbrici aliquot manarunt. Ego itaque literis clariſsimi ac reuerendi D. IOHANNIS MERVLÆ apud Paterniacenſes Paſtoris vigilantiſsimi, & ABRAHAMI ESTOPEI ibidem Ludimoderatoris, aduocatus, ægrum in extremis inuenio languoribus. Nam præter ſymptomata ſuperiora, ipſa quoque excrementa toto bimeſtri per vlcus emanarant. Remedijs tamen tum interiùs tum exteriùs adhibitis, dolor, febris, aliaque ſymptomata ſenſim remiſerũt: ita vt trimeſtri ſpatio, Deo gratia, priſtinæ ſanitati, nullâ relictâ fiſtulâ, reſtitutus fuerit. Qua de re hactenus.

Verum tamen aliquid præterea de extractione fœtus mortui familiariter, & amicè dicam. Quam quum, nec immeritó, Celſus difficillimis operationib. annumeret; me tamen ad maximam facilitatem hanc reuocaturum, iuuante Deo, auſim profiteri. Quum enim frequenter in his locis ad eiuſmodi curationes accerſar, indies adnimicula & artificia ad eius facilitatem maximè accommoda, cum felici curationum exitu, comminiſcor.

Hæc placuit ad te, vir vndiquaque doctiſ-

ſimæ

ſime ac experiẽtiſsime, de hiſce duobus Chirurgicis capitibus ſcribere, non modò vt te aliqua occaſione, poſt tãtum ſilentium affarer, & de tua valetudine, & rebus, ſolicitum me teſtarer; ſed etiam vt tuum de iiſdem capitibus aucuparer iudicium. Cæterum Obſeruationum & curationum Chirurgicarum Centuriam, prælo ſubijciendam paro: Meditor etiam de illa fœtus extrahendi methodo Tractatum. De Gangræna quoque, & ſphacelo paratum habeo tractatum, Germanicâ Lingua, multò auctiorem prioribus: quem, ſi Deus cœptis fauerit, Latinum dabo. Vbi ſuppetent ab impreſsione exemplaria, eorum dono mihi honorem abs te comparabo. Vale Æſculapia ſoboles, meque ama vt facis. Paterniaci Auenticorum. 6. Martij Anno 1602.

T. Exc. addictiſsimus & obſequentiſsimus.
G. Fabricius Hildanus.

ANNOTATIO.

Superioris curationis, & ſanationis, qua prędictus Nicod Eſtopey Dei beneficio ad hunc vſque annum 1605. fruitur, præter cæteros commemoratos, teſtis eſt D. NATHANAEL Chambutus, verbi diuini miniſter, & Paſtor ipſius.

GALENVS VVIERVS

Reuerendißim. Electoris Treuerensis, &c. nec non Illustriß. Principis Cliuiacensium, Iuliacens. & Montens. &c. Archiater, Guilelmo Fabricio Hildano Chirurgo præstantißimo.

S. P. D.

TVAS, ornatiſsime vir, non minùs doctas, quàm experientiâ plenas accepi literas, quæ mihi duplici nomine fuerunt gratiſsimæ, tum quòd locupletes amoris erga me tui indices ſint, tum verò quòd ſingulare tuum iuuandæ Reip. artiſque medicæ ſtudiũ teſtentur; quorum vtrumque eximiam animi bonitatem arguit. Legi obſeruationem 54. de dolore colico, in abſceſſum inteſtini deſinente, quo exteriùs rupto, fœtidiſsimum pus, excrementa, & lumbrici aliquot exierunt; vnde æger poſtea commodis medicamentis, à te præſcriptis conualuit. Placet multùm obſeruatio hæc, & curatio: quæ ſi remedijs illuſtrata eſſet, magis magiſque poſthac alijs vſui foret. De varijs & admirandis abſceſsibus, plurima leguntur in Tractatu de partu Cæſareo D. FRANCISCI ROVSSETI medici Galli, qui

li, qui liber multa habet lectu vtilissima. Memini ego Monspelij â præceptore meo D. LAVRENTIO IOVBERTO Medico, & Professore Regio celeberrimo, nobis ostensum fuisse cultellum obtusum, qui panno obductus, ab opilione alteri cuidam vi in os ingestus, & per gulam demissus, longo tempore, & (si rectè recordor) toto biennio in corpore delituit, donec abscessu in inguine facto excretus, & æger ope Chirurgi curatus fuit, qui postea septenium adhuc superuixit. Scribit etiam ANTONIVS BENEVENIVS de abditis nonnullis ac mirandis morborum & sanationum causis. Hæc & similia, quando occurrunt, notatu ac obseruatu sunt dignissima. Macte igitur ingenio, vir amicissimæ, qua cœpisti via perge, & quam extrahendi fœtus mortui inuenisti rationem facilem, communica: Tum & alia, quæ præ manibus habes, aliquando perfice, & in publicam vtilitatem profer. Interim vnicum illud, dum hæc scribo, in mentem venit, quod in Obseruationibus tuis legi, ex meo relatu additum, de Verme in Cysti fellis reperto, verissimum quidem illud esse, non vnum sed duos fuisse vermes, qui in puella quadam hydrope mortua Monspelij, cuius cadauer in hospitio meo secui, sunt inuenti: quorum vnus adhuc inhærebat poro cholagogo decliui, at alter penetrarat in hepar: quos ego non in vesicula fellis genitos, sed ex intestinis per meatum illum expurgandæ bili destinatum ascendisse existimo, Cysti

fellis

fellis aquea bile vel aquoſo potiùs humore, quàm felle referta in corpore hydropico: Hinc etiam alterum vermem penuria alimenti ad hepar penetraſſe veriſimile eſt. Calculis veſicam fellis confertam ſe deprehendiſſe inquit FERNELIVS lib. 1. ſuæ med. cap. 7. ANTONIVS BENIVENIVS idem affirmat: quod & ego in diſſectione obſeruaui, minuſque rarum eſt. Plura adderem niſi Neſſel Rodium vocatus mihi cum pharmacopœo iſtuc properandum eſſet. Ignoſcas itaq; feſtinationi & tumultuanti calamo. Bene vale cum ſuauiſsima coniuge, quam vnà tecum ego meaque ſalutamus peramenter. Raptim Duſſeldorpij 16. Iunij Anno 1602.

OBSERVATIO LV.

Gangrænæ ex hernia inteſtinali, cum inteſtini eroſione curatio.

NOBILIS matrona MARGARITA à GLERESSE, ſeptendecim annis inſigni hernia laborauit, quæ circa annũ ætatis ſexageſimum tertium, menſe Decembri anno 1597. torminibus maximis vexata eſt. Inteſtinum in abdominis rupturam impulſum, ac mihi retentum dolores non leues, ſimul & inflammationem aliaque grauiora ſymptomata conciuit. Vocatus demum K.

Ianua-

Ianuarij 1598. inueni dextrum inguen gangræna affectum. Scarificato itaque tumore & cæteris quæ ad gangrænæ curationem attinent adhibitis, caro putrida & callositas rupturę exciderũt: vnde symptomata, dolores, inflammatio, febris, tormina, lipothymia, nausea & vomitus sedata sunt: sed intestinorum materia, nondum penitus excrementosa velut ilei & coeci, per abdominis rupturam excernebatur, circiter menses duos. Ægra tamen multum mirantibus adstantibus, fauente numine, sanata & à ruptura perfectè curata fuit, nullâ relictâ fistulâ.

Curationi sæpius interfuêre, qui & sanationis testes sunt, Nob. GABRIEL à BLONEY Baro en chastelart, & Nob. PHILIPPVS CERIATIVS Dominus de Denesi, & Reuerendus Claudius Merlinus Villetanæ & Culicens. Eccles. pastor, Moyses Bettetus, & plurimi alij, quorum etiam mentio facta fuit in prima Obseruatione.

Ex his duabus iam recitatis Obseruationibus, palàm fit, intestinorum vulnera, non esse prorsus deplorata.

OBSERVATIO LVI.

De vermiculis, abscessu in vesica putrido rupto, cum vrina excretis.

VIRO

Clarissimo & excellentissimo D. D. IACOBO ZVINGERO Basileæ patriæ Medico, eiusdemq; Academiæ celeberrimæ Professori celeberrimo.

VNDENAM ista immensa tua in me beneuolentia, vir clarissime & excellentissime, qua me, dum iam sæpius antè, ac nō ita pridem denuo paucis antè diebus, Lucullico & Platonico exceptus sum cōvivio, complecteris? Respondere quidem par & æquum foret, sed quid, aut quomodo? Ad silentium redigor. Tantis enim beneficijs obruor, vt quantumnis pro virili Excel. T. sim promptissimus, ac talis, quandiu diuina nobis gratia vitam benignè concesserit, futurus sim, ijs tamen minimè respondeam. Porrò, vt tandem amicorum quorundam obtemperarem petitionibus, post meum à vobis discessum, manum Obseruationibus meis Chirurgicis admoui: In quibus quum casum quendam

(mea quidem opinione) non ita frequenter obuium annotatum expenderem, eundem T Excel. in similibus haud dubiè in consilium adhibitæ, inscriptum, vt, si huius forsan argumenti haberet exempla, ea huic in gratiam studiosorum subijcere, & pro summo innatoque ingenij sui acumine atq; doctrinâ, luculentiùs explicare minimè grauaretur, meis hisce Obseruationibus inserere volui. Iste autem eiusmodi est.

Anno 1591. mense Iulio vocatus in Garrad, ad vxorem Hermanni Kickup (cuius antea quoque mentio facta fuit) quinquagenariam quidem, sed tamen robustissimam, quam inueni laborantem vehementissimis circa imum ventrem doloribus, cum manifesta duritie. Hęc, vrinam; & excrementa non nisi cum grauissimis doloribus, parturientis similibus excernebat; febrim, quandoque etiam leipothymiam patiebatur. Purgato autem leniter corpore enematibus emollientibus, anodyna inieci: exterius fomentationes eiusdum intentionis applicui: His per aliquot dies adhibitis, ruptus est tandem in vesica abscessus, isque octo aut nouem diebus excretus fuit. Quoties verò ægra lotium reddebat (reddebat autem sæpius) simul etiam multum puris fœtidi, innumeris scatentis vermibus (quales in caseo nascuntur) eminxit. Inde sedati sunt dolores aliaque symptomata. Postea iniecto per syphonem in vesicam diebus aliquot decocto ex centaurio, absynthio, hyperi-

hypericone, herniaria, cum vino albo, cui nō-nihil mellis rosacei admiscebam, persanata fuit ægra; multisque pôst annis incolumis vixit.

RETVLIT mihi aliquoties COSMVS SLOTANVS Chirurgus præstantissimus, se dissecuisse cadauer hominis, non obscuri nominis, cuius vesica ad magnitudinem capitis infantis, scirrho extensa fuit. Laborauerat ille antea per annos aliquot, difficultate mingendi, cum maximis doloribus. Adhæsit autem vndique firmissimè scirrhus corpori vesicæ, præterquam ea in parte, qua vreteres in vesicam ingrediuntur, vbi natura sibi ductus ad penem vsque pro excretione vrinæ reseruauerat. *Alia obseruatio ferè similis.*

ANTE annos sex Lausannæ honestam matronam aliquoties cum clarissimo D. D. ROSCIO Medico celeberrimo, & CLAVDIO MARIONE pharmacopœo peritissimo inuisi, cui scirrhus magnitudinem pugni excedens, in ipso vesicæ corpore concretus fuit. Magnitudo scirrhi tum immisso in collum matricis digito, tum stylo exploratorio, & cathetere, notari comprehendique facilè potuit. *Tertia non absimilis obser.*

ANNO 1599. Coloniæ Agrippinæ cum D. D. IOHANNE SLOTANO Medico celeberrimo, iuuenem virum curandum habui, cui ex casu in dorsum, vrina retenta fuit. Multa ei remedia adhibuimus, vrinam tamen nisi immisso cathetere vsq; ad 17. diem *Quarta obseruatio.*

reddere non potuit: demum rupto in vesica abscessu, pus fœtidissimum simul & vrinam libere excreuit, ac breuî conualuit: vt alibi fusius declarabimus; quum iam propter temporis angustiam plura non liceat inserere.

Atque hæc sunt, quæ ad T. Exc. Chirurgicarum operationum dexterrimè adhibitarũ amantissimâ hac vice scribenda potissimùm duxi: super qua re iudicium tuum exactum videre percuperem. Deum Opt. Max. oro, vt T. Exc. cum tota familia quàm diutissime incolumem conseruare clementer velit. Datum Paterniaci Auenticorum 6. Septem. Anno 1604.

T. Exc. addictissimus & obsequentissimus.
G. Fabricius Hildanus.

IACO-

IACOBVS ZVINGERVS

Gulielmo Fabricio Chirurgo Præstantissimo.

S. P. D.

QVando ergo tu, peritissime Fabrici, plus mihi tribuendũ existimas, quam ego agnoscam, haud obscurè subinnuis, reipsa præstare me debuisse, quod, ceu acceptum à me, plenis verbis extollis & prædicas. Quicquid sit, ingenuitatem tuam amplector; inprimis laudo consilium tuum, quod cepisti, designandis ijs operationibus, quas solers χειρουργὸς præclaro successu toties obivisti. Probè monet Hippocrates, decere nos τὴν σοφίην ἐς τέχνην μετάγειν, quod commodùm de otiosis pluriũ cõmentationibus dici potest; quos præstaret, ingeniorum suorum acumen, in utilem medicæ artis, hoc est, operationis seu πράξιως scopum actutum traducere, quandoquidem intra scholarum umbracula magni Medici, plærumque vocamur, vix tyrones futuri, si iam iam manus cum exitiali morboso hoste conferenda esset. Recte ergo tu, & præcepta tenes Coi nostri senis, & exemplum imitaris: quo præiens nobis, eventus medicos, â se visos, tum ab alijs fanorum sacrarijs appensos, sollicitius observat, poste- *De eligantia. nu. 66.*

risque τοῖς τῶν ἰατρῶν παῖσι, quaſi per manus tradit. Et quamvis univerſalis quorumlibet morborum theoria, inprimis ſi methodica fuerit, ſua utilitate non caret, vt quæ bona ingenia, in viam medicæ εὐπραξίας, iactis uerè principijs, conſtituat; cum tamen ſit ἀδύνατον, ſingularium momenta omnia, ſicuti contingunt, infallibili decurſu præſignare, rectius ij, meo ſaltem iudicio, Medicæ œconomiæ ſed & humano generi, conſultum volunt, qui experimentorum ſuorum hiſtorias, optatis eventibus nobiles, bona fide litteris deſcriptas, publicitus communicarint. In his cùm ipſe ſis, vt erectior ceptum opus, elegãtis ingenij probatique iudicij tui condignum fœtum, eniteris, hac mea εὐφημίᾳ hortandus & ſollicitandus videbaris.

Et quando tu mihi arduum affectæ urinariæ veſicæ caſum expendendum porrexiſti, quantumvis Chymicorum principiorũ paulo altior conſideratio, hoc ipſo momento, me diverſum abripiat, dicam tamen nonnulla, quæ iam venerunt in mentem, forte non ineleganter ad rem præſentis negotij facientia.

Abſceſſus veſicæ eſt, quem deſcribis, eventu rarus, ſcitu digniſsimus. Cùm enim tumor omnis in abſceſſum demum abſcedẽs, ſit extra vaſorum ductum effuſi cuiuslibet humoris proles, dum congeſtus partes ſibi mutuo incumbentes ſubleuat & attollit; initiò quidem non ſatis mente concipimus, quo

pacto

pacto concauam vesicæ superficiem is liquidò obsideat, si una duntaxat, simplici tenuiq́;, dura quantumvis tunica, sit contexta. Id enim statuit Galenus: cum excrementi serosi duntaxat receptaculum esset, simplicis duræque membranæ amictum illi suffecisse. E contra, cũ non obscure alibi duas eidem validissimas attribuat, quas nequeat tráffudando permeare urina, quod Asclepiadis erat somnium, evitata priore dubitandi ansa, non diffitemur, id, quod cum Hippocrate idem testatur Gal. affectionis iam dictæ capacem esse vesicam. Et quamvis Galeni hæc duo loca nonnihil adversa conciliaturi, haud gravatim largiamur, cum plæriq; Anatomici præter unam vesicæ propriam, etiam alteram observent, quæ forinsecus à peritonæo adveniat: harum quidem primo naturalium facult. meminisse Galenum; solius autem propriæ, quinto de usu partium: hac vice tamen, non possum non præstantissimo Archangelo Picolhomineo, anatomico Romano subscribere, qui præter eam, quam sufficit peritonæum, binas alias observat proprias, quibus interius crustosa quædam pellis integatur. Hinc enim contingit, quod tu quoque expertus dicis, ut dum proprias iam dictas infestet abscessus, rupta interiore, quæ tenuis est, in cauum vesicæ se exoneret: cum si illi spatio, quæ inter peritonæi tunicam & vesicæ propriam intercedit, se insinuaret, facilius peritonæi rupta propagine, aliorsum evaderet. Narrat Piccolomineus,

5. de Vsu part. 11. & 12.

1. Natural. fac. 13.

2. Prognost. 71.

Li. 3. Anatom. Lect. 24.

eiusdem læsionis non admodum dissimile exemplum, puellę undecim annorum, cui interiorem hanc tunicam humorum acrimonia degluberit, vt fibræ exterioris, inflammatione conspicuæ, eam penitus carneam arguerent. Hic est locus ὁ πεπονθώς. Affectus tandem ipse mihi in memoriam revocavit Hippocratis

71. *libri* 2. Prognosticum. Κύστιες δὲ σκληραίτε καὶ ἐπώδυνοι, πάντων μὲν κακόν. Κάκιστον δὲ πυρετῷ συνεχεῖ. Καὶ γὰρ, οἱ ἀπ᾽ αὐτέων πόνοι, ἱκανοὶ ἀνελεῖν. Καὶ κοιλίαι τουτέοισιν οὐ πάνυ διαχωρέουσι. Hoc tam aptè & ad unguem congruit affectui tuo, ut mirum sit, nihil dici ab Hippocr. quod se tibi impræsentiarum nò obijciat. Ergo quod deterius malum est, maioreque cum ambiguitate iunctum: dolores sat grandes & internecini, ut ægræ tuæ animi quoq; deliquium accessiverint, eò tu felicior medicus es, qui veræ medicæque rationis suasu ductuque, eidem expugnando, strenuam operam navasti: eo ipso eventu, quem idem noster senex felici pariter στοχασμῷ prædivinat: dum subiungit λύει δὲ τούτους οὖρον πυῶδες ἐλθὸν, λευκὸν καὶ λεῖον ἔχον ὑπόστασιν. Dissentit tamen â te, qui fœtidum pus describis, & vermi-

Comm. l. in lib 6. sect. 2. apho. 48. bus innatis fœdũ. Iacotius in Coacis; Si pus, inquit, corruptum apparet, cum fœdo odore & dolore, significatur ulcus in sphinctere cavum mansisse & sordidum, aut in corpore vesicæ: è quo cum urinâ crassâ, modo sanies, modo pus graueolens excidit, tandemque subsidet in imo. At melius nos ominari iubet curationis tuæ κατόρθωμα; quod nullius gravi-

oris

oris vlceris periculum ſecutum eſt. Ergo ſi uniuſmodi fuerit is humor, qui facto abſceſſu maturuit, albam & læuam hypoſtaſin cum Hippocrate tum præſtolabimur; ſin ſecus, & diverſorum humorum putrida colluvies vitium faciat, qui poterit natura eodem caloris gradu, è diverſis humoribus, eiuſdem læuitatis & caloris pus elicere? quando ne in ſanguinis quidem generatione id poteſt, ut omnes illius portiones, eiuſdem ſint ſubſtantiæ & accidentium. Ergo ſi materiæ labes intervenerit, non ea debilitati agentis naturæ, non alteri alicui graviori damno aſcribenda eſt. Sic tu Fabrici vir ἀντάξιε ἄλλων, Hippocraticæ προγνώσεως felici experimento auctoritatem dediſti; vt ipſe Hipocrates viciſsim, tuũ hocce experimentum, θεσπέσιος vates, aptiſsimè collineans prædixiſſe videtur. Quanto ergo maior eſt, & inconſtans coniectura Medicæ artis, tantò præſtantiores Medici, ij demum futuri ſunt, qui certas univerſales, ex incertis ſingularibus, mira iudicij felicitate condere poſſunt.

Coronidis loco, non pigebit cuiuſdam affectus brevem delineationem tibi ob oculos collocare, qui exterioribus ſignis illi tuo nonnihil aſsimilis, commodum hunc diſquiſitionis locum non reſpuere videtur. Virgo 40 circiter annorum, equo exterrito deiecta, λειποθυμίαν incurrit. Subſequentibus diebus, ſub umbilici regione, tumoris ſubnaſcentis inditia animaduertit, quæ incrementis provecta,

ad pilæ ſat grandis magnitudinem hoc ipſo tempore excrevit. Ad tactum durus eſt tumor, à carne incumbente, ut præ ſe fert, liber, gravioris doloris expers; quanquam, dum fluunt menſes, (fluunt autem præter ordinem frequenter, ut ægrius non ſemel adficiatur) exacti ſenſus, tangentis vel incumbentis moleſtiam, quantumvis levem, non ferat. Vrinam inoffenſe veſica excernit; in meatu tamen, neſciens quibus obſtaculis intercepta, exiguam moram trahit, dum liberè, haud ullo doloris ſenſu proſiliat. Conſiderandum hic eſt, ubi ſtabuletur malum, uterone, an veſicæ, vel ſaltem meſenterio, aut omento adhæreat. Momus ille Homericus, in homine quem fabricarat Vulcanus, feneſtratum pectus requirebat, quo recluſis penetralibus viſui offerret ſe, quicquid illic fraudium lateret abſconditum. Quod ſi nobis, Medicis votis agendum eſſet, tales ſenſibus noſtris aditus, vel ſaltem lynceos oculos exoptaremus, quibus nequicquam externi corporis integumentis obſiſtentibus, in abdita pervaderemus, adfecti loci cum morboſo hoſte conflictum liberè perſpecturi. ὦτα γὰρ ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. At cùm paciſcendum ſit nobis cum diverſorum ſignorum aſsiduo concurſu, quanto cum periculo, ſæpius, quam par ſit, id fiat, tam mihi probè cognitum eſt, vt quid de præſenti caſu ego conſtituam, tantiſper ἐπέχω, dum tuam ſententiam inaudivero. Opt. Vale Vir Clariſs. Baſileæ 7. Novemb. 1604.

OB-

OBSERVATIO LVII.

Colica ex Vermibus quomodo curata.

PVELLA 12. annos nata, eaque mihi sanguine iuncta, grauissimis doloribus colicis vexabatur; febris continua, & & syncopæ frequentes aderant. Ego vocatus enemata aliquot anodyna, & flatus discutientia exhibui. Exteriùs fomentationem ex floribus chamæmeli, meliloti, semine carui, anisi, fœniculi, fœnigræci, folijs & radicibus maluæ, altheæ & similibus, applicui. Sequenti die infusionem rhabarbati ex aqua absinthij parumque benedictæ laxatiuæ propinaui: quibus tamen dolor non cessauit. Tandem adhibito clystere ex lacte recens mulcto, globulum vermium pugni magnitudine, vltra septuaginta lumbricos adeò intricatos & cōglomeratos complectentem, vt separari vix potuerint aluum exonerando, excreuit. Quo facto, dolor reliquaque symptomata, quibus antea vexabatur, illico sedata sunt. Et breui pòst tempore pristinæ sanitati restituta fuit.

OB-

OBSERVATIO LIIX.

De dolore colico.

QVADRAGENARIVS quidam in sinistro latere maximis doloribus cruciebatur: quos Medicorum nonnulli ex calculo renis sinistri, alij ex splene originẽ ducere rebantur: Ego aduocatus ex flatibus & excrementorum retentione in colo; id quod etiam eventus demonstrabat. Exhibitis namque enematibus & fomentationibus, inunctionibusque emollientibus, & anodynis, excrementa prædura & sanguine circuncirca cooperta eiecit. Purgato deinde corpore electuario benedictæ laxatiuæ ℥ ſ. cum decocto agrimoniæ, cuscutæ, capilli veneris, seminis anisi, fœniculi dissoluto, & aquâ cinamomi aromatizato; plenissimè conualuit.

ANNOTATIO.

Cur dolores colici in sinistro latere exacerbantur.

Dolores Colicos vt plurimum in sinistro latere sub costis mendosis exoriri & exacerbari iam pluries obseruaui. Id autem accidit propter coli in ea parte angustiam, quam doctissimus D. D. CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus insignis, & Ducis VVirtenbergens. atque comitis Montpelgardensis Medicus ordinarius, primus animadvertit,

vertit. Quum enim excrementa in ſuperiori & capaciſsima coli inteſtini parte in globos magnos, prout capacitas inteſtini ferebat, indurata, à flatu verſus hanc anguſtiam magna cum violentia pellantur; accidit, vt non niſi ſummo cum dolore permeare poſsint. Id quod diligenter animaduertendum, ne huiuſmodi dolores colici, cum dolore ſplenico, nephriticoúe, ægrotantium damno confundantur.

OBSERVATIO LIX.

Ex vermium abundantia eroſio gingiuarum, ex qua tandem mors ſequuta eſt.

CVIVSDAM honeſti ciuis Duſſeldorpenſis puer, eroſione gingiuarum à longo tempore grauiſsimè vexabatur. Multa variaque remedia tam interna quàm topica à D. COSMO SLOTANO Chirurgo præſtantiſsimo ipſi præſcripta & adhibita fuère; fruſtra tamen omnia. Tandem vitam cum morte commutauit. Aperto corpore tanta inuenta eſt abundantia vermium, vt aliquibus in locis inteſtina eroſerint, multique in vacuo ventris reperti fuerint.

OBSERVATIO LX.

Lapis in vesica fellis; item Vermes.

GENEROSVS CONRADVS à Steinberg, pituitosus & cacochymicus, obstructionibus viscerum vlcere maligno ad genu sinistrum, interdum etiam icteritiâ annis aliquot laborauit, ac tandem obijt ex febri Dusseldorpiæ Septembr. 26. 1582. Incidi & condiui cadauer cum præstantiss. COSMO SLOTANO, coram clariss. ac doctiss. D. D. REINERO SOLINANDRO, & GALENO VVIERO. In vesica fellis tnuenimus lapidem durissimum ad nucis iuglandis magnitudinem, anteriùs atrum, posteriùs croceum.

ANNOTATIO.

CONCRESCVNT lapides in corpore humano ex viscidis & pituitosis humoribus calefactis. Et quamuis id in vesica fellis propter viscidi humoris absentiam perrarum sit, aliquoties tamen inuentum DODONÆVS etiam annotauit.

Vermis in vesicæ fellis. Sed quid rarius, quid admirabilius, quàm gigni vermes in vesica fellis? Attamen doctiss. & præstantiss. D. GALENVS VVIERVS Illustriss. Principis Iuliae. Cleuens. & Mont. Archi-

Archiater vir probus & fide dignissimus, in illa dissectione, ac deinde sæpius domi suæ Dusseldorpiæ, mihi priuatim retulit se inuenisse vermes in vesica fellis. Quod sanè mirabile, quum nihil sit in corpore humano felle amarius: quumque & hominibus, & brutis, ipsisque adeò plantis (vt testatur Galenus) amara omnia aduersissima sint, & ad nutricationem incepta. Qualis autem de his vermibus fuerit opinio clariss. ac doctiss. D. D. VVIERI, paulò antè ex ipsius epistola, ad me scripta, videre licet.

OBSERVATIO LXI.

Ex scirrho & Vlcere cancroso in intestino cæco exorta iliaca passio.

THEODORI auff der Koulen in Hilden puerum aliquoties inuisi, qui dolore fixo & continuo sub regione hepatis per annos aliquot laborauerat. Eo tandem ex grauissima Iliaca passione mortuo, vocatus sum, vt causam præcedentis doloris inquirerem. Aperto corpore inueni intestinum cæcum contractum, in intestinum ileum sese insinuasse, idque oppleuisse adeò vt nihil ex superioribus intestinis ad colon permeare posset: inde iliaca. Denique fisso ileo, & exem,

pto

pto cæco, id vbique inflammatum & prætumens inueni. Præterea ſcirrhus exulceratus, aut potiùs cancer exulceratus in ipſius cæci inteſtini fundo conſpiciebatur.

ANNOTATIO.

Diuerſæ conſtituuntur cauſæ iliacæ paſsionis, quam nonnulli Miſerere mei appellant. Præcipua autem eſt ilei conſtrictio & coarctatio. Itaque huius rei indagandæ cauſa diverſa cadauera inſpexi: & quamuis vt plurimum fœtor adeò teter erat, vt vix poſſent exquiſitè omnia conſiderari, id tamen in omnibus hactenus obſeruaui, principium & originem huius morbi fuiſſe circa inteſtinum cæcum: hoc eſt, ſacculum qui in fine ilei & coli principio conſpicitur.

Quamobrem exiſtimo valuulam (quam præſtantiſs. D. CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus inſignis in principio inteſtini coli inuenit,) primùm ex inteſtini cæci inflammatione adeò contrahi & conſtringi, vt planè nihil excrementorum permeare poſsit: ſicque accreſcere inflammationem, vt tandem totum inteſtinum ileum, imò & circuniacentes partes gangrænâ & ſphacelo corripiantur: vt obſeruaui in omnibus, quos prẹter prædictum puerum hactenus diſſecui.

OB-

OBSERVATIO LXII.

Cultri oblongi dimidium lumbis infixum, biennio pòst extractum est, relictaque inde fistula, sanata.

ANNO 1591. adijt me iuuenis robustiſsimus optimique habitus, laborans perangustâ quidem, ſed profundâ & perpetuò dolorifica fiſtulâ, ad dextram ſpinæ dorſi partem, circa quartam vertebram lumborum. Is narrabat ſibi ante biennium cultro illatum vulnus, in quodam tumultu: quod à nemine hactenus curari potuiſſet. Dilatatâ fiſtulâ trochiſcis de minio & ſpongijs præparatis, item radicibus gentianæ, iuueni in ima parte oblongi cultri dimidium, cuius mucro defixus fuit inter tertiam & quartam vertebram, reliquum callo obductum. Inciſo callo extraxi cultrum: cuius longitudo cum latitudine hîc ſpectatur. Ex in mundificato vlcere, cum puluere præcipitato, & vnguento quod Apoſtolorum vocant, iuuenis breui tempore conualuit.

Id autem hîc inſigne eſt, quòd à vulnere accepto, ad extremam curationem, vix vnquam febricitarit: nedum paſſus ſit inflammationem, ſpaſmum, dolorem acutiſsimum,

& reliqua symptomata, quæ solent saucio dorso accidere grauissima.

OBSERVATIO LXIII.

Abscessus sub psoa musculo incisus & curatus.

COSMVS SLOTANVS Chirurgus præstantissimus, in Bersheim / ad honestam matronam accersitus, eam inuenit decumbentem cum acutissimis doloribus circa lumbos, febre: leipothymiâ, & vrinę difficultate. Is quum ex doloris specie, alijsq; indicijs cognouisset apostema esse internum (exteriùs n. nihil apparebat, nec tactu quicquam apprehendi poterat) nimirum sub psoa musculo, qui Vesalio femur mouentium sextus & septimâ musculorum tabulâ t. octauâ vero ⊙ notatus est, vitæ periculum prædixit: nisi fortè aperto latere illo, contentus humor efflueret. Annuentibus amicis ipse ad spinæ dorsi latus, cutim & musculos exteriores ad psoam vsq; incîdit nouaculâ, Effluxit copiosus

ſus humor purulentus & fœtidus. Ab eo tempore mitigata ſunt ſymptomata omnia, & ipſa, breuî reſtituta, vixit & valuit multos annos.

Vlcus ad menſes aliquot turundis, cùm ex radicibus gentianæ, tum & ſpongijs præparatis factis, & medicamentis mundificantibus & abſtergentibus illinitis, apertum retinuit. Poſtea ſarcoticis carne impleuit. Ab iniectionibus tamen, quæ ſyphone fiunt, planè abſtinuit. Quod etiam in omnibus alijs vulneribus & vlcerib. ſiue ea in pectore, ſiue in inferiori ventre fuerint, obſeruandum: facillimè enim pars aliqua iniectionis in vacuum pectoris aut ventris delaberetur, ibique non leuiora ſymptomata, magno cum periculo ægrotantis, excitari poſſent.

Similem planè curationem, feliciter abſoluit IOHANNES GRIFFONIVS Chirurgus præſtantiſsimus; vt ex literis humaniſsimi atque doctiſsimi viri D. D. CLAVDII BOVCARDI in Academia Lauſannenſi Philoſophiæ Profeſſoris celeberrimi, ad me miſsis, apparet; quas hîc ſubijcere viſum eſt:

GVIL. FABR. HILDANO

Viro Clarißimo, Chirurgo Doctißimo

CLAVDIVS BOVCARDVS

S. P. D.

QVOD à me poſtulaſti, Vir ornatiſsime, vt quam medendi rationem ante aliquot annos iniuerit D. IOHANNES GRIFFONIVS, Chirurgus apprimè expertus, quamque methodum ſequutus fuerit, in aperienda interiore vomica: tum ab eo qui perſanatus eſt, & etiam nunc apud nos ſuperſtes & ſanus viuit, diligẽter inquirerem: tum quæ ſatis explorata forent, ad te fideliter perſcriberem, omnino mihi perficiendum eſſe, facilè in animum induxi. Etſi enim mihi in mentem venit, te, qui rerum medicarum & chirurgicarum longè es peritiſsimus, ab homine ipſo coràm percontando, multò meliùs omnia, & ſingula morbi accidentia, comprehendere animo potuiſſe. Quia tamen ſenſi de hac re meum à te requiri iudicium, non committendum putaui, vt officium meum, quod cæteris omnibus in rebus tibi debetur, quas tu pro tua dignitate, & amicitiæ iure deſiderare ex me potes, in hac vna defuiſſe videatur. Quomodo igitur in hac curatione ſeſe geſ-

ſe geſſerit D. GRIFFONIVS, paucis nunc aperiam, prout mihi narrauit is, qui ab illo ſecundùm Deum in bonam valetudinem eſt reſtitutus: quique non ita pridem ludimagiſter in pago Verbigenenſi, nunc Lauſannæ apud nos habitat: vir probus & mihi familiariter coniunctus. Hic anno 1585. iuuenis adhuc annum agens prope vigeſimum ſeptimum, dum ex Cinecij mõtis faſtigio, ad radices deſcendit, in ſemita admodum procliui, ſibi minùs proſpiciens, repentino impetu cecidit ſupinus. Et quod ad mali cumulum acceſsit, enſis eius capulus ſub coſtis nothis, & rene ſiniſtro interceptus, lumbos non leuiter contudit atque obtriuit. Neque tamen tunc temporis, aut ſe magnopere læſum ſenſit, aut ab incœpto itinere deſtitit. Poſt aliquot deinceps dies, remiſſus primùm dolor, in parte lumborum ſiniſtra ab eo perceptus eſt: qui ſenſim tamen creuit, vt ad cruciatum, tormentique vim accederet. Hinc vigiliæ aſsiduæ, appetentia deiecta, quum interim nec ſitis magna, nec febris admodum ſenſibilis, hominem affligerent: nec verò etiam in affecta parte liuor, aut tumor, aut macula extrinſecus omnino appareret: ſed plana omnia, & à naturali ſitu, coloreúe nullatenus diſcrepantia. Quod rei ipſius euentus poſtea perſpicuè docuit, ingens humorum vis ex vniuerſo corpore ad eum muſculum ſeceſſerat, qui ſiniſter eſt duorum dorſi internorum, quos pſoas Græci dicunt, quique ad penitiores lumbo-

Hi sunt musculi qui trifidi, id est soli ex omnib. corporis musculis in tres tendines desinunt, ad varios dorsi & fœmoris motus à natura comparati: vt autor est Galenus li. 2. de Anatomic. administrat.

rum partes dispositi, renibus substernuntur. Quippe lapsus ille suprà commemoratus, & vehementior contusio, in eam partem fluxioni occasionem dederat. Ibi in angustijs humores conclusi, prohibita transpiratione, facilè computruerunt, & mole sua verum abscessum effecerunt. Nam vt docet Galenus primo lib. de different. febrium cap. 3. promptissimè putrescunt omnia calida & humida, in calidis locis contenta: nisi difflari ipsa & refrigerari contigerit. Idem lib. 11. & 12. meth. passim. Porrò quis humor in hoc abscessu dominaretur, si quod sentiam quæras. Existimo quamuis cæteri non defuerint, pituitatem tamen quantitate plurimùm superasse. Huiusce rei argumentum mihi suppeditant symptomata ipsa. Nam bilis præsertim flaua, vbi computruerit & præter naturam incaluerit, si in alios humores dominum obtinet, inflammationem vehementem & febrim citissimi motus, sensusque ipsos acutissimè ferientem excitare solet: hîc autem febris adeò, vt ita dicam, obtusa fuit, vt vix sensibus perciperetur. Præterea quum siti non premeretur æger, quid inde aliud coniectare licet, quàm in cacochymo corpore pituitam tantopere redundasse, vt ea ventriculi tunicæ penitus imbutæ, cibum quidem omnem fastidirent; verumtamen nullo potus desiderio nimis humidæ ipsæ tenerentur. Accedit quòd iuuenis ad multos annos in locis maritimis commoratus fuerat, vbi sicut retulit piscibus, & id

& id genus eſcis pituitoſis victitare conſueuerat. Dolores intenſi partim ex nonnulla inflammatione naſcebantur, partim ex membranarum, neruorum, aliarumque ſentientium partium diſtentione, quæ nimiâ humorũm copiâ ſupra modum turgeſcentes, inſtãtem ſolutionem præſentiebant. Denique ex acutis doloribus ſomni capeſſendi facultas adempta. In hoc valetudinis ſtatu conſtitutus homo, Geneuam (à qua ciuitate tum fortè proximè aberat) à ſuis perducitur. Ibi à quodam Medico (cuius nomini de induſtriæ parco) tanquam nephriticus habitus & exceptus eſt, cui renis eius ſubſtantiam vel phlegmone laborare, vel quoquo modo obſtructus, ipſum ijs omnibus potionibus intus proluebat, quæ & inflammationem ſedare, & calculum ex renibus diſturbare potenter valent. Sed perperam, nam nec mictio ardens & laborioſa, nec vrina mucoſa, nec aluus impedita, quæ ſunt ἀχώριστα τ νεφρίτιδ☉ ſigna, ſeſe oſtẽtabant, ſed contraria & naturalia omnia. Quapropter vbi poſt multos dies nõ ſuccedit medendi methodus: Tandem á pharmacopæo ad D. IOHANNEM GRIFFONIVM adductus eſt. Qui confeſtim, quòd alium quendam ſimiliter affectum non ita pridem curauerat, totum quod erat morbi & mali cognouit, & infirmo iuueni diſerte explicauit, ac ſimul ni ars naturæ hæc in parte deficienti & impotenti opem ferret, puriq́ue intus cõcluſo exitum quoquo modo pararet, ingentem illi

imminentemq; perniciem prędixit. Nimirum fore vt disrupto tandem ad partes interiores abscessu, humores noxij in κενεῶνας diffusi, & in abdominis capacitatem dilatati, renū substantiam, peritonæum, & sensim viscera corrumperent: præter quàm quòd tetri vapores dubio procul ex tam luculenta sentina in cordis sinus essent ascensuri, qui tum febrilem & accidentarium in eo calorem accenderent, tum natiuum suffocarent & extinguerent, tū spiritus per vniuersum corpus spargendos labefactarent. Ex his non posse vitam in certum discrimen non adduci. Quibus acceptis æger totum se beneuoli Chirurgi commisit arbitrio. Hic veró quamprimum istud curauit (qua in re singularis eius eluxit industria,) vt materia quæ vniuersam lumborum regionem occupabat, in vnum eius locum, adhibitis medicamentis, potenter ex alto trahentibus, conuocaretur: vbi scilicet & præcipua vasa pauca essent, & motus instrumenta, minùs inter operandum lædi possent. Quod postquam stylo argenteo partem identidem pertentans, ex doloris sensu assecutum se esse vidit, illico (neglectâ purgatione præuiâ, quá æger paulò antè cum magna virium iactura multoties susceperat) ad latus sinistrū, quartæ lumborum vertebræ, nouaculâ ignitâ vulnus inflixit: profundum certè quantum digiti indicis longitudo ex vola prominet, sicut ex penicillo postmodum iniecto licuit conijcere. Tum nihilominus duob9 digitis in illud idem vulnus

vulnus intromiſsis, quò patentior fieret exitus, pus ex eo copioſum effluxit. Poſito verò vacuationi iuxta artis præcepta modo, Chirurgus ægroto peniculum, ſeu (vt vocant) turundam argenteam imperauit, qua vnguentis purgantibus & detergentibus illita, ad aliquod menſes vteretur. Quæ vbi ad amuſſim obſeruaſſet, & decentem vivendi rationem tenuiſſet, vulneris labra ſponte coaluerunt, ſic obducta cicatrice, vt fiſtuloſum nihil aut dehiſcens, relictum fuerit, ac demum ita de integro conualuerit, atque in ſanitatem reſtitutus eſt, vt poſtmodum nec in femoris erectione, nec in dorſi inflexione, nec in vlla actione naturali, difficultatem ex prædicto vulnere vel abſceſſu, vllam vnquam ſenſerit. Hæc ſunt, Doctiſsime vir, quæ de hoc argumento mihi pro Epiſtolæ breuitate ad te ſcribere licuit: multò plura congeſturus, ſi & me ſcribendi modus inuitaſſet, & grauiores occupationes conceſsiſſent; verûm de his, quæ deſunt, coràm inter nos aliâs. Tu interim opera noſtra vtere, & me, vt facis, amicus amicum ama. Vale ex Muſæo meo

4. Idus Nouembr.

1604.

OBSERVATIO LXIV.

Infans eruptione facta matricem lacerat, totoque capite in ventris capacitatem delapsus, & contracta matrice, strangulatus deprehenditur.

ANno 1593. 21. Aprilis Coloniæ, præsentibus Clarisſimis & Doctiſs. IOHANNE SLOTANO ET HENRICO PALANTIO M. D. D. diſſecui aurificis vxorem, habitantem in platea quæ appellatur larga, ex partu mortuam. Comperta eſt matrix erumpente infante lacerata, eiuſque caput in læuam ventris capacitatem dimiſſum; eademque matrix, pars neruoſa, circa infantis collum contracta, quæ ipſum proculdubio ſuffocarat. Mater totos vndecim dies parturiens fuerat; obſtetricibus, meque tandem ipſo pridie ante obitum, fruſtra adhibitis: quum multò antè mortuus eſſet infans, in vtero ſolo extante læuo brachio quod propendebat.

ANNOTATIO.

Abſoluta ſuperiori editione, relata mihi nonnulla ſunt ab obſtetrice quadam aliiſque ma-

matronis, quæ in parturientis agone adfuerant, quæ hîc adſcribere libuit. Aiunt verò anguſtiſsimi oris matricem fœminæ iſtius fuiſſe, vnde magnus extans fœtus, per viam anguſtam erumpere nequiuerit, robuſtus quantumuis fuerit. Anguſtiam autem illam partim naturalem, partim quoque ab ætate (agebat enim tum trigeſimum ſeptimum, aut circiter annum, neque vnquam antea vterum geſtauerat) fuiſſe arbitror. Exhibita præterea ipſi fuit à matrona quadum potio validiſsima ad fœtum expellendam, ex qua parturientis dolores & conatus adeò exacerbati ſunt, adeoque fœtus commotus eſt, vt petens cum impetu exitum, ſed viam nimis ſtrictam inueniens, vterum dilacerarit. Ex quibus perſpicuum fit hoc genus remedij non niſi prudentiâ & conſilio magno adhibendũ. Ante omnia autem inſpiciendum an membrum genitale ſatis aptum ſit, an etiam fœtus eius ſitus talis ſit, vt naturæ & medicamenti beneficio expelli poſsit: alioqui ſi arcta nimis inuenitur via, antequam exhibeatur potio, erit relaxanda, emollienda, & lubrica facienda. Si verò fœtus ſitus eſt vel tranſuerſim, vel obliquè, vel quouis alio modo præternaturali, tunc reducendus eſt manu, inuncta oleo liliorum alborum vel amygdalarum dulcium, ad naturalem ſitum, antequam exhibeantur potiones illæ violẽtæ. Hæc in iuniorum Doctorum, & Chirurgorum, communiſue vtilitatis gratiam in medium adducere placuit. Donec

Cautio.

tracta-

tractatum nostrum de extractione fœtus mortui in lucem edamus, & particularia multa, eaque vtilia ad hanc operationem, declaremus.

OBSERVATIO LXV.

Inciso corpore, abdita sterilitatis causa inuenta.

SEXAGENARIAM matronam, quæ binis nuptijs sterilis fuerat, cum D. IOANNE GRIFFONIO Chirurgo Præstantisim. Clarisim. D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, dissecui. Perquisita diligenter sterilitatis causa, inuenimus scirrhum circa orificum fundi vteri, qui in star annuli collum matricis circundabat, adeoque vterum claudebat, vt styli acies vix immitti posset: vnde nihil mirum, quòd in coitu sperma à matricis ingressu perpetuò arceretur.

OBSERVATIO LXVI.

Alia abdita sterilitatis causa, quæ per dissectionem innotuit.

NOn multũ à superiori sterilitatis causa discrepabat hæc sequens. Honesta quædam

quædam matrona in primo puerperio inflammatione vteri laborauerat, curata tandem ſterilis manſit. Quum autem poſtea morbo acuto extincta eſſet, corpus eius præſente Clariſsim. D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, diſſecui, atq; in ceruice ante orificium fundi vteri, ſcirrhum magnitudine oui anſerini inueni, ipſi adeò adhærentem, vt vnum videretur corpus, nec vllo modo ab ea diuelli potuerit. Propter hunc ſcirrhum ſemen virile ad vterum penetrare non potuit. Nemini igitur mirum videri debet, quod medici aliquando in ſterilibus fruſtra ſibi multa negotia faceſſant. Huiuſmodi enim cauſæ medicos latent, aut ſi non lateant, eæ tamen non niſi ab ipſo Deo (qui vuluam claudere, 1. *Sam.* 1.5. & aperire, *Geneſ.* 29. 31. dicitur) auferri poſſunt.

OBSERVATIO LXVII.

Ex ſcirrho matricis difficultas parturiendi.

HONESTA quædam matrona, Luſtriç ad marginem Lemanni lacus, totos ſex dies parturiens fuerat. Ego tandem aduocatus ipſam in agone mortis comperio. Nam ea ipſa nocte è vita deceſsit: ſequenti

verò

verò die corpus aperui. Vterum laceratum, & caput infantuli in ventris capacitatem dimissum inueni. Huius autem difficultatis parturiendi causa fuerat scirrhus, qui magnitudine capitis infantuli propemodum adæquabat matrici tamen non vsque adeò, vt ille de quo in præcedente Obseruatione mentionem feci, adhærebat. Hic igitur scirrhus obstitit quominus vterus tempore prægnationis sese satis extendere, & parturientis violentum motum fœtus sustinere, potuerit.

OBSERVATIO LXIIX.

Ingens calculus ex inciso vesicæ fundo in nobili muliere extractus.

VESICÆ vulnera, quia sunt vt plurimùm exitiosa, non immeritò inter lethalia censet Hippocrates. Attamen læsâ vesicâ conualescere aliquos, cùm alijs, tum etiam mihi ex sequenti historia, compertum est.

Nobilis matrona VRBANA PROVX vidua DANIELIS HVGONINI Viuiacensis patritij, biennio miserrimè cruciata est calculo in vesica. Ego tandem adhibitus, partim cathetere in vesicam immissò, partim imposi-

posito in matricis collum digito, calculum oui gallinacei magnitudine sensi, à quo continuis ijsque acutissimis doloribus afficiebatur, vires planè prostratæ erant, vnde ægra pariter cum adstantibus de vita desperabat. Pluries rogatus, ac tandem victus ipsius decumbentis & affinium precibus, vt calculum extraherem, ante omnia cùm totum corpus, tùm in primis partem affectam præparaui hunc in modum. Primò leui quodam medicamento ægram purgaui: vires, quantum potui, cibis euchymis, itemque potionibus cordialibus, & epithematibus restauraui. Deinde dolores, quoad fieri potuit, emollientibus, fomentationibus, & anodynis, vesicæ regioni appositis, & syphone in ipsam iniectis, sedaui. Tum leuiculum vlcus ex ipso vesicę fundo in collum matricis ad vteri orificium intrans deprehendi, quod calculus suâ cùm asperitate, tum pondere eroserat, quodque vnâ cum calculo, quoties recta staret ægra, acie digiti indicis in collum matricis immissi, facilè deprehendere poteram.

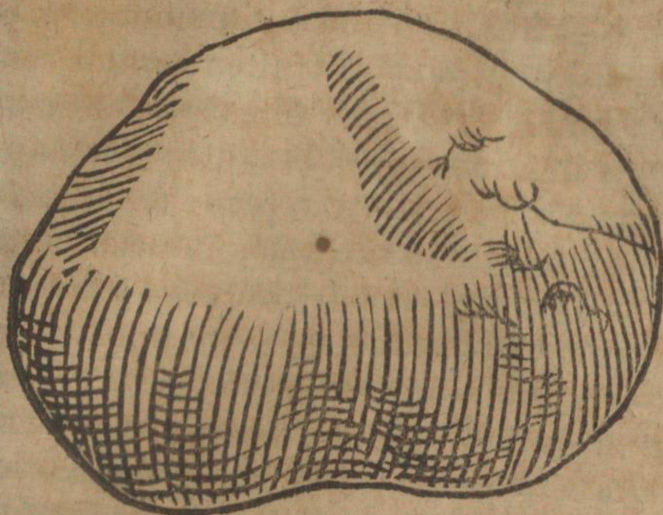
Die igitur 28. Iulij 1598. apparatis omnibus ad operationem necessarijs, ipsaque ægrotâ in sede parturiẽtis collocatâ, vesicam oleo amygdalarum dulcium syphone immisso impleui: (Sic namque reddebatur lubrica, & ab lapidis asperitate vindicabatur.) Deinde ipso vlcere nonnihil partim digiti opera lacerato, partim cultelli acie ad vesicæ collum inciso, ac per ipsum immissis tenaculâ & idoneo

neo vnco, calculum (vti dixi) ad oui gallinacei magnitudinem, citra vim, hæmorrhagiam, doloremque magnum, eduxi. Ab operatione ventrem & totum inguen, defensionis gratia, oleo rosaceo & myrtino inunxi. Pessarium ex stupis, albumine ouorum imbutum, matricis collo indidi, triduo aquam plantaginis cum oleo amygdalarum dulcium (ad dolores sedandos) tepidè inieci. Postmodum decocto petroselini, asparagi, brusci, Herbar. herniariæ, saxifragiæ, & seminum petroselini, genistæ, & anisi, cum melle rosaceo misto vesicam quotidie ablui. Sic diuino auxilio, nullis superuenientibus symptomatibus restituta & persanata fuit: & vsque ad hunc annum 1604. quo hæc scripsi, bona valetudine fruitur.

Testes sunt reuerendi IOHANNES ROLANDVS, ET IOHANNES SAMPAVLINVS Ecclesiæ Viuiacensis Pastores, Nobilis MICHAEL PROVX, ET IACOBVS PROBVS, eiusdem loci Pharmacopæus exercitatissimus, qui operationi huic interfuerunt.

Delinea-

Delineatio lapidis prædicti.

OBSERVATIO LXIX.

Trecenti maiores calculi biennio excreti.

ANno 1599. 14 Aprilis, GODDART VAN BIESTE ciuis Colonienſis homo fide dignißimus, Nobiliſs. Doctißimoq; Viro D. CAROLO VTENHOVIO, me præſente narrauit, ſe cognouiſſe adoleſcentem quendam tredecim annos natum, eumq; filium HENRICI VAN GVSTEN ciuis Colonienſis, qui excernebat per

N

membrum virile lapides diuersi coloris, quorum nonnulli castaneæ magnitudinem superabant, idque suis se oculis vidisse affirmabat. Nos huius rei admiratione moti, matrem eius, Steingen Van Gusten nomine, pariter adiuimus, ad rei huius veritatem diligentiùs inquirendam. Illa, quæ Bieste nobis paulò antè declararat, planè affirmauit, scilicet filium suum Petrum nomine, ab anno 13 vsq; 15 ætatis calculo laborasse, quo tempore circiter trecentos lapides per membrum virile (quorum nonnulli aut nucis aut castaneæ magnitudinem adæquassent) magno cũ dolore & sanguinis profluuio excreuisse, donec tandem anno 1597. peste correptus obijsset. Nobisque huius rei maiore quam antea admiratione ductis, monstrabat pixidem, in qua plures quàm septuaginta, diuersi coloris eorum lapidum asseruabat: nonnulli autem erãt pellucidi, flaui, fusci & rubri, non aliter quàm si in ripa Rheni fuissent collecti: Ex quibus aliquot mihi ipsa dedit, quorum aliqu ad semiunciam ferè pendunt, quos ego pe nes me conseruo. An autem hic fuerit naturalis morbus necne, aliorum iudicio relinquo.

OBSERVATIO LXX.

Puella tabeſcens appetitu minimè priuata.

SOLENT nauſea & cibi faſtidium comitari tabem. Vidimus tamen Coloniæ Agrippinæ puellam 14 annos natam, quę circiter 10 annum ætatis ſuæ, paulatim in tabem incidens, quatuor ſequentium annorũ ſpatio ita laborauit, vt penitus extabefacta fuerit; appetitu tamen eius vix vnquam imminuto. Nam comedebat & bibebat non parciùs, quàm ſi ſana fuiſſet, & exercitia ſua puerilia vt plurimum peragebat, neque lecto decumbebat: niſi per ſex aut ſeptem hebdomadas ante obitum. Febriculâ tamen & tuſsiculâ vexabatur continuò. Tandem penitus extenuata obijt 1600. menſe Ianuario. Vocatus ad cadauer deſecandum, cauſamq; mali inueſtigandam; reperi meſenterium vndiq; refertum tumoribus duris, ſcirrhoſis atq; ſteatomatibus, præcipue autem circa vaſa & venas, quæ ad venam portam protendunt.

Circuncirca venam portam tumores ſcirrhoſi inueniebantur multi, quorum nonnulli oui gallinacei, alij nucis & caſtaneæ magnitudinem excedebant. Hinc chylum per meſenterium, & venam portam, ad hepar perueni-

re, & per reliquum corpus diſtribui non potuiſſe, indeq́ue tabem exortam fuiſſe, quis eſt qui ambigat? Hanc quoque ob cauſam excrementa quotidie bis terúe liquida & chylo permiſta excernebat.

In rene dextro lapis erat eius magnitudinis & figuræ, qualis hîc depictus eſt.

Hepar vndiq; ſanũ erat, ſtomachus & ſplen ſecundûm naturam planè ſe habebant, inde appetitum non fuiſſe degrauatum, rationi cõſentaneum eſt.

In dextro lobo pulmonis abſceſſus erat putridus & fœtidus, in quo continebatur pus in membrana incluſum ad libram vnam & ſemi: vt erant ſteatomata & ſcirrhi multi vndique per ſubſtantiam pulmonis.

Cor flaccidum & planè extenuatum erat.

OB-

OBSERVATIO LXXI.

In inciso cadauere rara plurima obseruatu digna.

AMEDEVS quidam faber lignarius quadraginta annos natus, biennio varijs per interualla morbis, dolore capitis, ictero, viscerum obstructionibus, imò etiam cachexia, postremum etiam dolore ischiatico, laborauit: tandemque, aucta febri cum paraphrenetide, 19. Aprilis 1596. extinctus est.

Incîdi cadauer coram D. D. GEORGIO IENISCHIO ET PHILIBERTO IANI ANTONII SARACENI filio Medic. Doct. In dissectione visa sunt obseruatu digna quæ sequuntur.

1. Omentum inflatum & corruptum.

2. Intestinum Colon, præter consuetudinem arctum circa ilia sinistra.

3. Inter collum vesicæ & intestinum rectũ, tuberculum scirrhosum, ex quo sæpe vrinæ difficultas, ac interdum etiam ischuria.

4. Ad rotatorem femoris dextri ingens abscessus, humorem purulentum copiosissimũ supra libræ pondus continens: hinc erosis articuli ligamentis, inhibitis etiam musculis luxatio, quam passus erat æger.

5. Sub musculo psoa sinistro, cui Ren incumbit, quique in cruris interiorem partem inseritur, ingens atheronia vltra libras duas puris crassioris continens: ibidemque tres aut quatuor lumborum vertebræ ita, carie affectæ, vt earum frustula coram adstantibus extraxerim digitis, & attriuerim.

6. Intestina vermibus scatentia.

7. Tumor scirrhosus, suppuratus, & instar steatomatis, magnitudine duorum pugnorũ, ortus ab inferiore parte pancreatis, intestinũ duodenum circundederat, sic vt peritonæo tectus, alterum quasi ventriculum mentiretur. Materia per ramos venæ portæ in ipsum pancreas desinentes, affluebat.

8. In hepate scirrhoso apostemata exigua multa.

9. Lien totus corruptus multos continebat calculos.

10. Pulmo inflammatus, multis refertus glandulis.

11. In superficie sterni, ad clauicularum cõiunctionem, atheroma oui magnitudine.

12. Apostema sub ala dextra, inter pleuram & costas maximi pugni magnitudine, & graueolens, cuius purulenta materia quartam quintam & sextam costam exederat. Atque adeò non modò diuulsæ erant costæ à vertebris, sed & summa parte qua vertebris iunguntur, vsque adeò carie corruptæ, vt facilè eximi, digitisque friari possent.

13. In cranio dura mater inflammata.

14. Dura

14. Dura matre detracta, tumor ſcirrhoſus & latus in pia matre ad ſiniſtram falcis partem. Hæc nimirum fuit cauſa doloris capitis, qui totum biennium perſeuerârat.

15. Inter meningas & cerebrum ichor multus.

16. Plexus Choroides inflammatus.

17. Circa cerebri baſin & cerebellum, ſelibra ſanguinis, & ampliùs è iugularibus internis, affluxerat.

ANNOTATIO.

Inteſtini coli anguſtiam naturalem, in ſiniſtra parte D. CASPAR BAVHINVS Anatomicus inſignis, annotauit. Huius cauſa, dolores colici in ea parte plurimùm, & oriuntur, & exacerbantur: quippe anguſtia illa, facilè obſtruitur ab excrementis, quæ in colo propter copiam filamentis obliquis (vt D. RONDELETIVS diligenter annotauit) diu retinentur, ideoque indureſcunt.

Pſoæ muſculi Galeno lib. 6. de diſſectionibus muſculorum ſic dicti, renibus ſubiacent, & Veſalio ſunt femur mouentium ſexti. In his nonnunquam oriuntur apoſtemata grauiſsima, & periculoſa, vt ſuo loco declarauimus.

OBSERVATIO LXXII.

Ex epiplocela & enterocela, gangræna & mors sequuta.

EXEMPLVM I.

ANno 1585. mense Augusto, robustissimus quidem faber lignarius quum Geneuæ eleuasset pondus ingens, omentum ei prolapsum est in scrotum; & quia reductum non fuit, intumuit, inde dolor acutissimus, inflammatio, febris, vomitus, aliaque grauiora symptomata exorta, denique mors sequuta est septimo die. Ego vnà cum IOANNE GRIFFONIO Chirurgo præstantissimo vocatus, scrotum, præsente IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, incidimus, & inuenimus omentum, imò etiam testes & vicinas partes planè corruptas & gangrænâ infectas.

EXEMPLVM II.

ANno 1596. intestina in scrotum ceciderunt. Vnde, quia reducta non fuerunt, exortus est dolor aliaq; symptomata graviora. Barbitonsorem in consilium aduocat æger. Is fomentum ex absinthio & rosis vino rubeo coctis applicari iussit: sed vt erant

erant aliena à morbo, ſic quoque ingraueſcebat morbus. Ego vocatus, cum clariſsimis doctiſsimiſque D. D. IANO ANTONIO SARACENO, ET ANDREA BONETO, apud Geneuenſes Medic. Doctoribus, ſcrotum magnitudinem capitis excedens inuenimus, febris erat vehemens, ſyncopæ, & vomitus frequentes.

Statim fomentum ex radicibus altheæ, ſemine lini, fœnigręci, ſeſeleos, floribus chamomillæ, meliloti, folijs maluarum & violarum applicuimus. Deinde capite inclinato, & pedibus in altum eleuatis, reductum eſt inteſtinum. Sed quia propter inflammationem, & compreſsionem in ruptura abdominis iam cœperat corrumpi inteſtinum, paucis pôſt horis ê vita deceſsit. *Quomodo inteſtina in ſcrotũ delapſa, reducenda.*

OBSERVATIO LXXIII.

Ani clauſi apertio, & curatio in infante.

ANno 1593. vocatus fui in Medmân prope Duſſeldorpium, in ducatu Montenſium, vt inuiſerem infantulum, qui clauſo ano natus iam vſque ad ſextum ætatis diem, cum maximo angore torminibus cruciabatur, & (vt verbo dicam) in vitæ periculo verſabatur. Venter enim inflatus, extentuſque erat, leipothymiæ & ſudores frigidi ade-

rant, anus obducta erat membranâ præadurâ, in qua nullum ferè indicium, aut vestigium ani, præterquam macula nonnihil liuida apparebat. Illic factâ paruâ incisione (ne sphyncter læderetur) nouaculâ linteis iuxta aciem inuolutâ; deinde immisso speculo ani, & quod reliquum dilatato, statim eiecta est excrementorum colluuies. Hinc venter confestim subsedit, reliquaque symptomata remissa sunt. In anum demum immisi, per aliquot dies, fistulam plumbeam inunctam vnguento quodam desiccante: veluti de cerusa, de minio, diapompholygos, & similibus. His facta cicatrice, plenissimè conualuit.

OBSERVATIO LXXIV.

Excrementa per inguen egeri solita.

ANno 1604. 15. Nouembris die, vidi hîc Paterniaci adolescentem, cui pars intestini ex inguine propendebat. Ego hanc rem admiratus, adduxi ipsum in ædes meas cum quibusdam ciuibus, inter quos erat D. NICODVS PROBI huius Reip. Senator dignissimus, N. IACOBVS DE BRVEL & nonnulli alij. Singula, quantum fieri potuit, & ipse lubens nobis diligenter ea explorantibus aperuit, eodem momento annotauimus.

Erat

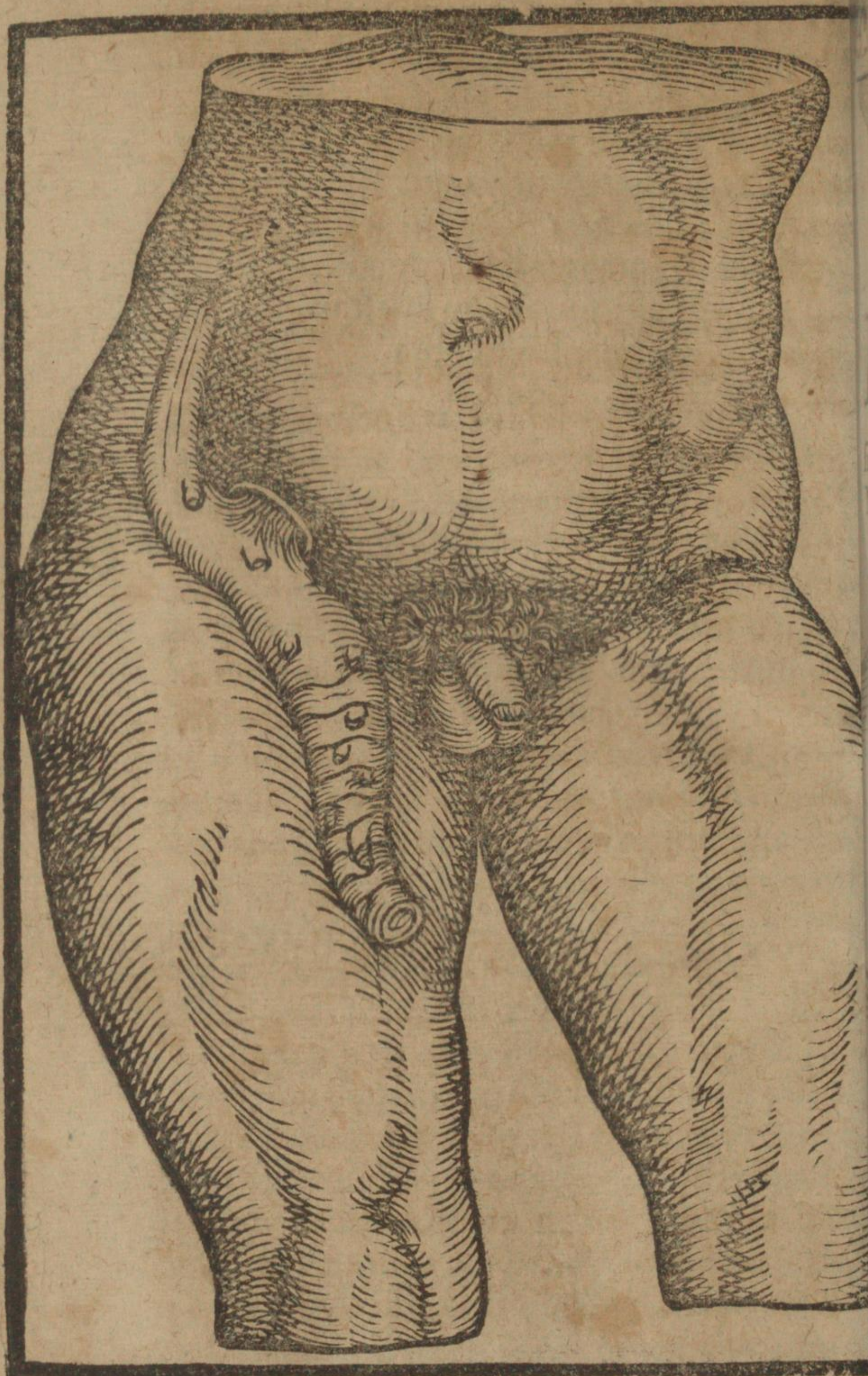
Erat autem is natione Delphinas, ex pago ...muns, ad flumen Liſerre, oriundus, natus ...o annos aut circiter, Cæſar Luirre nomine, ...iuenis robuſtus, & bono corporis habitu ...ræditus: habebatque ſibi adiunctum fra- ...rem Petrum Luirre 24 circiter annos natum. ...Affectus autem talis eſt. Paulò ſupra inguen ...dextrum, ad latus Ilij oſsis, aperto, aut rupto ...abdomine, inteſtinum emergit: quod longi- ...tudine Spithamæ cum dimidia propendet, & ...ad craſsitiem brachij iuxta carpum ferè, adæ- ...quatur. Rupturæ, aut aperturæ, nihilomi- ...nus vndique firmiter adnatum eſt hoc inte- ...ſtinum, carnoſum, item rubicũdum, ac vndi- ...que humore viſcoſo & albo aſperſum. Habet ...quoque tubercula multa rubra, nec tamen ...vſque adeò dura. Huius autem inteſtini ...quarta circiter portio, quanuis ſupra abdomi- ...nis aperturam ſurſum erecta ſit, vti poſtea ex ...figura apparebit, nihilominus tamen cum in- ...feriore parte continua, ac nullis interſtitijs di- ...ſtincta eſt, multò tamen durior tactu percipi- ...tur: quapropter excrementa non recipit, at- ...que (vti Iuuenis nobis retulit) ſemper extra ...abdomen propendet: quum tamen quod re- ...liquum eſt inteſtini, facilè manu intromitti- ...tur; vti egomet periculum feci: quandoqui- ...dem indice dextro poſito in extremo partis, ...quæ de inteſtino egreditur, facillimè eam in- ...trò reduxi, atque (quod amplius eſt) digitum ...in ventre circuncirca rupturam circunduxi.

Erat

Erat enim ruptio abdominis ampla trium digitorum in latitudinem positorum, sed & aliquando totam ferè portionem quæ deorsum pendet, sponte sursum retrahi vidimus, statim tamen denuo redit atque simul excrementa multa liquida viscosa, spumosa & flaua secum adducit & expuit: asseruitque Iuuenis ille se nihil per secessum, sed excrementa & flatus hac via exonerare. Dolorem nullum adesse ait, nisi quum frigus ipsum molestat, & excrementa (quæ inuoluntariè semper effluũt) indurata sunt. Vrinam quoque sine difficultate reddit, testiculus ex hac parte paulò crassior est sinistro, reliqua secundùm naturam conspiciuntur omnia: nisi quòd cutis circuncirca rupturam abdominis aliquantum rubescat, sine tumore tamen.

Quantum ad causam huius mali affirmabant Iuuenis & frater ipsius anno 1602. mense Septembri ex alto in terram ipsum cecidisse, atque in eo casu cuspide pali, abdominis musculos, peritoneumque in vacuum ventris vsque confossum fuisse. Intestina quoque per vulnus ad magnitudinem capitis excidisse: neque ante tertium diem chirurgum habere potuisse, tum intestina reduci non potuisse, nisi nouaculâ dilatato priùs vulnere; nec tamen reducta, intus retineri potuisse: quantumuis summa adhibita fuisset diligentia. Excrementa quoque ab eo tempore, nunquam per aluum, sed per hoc intestinum exonerasse, atque variorum medicorum chirurgorumque

amque consilia & medicamenta frustra adhibuisse. Sed quia in hac relatione quædam obscura & præter naturam occurrunt, optarem accersitos ad hoc opus medicos & chirurgos, rei veritatem declarare. Interim quæ ego de hoc affectu annotaui in gratiam studiosorum rerum rararum, communicare placuit; simul cum intestini prolapsi adumbratione.

OBSERVATIO LXXV.

Excrementa per ductum vrinarium eiecta.

HONESTA quædam matrona Geneuensis filium peperit, qui clauso ano, excrementa per ductum vrinariũ simul & vrinam excernebat. Accersito itaq; Medicorum & Chirurgorum Collegio, nullus in ea fuit opinione, vt de ani incisione quicquam tentaretur. Tandem quum excrementa indurescerent, nec per ductum illum angustum ampliùs permeare possent; inflatus est venter, exorta est febris, aliaque symptomata: ita vt decimo septimo ætatis die è vita decesserit. Aperto cadauere, inuentum est intestinum rectum adnatum fundo vesicæ.

OBSERVATIO LXXVI.

De duplici ductu vrinario.

PVERVM 12. annos natum aliquoties inuisimus Coloniæ Agrippinæ anno 1600. cui natura duplicem vrinarium ductum

ductum dederat, quique per vtrumque vrinam ſine vlla difficultate emittebat. Erant autem in loco ſolito alter ſuper altero ſiti, tenuiſsimaque membranâ & interſtitio diſtincti: ſed inferior aliquantulùm incuruabatur, ita vt ex eo lotium non rectà, quemadmodum ex ſuperiori, ſed nonnihil deorſum fluitaret.

OBSERVATIO LXXVII.

Quomodo ægri ſituandi in exhibendis clyſteribus.

VSVS Clyſterum in pleriſque morbis, inteſtinorum in primis, maximus eſt, nec exigua vtilitas inde ad ægrotos redit, dummodo rectè adhibeantur; quod præter cætera, fieri debet habita legitimæ collocationis ægrotantis ratione. Vt autem demonſtremus, in quodnam latus æger decumbere debeat, conſiderandus eſt ſitus Coli inteſtini, quod oritur â cæco ad dextrum renē: & ad iecoris cauum vergens reflectitur, & cōuolutum ſub ventriculi fundo progrediens ad ſiniſtra, lieni accumbit, moxque in poſteriora vergens, ad ſiniſtrum renem deſcendit; cui alligatum eſt, ibiq; multò anguſtius quàm in reliquis partibus efficitur, celluliſq; caret; poſtea deſcendit, & quum duos gyros fecerit, in rectum deſinit inteſtinum.

Ex

Ex his perſpicuum eſt, ægrum in dextrum latus eſſe collocandum: quum alioquin ſi in ſiniſtrum latus depoſitus ſit æger, tota moles viſcerum, tum rectum inteſtinum, tum maximè poſtremam partem coli (quæ ſub ſplene deſcendit & ad renem ſiniſtrum annectitur) comprimat; adeò vt clyſter vlteriùs ad capacitatem coli progredi nequeat: ſed in duobus inferioribus gyris coli remaneat nec diutius retineri poſsit. In dextrum verò latus decumbente ægro, Clyſter ſyphone aut alio quouis inſtrumento, facilè vſque ad reflexionem ſub liene, deinde ſine obſtaculo vſque ad valuulam (quam Clariſsimo D. D. CASPARVS BAVHINVS in fine cæci, & principio Coli primùm inuenit) ducitur. Atque ſic æger, quum diutius clyſterem retinuerit, maiorem quoq; inde fructum percipiet.

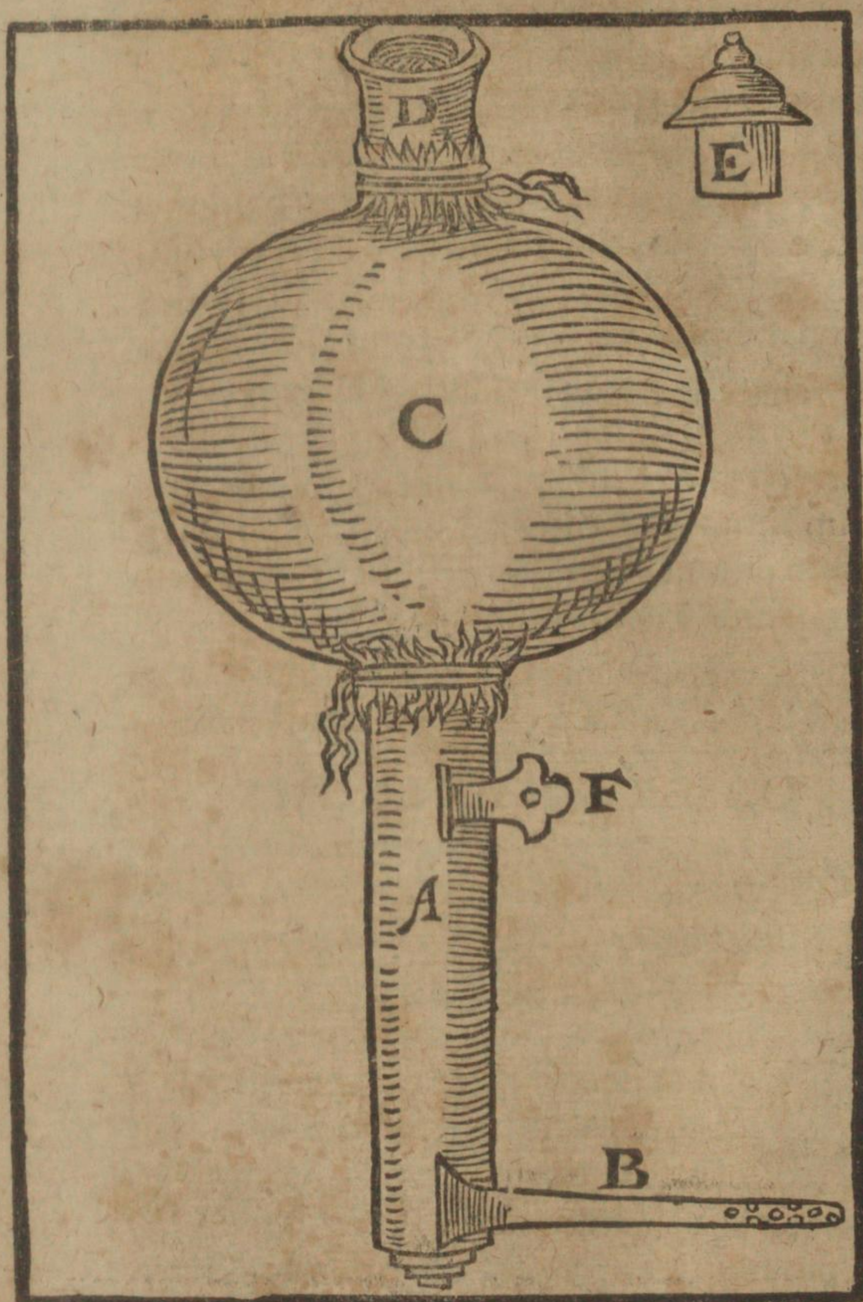

OBSERVATIO LXXIIX.

Delineatio & deſcriptio inſtrumenti, quo æger ſibi ipſemet clyſterem minimo negotio infundere poteſt.

QVAM neceſſarij & vtiles clyſteres cũ ad conſeruandam valetudinem, tum ad amiſſam recuperandã, omnes Medici norunt. Verumtamen quia pleriq;, præſertim mulieres propter verecundiam, ſum-

mopere ab eis abhorrent; ideo ſequens inſtrumentum, quo quiſque ſibi ipſemet, paruo cum negotio, clyſterem infundere poterit, excogitaui.

A. Fiſtula

A. Fiſtula eſt ex ligno fabricata, pollicis craſſitie, longitudine ſpithaminis cum dimidio, cuius foramen craſsitiem pennæ oloris non excedit. Quantò enim anguſtius fuerit foramen fiſtulæ, tantò violentiùs & altiùs aſcendet clyſter ad inteſtina.

B. Cannula eſt vulgaris clyſterum, quæ in anum immittitur.

C. Veſica eſt bouina, in quam infundendus eſt clyſter. Illa autem ex vna parte fiſtulæ literâ A. notatæ, ex altera verò parte orificio veſicæ literâ D. notato, ex ligno quoque fabricato, firmiter eſt alliganda.

E. Huius orificij operculum eſt.

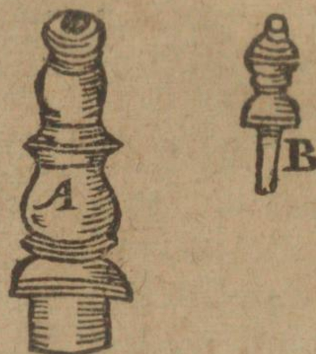
F. Clauis eſt fiſtulæ A. notatæ, cuius beneficio clyſter in veſica C. notata, ad libitum ægrotantis retinetur.

Præparato igitur clyſtere, & in veſicam infuſo, atque operculo ſuo D, & claue F. notatâ bene clauſâ veſicâ, æger in dextrum latus decumbet: & cannulam B. notatam ſibi in anũ immittet. Id autẽ vt ſine difficultate fiat, crura vt aliquantùm incuruet neceſſe eſt. Deinde linteamina reduplicata, aut ſtupas ex aduerſo fiſtulæ firmiter ponet, ne excidat cannula ex ano. Ideoque ſiniſtrum crus paululum extendatur, quo genu ſiniſtrum in dextrum poplitem ſeſe inſinuare poſsit; hoc modo enim facilè retinetur cannula in ano. Hiſcè omnibus, vti dixi, expeditis, vertet æger clauem F. notatam, vt aperiatur fiſtula. Mox veſicam manibus comprimat & detorqueat:

ſic clyſter ſine vlla difficultate ad inteſtina perueniet.

Aptiſsimum eſt hoc inſtrumentum: nam ſiquis ſuperiorem inſtructionem ſequatur, paruo cum negotio ſibi ipſemet exhibebit clyſterem; vt in me ipſo ſæpiſsime expertus ſum. Quòd ſi fuerit æger debilis, ita vt ex lecto egredi non poſsit, habeat in promptu peluim, quam ſub finem huius obſeruationis delineatam habes.

Tandem inflanda eſt veſica, & reponenda vt ex ſiccetur & conſeruetur. Habeo quoque ad hoc perficiendum hanc particularem fiſtulam.

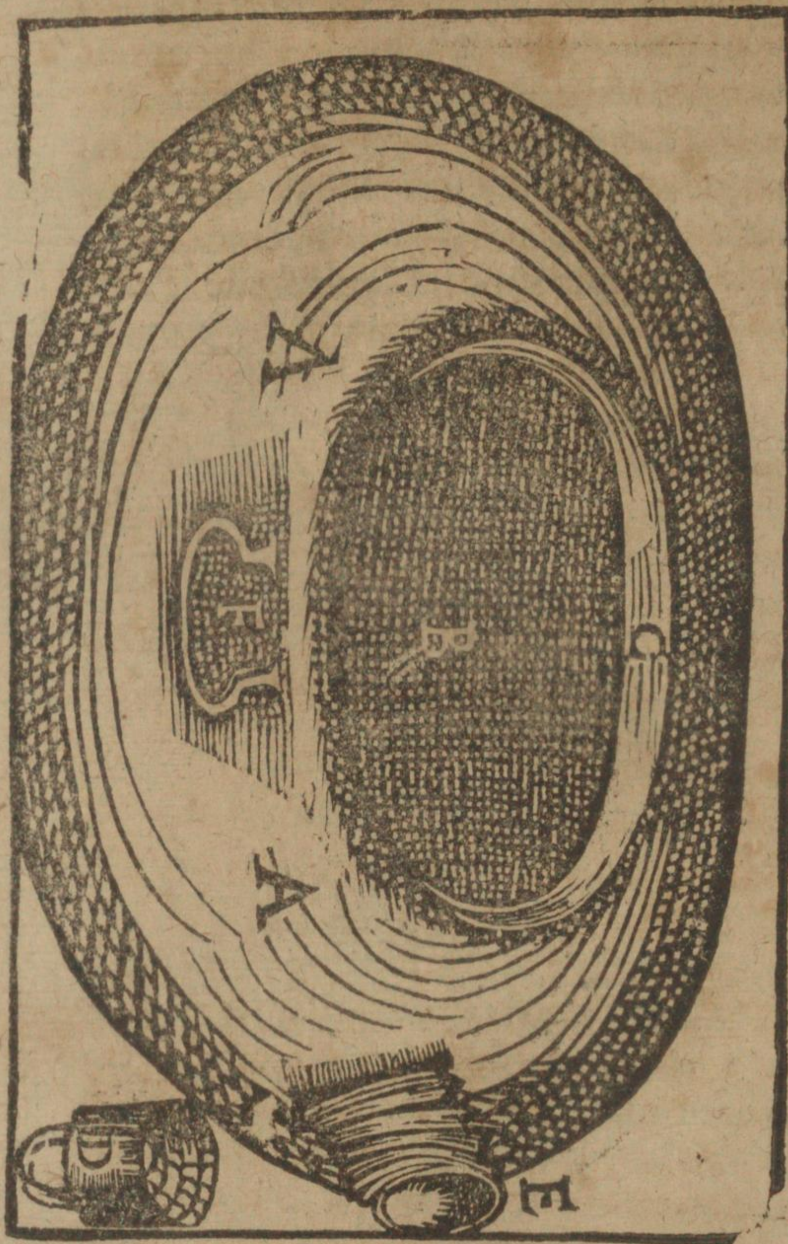

A. Fiſtula minimo foramine, quæ in operculum D. notatum firmiter inſeratur. Clauſâ igitur veſicâ, ex infima parte, mediante claue F. notata, per hanc fiſtulam inflanda eſt veſica, poſtea illico infigendus eſt clauus B. notatus, quo flatus intus retineri poſsit.

Qui ad ſanitatem conſeruandam propter ſiccitatem & conſtipationem ventris, aliquando clyſteribus vti coguntur, non opus habent

bent vt in lecto decumbant; sed sedendo possunt sibi ipsimet, sine vllo negotio, superiori instrumēto, clysterem infundere, hoc modo. Incuruato aliquantùm corpore, immittant sibi cannulam in anum: postea sedeant in scamno, ne excidat cannula. Mox aperta claue, & compressâ vesicâ, quemadmodum antea diximus, Clyster facilè altiùs in corpus infunditur.

Peluis delineatio.

A.A. Capacitas eſt peluis.

B. Foramen eſt ſpitami latitudine aut circiter.

C. Mar-

C. Margo, ſiue extremitas peluis nonnihil depreſſa vt ei æger commodiùs inſideat.
F. Manubrium.
E. Fiſtula triũ digitorum in latitudine poſitorum, per quam expurgatur peluis.
D. operculum eſt huius fiſtulæ.

OBSERVATIO LXXIX.

Arthritis inueterata torturâ ſanata.

AD

Reuerendum ac Clariſsimum Virum D.D. ANTONIVM FAYVM S.S. Theologiæ apud Geneuenſes Profeſſorem digniſsimum, necnon Philoſophicarum ac Medicarum rerũ ſcrutatorum diligentiſsimum.

RARIVS ad te quàm vellem ſcribo, vir vndiquaque doctiſsime, atq; reuerenter mihi obſeruande, quòd T. Exc. in ſerijs ſuis ſtudijs, alijsque negotijs grauiſsimis occupatam interpellare verear. Hac tamen oblata occaſione, hæc medica ad te bis Medicum, & abditarum rerum ſcrutatorem diligẽtiſsimum, quin ſcriberem abſtinere minimè potui. Præteritis hiſce diebus obortus eſt mi-

hi in ſiniſtro brachio catarrhus, qui me per aliquot dies vehementer excruciauit, cuius nihilominus nullum ſiue ruboris ſiue tumoris apparuit veſtigium. Ego in ſummis conſtitutus doloribus, non alio remediorum genere, quàm vehementi brachij extenſione, haud leuem doloris mitigationem ſenſi. Quòd autem neceſsitas tale dolorum anodynum excogitarit, maximè admiratus ſum. Recordari tamen cœpi, Vir doctiſsime, & abs te olim in familiari colloquio mihi dictorum, & à me nõ abſimilis vnius aut alterius exempli haud ita pridem obſeruati.

NAM ante annos tres Caſtellanum en la Chaux prope Lauſannã MARRIA nomine, octogenarium, cum doloribus ex retentione vrinæ ptopter abſceſſum in ductu vrinario, afflictatum, curandum habui: qui ſpatio quatuor aut quinque dierum vrinam reddere nõ potuit, niſi porrectis in altum brachijs, & proiectis in funem ad id aptatum manibus, atque ita reliquâ corporis mole extenſa, non ſecus ac ſi tortura afficeretur. Tandem rupto abſceſſu, pus fœtidiſsimum emanauit, dolores ac reliqua ſymptomata remiſſa ſunt, atque ſic priſtinam ſanitatem, qua adhuc Dei beneficio fruïtur, recuperauit.

Porrò inter morbos planè incurabiles aut difficulter curabiles, ipſa Arthritis inueterata non tantûm doctorum conſenſu iudicatur, ſed etiam ipſa experientia comprobatur. Peccans

cans

cans enim ille viſcoſus & lentus humor articulis, ligamentis, neruis, & iuncturis tenaciter inhærens & inſidens, medicamentis haud tollitur, nec radicitus euacuatur. Violenta tamen illa diſtorſione & expanſione membrorum, quæ fit in tortura criminali, penitus illam ſublatam fuiſſe, tum ex quorundam virorum fide dignorum relatione habeo, tum etiam egomet in viro quodam obſeruaui.

Anno 1596. Nobilis & Magnificus ABRAHAMVS à Graffenried Reip. Bernenſ. Conſul vigilantiſsimus, præſente Nob. ANTONIO à Graffenried eiuſdem Reip. nunc Tribuno vigilantiſsimo, & nonnullis alijs, Bernæ domi ſuæ narrauit mihi Commiſſariũ quendam (cuius nomen nobis quoque aperuit) arthriticum grauium facinorum ſuſpectum, ante annos viginti Bernam adductum, ibique multoties torturæ ſubiectum: Inque ea, quum intrepidè innocentiam ſuam tueri pergeret, non modò criminis, verùm & arthriticorum dolorum, quibus ante torturam duriter affligebatur, abſolutum fuiſſe.

Sic ego non infimæ ſortis quendam 18. ab hinc annis familiariter noui, qui ante annos 16 grauiter accuſatus, Bernam adductus fuit; vbi quum tortura multis vicibus ipſi rigidiſsimè adhiberetur, ille verò innocentiam ſuam conſtanter affirmaret, tandem abſolutus, & priſtinæ dignitati reſtitutus eſt. Hic antea per multos annos podagrâ miſerrimè cruciabatur: à tortura autem poſtquam thermis Vale-

ſianis vſus eſſet, valetudo ipſius adeò confirmata eſt, vt vſq; ad hunc diem ſuperſtes nulla doloris arthritici veſtigia à torturæ tempore ſenſerit; ſed erectus in pedes quantumuis ſenex inſiſtere atque incedere potis ſit.

EIVSDEM rei hiſtoriam memini T. Exc. aliquando me præſente narraſſe, quendam nempe podagricum in carcerem coniectum, & quæſtione examinatum, poſtea tamen priſtinæ dignitati reſtitutum, ab arthritide ſimul liberatum fuiſſe. Exempla hæc Obſeruationibus meis Chirurgicis, amicorum admonitionibus, in lucem prope diem edendis inſerere decreui, ſi forſan podagrico cuipiam vtilitatis hinc aliquid conferri poſsit. Proinde ſi hiſtoriam tuam pleniùs communicare, atque ſimul exiguo aliquo carmine haſce obſeruationes illuſtrare Exc. T. dignetur, id mihi gratiſsimum fuerit, eoque me tibi magis ac magis totum deuinxeris. Mitto exemplar tractatus mei de Dyſenteria, quod vt ſereno vultu accipiat Exc. T. vehementer rogo. Vale, vir clariſsime ac perpetuò mihi honorande, cum honeſtiſsima tua coniuge, quam tecum ego & Colinetæa mea chariſsima, demiſſe ſalutamus 10. Febr. 1604.

Exc. T. addictiſsimus &
obſequentiſsimus
G. Fabricius Hildanus.

ANTONIVS FAYVS

GVIL. FABRICIO HILDANO *Chirurgo Præstantißimo.*

S. P. D.

ITA eſt vt ſcribis, Vir clariſsime & amiciſſime, Narraui tibi ante annos aliquot, quod non oculis videram, ſed quod ab oculatis auribus acceperam. Vir clarus in carcerem coniectus propter occulta cum principis ſui hoſtibus colloquia, quæſtione adhitâ, tortus eſt. Laborabat ille totius corporis arthritide. Quod verò ei videbatur ſummum incommodum adferre debere, in maximum commodum ceſsit. Nam poſtea non tantùm ab arthritide ille eſt liberatus, ſed bonæ valetudini reſtitutus eſt, qua & vſus multos annos vixit. Memini Auerrhoici dicti, In morbis monſtra fieri, id eſt, vt ego quidem exiſtimo, contingere multa, quorum ratio nulla reddi poteſt. Sed nemo te meliùs aut certiùs id docere poteſt, q̃ deploratis, & ab alijs Chirurgis derelictis, ita ſoles manum opiferam adferre, vt admirabilium tuarum curationum tam ſit celebris fama, quàm incredibilis & frequens ſucceſſus. Cognoui id nouiſsimè quũ IVVENONI tui (quid enim tuum non appellem, cui vitam ſecundũ Deum reſtituiſti) manum

manum quam ferè cum humero & brachio ſemimortuam videram, priuſquam ad te, tanquam ad alterum Æeſculapium ſe contuliſſet, à te reuertentem, literaſque tuas tradentem gratulabundus intuerer. Non dubito quin maiora & mirabiliora lecturi ſimus in tuis obſeruationibus, quæ non voluptatem tantùm, ſed vtilitatem Medicæ familiæ ſint allaturæ. Legi quod miſiſti de Dyſenteria ſcriptum, placuit. De Epigrammate quod petis, petam ab Apolline, vt miniſtret aliquid te nō indignum. Quanquam vereor ne parum mihi faueat, in verſibus pangendis hoc tempore, quum iam diu ab illius caſtris diſceſſerim, abiecta medicinæ faciendæ cura, vt Chriſto & eius Eccleſiæ vocanti parerem, medicinamq; corporis cum medicina animæ cōmutarem. Dominum MERVLAM, popularem meum, Paterniacenſis Eccleſiæ paſtorem fideliſsimum, quæſo officiosè meis verbis ſaluta. Ego & vxor mea tibi & vxori tuæ ſalutem dicimus, & à Domino ſalutis Authore precamur. Vale Geneuæ 16. Februarij Anno 1604.

ANTO-

ANTONIVS FAYVS GVIL. FABRICIO HILDANO Chirurgo Præstantissimo.

S. P. D.

MITTO tibi, vir clarissime, Epigramma, quod lusi non inuito Apolline, quia de te Apollineo alumno cogitabam & scribebam. Erit mutui amoris nostri amoris τεκμήριον. Accipe etiam quæ inter Obseruationes tuas reponatur non indignam historiolam, superiori illi, quam ad te nuper misi, affinem. Ducebatur ad supplicium, caput amissurus, quadragenarius podagricus : in medio itinere allatus est de venia principis benignitate misero illi concessa nuntius planè insperatus. Illo sic affectus est miser ille, vt qui exanimis propè membrorum omnium vsu carebat, statim alacri & expedito motu se in pedes dederit : annosque multos postea liber ab omni arthritidis molestia vixerit. Narrationem hanc pro vera affirmare ne dubites; illam enim excepi ex Actis publicis Senatus Reipublicæ tibi satis notæ. Quum autem antea priuato nomine gratias egerint ex fratribus nostris nonnulli, pro ea fide & diligentia, quam in curando IVVENONIO adhibuisti, nunc totius Collegij nostri consensu

aguntur, vt ex literis D. GOVLARTII intelliges, addito munuſculo, exiguo quidem illo, ſed non exiguæ obſeruantiæ erga te arrhabone. Boni omnia conſule, & nos ama. Vale. Geneuæ 12. Martij Anno 1604.

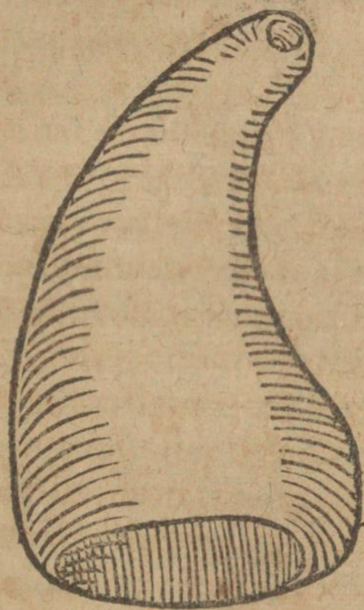

OBSERVATIO LXXX.

De brachij ex tumore pituitoſo circa cubitum reſoluto atrophiâ correpti, curatione.

ANno 1594. menſe Ianuario puer 13. annos natus, filius PETRI von Werd ciuis Colonienſis, ex variolis tumores aliquot ex lenta & viſcida materia circa humeros, cubitum dextrum & genu contraxerat. Horum nonnullos, qui humeros occupabant, incîdi, & proceſſus ſuperiores ſcapulæ (quos roſtra porcina vocant) extraxi: quo facto humeri nullo motu deperdito reſtituti fuerunt. Cubiti veró tumorem, quum ad id me parentum cogerêt preces, diſcutientibus medicamentis reſolui: Sed non multò pôſt, brachium vſq; ad humerum in atrophiam incidit, & ita deſiccatum eſt, vt periret motus omnis. Verùm appetente Vere, puerum denuo purgaui leni quodam medicamento phlegmagogo, qualia ſunt Diacarthamum & Diaphœnicum

phœnicum cum rhabarbaro. Deinde ſingulis diebus bis terúe brachium decocto capitũ, pedum, & inteſtinorum veruecis vel vituli cũ lumbricis incoctis, inſuccare iuſsi, quoad pars inciperet rubeſcere. Tum præſtò fuit famulus, qui parvo quodam inſtrumento ex cauato corneo præcipua brachij vaſa ſugeret. Hinc totum brachium, humerum, collum, & pectus cum ſucco lumbricorum & oleo amygdalarum dulcium ſimul miſtis inunxi. His Deo benedicente, brachium priſtino reſtitutum fuit vigori.

ANNOTATIO.

Athrophiæ huius cauſam autumo materiam lentam & viſcidam reſoluti humoris, tum intra, tum circa vaſa, venas nimirum, arterias,

cas, & neruos ſparſam & induratam, ac proinde prohibentem quò minùs ſanguis & ſpiritus ad brachium peruenire, idq; nutrire poſſent. Vnde intelligimus meliùs incîdi abſceſſum, & pus extrahi, quâm ſi humor extra vaſa diſcutiatur: quod ipſum ex ſequenti obſeruatione quoque manifeſtum erit.

OBSERVATIO LXXXI.

Abſceſſus circa humerum ſerò aliquantùm apertus, quæſitâ deorſum viâ, genitalibus gangrænam ſuccendit.

TRRIMESTRIS puer Reuerendi DAVIDIS CLAVDII M. Geneuenſis, abſceſſu circa humerum dextrum laborabat. Vocatus vnà cum clariſsimo D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, materiam plus quàm digeſtam adſtantibus ſignificaui, qui tamen inciſionem reſpuerunt. Poſtridie tumorem multùm imminutum inuenimus, ſed humorem deſcendentem apprime cognouimus. Tum inciſo tumore aliquantum effluxit puris, paulatimq; ſubſedit tumor, defluente ſenſim in imum vẽtrem & genitalia humore, qui extincto calore natiuo gangręnam procreauit, & paucos poſt dies ſphacelum, indeque mortem. Eſt enim ſphace-

ſphacelos hac in parte vt plurimum lethalis: vt in tractatu noſtro de Gangræna annotauimus.

Similem propemodum caſum vidi in puerulo duorum menſium ætatis, Nobiliſsimi viri IOHANNIS à VVILICH zu Bernſau, qui per eundem obijt Coloniæ, Anno 1599. 10. Iulij.

OBSERVAT. LXXXII.

Eryſipelas oleo inunctum in gangrænam terminatam.

RVSTICVS quidam, Eryſipelate phlegmonoeide in ſiniſtra manu laborante, ex tonſoris conſilio ſibi inunxit per aliquot dies manum & brachium oleo roſaceo: vnde dolores, inflammatio, aliaq́ue ſymptomata magis magiſq́ue ingraueſcebant, ita vt tandem gangrænâ correpta ſit tota manus. Is, quum ad me acceſsiſſet, ſcarificatione, alijſque remedijs, quæ ad Gangrænæ curationem ſpectant, curatus fuit. Ex quibus perſpicuum eſt, oleum maximê inflammationibus aduerſari: vt etiam Galenus lib. 5. de ſimplic. medicamentorũ facultat. monuit.

OBSERVAT. LXXXIII.

Digiti omnes dextræ manus, pollice excepto, ex combustione in externam manus partem retracti, ibique conglutinati, restituti.

ANno 1596. Isaacus Gotteran de Perroy, adduxit ad me Lausannam filium suũ Michaelem, 14. menses natum. Is autem sexto mense ætatis, manu dextra in prunas ceciderat: Hinc index, medius, annularis, & auricularis, vnà cum externa metacarpi parte, adeò combusti fuerunt, vt apices horũ digitorum vsque ad primam articulationem deciderint. At quia pater curationem imperitis commiserat, digiti omnes (excepto pollice) cum cute metacarpi quasi in globum, (vt sequens figura ostendit) conglutinati fuerant.

Septimo

Septimo menſe poſt abſolutam curationẽ, adducunt ad me puerum parentes Lauſannam, auxiliumque meum implorant. Purgato itaque corpore, mannâ ex iuſculo exhibitâ, topica & chirurgica ſic inſtitui. Primò, ſequenti decocto emollienti, & vnguento, per dies aliquot vſus ſum.

R. Radicum althææ cum toto,
Radic. Bryoniæ,
Liliorum alborum ana ℥ j.
Florum Chamomillæ,
Meliloti.
Hyperici,
Chamœpitios
Chamedrios ana M. j.
Sem. Fœnugræci
Lini ana ℥ j.

Coquantur in iusculo pedum & capitis veruecis aut vituli pro fotu. Poſtea inunxi totam manum & brachium ſequenti vnguento.

R. Vnguenti Dialthææ ℥ j.
Axungiæ humanæ,
Gallinarum,
Anſeris,
Vrſi ana ʒ ij.
Succi lumbricorum ʒ ſ.

Miſce fiat vnguentum. Tandem manum inuolui emplaſtro de mucilaginibus. His nerui & calloſitas ex corrugata cute metacarpi & digitorum, in externa parte manus concretâ: ſatis emollita: Inde callum illum inter digitos & metacarpum nouacula excidi, digitos item ſeparaui. Deinde inſperſi puluerem noſtrum ad ſanguinem ſiſtendum, & albumina ouorum miſta cum aqua roſacea, & plantaginea, oleoque roſaceo, applicui. Defenſiuum quoque ad carpum adhibui, & totum brachiũ oleo roſaceo, myrtillorum, & lumbricorum inunxi. Poſtero die ſequens digeſtiuum filamentis

Vide Trac. de Gang.

mētis ſuauibus ſupra inciſiones poſui, & brachium, vt antea, ſuprà dictis oleis inunxi. *Digeſtiuū*

R. Terebinthinæ, lotæ in aqua roſacea & plantagin. ℥ j.
Olei roſacei &
de vitellis ouorum ana ℥ ij.
Croci ℈ ſ.
Vitellum vnius oui. miſce.

Quinto die appoſui ſequens inſtrumentum ex ligno fabricatum, & incœpi paulatim attrahere digitos, ad naturalem ſitum.

A, Ferul

A. Ferula eſt,lata tribus digitis in latitudine poſitis,eius longitudinis vt á carpo, ad cubitum ferè vſque pertingat.

B. Baculus eſt rotundus,pollicis craſsitie, qui ferulæ firmiter affixus eſt: è medio autem huius baculi exſurgunt claui quatuor rotundi,& ex ligno fabricati, C.C C.C. notati. Habet item ferula fibulas duas D D. notatas, & lora duo E. E. notata, quorum beneficio inſtrumentum brachio alligatur: vt ex figura ſatis apparet.

Alligato itaque inſtrumento, & vndique linteis ſtupis, aut goſsipio bene munito; habui in promptu digitalia ex pelle fabricata, quæ extremitatibus digitorum appoſui. Deinde filo,quod eis appendet, digitos deorſum attraxi, & clauis C. C. C. C. notatis alligaui, atque ſingulis diebus magis magiſq; incuruaui. Id autem vt eò meliùs fieret,brachium & manum ſuperiori vnguento,quotiescunque vulnera tractabam, inunxi. Ne autem digiti denuo conglutinarentur, laminas plumbeas digitis interponebam. His paulatim digiti ad naturalem ſitum reducti fuerunt. Interim vulnera quoque conſolidaui & cicatrizaui, non quidem ijs quæ valde exſiccant,ſed ijs, quæ ſimul emolliendi vim habent, medicamentis: quemadmodum in tractatu noſtro de Combuſtionibus oſtendemus. Atque ſic, diuino fauore,manus in integrum reſtituta fuit.

OBSERVAT. LXXXIV.

De morsu humano, eiusdemque curatione.

DVPLEX homini ab homine morsus infertur, nam aliâs fit ab homine rabioso, isque summè malignus atque venenosus est: ideoque non secus, quàm si à cane robioso factus esset, curari debet. Aliâs fit itidem ab homine, aut phrenetico, aut furiosâ irâ percito. Quem morsum postremum periculo non vacare, exempla, quæ sequuntur, fidem faciunt.

Anno 1581. GIRHARDVS MVNCHS, mercator in Langenberg in Ducatu Montẽsi, quum inter pocula cum alio quodam litem haberet, eique colaphum impingere tentaret, dentibus haud leuiter infixis apicem dextri eius indicis apprehendit. Vnde, quia non rectè curatus, nec vlla vitæ regimine ratio habita est, exortus est dolor magnus, aliaque grauiora symptomata. Quum verò de abscisione manus barbitonsores duo, quibus curandum se commiserat, inter se conferrent; is vocari iussit præstantissimũ COSMVM SLOTANVM, apud quem tunc temporis praxim exercebam. Quùm itaque peruenissimus ad ægrum 26. Iulij, inuenimus totam manum inflamma-

flammatam,& iam incipiente gangrænâ correptam: dolores quoque extremi, conuulsiones, febris ardentissima, syncope, & inquietudines maximæ aderant; ita vt non solùm de manu, verùm etiam de vita periclitaretur.

Scarificauimus itaque statim totam manũ, & applicuimus quæ gangrænæ aduersantur. Mox vniuersalibus veluti clysmatis, purgationibus, venæ sectione, epithematibus, cordi & hepati applicatis, & vitæ regimine frigido & humido, humores & sanguinem ad manus cũ impetu fluentes, repulimus, detraximus, diminuimus, & partes principes ad temperiem vocauimus. Sic tandem æger, diuino fauore, conualuit, ita vt non manum, imò ne digitum quidem morsum amiserit.

Anno 1603. mense Aprili, quum phreniticam quandam mulierem tractandam haberem, & linguam an arida esset explorare vellem, illa digitum incauti, & nimis curiosi Medici dentibus arripuit, atque adeò dentes digito impressit, vt sine violentia eum inde extrahere non potuerim. Hinc statim dolor vehemens non solùm in ipso digito, sed per totum brachium, exortus est. Applicatis tamen ijs, quæ sequuntur, paulatim dolor sedatus est: & quinque vel sex dierum spatio digitus conualuit. Primò diligenter sanguinem ex morsibus (diuersis enim in locis dentes infixerat) expressi, mox aceto acerrimo ablui tum morsus, tum etiam totum digitum. Postea theriacam dissolutam in aqua vitæ cum

gossipio morsibus imposui, ac emplastro basilico apicem digiti, totam verò manum linteo reduplicato ac in oxycrato madefacto inuolui. Atque his remedijs quotidie bis vel ter iteratis, Dei beneficio, conualui.

OBSERVATIO LXXXV.

Alia morsus humani curatio.

ANno 1604. sub Canicula, ESAIAS RAPIN, Corsellis prope Paterniacū, à quodam viro furiosâ irâ percito, ad primam articulationē pollicis grauiter morsus fuit. Hinc statim exortus est dolor vehemens per totum brachium. Neglecto ab initio morsu, dolores, reliquaque symptomata singulis momentis ingrauescebāt. Ego quarto die morbi accersitus, febricitantem ipsum comperi; syncope item aderant, & dolor acutissimus. Pollex item vsque ad carpum correptus erat phlegmone, quæ postea in putridum & sinuosum vlcus degenerauit. Morsus liuidi erant, ex quibus subtilis, acris, & fœtidissima materia effluebat. Doloris leniendi gratiâ, brachium oleo rosaceo & lumbricorum inunxi. Ad carpum, defensiuum morsibus, toti verò digito sequens vnguentum, applicui.

R. Vn-

℞. Vnguenti basilici
Butyri recentis ana ℥ ſ.
Ol. amygdalarum dulcium ℥ j.
Theriacæ opt. ℥ j. cum vitello oui, fiat vnguentum ſ. a.

Postero die electuario de ſucco roſarum ipſum purgaui. Poſtea baſilicam brachij ſani incidi: & vitæ regimen præſcripſi. His ſedato dolore, & probè digeſtis morſibus, vlceribus mundificatiuum ſequens impoſui.

℞. Pulueris Myrrhæ, Aloes, radicum ariſtolochiæ rotundæ,
Iridis florentinæ, Angelicæ ana ʒ j.
Theriacæ diſſolutæ in aqua vitæ ʒ ij.
cum melle roſaceo, fiat vnguentum.

Tandem vlcera aliorum vlcerum more cõſolidaui, curamque Dei beneficio, maximo cum labore abſolui.

OBSERVAT. LXXXVI.

De morsu canis rabiosi.

AD

Clarissimum ac Doctissimum Virum D. D. ABELEM ROSCIVM Reipubl. Lausannensis Doctorem Medicum ordinarium, atque celeberrimum.

QVIA multi historiam de quadam matrona, quam aliquádo tibi coràm narraui, vir vndiquaque doctissime, atq; amice plurimùm obseruande, pro fabula habuerunt; ideo statueram illam, quantumuis memorabilem, obliuione sepelire. Hoc tamen anno quia duo sese obtulerunt exempla, quibus illa confirmari potest, audentior factus sum, vt historiam ipsam letheis aquis penè immersam, literis tanquam remis ad ripam appellerem, tibique rerum naturalium atque medicarum scrutatori diligentissimo emersam communicarem. Historia autem illa, erat de matrona quadam, quæ ex leuissima (vt videbatur) occasione in hydrophobiam inciderat, ac tandem morte sublata fuerat. Porrò res ita se habet. In via obuiam venit ei canis rabio-

rabiosus, qui vestem eius dentibus arripiens, huc & illuc trahebat, donec tandem veste lacerata, cute tamen mulieris illæsa & intacta, canis aufugit. Illa verò nescia canem rabiosum fuisse, laceratam vestem filo (prout sarcinatrices factitare solent) dentibus abscisso resarcire cœpit. Vnde nullum quidem per tres menses sensit dolorem. Postea verò sensim melancholica facta, imaginationibus, visionibus horribilibus & pauoribus agitari cœpit, & paulò pôst, aquam, & vinum odisse, & quod peius est, instar canum latrare, domesticos nō agnoscere, dentibus arripere, atq; modò hunc modò illum mordere tentans: Donec tandē in ea miseria animam efflaret. Hæc est Historia, vir clarissime, quam nonnulli, huius veneni sæuitiam ignorantes, in dubium vocarunt.

Quomodo autem venenum partes nobiles infecerit, iam operæprecium est perquirere. Venenum hoc vniuersam complexionem ac molem humorum in corruptionem trahere, ac omnes partes principes inuadere, symptomata, quæ inde sequuntur, satis superque testantur. Cerebrum enim in primis à veneno occupari, furor, & insania denotant: quandoquidem spiritus animales, alijs subtiliores, primò offenduntur. Postea quoque in corde, & hepate summam intemperiem calidam & siccam exoriri, leipotymia, incendium, febris, ardor linguæ, sitis vehemens, anxietates, inquietudines, & huiusmodi symptomata, denotant. Hinc certum est, excrementa & saliuam

uam

uam præcipuè (quæ in canibus rabiosis partim cerebri, partim pulmonis excrementum est) venenosam esse. Vestis igitur matronæ virulentâ, saliuâ canis madefacta, filum infecerat, atque inde mulier dentibus filum abscindens, venenum partim ex filo, partim ex ipsa veste, labijs ad se attraxerat, quod deinde paulatim ad partes nobiles serpsit. Tanta enim est huius veneni sęuitia, ac malignitas, vt hominis iudicio comprehendi non poſsit. Neglecti enim morsus canis rabiosi, quantũuis minimi, cute vix læsa, sine dolore aut inflammatione, nihilominus post longum tempus omnibus partibus principibus, labem atque perniciem communicant, ita vt tandem homo in furore moriatur. Nonne Baldus eximius ille Iurisconsultus à caniculo suo in labijs morsus, neglecto morsu, post quatuor menses rabidus perijt? Sed non tantùm morsum perniciosum & mortiferum esse, sed & ipsam saliuam testantur Galenus, & post eum multi viri docti.

Exemplũ Baldi.

Quanta autem huius veneni sit sęuitia, atq; malignitas, licuit hoc anno binis exemplis mihi obseruare. Primum fuit SEBASTIANI CVISINERI Paterniacensis filia, quatuordecim annos nata. Illa à rabioso cane vulnuscula quinque in tibia acceperat. Parentes illam vetulæ empiricæ curandam commiserant. Illa vulnera ferro candenti inussit, postea nescio quo vnguento 15. dierum spacio, curationem absoluit. Sed quia (vt ex paren-

I. Exempl.

tum

tum relata colligo) non ſatis profundè immiſſum fuit cauterium, & maturè nimis obductæ fuerunt cicatrices, accidit vt poſt menſes tres ſubitò melancholiâ, triſtitiâ, mœrore, & timore, ac paulò pòſt hydrophobiâ correpta ſit. Ego tandem accerſitus, inueni ipſam in mortis agone. Maximus ardor, ſudores, anxietates, & ſitis aderant: aquam tamen, neque vinum videre potuit, neque etiam ſibi nominari paſſa eſt. Lingua arida erat. Domeſticos non agnoſcebat, quos quandoque dentibus apprehendere tentabat. Atque in eo augore paulò pòſt è vita deceſsit.

Alterum exemplum fuit de Iuuene quodam viginti annos nato, Daniel Perrin nomine. Is ſuperiori ęſtate, tempore meſsis, â fele rabioſo ſcalpturam in dextro pollice accepit: vbi epidermis vix offenſa fuit. At quia ipſe inſcius felem rabioſum fuiſſe, hanc ſcalpturã (quæ non diu poſt ſponte coaluit) planè neglexit. Nullus enim ſequebatur dolor, nullaque inflammatio aut aliud ſymptoma. Proxima verò die 1. menſis Martij, paulatim incœpit melancholicus fieri, & pauoribus, atq; falſis imaginationibus commoueri: ita quidẽ vt poſtero die domo egredi, atque in publicũ prodire non auderet. Ego tertio die eiuſdem menſis vocatus, inueni ipſum hydrophobiâ correptum, Aquam enim, vinum, & omniaque ſplendida adeò abhorrebat, vt ne videre quidem poſſet nec vellet: imò interrogatus an vellet bibere, ſtatim alta voce exclamabat,

2. Exempl.

Hydrophobiæ ſigna.

ſeque

ſeq́ue abſcondebat. Vultus, collum, & pectus inflammata erant: colore cæruleo miſto, ſudores & anxietates aderant: maximo cum impetu, ex vna in alteram lecti partem ſeſe ita proijciebat, vt tres viri quantumuis validi, vix eum continere poſſent. Nonnunquam exclamabat, & ſeſe in adſtantes proijcere tentabat: quos dentibus arripuiſſet, niſi cuſtodes eum retinuiſſent. Cibum & potum non ſolùm reſpuebat, ſed ex ſola nominatione aut inſpectione calicis expaueſcebat & tremebat. Atque in ea miſeria eâdem nocte è vitâ deceſſit.

Vides itaq;, vir doctiſsime, primam, quam recenſui hiſtoriam de matrona, non eſſe incredibilem. Si enim huius veneni vis tanta eſt, vt etiam vnguibus tantùm felis communicatum, hinc inde per venas & arterias capillares in maiora vaſa, & per cōſequens ad partes principes delatum fuerit; nonne multò faciliùs potuit matrona illa, ex veſte, virulentâ ſaliuâ canis, recens madefacta, & infecta hoc exitioſum venenum ad ſe attrahere? quandoquidem (vt antea dixi) ſolo canis rabioſi ſputo, ſi humanum corpus contigerit, niſi ſtatim abluatur, rabiem excitari poſſe, teſtentur viri docti. Corpus enim noſtrum, quum ſit vndique perſpirabile, mediante arteriarum diaſtole, facilè ad ſe venenum attrahit. Hæc, quia te, vir doctiſsime, rerum medicarum ſtudioſum eſſe, earum præcipuè quæ rarò contingunt, & huiuſmodi hiſtorijs oblectari ſcio, ad te ſcribere

Gal. de locis aff. l. 6. Ætius Tetr. 4 ſerm. 4. ca. 68 Ambr. Paræus lib. 20. cap. 19.

bere placuit. Tuam quam habes huius argumenti obſeruationem non vulgarem, ſi communicare libuerit, gratiſsimum feceris. Vale, vir clariſsime, & amiciſsime, & me vt facis amare perge. Ex muſæolo noſtro Machaonico 13. Auguſti, Anno 1603.

Exc. T. addictiſsimus
G. Fabricius Hildanus.

ABEL ROSCIVS

Medicus Doct. GVILEL. FABRICIO HILDANO Chirurgo Præſtantiſsimo.

S. P. D.

QVas de hydrophobia obſeruationes ad me miſiſti (vir clariſsime, artiſq; Chironicæ expertiſsime, ac amice chariſsime) gratiſsimas, accepi his tribus potiſsimū nominibus; primò, quòd quanti me facias luculenter oſtendant; tum quòd hiſtoriam, quam aliàs à te audiueram & penè iam obliuioni tradideram, in memoriam reuocarint; tum deniq; quòd anſam mihi dederis ex tuo ſcripto, de hoc ſæuo morbi genere, quæ obſeruare mihi licuit, ad te ſcribendi: Quapropter quod huius argumenti præ manibus, vel

potiùs præ mente habeo, libentiſsimè exponam. In primis à tua opinione & ſententia non deflecto, aioque tecum, mulierem illam dentibus rumpendo filum, ſpumâ venenatâ inquinatam, & gingiuis, linguâ etiam forſitan, oreque, pannum lingendo, ſeu tangendo lethiferà rabidi canis ſaliuâ infectum, venenum ſubtiliſsimum & contagioſiſsimum repentè & facillimè attrahere potuiſſe: Quum dubiū non ſit facultatem tandem æquè exitialem ineſſe, ſaliuæ ſeu ſpumæ canis, alteriuſue animalis in rabiem acti, ſi eâ partem nudam, vel cute nudatam contigerit, ad animal interimēdum, & in eandem rabiem, qua vexabatur cōuertendum, non aliter quàm ſi ab ipſo rabido demorſum fuiſſet. Mirabilis quidem eſt illa tua prima obſeruata hiſtoria, ſed non incredibilis. Idem aliâs eueniſſe, teſtantur graues viri; huic ſimillimam refert Andreas Baccius. Altera inter quotidianos, frequentes, ac communes euentus eſt reponenda. Tertiam verò ægrè crediderim, niſi te (cui fidem adhibeo) teſtem oculatum fuiſſe aſſereres. Etenim, in vngue excrementi genere ſiccifsimo, nulla ineſt humiditas, quæ tam celeriter vulnus, ſeu ſcalpturam veneno inficere queat: Et quæ corporis humores adeò citiſsimè vitiet. Sed quum ita ſe res habeat, tuque id affirmes, verum eſſe non dubito. Cauſam ſcrutari decet. Neceſſe eſt ſpiritualis quædam ſubſtantia adſit, veluti in venenatorum animalium ictibus, quæ aculeis noxiam vim habet, quæ vt
mole

mole minima, ita facultate quàm maxima euadat. De maligna & venenata huius veneni vi, etiamsi quæpiam producantur, quorum nulla extet, vel reddi posſit ratio, pro ingenioli tum mei viribus, & temporis penuria aliqua differam, vt dilucidior reddatur res. Eorum quæ deleteria à Galeno vocantur, hoc eſt, venena quæ totius ſubſtantiæ proprietate nobis aduerſantur, quædam actu ſtatim corrumpunt, quædam poteſtate agere exiſtimantur. Quæ actu ſtatim corrumpunt, ea ſunt quæ ex animalium ictibus, & venenatorum morſibus, intuitu, halitu, aut contactu, ſaliuatione, vel vrina corpus contingunt, vel in corporibus relinquuntur. Quæ poteſtate agunt, hæc vel intrò ſuſcepta, vel extra adhibita, aut vtraque ratione nocent. Quæ igitur tota ſubſtantia nobis ſunt aduerſa, varia & ferè infinita exiſtunt; eaque vel lædunt, vel determinatis partibus quibuſdam, cerebro nimirum, cordi, pulmoni, ventriculo, veſicæ, nocumentum inferent; ſuntque omnia vel liquores, vel plantæ & earum partes, radices, folia, flores, fructus, ſemina, medullæ etiam, &c. vel ſunt animalia, & horum partes, cerebrum, fel, ſanguis, lac, ſaliua, vrina & ſimilia: Vel demum mineralia ipſa, quorum ingens eſt numerus. Rurſus horum vires in occidendo varie, vt varia eſt natura & complexio: ex his aliqua conuulſiones, torporem, riſus, deliria; alia corporis motus, ſaltationes: nonnulla dolores ingentes, ardores, inflammationes,

febres, & pleraque id genus inducunt. Quosdam attonitos, furentes, alios rabiosos videas, lætos alios, tristes per multos, & timidos, prout varia assumpti, vel excepti veneni vis & proprietas: nonnulli celerem, tardiorem alij mortem obeunt; sunt qui facilem, difficilem alij: sunt etiam nonnulli, qui venena præparant (ex Theophrasto) quæ statis & certis tēporibus, quomodocunque demum libet, interimant: Quædam etiam quæ coitum inhibent, & generationi aduersantur. Sed quia venena, quæ intrò sumpta, lethum adferunt, non sunt huius propositi, de ijs quæ extra adhibita nocere solent, quæ ab animalibus scilicet venenatis infliguntur, breuiter dicam.

Horum certè quædam, obseruantur esse in totum adeò exitialia, tamque sæua & horrenda inuehere symptomata, vt dæmoniorum potiùs quàm morborum genera dicantur. Quę igitur actu, hoc est, animalium ictu, morsuúe, tactu, aut halitu perniciem adferunt, accidentium varietate, & sæuititia, cunctis præferenda videntur. Morsibus & saliuâ seu sputo lædunt, canis rabidus, bufones, & aspidis tertium quoddam genus. Morsu tantùm vipera, scolopendra, mus araneus, phalangiū, dryinis, dipsas, aspis, hæmorrhois, natrix, cenchris, cerastes, Cæcilia, amphisbæna, seps, Acontiæ, quæ se eiaculando mordet, Ammodites ex Aetio, & reliqua serpentum genera, ac pleraque alia animalia. Basiliscus & Catoblepas, quæ duo serpentum genera, etiam halitu

& in-

& intuitu, & ſolo tactu interficiunt. Solo tactu etiam nocét Salamandra, Eruca pini, & rabidi canis ſpuma, quæ rabidos homines quoq; reddit. Id ex varijs teſtatum eſt hiſtorijs, præcipueq; ex tua ſatis liquet, in illa nempe muliere, quæ dentibus filum infectum abſcidit. Sed & bufonum, irritatorum præſertim, ſaliua lethalis euadit. Nec mirum, quum hominis quoque ieiuni animalibus cæteris, imò etiam homini quandoque, eadem veneno ſit. Quinetiam animalium quorundam, à venenatis interfectorum ſanies ipſa, interitum affert. In ſumma, cuiuſuis feræ morſus, imò etiam hominis, veneno aliquo non carere arbitror, de irritatis potiſsimùm intelligo, bile ſcilicet magis exacutâ, & per totum diffuſâ, hoc præſertim accidit, ſi excandeſcant, tumque morſu inferant. Quod in homine ſæpius eſt compertũ. Quid de ijs quę non ſolùm irâ percita, ſed tota rabida euaſerunt, exiſtimandum putas? quantò grauiores morſus eſſe, quantũ malitiæ, malignitatis & veneni mortiferi in ijs ineſſe autumas? Vtinã nobis deeſſent exempla, eorum pręcipuè, quorum ob neceſsitudinem, familiaritatẽ, & affinitatẽ, lugemus, & dolemus vitam calamitoſam, & cruciatibus varijs, nimiſque frequentibus plenam. Venenorum hæc omnia genera, non qualitatibus vllis, ſed totius ſubſtantiæ proprietate (vt ſuprà diximus) operantur, quamuis calida aut frigida exiſtimentur. Ignotam igitur horum

rationem, expeririq́ue effectus in re parua sæpe contingit admiratione omni longè maiores. Admirabilissimos tamen omnium canis rabidi, vel hominis, alteriusúe animalis rabie perciti effectus censeo, transeunte contagio ab altero in alterū, neque statim se prodeunte malo, vt sæpe damnum cum morte sentiatur. Humor ille saliuosus, qui ab ore rabientis animalis eructatur, vim veneni in se habens, sensim spiritus, sanguinem, humores, ac partium substantiam contagione labefactat, vt inquit FERNELIVS, longiùs serpendo in partes principes, sed adeò segniter agit, & per moras, vt nullum ferè per principia sentiat malum æger, ac propterea nesciat quanta pernicies lateat, quàm mox tum ferè, quum ad cor, & cerebrum iam pertingit, quò vbi peruenit, incredibili cruciatu, mirabilibus & horrendis symptomatis hominem affligit, febrem tamē plerunque non excitat hæc contagio, nisi ad postremum, quum iam propagatum fuit malum, per partem post partem ad interna, ac demum ad præcordia; tum & febrem suscitat, & septum transuersum, & cor ipsum conuellit, ac postremò cerebrum feriens, furorem & lethum adfert. Ex prædictis patet fere integra hydrophobiæ, seu rabiei caninæ definitio. Est enim Rabies canina, nihil aliud quā inquinamētum cinerulentum (vt inquit CAPIVACCIVS) vel intemperies contagiosa, & exusta cerebri & cordis, à succo atrabilario veneni participe, omnium principum facultatū

Definitio rabiei caninæ.

cere-

cerebri functiones, phantasiam præsertim deprauans. Contagiosa dicitur, quia ab vno in alium mali labes transfertur, & fomite & contactu. Eos idcirco admonet Auicenna, qui rabidorum curam agunt, ne eorum reliquias ciborum comedant. Vetant & alij ne olfaciant excremēta, vel halitum eorum recipiant, vel saliuam tangant. Calidam & siccam, & veluti incendiariam esse intēperiem, symptomata luculenter ostendunt, ardentes oculi, hians os, vigilię assiduę, igneam intemperiem apertè testátur: hinc etiam fit vt maximis cœli caloribus, vt sub canicula, ardente syrio, hoc affectu percellantur canes: Vnde sequitur quod quodcunq; humidius existit, eò rariùs, & infrequentiùs atque mitiùs, hoc morbo prehendatur. Dixi esse cerebri præsertim, & cordis intemperiem, quia etsi plurimæ aliæ partes hîc in vitio sint, potissimùm tamen cerebrum & cor afficiuntur, abalienata mens est, vt phantasia labefacta, dum liquida omnia perhorrescunt ægri. Cor esse maximē affectum, hinc manifestum fit, quòd pulsus illis siccus, languidus, minutulus, & frequens pectoris & vitalium partium ardor adest, & anhelitus æstuans, febris valida circa finem. Videntur etiam rabie affecti continuò exsiccari, & tandem quandoque conuulsiones à siccitate incidere, sitim etiam patiuntur inexhaustam. Ideo hoc venenum hoc ordine quarto calidum testari experientiam, inquit CA-

PIVACCIVS. Qum enim diſſectum eſſet Monachi cuiuſdam cadauer, tria notáda ſcribit apparuiſſe: primò nullam adfuiſſe humiditatem aquoſam in pericardio, totamque fuiſſe conſumptam, ab igneo hoc veneno: Secundò ſinus cordis conſpectos fuiſſe aridos, & ſanguine prorſus deſtitutos: Tertiò in pericardio portionem quandam obſeruatam, fermè combuſtam, & in puluerem redactam. Obierat autem Monachus ille, ex canina rabie. Præter vitalia & animalia, naturalia etiam lædi, patet hinc, quia nauſea fatigat ægrotantes, ore ventriculi huius veneni occurſu fœdato, atque polluto. Ex prædictis liquet quàm pernicioſus, quàm malignus & exitialis ſit hic affectus. Nam vbi inualuerit, curabilis non eſt; & quanuis diu latitet, quum tamen ſe aperit, celeriter enecat. ÆTIVS fatetur ſe neminem vidiſſe curatum, hoc intellige de ijs, qui iam in liquidorum metum, & abominationem inciderant. Latens eſt certè, & inſidioſum hoc morbi genus, quod interdum ad multos dies, menſes & annos ſilet fermentum, tandem furtim obrepit. Refert GVEINERIVS in tractatu ſuo de venenis, quod cuidam poſt 18 annum à cane rabido morſo, metus aquæ acceſſerit. Narrant alij ad ſeptimum annum, alij ad duodecimum latuiſſe venenum. Mirum equidem eſt, quòd tam cunctanter & paulatim agat tam infeſtum, tá periculoſum, & tam contagioſum veneni genus, vt in tantum tempus differatur &

oc-

occultetur. Mirum ſanè videri debet, quòd quoſdam celeriùs,alios tardiùs enecet. Quæ ratio huius effectus tam ſtupendi reddi poteſt? Si quæ ſit hæc erit,ni fallor. Venena deleteria,quæ toto genere humanæ naturæ aduerſantur à calore noſtro nunquam euinci, neque ſuperari poſſunt,ſed vel hauſta,vel eiaculata in corpore humano exiſtentia,ſemper agunt, vitam oppugnantia,in pernicem tandem homines ducunt. Actio illa aliâs citò, aliâs tardè perficitur.Huius diuerſitatis ratio à duobus pendet, videlicet, vel ex violentia ſeu imbecillitate agentis, vel à fortitudine ſeu debilitate patientis. Ratione agentis quandoq; idem venenum cernitur,modò ſuam actionem citiſsimè,modò longo tempore edere,ex eiuſdem violentia,vel maiore vel minore. Id cernitur in ſerpentibus, pro temporis anni diuerſitate & mutatione. Nam hyeme non æquè viget eorum venenum,ac æſtate, nec tam citò penetrat,& interiora ſubit eorũ morſus.Nec tam repentinam mortem adfert, vt æſtiuo tempore: & ſic de pleriſque alijs. Ratione patientis, multos nouimus, qui eodem aſſumpto veneno,diuerſis tamen temporibus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem,patientis diſpoſitio requiritur, cuius merito imbecilla corpora citiùs,fortia tardiùs veneno necantur. His ſtantibus dicendum, quum ex ſui natura virus rabidum ſegne ſit in agendo,tardiùs multò ex morſu agere. Cur autem in aliquibus citiùs, in alijs tardiùs ra-

biem producat, hoc ex patientis ratione fieri assero, pro ratione fortitudinis & imbecillitatis patientis. Cui hoc fortè addatur, quòd victu aliqui vtantur, qui venenum acuere, vel hebetare, eiq; resistere apti sunt. Hæc de rabiei seu hydrophobiæ (vt vocant) essentia satis dixisse videor, si de Etymo hoc addidero. Nomen hoc Hydrophobia, ad hunc morbum exprimendum non competit. Quum enim rabidi homines non solûm aquam, sed etiam vinum & omne liquidum timeant, & quicquid humidum est, perhorrescant & abominentur, non rectè quidem meo iudicio Hydrophobia verus erit rabiei caracter. Abhorrent etiam ab esculentis, cur igitur ab eo verbo, quod nihil aliud quâm aquæ metum sonat, hunc affectum denominemus? Sed hîc disputandi locus non est. Sunt etiam nonnulli rabie perciti, qui mente semper constāt: nō potest ergo delirium huius morbi pathognomonicon signum constituere. Verùm hæc omittamus. Eorum, qui à cane rabido demorsi fuerunt, & ex eo veneno perierunt, quamplurimæ extant historiæ apud Authores, Rhasim, Auicennam, Galenum, Ætium, Mathiolum, Paræum, Gesnerum, Nicol. Florentinum, Francastorium, Forestum, Georgium Palmam, P. Saliū, Vidinum, Andr. Baccium. Am. Lusitanum, Palmarium, Ioh. Bauhinum, & alios permultos. Eorum verò, qui à rabie curati & seruati fuêre, leguntur apud Valeriolam, Paræum, Forestum, Palmarium,

Plinium,

Plinium, Gemmam, Galenum, Scribonium Largum, aliosque. His iam meam Obseruationem subdere datur locus, sed priùs aliquot alias, ex varijs authoribus excerptas & auditas, easque scitu & notatu dignas, præmittam.

Scribit ARETEVS à rabido cane, qui in faciem dum spiritus adducitur, tantummodò in spirauerit, & nullo modo momorderit, in rabiem hominem agi posse libr. 1. de sign. & caus. acut. morb.

Asserit quoq; CÆLIVS AVRELIANVS quosdam se vidisse, qui in pasionem hydrophobicam deuenerunt, solius aspirationis odore ex rabido cane abducto. Alios rabidi animalis vnguibus læsos, in rabiem incidisse. Acut. morb. lib. 3. cap. 9.

Memorat idem author, quendam â gallo gallinaceo pugnante leuiter læsum, rabie correptum. Ibidem.

Similis casus adducitur ab ANDR. BACCIO in suis prolegomenis & antidot. qui sic inquit. Nouum casum & admirandum subiũgam. His annis olitorem in hortulis Narijs correptum improuiso insultu à veteri gallo gallinaceo, rostro atroci ac rubris pennis, in sinistra manu læsum sanguinis guttis etiam ductis à me visum. Ac prima ipsa die ringentem ore hominem inuentum, nec ferro, nec igne, nullis præsidijs iuuantibus, cum adstantium ac totius viciniæ horrore pugnacis galli instar oculis decumben-

ben-

bentem, tertio die interemptum vidimus. Vnde quum fabulosa multa veris inuoluerit antiquitas, non alium crediderim Basiliscum.

Narrat supradictus Author Aurelianus, sartricem quandam, quum chlamydem scissam rabidis morsibus, sarciendam sumeret, atque ore stamina componeret, & lingua putà suturas cõtingeret, seu forsan lamberet assuendo, quo transitum acus faceret faciliorem, tertia die venisse in rabiem. lib. 3. cap. 9. Acut. morb. Hæc tuæ primæ respondet.

In consilijs IOH. MATTHEI de gradi, legitur, Magnificum Dom. Iohannem Cuqueranum infectum fuisse rabie post multos dies, ex solo impositione manus, in os canis rabidi, etsi eum canis non momorderit.

Sic etiam MATHIOLVS dicit, se duos vidisse homines, qui spuma tantum perfusi, nullo quidem ex morsu accepto vulnere, rabiem contraxissent.

IOHANNES PIERIVS VALENIANVS refert, eos, qui canem rabie laborantem dissecuerant, eâ affectos exhalatione, contagionis vim efficacissimam expertos fuisse.

Ait etiam vrinam rabiosi canis, quomodocunque calcatam, valde nocere, maximè vlcus aliquod habentibus.

Halitu & contactu solo rabientes, alios cõtagione inficere, probat PALMARIVS lib. de morbis contag. hac experientia. Quum Rusticus quidam, rabie perculsus, furijs agitatus sibi è viuis breui migrandum esse intelligeret,

geret, aſsidentes, qui eum vinculis conſtrictũ tenebant, in furoris intermiſsione obnixè rogauit, vt quos deſerturus eſſet liberos ſibi deoſculari liceret. Quod quum ei conceſſum eſſet, liberiſque oſcula libaſſet, præfocatus eſt. Sed ecce ſeptimo pòſt die, liberi eodem morbo correpti, eiſdemque cruciatibus torti, breuî miſerrimam vitam, cum morte cõmutarũt.

Præterea ſe vidiſſe ſcribit, ex ſtraminis in quo ſues rabie perciti decubuerãt, eſu, equos, boues, & oues, quæ ſtramentum deguſtaſſent, rabiem contraxiſſe.

SVRIVS in ſuis commentarijs, rerum in orbe geſtarum, in Ducatu VVirtenbergenſi eueniſſe narrarat, cauponem quendam hoſpitibus carnes porci rabidi, canis morſu infeſtati, edẽdas propoſuiſſe (parùm certè hoſpitaliter): vbi homines eius rei ignari comederunt, mox verſi in rabiem, mutuis ſe morſibus lacerarunt.

Inter obſeruationes D. ESAIE MEISCHNERI hæc continetur his verbis. Puer adoleſcens, apud equitem nobilem, fortè fortuna inuenit deliteſcentem ſub ſponda gladium, quo exactis pluribus annis, canis rabidus cõfoſſus fuerat. Is ſibi vt concederetur petijt; quo facto quum enſem rubigine obductum extergeret, & per polire vellet, puer, improuidus ſibi digito inflixit vulnuſculum, vnde rabie percitus, nemine aduertente, erijt. Tanta vis veneni, cuius venenum per dies & annos exoleſcere, multi autumant.

Teſtatur. P. SALIVS, ſe vidiſſe aliquos â cane rabido demorſos, in quibus nulla vnquam fuit delirij ſuſpicio. Imò, inquit, perſuaſi ad bibendum dicebant, claudite oculos ne videamus, & omni conatu conijcite intra os aquam, & alia quæ in potu prodeſſe poſſunt; quumq; dentibus fremerent, moreq; canum alios morſu petere ob virus rabidũ cogerẽtur precabantur adſtantes, vt eos validè continerent, ne è manibus eorum ad aliquem mordẽdum exilirent; eoſque admonebant vt ad os eorũ manum, vel aliam partem corporis non admouerẽt, ne ex ea propinquante cogerentur eos dentibus petere. Hos eoſdem propter miſeriam & calamitatem lamentari noui, cõquerentes morbi principium non validè oppugnatum fuiſſe, ſe in omnibus Deo maxima cum cõmiſeratione cõmendantes, ab eo peccatorũ veniam & vitã æternã implorantes audiui. Hæc & ſimilia ſe vidiſſe dicit.

Alias permultas notarem hiſtorias, quas ſcribere prolixius foret. Nunc ergo ad meam obſeruationem accedo.

Anno â Deiparę virginis partu 1581. menſe Sextili, matrona quædã, honeſtaq; mulier doctoris celeberrimi filia, quã nobilis vir ante duos annos in vxorẽ duxerat, hæc mihi familiariter nota, proximeq; affinis: quũ quodam dia per vrbem negotia haberet & ageret, à cane rabido ex improuiſo impetitur, in ſiniſtro brachio mordetur, Vicini, & concomitantes rei magnitudine, & triſtiſsimo caſu vehemen-

ter

ter perculsi, illico canem interficiunt: Dein præsto aduocati adfuerunt seduli doctissimi Medici, qui exquisitè remedia præscripserũt, partique affectæ apponenda iusserunt. Per os item Alexipharmaca propinari curarũt. Brachium supra vulnus, ligatura valida, vinculo arctissimo exceptum fuit. Topica attrahentia, forasque venenum euocantia, eiusq; vim retundentia, adhibita. Deniq; ferrum & ignẽ loco læso applicuit Chirurgus. Tandem elapsis paucis diebus Deo volente salua & incolumis euasit, vel euasisse videtur, nulla in brachio noxa, nec tantùm cicatrice ferè relicta, nulloque in corpore, vt apparebat, restante veneno. Verùm quid euenerit, audi quæso. Septimo ab hinc anno recurrunt symptomata sæuiora multò: persentit in brachio aliâs læso dolorem acerbissimum, veluti à caninis dentibus discerpi, & dilaniari. Inde pauco interiecto tempore, furor & mentis alienatio subsequuntur, mœror, tristitia, vigiliæ summæ, sitis inexplebilis, febris tandem, & maxima virium prostratio: ciborum denique omnium odium, nunquam tamen à potu abhorruit. Nec liquida quæ sitim extinguere valebant, reiecit. Morti proxima iudicata est, imò nulla nobis relicta erat vitæ vel salutis spes. Sed in tot tantisque malis, ita diligentissimè ei manus auxiliares adhibitæ fuêre, tum à præstantissimis Medicis, tum à domesticis, vt intra paucos dies perfectè sanata visa sit.

SÆVA

SÆVA etenim illa accidentia, paulatim mitescendo, absolute cessarunt. Post annos septem ab hac inuasione, & decimo quarto â canis morsu, & tertio ab obitu mariti sui, mirabilibus, iisque grauissimis morbis, iterum tentari cœpit, principio ducto à sinistro illo brachio. Tormina lethalia sensit, vomitiones & ructus incredibiles, omniaque symptomata atrabilaria sustinuit, vigilias & sitim maximam passa est. Vellicationem, & dolorem ingentem in loco priùs morso habuit Curatur iterum diligentissimè, & me præsente sanitati, vt videbatur, restituitur perfectè, aptis ad id adhibitis remedijs. Sopitum tantûm iudicaui malum, non deletum. Sic mansit per annos sex. Anno vigesimo â vulnere accepto, denuo recurrit affectus, excitantur accidentia vt prioribus annis, redeuntque eadem symptomata. Sedatis anno sequenti ijsdem, rursus tentatur honesta fœmina. Subsequenti anno repetijt malum bis. Anno proximo illapso, ter ita correpta fuit. Hoc anno iam bis. A tribus annis frequentiores, sed breuiores fuerunt paroxysmi. Tres aguntur hebdomades, quod ab vltimo prehēsa fuit, & euasit paroxysmo. In omnibus ferè temporum mutationib. sibi brachium vellicari persentit. Vereor, ne breuî vitam anxiam, & calamitosam, cum morte sæpius optata cōmutet. Huius rei testis sum: hæc egomet vidi. Tuis scriptis respondissem citiùs, si per negotia licuisset. Nunc quum aliquâtulum otij sim nactus,

nactus, his respondere volui. Tuarum est partium ea boni consulere, gratoque animo accipere. Interim bene vale. Datum Lausannæ decimo quarto Calend. Octobris, Anno 1604.

OBSERVAT. LXXXVII.

Morsus canis rabidi curatio.

PERICVLOSISSIMVM esse morsum canis rabidi, cùm experientia, tũ omnes qui de hac materia scripta prodiderunt, fidem faciunt. Quapropter statim ab initio administranda est curatio. Quandoquidem (vt Dioscorides & omnes monent Medici) si legitima auxilia primis diebus fuerint prætermissa, alienum deinceps erit, & carnem scalpro circinare, & vstionem experiri. Qua autem methodo iam aliquoties huiusmodi morsus curauerim, hoc exemplo breuiter proponam.

Anno 1602. 30. Iulij adolescens quidam Paterniacensis Dauid VVillometus nomine, prope cubitum dextrum à cane rabido vulnus accepit. Venit ad me primo Augusti. Tum præparatis omnibus, sic processi. Primò morsum scalpello scarificaui, cucurbitulamque cum largiori flamma apposui, & quantum fieri potuit, sanguinem extra-

xi. Deinde totum brachium poſca, in qua diſſoluta erat theriaca parumque ſalis marini, ablui. Saliua enim canis rabidi in parte aliqua cutis exſiccata, niſi maturè & diligenter abluta, & abſterſa fuerit, rabiem excitare potens eſt. Poſtea cauterio actuali morſum vndique ac profundè inuſsi. Hîc monitos velim tyrones Chirurgos, vt diligenter proſpiciant ne nimis leuiter & ſuperficialiter inurant huiuſmodi morſus, ſed vt potiùs in exceſſu, quàm in defectu peccent. Quum enim morbus ſit extremus, extremum quoque requirit remedium. Expertus loquor. Filia enim Sebaſtiani Cuiſineri (cuius antea memini) fruſtra paſſa eſt cauteriũ ab empirica vetula adhibitum, quòd non ſatis profundè impreſſum fuiſſet. Audacter itaque atque ſatis altè, ſi pars affecta conſentit, imprimendum eſt cauterium, admodum ardens, vt Galeni verbis vtar, Quandoquidem ex leui applicatione cauterij, duo ſequuntur incommoda. Non enim ſatis conſumitur virus illud, atque malignitas à cane relicta, & maturè nimis coaleſcit vlcus. Hinc remanens portio aliqua veneni in parte affecta, tãdem ſerpendo ad partes principes peruenit, eaſque in perniciem trahit.

Admonitio.

lib. de Theriac. ad Piſonem.

Nunc ad propoſitum noſtrum redeamus. Poſt inuſtionem non vſq; adeò ſollicitus fui de leniendo dolore. Vnctuoſa enim & eſcharam relaxantia, veluti butyrum, oleum, & ſimilia multò minùs refrigerantia & repellentia me-

tia medicamenta, mihi in huiusmodi vlceribus non vsque adeò probantur. Illa enim exhalationem, euaporationemque veneni impediunt; hæc verò sanguinem, atque cum eo venenum ad partes nobiles repellunt. At quia omnis dolor, ad se attrahit sanguinem & humores ex corpore (vt Galenus testatur,) verisimile est, dolorem prodesse huiusmodi vlceribus, dummodo leuis fuerit. Itaque post vstionem, vulneri imposui gossipium madefactum aqua vitæ, in qua dissoluta erat theriaca. Postea sequens emplastrum supra linteum extensum applicui.

R. Cepæ aliquantum sub prunis coctæ,
Fermenti
Farinæ sinapi ana ℥ j.
Theriac. ℥ ß.
Foliorum rutæ &
Scordij ana M. ß.

Misceantur in mortario, addendo parum mellis.

Sequenti die scalpello escharam vndique quantum fieri potuit incîdi, deinde iam iam memorata medicamenta applicui: atque sic vsque ad casum escharæ processi. Postea ne labia vlceris coalescerent, bis in die pisum imposui, quemadmodum fit in fonticulis: & prescriptum emplastrum applicui. Atque hoc modo, vlcus ad menses tres apertum retinui. Interim tamen per interualla, singulis scilicet hebdomadibus, bis, terúe, vlceri sequentem inspersi puluerem.

NB. R. Puluer. præcipitat.
Lapidis bezoardici,
Pulu. radicum angelicæ ana ℈ j.
Miſce,

Mirificè enim malignitatem ad ſe ex profundo attrahit, & veneno aduerſatur puluis ille. Per os alexipharmaca, veluti theriacam mithridacium, cornu cerui vſti & præparati, & lapidem bezoardicum propinaui. Sequens quoque puluis, cum aqua bugloſſæ aut boraginis exhibitus ſummopere laudatur á veteribus, & modernis Medicis.

NB. R. Cineris cancrorum fluuiatilium ℥ x.
Radicis gentianæ ℥ v.
Olibani ℥ j.
Miſce, fiat pulius tenuiſsimus.

Venam non incîdi, neq; pharmacum ſolutiuum exhibui, ne venenum ab externis ad interiora traherem membra. Sic diuino Numine curatus fuit. Atque ad hunc vſque diem, quo hæc ſcripſi, proſpera valetudine fruitur.

16. Martij Anno 1605. Eodem tempore huius Iuuenis fratrem, ab eodē cane, ſeptem in locis morſum, ſuperiori methodo curaui: qui à curatione per annū integrum ſanus vixit, tum pleureſi correptus obijt.

Nunc matronam quandam Paterniacenſem quinquagenariam, à cane rabido quatuor in locis morſam, cum grauiſsimis ſymptomatis, curandam habeo. Qualis verò huius curationis futurus ſit exitus, expecto, &

ſuo

ſuo quoque tempore, auxiliante Deo, qualis fuerit, declarabo.

OBSERVAT. LXXXIIX.

De extrahendi globuli ſclopetarij modo perquam facili, cum inſtrumentorum ad hanc operationem neceſſariorũ delineatione.

AD
IOHANNEM GRIFFONIVM Geneuenſium Chirurgum præſtantiſſimum & expertiſsimum.

QVIA, Vir præſtantiſsime, de ſtatu rerum domeſticarum mearum & aliarum, quæ hîc hactenus contigerunt, prolixè ſatis ad Clariſs. D. D. IANVM ANTONIVM SARACENVM, communem noſtrum vtriuſque amicum ſcripſi, nihil hîc de his repetere ſtatui; quum is, vt ſpero, literas tibi ſit communicaturus. Aliquid tamen de re alia, haud dubiè tibi nõ ingrata ſcribam. Quum in hoc patriæ noſtræ perturbato ſtatu, ſæpiſsime mihi ſclopetorum ſananda occurrant vulnera: vnde ſæpe quoque non paruâ in extrahendis globulis difficultas extitit, quamuis inſtrumenta illa vulgaria ad hanc

rem necessaria in promptu fuerint: Non tamen ea mihi adeò commoda visa sunt, vt satis facerent. Nisi enim (quod probè nosti) globulus fuerit in superficie corporis, aut aliquo in loco, vbi inter ossa hæreat, non nisi maxima cum difficultate ac dolore apprehendi atque extrahi dotest. Tenaculis enim aut alphonsino, si vti volueris, instrumento, vt extendatur & dilatetur vulnus opus est. Si verò Terebellum globulo infigi volueris (vt hactenus consueuerunt Chirurgi) nonne cum terebello globulus circumvoluitur? Coactus itaque fui, aliam extrahendi globuli viam ac rationem, quæ quidem Dei beneficio ex voto succesſit, meditari. Inueni enim non ita pridem aptisſimum quoddam instrumentum, quo globulus magna cum facilitate & ferè sine dolore extrahi potest. Ideoque, quia te mei amantisſimum, & propter bellum vestrum aduersus Sabaudiæ Ducem, in huiusmodi vulneribus sanandis occupatisſimum esse noui, mutuæ inter nos amicitiæ fouende gratia non potui,, quin te huius instrumenti participem facerem; quod ab amico tibi ad gratificandum promptisſimo haud inuitus accipies. Instructionem eius nullam subijcio, quòd facilè tibi homini ingeniosisſimo, ex primo quoque intuitu, vsus eius, & applicationis modus innotescere posſit. Nolim tamen inuentionem hanc nostram, aliáque pleraque particularia, alijs quàm intimis nostris amicis communicari: donec in communem

munem Reip. vtilitatem abs te, quod facilè præstiteris. edantur, Scio etenim à te quotidie in Chirurgicis rara quamplurima, Marte potissimum apud vos hoc tempore furente, obseruari: quæ quidem si annotare, ac tandem typis mandare libuerit, multum sanè obstringes tibi posteritatem, laudemq; apud omnes Medicos & Chirurgos tibi parabis non exiguam. Id si quando feceris, huius quoque instrumenti delineationem typis tuis addere liberum erit. Interim vale cum honestissima tua coniuge, quam tecum salutat Colinętæa mea charissima. Dabam Hildenę ex Musæolo nostro Machaonico, Anno 1590. 10. mensis Augusti.

Tui studiosissimus.

G. Fabricius Hildanus.

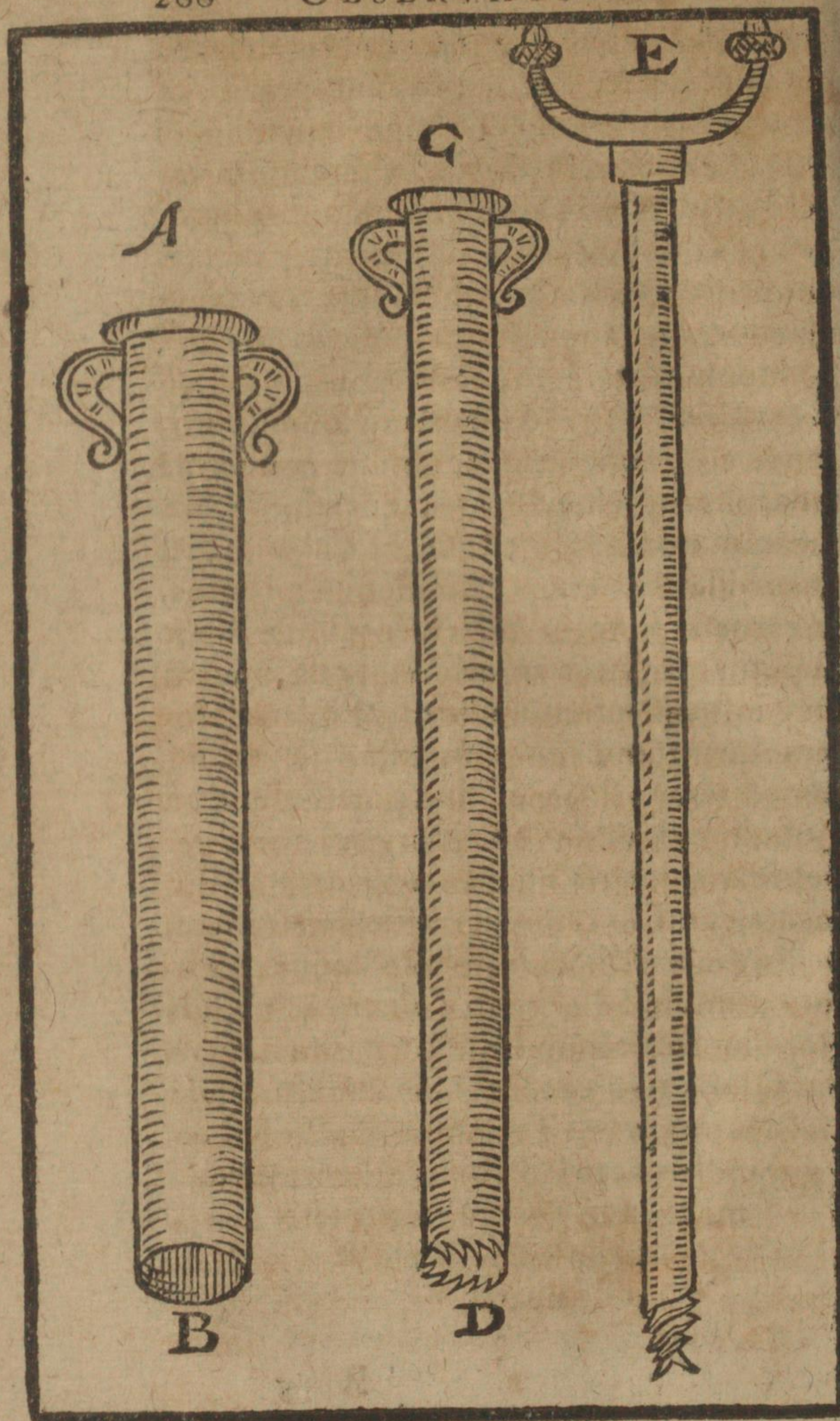
Delineatio & explicatio prædicti instrumenti.

QVamquam non rarò globuli plumbei, sclopeto proiecti, per multos annos in parte aliqua corporis, sine dolore, aut aliquo aliò incommodo delitescere possint: est tamen officij rationalis Chirurgi, extrahere quicquid extraneum est in vulneri-

bus, nec idcirco vllo modo (siquidem fieri possit) in ijs relinquendus est globulus. Donec enim (quod omnibus Chirurgis notum est) vel minima etiam festuca, aut ossis fracti squama, vel simile quid extraneum parti læsæ inhæserit, vulnus incurabile existit. Globulus verò, si nonnunquam propter particularem plumbi facultatem in corpore remaneat, longum & difficilem reddit curationem, propterea quod ægre carne obduci possit globulus. Præterea si globulus in partem aliquam neruosam proiectus fuerit, & neruum aliquem, tendinem, vel membranā compresserit, dolores maximos excitabit. Hinc inquietudines, deliria, febres, inflammationes, aliaque grauiora accidentia. Si circa ventris alicuius regionem, lateat sphærula bombardaria, verendum ne successu temporis in ventrem ipsum penetret, & de nouo morbum excitet. Mutat enim situm & locum propter pondus. Si circa vasa arteriarum, aut venarum fuerit, hæmorrhagia timēda est. Aut si tandem remanserit globulus subter vase aliquo, & callosa quadam substantia obductus fuerit, periculum est ne comprimat adiacētia vasa, & impediat ne sanguis, & spiritus libere permeare possint, sequaturque extenuatio, ac aliquando interitus mēbri propter penuriam alimenti, Det igitur Chirurgus omnem operam, vt quamprimum extrahatur globulus.

In prima itaque curatione vulneris, nisi hæ-

hæmorrhagia impedierit, Chirurgus diligenter vulnus exploret digito, aut ſpecillo, & quicquid extraneum commodè apprehendi poterit, extrahat, Prȩſtat id digitis fieri; ſin verò nequeat, fiat hamulo aliquo apto, aut roſtro coruino, ciconeo, aut anatino, prout requiret necesſitas. Quorum inſtrumentorum delineationes, apud Bartholomȩum Maggiũ, Alphonſum Ferreum, & Ambroſium Paræũ licet videre. Quòd ſi autem globulus profundè corpori inhæſerit, non ità commodè tenaculis apprehendi poteſt: quandoquidem meatum non modò obſtruant vulneris, ſed etiam dilatatȩ, neruos, tendines, membranas, & carnem premant, dilacerent, vnde dolor ſequitur magnus, aliaque accidentia. Noſtrũ verò inſtrumentum, nullum ferè infert dolorem: quantumuis enim anguſtum ſit vulnus, ingredi tamen ſine violentia poteſt vſque ad globulum, dummodo Chirurgus habeat penes ſe, tria diuerſa huius inuentionis inſtrumenta, cum ſuis cannulis denticulatis & terebellis (maius ſcilicet, mediocre & minus) quorum primum ad anguſta vulnera, & paruos globulos confectum ſit, idq; craſsitiem pennæ Oloris non excedat: ſecundum paulò craſsius primo ſit. Tertium ad craſsitiem digiti indicis accedat. Huius autem inſtrumenti cum ſua cannula & terebello hæc eſt delineatio.

E
C
A
B
D

A. Fiſtula eſt argentea aut ænea, vndique optimè polita, longitudine vnius pedis aut circiter. Illa inuncta oleo roſaceo immittenda eſt vulneri clementer, vſque dum ipſius extremitas B. notata globulum, quantum fieri poteſt, amplectatur. Idque vt eò meliùs fiat, proportionem vt habeat fiſtula aliquam cum vulnere & globulo neceſſe eſt. Si enim vulnus globulo paruo inflictum, ac proinde anguſtum fuerit, inſtrumentum quoque paruum eſſe debet. Cum primum itaque prima fiſtula, ad globulum vſq; immiſſa fuerit, protinus altera fiſtula ſeu cannula C notata, per priorem inſinuanda eſt quoque ad globulum vſque: ſitque hæc aliquantulum longior priore, quò ipſius extremitas præeminere poſsit: vt infrà ex figura apparebit. Hæc autem ſecunda fiſtula in ſua extremitate D. notata, denticulata vel ſerrata ſit; & quidem ita, vt cuſpides dentium ex ſiniſtra in dextram vergant: quemadmodum ex delineatione fiſtulæ huius liquet: ſintque apices dentium acutiſsimi, quò faciliùs globulo infigi poſsint. Sic enim impediunt, ne cum terebello globulus ſimul circunuoluatur: quandoquidem fiſtula hæc, & terebellum duplicem, ac inter ſe contrarium motum conſtituunt. Apices enim dentium fiſtulæ ex ſiniſtra vt diximus parte, in dextram vergunt, terebelli verò cuſpis, ex dextra in ſiniſtram. Tandem terebellum E ſignatum, per ſecundam fiſtulam

immit-

immittendum vſque ad globulum, ſitque duabus ipſis fiſtulis paulò longius : vt ſequens indicat figura, qua ambæ fiſtulæ, prima nempe in ſecundam immiſſa, ſimul & terebellum adumbrantur.

Vbi

Vbi ergo vulneri intromiſſæ fuerint fiſtulæ, cum terebello, tunc pollice atque indice ſiniſtro, firmiter teneat Chirurgus ambas fiſtulas; & quantum æger pati poterit, ad globulum pellat, quò is firmiter teneatur, poſtea indice atque pollice dextro, terebellum circumuoluat, atque globulo paulatim infigat. Quamprimum verò terebellum globulo ſufficienter inhærere Chirurgus cognouerit, clementer, & terebellum, & ambas fiſtulas ſimul, & globulum vnà extrahat, vt vltima figura demonſtrat: in qua globulus fiſtula denticulatæ adhærens conſpicitur.

Facillima eſt, & doloris expers hæc operatio, dummodo Chirurgus dexteritate, atque experientiâ polleat, & dentes atque cuſpides fiſtulæ ac terebelli, acutiſsimi ſint, & ex optimo chalybe fabricati.

C
B
A

A. Prima & exterior fiſtula, vndiq́ue vnita ac polita.

B. Altera in extremitate denticulata globulum tenens.

C. Terebellum globulo infixum.

OBSERVAT. LXXXIX.

Emollientibus medicamentis tumores cancroſos exacerbari.

QVANVIS vt plurimum ſit veriſsimum axioma; *Contraria contrariorum ſunt remedia*, videant tamen Chirurgi, ne temere cancroſos tumores, qui duriſsimi ſunt, emollire ſtudeant. Veriſsimum enim eſt, quod Galenus ſcriptum reliquit, de ſimplic. medicam facultatibus lib. 5. At, inquit, quæ ab atrabilario ſucco duruerunt, cancroſa ſunt omnia, & ab emollientibus medicinis exaſperantur. Huius rei exempla nonnulla in gratiam Iuniorum Chirurgorum, in medium adducere placuit.

1. Exemplũ Vxor Iudicis Oberradenſis ad Coloniam, 24 annis, & ampliùs ſcirrho hepatis laborás, tandem anno 1594. quum ex conſilio Empirici multa adhibuiſſet emollientia, fomentationes ſcilicet, inunctiones, & emplaſtra; ſequuti ſunt, dolor acutiſsimus, febris, inflammatio, deinde etiam abſceſſus maximus in hepa-

hepate, ita quidem vt abdominis musculi & cutis labem ex cõmunicatione, ac demum etiam exulcerationem senserint. Adhibitus in consilium cum Clariss. D. D. ARNOLDO MANLIO Medicæ facultatis in Coloniensi Academia Professore primario, deprehendi maximum tumorem in hepatis regione, paulò antè ruptum quàm aduenissemus, cum tãto fœtore vt nihil suprà. Inibi excitatum est vlcus ingens, ex quo plurima materies sanguiuolenta, subtilis, & graueolentissima, simulque plures omenti particulæ, vt & hepatis loborum planè syderatæ emanarunt. Vnde paucis pôst diebus obijt.

Iohannes auff der Lufft in Hilden, quum per multos años tumore scirrhoso in sinistro clune laborasset, ad consilium vocauit Barbitonsorem Dusseldorpensem, qui nulla habita morbi ratione, multis vnctionibus, & cataplasmatis, tumorem ad suppurationem prouocare studuit. Hinc exorta inflammatione, & dolore acutissimo, nouaculam tumori infixit; sed nihil præterquam aliquid sanguinis adusti effluxit. Dolor in dies factus est vehementior, ita quidem vt nullo modo sedari potuerit, vlcusque intra paucos dies totum clunem inuaserit, labijs eiusdem in altum eleuatis, inuersis & callosis. Incredibile est quo dolore ipse excruciatus fuerit. Ego illum aliquoties cũ Claris. D. D. RENERO SOLIVANDRO Illust. Princip. Cliuiæ &c. Medico, & COSMO SLOTANO 2. Exemplũ

eiusdem Principis Chirurgo præstantissimo, inuisimus. Quamuis autem nos summo studio in hoc incumberemus, vt dolores aliquo modo lenirentur, frustra tamen omnia tentauimus. Tandem enim ipse in ea miseria, & crutiatu decessit,

3 Exemplũ. Dominus Polerius ciuis Lausannensis, vir ingenio & virtute præstans, mihique amicus, tumore cancroso ad magnitudinem oui Gallinacei, circumcirca papillam sinistram, per multos annos vexatus est. Suaserunt ipsi aliquando Medici, vt tentaret tumorem paulatim emollire, & discutere emplastris de mucilaginibus, de meliloto, & similibus: Sed quamprimum eiuscemodi medicamenta tumori admouit, statim exortus est dolor & inflammatio; ita vt illa abstrahere, & frigidum aliquod medicamentum applicare coactus fuerit. Sedato dolore ac inflammatione, denuo applicuit emollientia; sed vt antè sequutus est dolor. Tandem, quum ipsemet experientia explorasset hunc dolorem, atque inflammationem ex horum emollientium vsu manare, ab eis planè abstinuit, diuque postea superstes fuit.

OB-

OBSERVATIO XC.

De præstantia lapidis Osteocollæ in fracturis ossium.

QVVM nonnulli lapidem Osteocollam ad cœlum vsque extollant, quid de eo obseruarim paucis indicabo. Grauiter tamen errant impostores nonnulli, qui hoc lapide se fracturas, paucorum dierum spatio posse curare gloriantur. Attamen illum singulari quadam virtute, & proprietate occulta, generandi callum, prȩditum esse, certum est. Idquè ego cùm in alijs, tum præcipuè in quadragenario Rutgero in Broch Langenbergensi, obseruaui. Is quum vtraq; fosilia ad malleolum transuersum sibi cõfregisset, me aduocandum iussit. Ossa in situm naturalem reposita, singulis matutinis horis, ieiuno stomacho, dragmam vnam huius lapidis, in marmore cum aqua radicum symphiti præparati, exhibui: primis quidem diebus cũ ptisana, aut iusculo carnis recentis; postmodum verò cum vino. Iis, quæ fracturæ applicui medicamentis, eundem lapidem pulueri-satum & præparatum admiscui. Inde factum est, vt spatio triginta dierum plenissimè restituta sit tibia; ita vt sine adminiculo incedere potuerit. Notandum quoque hanc fracturam, non tantùm completam, hoc est, ambo- *1. Exemplũ*

rum fossilium, verumetiam compositam fuisse. Quandoquidem propter maximam cacochymiam corporis, & contusionem partis malè affectæ statim ab initio dolor magnus, febris item, & herpes miliaris superuenerunt: ita vt coactus fuerim aliquoties purgare corpus, & singulis diebus semel ad minimum soluere ligaturam, & mutare medicamenta. Motus autem ille & agitatio, tum corporis, tũ tibiæ, quantum in curatione adferat detrimẽti, nullum practicorum latet. Ex quibus perspicuum fit, hunc lapidem multum ei profuisse. Solebat enim simplex fractura in tibia, vbi nec vulnus, nec inflammatio aut dolor magus adsit, in senibus præcipuè, non nisi duorum mensium spatio aut circiter consolidari.

2. Exempl. Anno 1600. Lausannæ famulam Iochami Rohaud pharmacopœi peritissimi sexagenariam, quadraginta dierum spatio, hoc lapide, ex fractura tibiæ completa, & cum vulnere complicata, sanitati Dei beneficio restitui.

OBSERVATIO XCI.

Quænam incommoda, ex vsu Osteocollæ imprudenter exhibitæ, accidere possint.

EX optimo illo & maximo successu Osteocollæ, quem in superioribus duabus ob-

obſeruationibus recitauimus, auſus ſum illam omnibus fracturis affectis, cuiuſcunque ſexus aut ætatis fuerint ægri, exhibere & applicare. Mira enim me eo lapide præſtare poſſe ſperabam. Verumtamen incidit in manus meas, nobilis quidam Belga iuuenis 14. annos natus, robuſtus, ſanguineæ complexionis, & bono corporis habitu, cui ambo foſsilia ad malleolum fracta fuerant. Accerſitus, fracturam feliciter repoſui. Poſtea lapidem (vt in ſuperiore Obſeruatione dictum eſt) exhibui, & exteriùs applicui. Tertio die, ſeptimo, item vndecimo, & decimo quarto faſcias ſolum, quo tempore nulla excreſcentia aut deformitas calli apparebat. Vigeſimo verò die morbi, quum faſcias ſoluiſſem, inuenio callum, pręcipuè circa ſpinam tibiæ adeò magnum & eleuatum, vt perpetua inde deformitas tibiæ ſequuta fuiſſet, niſi protinus ab vſu huius lapidis abſtinuiſſem, callumque, vt ſequitur, repreſsiſſem. Primò itaque callum ſequenti decocto emollienti, quotidie bis fomentaui.

℞. Radicum & foliorum Althææ, Bryoniæ, Liliorum Alborum, Brancæ Vrſinæ, Florum Meliloti & Chamomeli ana M. j. Abſinthij vulgar. Roſarum rubearum ana M. ſ. Seminis lini, Fœnigræci ana ℥ j.

Coquantur in vna parte aceti (extenuat enim & exſiccat) & quatuor partibus aquę, ad conſumptionem tertiæ partis. In hoc decocto

madefactam ſpongiam, aut linteum reduplicatum, calidè loco affecto applicui. Poſtea ſequenti vnguento callum inunxi.

R. Axungiæ humanæ, Vrſi, Anſeris ana ℥ ij. Succi lumbricorum, & Aceti Scyllitici ana ℥ j.

Miſceantur, fiatque vnguentum, quo callus & tota tibia poſt fotum inungantur.

Poſt inunctionem, ſequens emplaſtrum ſupra allutam extenſum applicui.

R. Emplaſt. de Ranis cum Mercurio.
Emplaſt. de Mucilagînibus ana ℥ j.
Miſce.

His per dies ſex proceſsi, callumúe non ſolùm emollini, verùm etiam manifeſtè diminui. Poſtea loco emplaſtri laminam plumbeã adaptaui & applicui, firmiterque faſciâ ſuperligaui. His remedijs diuino fauore callus emollitus, reſolutus, extenuatus & depreſſus, tibiaque in priſtinum ſtatum, ac robor reſtituta fuit. Hinc perſpicuum fit, hoc genus remedij, cautè, & in ſenibus tantùm, aut extenuatis, & quibus languet calidum innatum, adhibendum eſſe.

OBSERVATIO XCII.

An vsus alimentorum viscosorum, in fracturis ossium prosit, tutusúe sit nècne?

QVIA de fracturis, & generatione calli in superioribus obseruationibus tractauimus, non erit abs re, si quid de alimentis viscosis obseruauerim, paucis hîc aperiam.

Quadragenarium, & bonæ complexionis hominem cognoui, cui in fractura tibiæ, victus ratio ab empirico præscripta fuit ex viscosis, veluti pedibus, capitibus, & intestinis vaccarum, bouis, caprarum, ouium &c. Curata quidem fuit ei fractura, spatio quadraginta dierum; sed paulatim in cachexiam incidit. Itaque iam Icteritiâ, iam dolore renum, aliorumque viscerum laborauit, donec tandem hydropicus obijt.

ANNOTATIO.

Quum cuncta sui similia procreent, vt rectè Galenus scriptis mandauit, & experientia docet; necesse est, vt ex alimẽtis viscosis chylus generetur viscosus: ex quo venæ mesaraicæ facilè obstruuntur. Et si quid huius chyli ad hepar peruenit, efficit vt tota massa sangui-

nea reddatur viſcoſa & glutinoſa. Ex huiuſmodi ſanguine viſcoſo fiunt deinceps obſtructiones viſcerum, ſcirrhi, hepatis, & lienis, lapides renum, & veſicæ, hydrops, atque totius corporis imbecillitas.

Quemadmodum autem exigua flamma in lampade oleaginoſa & pinguia, ſi nimis viſcida & glutinoſa fuerint, vt ſunt pix, cera terebinthina, ſeuum & id genus alia, ex longinquo difficulter attrahere poteſt, ita proculdubio calor natiuus partium, imbecillus redditus, huiuſmodi ſanguinem viſcoſum difficulter attrahere poteſt. Hęc ego animaduertens, nũquam ægrotis, & vulneratis, huiuſmodi alimenta præſcripſi aut conceſsi, licet multas & inſignes fracturas curauerim. Oſſa enim (vt Galenus teſtatur, & experientia docet) habent ſuas cauernulas, in quibus naturaliter multum continent humoris craſsi & albi; ad id comparati vt oſſa nutriat. Ex illo ipſo autem oſsis nutrimento, in fracturis generatur callus, authore Galeno. Itaque concludo ſuperuacaneum eſſe huiuſmodi nutrimentis naturam grauari. Sufficit enim primò, vt Chirurgus ſua induſtria & arte partem affectam à ſymptomatibus, dolore ſcilicet, inflammatione (quorum ſymptomatum interuentu natura à ſuis actionibus deturbari ſolet) vindicet. Deinde vt medicamentis leuiter exſiccantibus, exteriùs applicatis, proprium oſsis nutrimentum in callum exſiccet, & quod reliquum eſt, beneficio naturæ relinquat.

Method. med. lib. 6. Ars med. cap. 86.

OB-

OBSERVATIO XCIII.

De situ tibiarum fractarum.

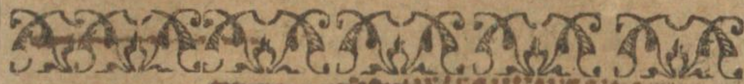
IN FRACTVRIS tibiarum curandis, nonnulli Chirurgi non leuem committunt errorem, quum volunt tibiam erectam insistere talo; ex qua situatione hæc sequuntur incommoda. Primò quidem fit, vt æger temporis progressu maiorem dolorem patiatur in talo, quàm in ipsa fractura; idque propter tendines magnos & neruosos qui talo inseruntur. Dolor autem ille, multos ad se trahit humores, qui in ipsa iunctura, & spatijs inter ossa pedis fracta, atque ligamenta retinentur. Et quia ex hac situatione, venæ, & arteriæ cōprimuntur, & proinde pars affecta suo calore quodammodo destituitur; necessariò condēsantur & refrigescunt hi humores in ipsa iunctura, & spatijs inter ossa pedis. Inde curatâ fracturâ, pes nouam adfert molestiam. Aegrè enim & difficulter mouetur iunctura, sequuntur & nonnunquam alia, quàm pessima symptomata.

Ante annos aliquot, cum clariss. D. D. IANO ANTONIO SARACENO, MARCO OFFREDO, ET ANDREA BONETO, Medicinæ Doctoribus, curādum habui Nob. Henricum Balbanum. Is vlceribus nonnullis in tibia laborans, ex erecta illa situatione

pedis, gangrænâ ad talum correptus fuit, qui ipſi, & nobis, non paruas attulit moleſtias, ita vt tibiam abſcindere coacti fuerimus. Erecta autē ſituatio pedis, primaria cauſa huius mali fuit. Primo enim dolorem tali excitauit, qui ad ſe humores & ſanguinem attraxit, vnde conſequuta eſt inflammatio. Secundò contuſus & quaſſatus fuit talus ex erecta illa pedis ſituatione. Tertiò arctatæ, & compreſſæ fuerunt ex eadem ſituatione venæ, & arteriç, quæ per ipſum crus, & tibiæ pulpam deſcendunt; ita vt ſanguis, & ſpiritus, ad talum liberè deſcendere non potuerint. Aſsidua quoq; tibiæ extenſio, non parùm huc fecit: diſtentis enim vaſis, innatum calidū & ſanguis nequeunt deſcendere in partem affectam, vnde tandem ea frigeſcit & interit. Eâ porrò extenſione vaſorum, poſſe frigeſcere partem affectā, ex eo intelligitur, quòd equitando per frigidam tempeſtatem, pedes ſi diutius intra fulcra equeſtria contineantur, frigeant impenſiſſimè; ſin extra fulcra propendeant, per ſe ocyùs incaleſcant. Sanguis enim & calor, patientibus ipſis vaſis, illico ad pedes recurrunt.

Proſpiciant igitur Chirurgi, ne nimis curioſè (vt huius artis imperiti ſolent) ſituationē hanc in fracturis tibiarum obſeruent. Inuoluta autem tibia faſcijs, ſplenijs & ſtupis, & in capſula ad id apta collocatà: ea (vt Galenus docet Meth. Medic. lib. 6.) eligenda eſt ſituatio, quæ minimè ſit doloroſa. Itaque modò in

in hanc, modò in alteram partem collocanda est tibia, vt æger aliâs in hoc, aliâs in alterum decumbere posit. Sic enim multa accidentia euitabuntur.

OBSERVATIO XCIV.

Ex applicatione caustici sub genu, dolor vehementissimus, inflammatio & febris.

CAVTERIORVM potentialium applicatio, tum ad ceruicem, tum ad brachium, & sub genu, si rectè administrata fuerit, omni periculo vacat, imò & sine dolore est: si verò imprudenter applicata fuerint, dolorem adferunt & periculosa sunt. Quod tum in alijs, tum præcipuè in Pharmacopola quodam, in sua tamen arte expertissimo, vidimus. Is enim, quum sibimet ipse sub genu dextro, causticum applicaret, nec locum cui applicandum erat, satis obseruaret, suæ in hac operatione ignorantię, ingratam mercedem accepit. Sequutus enim est paulò pòst applicationem, dolor acerbissimus, inflammatio, febris, inquietudines, & conuulsionis metus. Accersitus itaque, coxam, & os sacrum, oleo vulpino, lumbricorum, & anethino calidè inunxi: deinde defensiuum supra genu applicui, &

cui, & tibiam fasciâ madefactâ in oxycrato inuolui. Basilicam dextram incîdi. Item eschraæ superficiem, quæ prægmagna erat (nimis enim lautè applicauerat causticum) resecui, quò vapores exhalare, & medicamenta penetrare possent. Postea vnguentum sequens ad casum escharæ applicui.

℞. Vnguenti basilici, butyri recentis & loti aquâ rosaceâ
Olei liliorum alborum ana ℥ ſ.
Olei de vitellis ouorum ℥ ij. Croci ℈ j.
Muscilaginis sem. Cydoniorũ extract. cum aqua rosacea ℥ j.
Misceantur. fiat vnguentum.

Sic paulatim dolor, reliquaq; symptomata remissa sunt. Sed quia causticum ad coarticulationem fibulæ cum tibia, vbi validissimum ligamentum exit, applicuerat, & ligamentum hoc attigerat caustico, fontanellam propter continuos qui inde sequebantur dolores, apertam retinere non potuit. Consolidato igitur vlcere, & denuò applicato loco apto caustico, aliam fecimus fontanellam, quam ad hoc vsque tempus magno cum fructu apertam habet.

OB-

OBSERVATIO XCV.

Ex calefacto corpore & in aquam frigidam immerso, grauissima symptomata orta.

VERISSIMVM est quod olim Galenus scriptum reliquit, De temperamentis lib. 3. inquiens: Quæ verò refrigerant à nostro corpore ne vel paululum quidẽ demutantur, sed ipsum statim vincunt ac mutãt. Frigiditas enim, vt Galenus alibi docuit, omnibus animæ actionibus officit. Quemadmodum enim aqua copiosè iniecta in ignem eum extinguit: sic calor natiuus frigidis afficitur. Id mihi multoties, præcipuè autem in ijs quæ sequuntur, videre contigit.

De animæ morum & corporũ tẽperamenti mutua cõsequutione.

EXEMPLVM I.

ANNO 1591. sub Canicula, Hildenę puella quædam laborans febri continuâ, eaque ardentissimá, dum die critico sudore & calore summo æstuat, deducitur ab imperita quadã fœmina è lecto ad puteum: hinc hausta situla frigidissimæ, (qualis ẽst ferè puteorum tunc temporis) immersisq; manibus ad refrigerationem corporis, statim exortus est dolor in facie, & vbicunque aqua attigerat, cum tumore & liuore. Propinqui neglectis remedijs initio saluta-

ſalutaribus, poſt octauum diem me conſuluêre, tum deprehendi dextram puellæ, ad carpum vſque veſicis liuidis extuberantem: extrema digitorum arida, & verè ſiderata: vt in tractatu noſtro de Gangræna fuſiùs declaratur.

EXEMPLVM II.

ANNO 1597. ineunte Iunio, nobilis quidam in Rol ad lacum Lemannum, Samuel Arpeau nomine, quum vehementer incaluiſſet, & in lacum ſeſe refrigerandi gratia immiſiſſet, mox febre continua, & pleureſi periculoſiſsima correptus eſt. Quem accerſitus, diuino fauore reſtitui.

EXEMPLVM III.

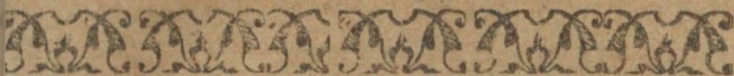
MISERABILE etiam ſpectaculum, anno 1601. Studioſi aliquot Lauſannæ præbuerunt: qui dum in diebus canicularibus, calefacto corpore in frigidam aquam inſilirent, poſt lotionem in pleureſin lethalem inciderunt.

EXEMPLVM IV.

Ego etiam puer duodecim annorum, dum æſtiuo tempore, plus quàm par eſſet, fluminibus frigidis innataſſem, paralyſim linguæ inde contraxi: cuius incommodum per multos annos ſenſi.

Diligenter igitur ſibi caueant omnes, qui de optima valetudine conſeruanda ſoliciti ſunt,

sunt, vt corpus nimis calidum, nec aqua frigida conspergant, nec aquis innatent, nisi calore priùs temperato.

OBSERVATIO XCVI.

Ex acaro grauissima symptomata.

ANNO 1599. diebus Canicularibus, honestus ac pius quidam ciuis Coloniensis, STEPHANVS FAVCONNIER, compater meus plurimùm honorandus, quadragenarius, robustus, & sanguineæ complexionis, acarũ habebat in metacarpo, circa digitum auricularem. Quum autem manum fricuisset, subitò exorta est inflammatio, dolor acerbissimus, phlegmone, febris, lipothymia, aliaque grauiora symptomata, quę mihi accersito gangrænam significabant non procul abesse. Maximo enim impetu affluebant humores. Regimine tamen instituto frigido & humido, purgato item corpore, electuario de succo rosarum, & syrupo rosato solutiuo composito cum rhabarbaro & senna; venaque brachij sani apertâ; & topicis primò astringentibus, refrigerantibus, repercutientibusque; deinde ijs quæ resoluunt & discutiunt, adhibitis; in integrum Deo fauente manus restituta fuit.

Memini quoq; me audiuisse ex proprio ore pluri-

plurimùm Reuerendi D. D. BEZÆ, ſe cognouiſſe hominem magni nominis, qui hoc modo ex acaro interijt. Ex quibus palàm fit, primò ſumma hominis miſeria, qui poſt lapſum, infinitis, hoc eſt, vltra trecenta morborum genera, obnoxius fuit; quorum vel etiam minimus hominem occidere poſsit. Deinde quòd morbi magni nō tantùm cenſendi ſunt hi, qui principes, & præſtantiores corporis partes (vt cerebrum, cor, hepar) occupant: aut qui ex ſeipſis magni ſunt (veluti angina, pleuritis, peripneumonia &c.) verum etiam qui ex cacochymia & malignitate humorum proueniunt: vt Galenus lib. 4. & 7. Method. medendi admonuit.

OBSERVATIO XCVII.

Panaricij ſiue paronychiæ incidendæ modus tutiſsimus, & compendioſa curatio.

QVAM dolorifica, & longæ curationis ſit paronychia neminem practicorū latet. Si tamen ſtatim ab initio pars affecta eo modo, quem mox expediam, incidatur, cedit dolor citoque curantur ægri: prout hactenus in plerіſque expertus ſum. Quod ſequentibus exemplis illuſtrare viſum eſt.

Ante

Ante annos aliquot Coloniæ Agrippinæ ad piam & honeſtam matronam, vxorem D. D. IOAN BVRGOIS diuini verbi miniſtri fideliſs. & amici mihi multum obſeruandi, laborantem dolore acerbiſsimo in extremitate digiti, cum febre, lipothymia, nauſea, alijſque grauioribus ſymptomatis, vocatus fui. Digitus tamen nondum inflammatus aut tumefactus erat; ſiquidem morbus tantùm incipiebat. Ideoque curationem ſic inſtitui. Primò quidem digitum lacte vaccino, in quo flores chamomeli, meliloti, ſemen fœnigræci & cydon[illegible]rum incocti erant, aliquantulum fomẽtaui. Deinde ſuperficiem cutis paulatim diſſecui. Abraſa cute maculæ quædam rubicun[illegible] apparebant: Quibus acie cultelli inciſis, g[illegible]ttulam vnam aut alteram aquæ ruſę ſub cute inueni. Illâ vacuatâ, linteum madefactum aquæ vitæ, vbi nonnihil theriacæ diſſolutæ erat, applicui. His ſtatim ſedatus eſt dolor: atque hoc vnico remedio altero die ſanatus fuit digitus. Reliqua quoque ſymptomata, purgato leuiter corpore, ſopita fuerunt.

Hoc anno 1604. vocatus fui ad nobiliſsimam Dominam de Monte, Bernenſem matronam honeſtiſsimam, quæ triduo propter paronichyæ doloris vehementiam dormire non potuit. Abraſa cute maculam huius magnitudinis O in apice digiti ſub cute inuenimus, in qua vix guttula vna ichoris continebatur. Inciſa macula applicatoque ipſi digito goſsipio intincto aquâ vitæ, in qua diſſolu-

ta erat theriaca, manui verò & carpo linteo reduplicato ac imbuto posca, statim cessauit dolor: ita vt postero die plenissimè sanatus sit digitus.

ANNOTATIO.

Huius curationis cùm anno 1593. primū periculum in vxore mea fecissem, & ex voto successisset, postea in supradictis matronis, ac multis alijs maxima cum vtilitate ægrorum, administraui. Et semper ad vngulam sub cute nonnihil ichoris inueni. Sed necesse est statim vt ab initio fiat incisio hæc: alioquin ex doloris vehementia citò concurrunt humores, qui inflammationem ac tumorem excitant, atq; subiectam carnem, imò etiam ossa erodunt. Est enim cutis ea in parte admodum densa, ita vt materia paronychiæ (quæ per se maligna est) quum nullo modo exhalari possit, maiorem acrimoniam & venenositatem acquirat: digitus quoque, imò tota manus, propter doloris vehementiam inflatur, parūque prodest incisio hæc, nisi priùs materia cocta & in pus conuersa fuerit.

Vacat autem eo modo facta incisio omni periculo, nec est dolorifica, neque neruos aut tendones offendit, quum sit superficialis. Alius verò modus apud practicos passim vsurpatur; incisio nimirum quæ fit à superficie ad centrum, & versus os, valde periculosa est. Lędit enim neruos & tendones: vnde dolor acerbis-

cerbiſsimus, inflammatio, febris, aliaque grauiora ſymptomata oboriuntur.

OBSERVATIO XCIIX.

Emplaſtrum ſtipticum Paracelſi ſiue fodicationum indoctè applicatum periculoſum.

EMPLASTRVM Stipticum ſiue fodicationum, quod Paracelſus vernacula ſua lingua **Stichpflaſter** appellat, ſi á Chirurgo rationali, cum ratione, & ijs tantum vulneribus quibus conuenit, applicetur, præſtantiſsimum eſſe medicamentum, experientia ſatis ſuperque docuit. Contrà verò periculoſum eſt, ſi ab empirico empiricè, hoc eſt, nullâ habitâ ratione vulneris aut partis læſæ applicetur. Quod multis exemplis monſtrare poſſem: ſed hoc vnicum ſufficiet.

AVLICVS quidam Illuſtriſsimi Cliuiac. Iuliacenſium, Montenſium &c. principis, vulnus circa cubitum accepit, vbi axillaris vena & nerui nonnulli abſciſsi fuerunt. Incidit in manus Empirici, qui hoc ſolo emplaſtro ſe poſſe ipſum curare, gloriabatur. Breui quidem cicatrix obducta eſt vulneri, ſed brachiũ mox intumuit ac doluit, tandemque exorta eſt febris, hinc affluxus, & inflammatio noua, & collectum fuit pus in imo vulneris. Ex illa

demum putrefactione, exesâ, & denuò apertâ venâ, tanta sequuta est hæmorrhagia, vt vulneratus interierit.

OBSERVATIO XCIX.

Combustio leuis ex vsu medicamentorum frigidorum in herpetem exedentem degenerans, eiusque herpetis curatio.

IVVENI cuidum Gallo, cui puluis tormentarius ad pedes incensus fuit, tibia à pede vsq; ad genu comburitur, leuiter tamen, quandoquidem cutis vix læsa fuit. Acceditis ad Empiricum, qui statim ab initio & per dies aliquot emplastrum ex argilla fornacum & bolo armeno cum albuminibus ouorum, & succis semperuiui & solatri, applicuit. Postea linteis, in huiusmodi succis & eorum aquis distillatis intinctis tibiam inuoluit. Dolor qui ab initio grauis fuerat, ex vsu horum medicamentorum auctus est: inde febris, inquietudines, affluxus humorum ad locum affectum, inflammatio totius cruris vsque ad coxam, aliaque grauiora symptomata sequuta sunt: tandem verò herpes exedens totum crus inuasit, idq; adeò vehemēter, vt Chirurgi de abscisione tibię cogitarent, siquidem ea in genu fieri potuisset. Post menses sex venit ad

ad me Coloniam, vbi diuino fauore, ſequenti methodo & remedijs infrà ſcriptis curatus fuit.

Primò hac potione corpus leuiter purgaui.

R. Radicum Scrophulariæ maioris,
Corticum interior. rad. frangulæ,
Radicum polypodij ana ℥ ſ.
Herbar. fumariæ,
Cuſcutæ & ſcabioſæ ana M ſ.
Foliorum ſenæ mundatæ ʒ iij.
Fiat decoctio in aqua ad ℥ iiij.
In colatura diſſolue conf. Hamech ʒ ij.
Syrupi Roſati ſolutiui ex multis infuſionibus ℥ j.

Miſce, fiat potio.

Sequenti die baſilicam eiuſdem lateris, vbi tibia laborabat, incîdi, & ad vncias ſeptem ſanguinis extraxi. Poſtea ad maiorem humorum præparationem & euacuationem, ſequens apozema exhibui.

R. Radicum lapathi acuti, Scrophulariæ maioris,
Corticum interiorum radic. frangulæ,
Polypodij, Petroſelini, Corticum Tamariſci ana ℥ j.
Herbarum agrimoniæ
Veronicæ,
Scabioſæ,
Fumariæ,
Cuſcutæ,
Ceterach ana M. j.
Trium Florum Cordialium & Geniſtę ana P. ij.

Liquiritiæ
Vuarum paſſularum ana ℥ j.
Seminis Aniſi &
Fœniculi ana ʒ ij.
Fiat decoctio in ſ. q. aquę puriſsimæ ad cõſumptiooem tertiæ partis. In ℔ j. ſ.
Colaturæ infundátur & macerétur ſ.a.
Rhabarbari electi
Agarici recenter trochiſcati ana ʒ iiij.
Foliorum ſennæ ℥ ij.
Fiat ſ. a. Apozema pro 4. matutinis horis.

His corpore purgato, & regimine ipſi præſcripto, ad topica peruenimus. Itaq; quia cutis ab vſu frigidorum medicamentorum indurata fuerat, ſtatim ab initio hac fomentatione emolliente totam tibiam ſingulis diebus bis terúe fomentandam curaui.

R. Radicum biſmaluæ cum toto, lapat. acuti,
Scrophulariæ ana ℥ ij.
Foliorum Maluar.
Violarum
Florum meliloti
Sambuci ana M. j
Semin. Fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis. Lintea reduplicata aut ſpongiæ magnæ intinctæ in hac decoctione, applicentur toti tibiæ ; fomentatæ per dimidiam horam ſequens emplaſtrum applicui.

R. Farinæ fabarum
Lupinorum ana ℔ ſ.

Fœni-

Fœnigræci & lini ana ℥ ij.
Radicum altheæ recent. coctæ & cribratæ ℥ iiij.
Puluer. Florum Chamomil.
Meliloti,
Rosarum rubearum
Et absinth. vulgar. ana ℥ j.
Fiat s. a. Cataplasma.

Hac methodo processi per dies quatuordecim. Interim cutis emollita, & dolor sedatus fuerunt. Ichor item seu virulenta & acris materia, quæ ex vlceribus effluebat, inspissata & ad digestionem præparata fuit.

Postea vlceribus puluerem præcipitatum aquâ plantaginis & rosaceâ lotum inspersi: & sequens emplastrum applicui.

R. Emplastri de mucilaginibus
Emplastri palmei ana ℔ ſ.
Emplastri de ranis cum Mercurio ℥ ij.
Aluminis vsti
Chalcanthi ana ℥ j.
Olei rosacei quantum opus est. Terantur lentissimo igne, fiatq; ceratum,

Sequenti quoque vnguento vsus sum sub finem morbi.

R. Radicum Scrophulariæ maioris,
Lapat. acuti,
Corticum frangulæ ana ℥ iiij.
Succi scabiosæ
Fumariæ
Aceti ana ℔ j.
Pinguedinis porcinæ recent. ℔ ij.

Conquaſſentur radices, deinde in lebete cum pinguedine & ſuccis coquantur ad ſuccorum conſumptionem, colentur, & reſeruetur pinguedo. Huius pinguedinis R. ℔ j.

Pulueris Aluminis &

Vitrioli vſti

Farinæ lupinorum

Baccarum lauri

Cinerum fuliginis ana ℥ j. ſ.

Argenti viui extincti ℥ ij.

Theriacæ ℥ j. Fiat ſ. a. vnguentum in mortario, quo inungatur tota tibia horâ matutinâ.

Singulis ſeptimanis ſemel ad minimum leuiter purgaui eum: idq; ſuprà ſcriptâ potione, aut aliquo alio pharmaco conuenienti: veluti pilulis de fumo terræ, confectione hamech, electuario Indo maiori, & ſimilibus, cum decocto fumariæ, ſcabioſæ, cuſcutæ, & radicum lapat. acuti, exhibitis. His remedijs diuino fauore duorum menſium ſpatio curatus fuit.

ANNOTATIO.

Cauſam huius herpetis fuiſſe vſum medicamentorum frigidorum & emplaſtrorum
lib. 5. Aph. 20. nullum eſt dubium. Frigidum enim (vt Hippocrates rectè docuit) vlceribus mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit, denigrat: rigores febriles, conuulſiones & diſtenſiones creat. Hinc humores, ratione ſolutionis continui, & doloris vehementiâ confluxi ab vſu medicamẽtorum frigidorum ſub

cute

cute retenti fuerunt, ibique postea putrefacti, & acres redditi cutem eroserunt: quemadmodum in tractatu nostro de combustionibus, fauente Deo, fusiùs declarabimus.

OBSERVATIO C.

Lues venerea, ex veste eodem morbo infecta, contracta.

LVEM veneream ex vestimentis, sudore, aut ichore vlcerum infectis, posse cõtrahi minimê rarum est; quod equidem aliquoties obseruaui. Vnicum tamen huius mali exemplum non vulgare hîc subijcere sufficiet.

Puella quædam 15 annos nata, ex nobili familia orta, quum Dusseldorpij in caterua atq; conuentu nobiliũ Bacchanalia celebraret, factum est vt adolescentes virginum vestes, & vicissim virgines adolescentûm calligas & vestes induerent Vnde non multò pòst puella, eiusmodi vestimentis vsa, circa pudenda dolorem contraxit & pruritum percepit, moxque exortæ sunt pustulæ & vlcera maligna, quæ tamen matri ob verecundiam indicare ausa non fuit, vsq; dum propter ingrauescentia vlcera & doloris vehementiam incedere vix posset ampliùs. Tandem autem accersitus, inueni pudenda & partem colli v-

teri & vesicæ ad intestinum rectum vsque fœtidissimo vlcere exesa: sphincteres quoque tum vesicæ tum intestini recti erosi erant: quapropter vrina simul & excrementa alui inuoluntariè effluebant. Res erat horrenda: præter vlcus enim dolores acutissimi, febris continua & ardens, vigiliæ, nausea, & cibi fastidium aderant. Atque in ea miseria intra paucos dies puella decessit.

Quum autem ante obitum, de huius morbi causa inuestiganda mecum soliciti essent parentes, atq; ex ipsa puella olfacere vellent, num ex copulatione cuiusquam morbum cõtraxisset: illa se nunquam virum cognouisse multis iuramẽtis affirmabat. Inquisitione itaq;
Deut. 22. 25. facta, adolescens (cuius calligas puella in suam perniciem præter fas & decorum induerat) lue venerea grauissimè infectus inuentus est.

B. LECTORI.

Viue diu, sed viue Deo, nam viuere Mundo,
Mortis opus; viua est viuere vita Deo.

FINIS.

INDEX OBSERVATIONVM

dum

Ex

Ab-

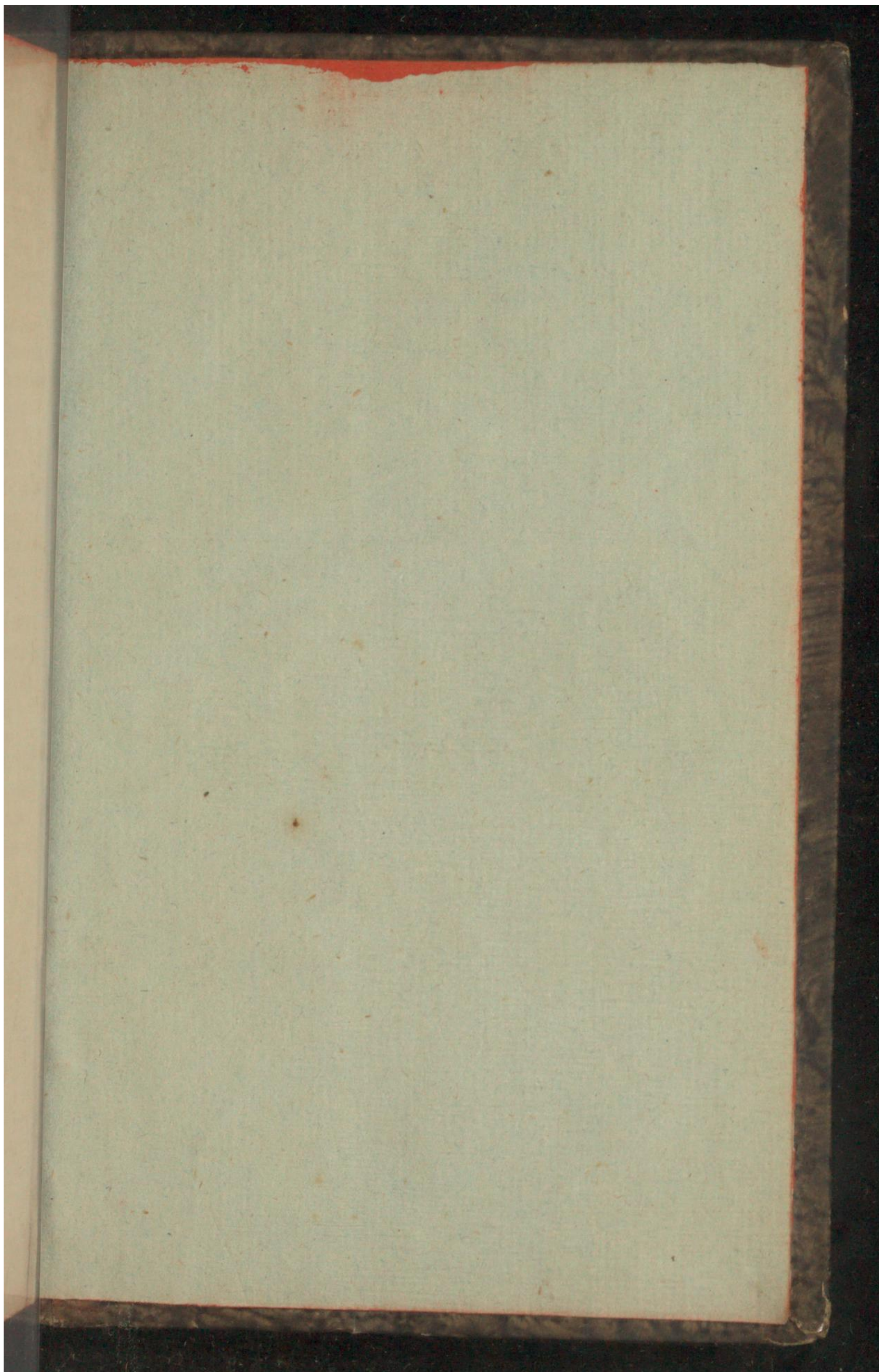
Ab-

Quomo-

FINIS.

Errata sic restituito.

Pag. 1. in marg. lege Lemani pag. 9. lin. 30. procliue est ad 12. 11. maturum 15. 15. conicio 17. 15. quum sint 18. 5. inita 21. 32. pellucidam 22. 16. cristallinum 25. 5. factam 27. 22. sena 40. 21. quum 41. 9. post eum 46. 23. sic doleret 53. 21. precipuè 59. 22. crassitie 62. 12. symptomatum 63. 21. catarrhus 66. 9. concussione 67. 25. Instar 74. 19. duræ matris 75. 24. Rosmarini 76. 20. Masticbes 83. 2. in truculentam 85. 12. circa vulneratos 88. 24. & partem læsam & 26. curatio tam feliciter 91. 11. mox in dextrũ 96. 17. ex frequẽti 101. Mõtẽs. 105. 13. spina piscis 108. 6. sanitati restituta 114. 5. immittat 117. 17. dele dentes collocatas, 119. 17. Berlinensi 121. 12. parte 127. 4. nec vlla 128. fuit, & 28. menstruis 130. 2. nõ sine, & 8. quòd quum 131. 13. quum citra 132. 19. frigidissimum 134. 20. declaratur 135. 22. vir ille 137. 3. funditus, & 8. siue 138. 13. quum dicit, & 28. amantissime 58. 11. septennium, & 16. amicissime 159. 25. inibi retentum 161. 18. quantumuis 162. 23. eiusdem 165. 14, elegantia 168. 9. πορειτῷ 168. 17. arcessiuerint 169 9. quidem 169. 15. Hippocraticæ 174. 13. inuenimus 174. 24. vesicæ 175. 9. inepta 176. 13. Originem 177. 15. inueni 182. 15. pituitam 182. 19. dominium 183. 21. ἀχώειστα 183. 30 hac 187. expellendũ 197. 9. Ischiadico 198. 3. atheroma 200. 6. quidam 209. 14. Clarissimus 215. 14. scrutatorem 216. 11. non, & 27 fruitur 221. 8 & 9. amoris nostri τεικμήειον 224. 1. arterias & 12. trimestris 225. 11. terminatum 232. 8. rabioso & 26. perueníssemus 239. 1. relatu, & 12. angore, & 29. virum, omniaq; 242. 27. humores 243. 22. inferũt 247. 22. maximè 253. 15. narrat, & 30. perijt 254. 29. die 256. 25. prehensa 260. 16. puluis 262. 23. fouendæ 264. 9. longam, & 11. Præterea 265. 4. Sin verò 273. 11. sanguinolenta 278. 15. emolliui, & 20. robur 280. 4. lapides 282. 31. Med. 284. 3. eschare 287. 10. sanguineæ.

11
164